

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА**

*Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису*

РЕШЕТНИКОВ ВІТАЛІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ

УДК 342.9:349.42:504:339.923(477+4)

ДИСЕРТАЦІЯ

**ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ «ЗЕЛЕНОЇ»
ТРАНСФОРМАЦІЇ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЯК ІНСТРУМЕНТ
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ**

12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право;
інформаційне право

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело _____ В. В. Решетніков

Науковий керівник – **Сорока Лариса Володимирівна**, доктор юридичних наук, професор

Київ – 2026

АНОТАЦІЯ

Решетніков В.В. Публічне адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору як інструмент європейської інтеграції України. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Науково-дослідний інститут публічного права, Науково-дослідний інститут публічного права, Київ, 2026.

Дисертацію присвячено комплексному аналізу теоретико-правових засад публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору України в умовах європейської інтеграції та обґрунтуванню напрямів удосконалення його адміністративно-правового забезпечення.

Розкрито теоретико-правову природу «зеленої» трансформації аграрного сектору як об'єкта публічного адміністрування. Встановлено, що аграрний сектор України становить складну сферу суспільних відносин, у якій поєднуються економічні, природоресурсні, екологічні та соціальні чинники. Обґрунтовано, що аграрне виробництво пов'язане не лише з господарською діяльністю, а й із реалізацією публічних інтересів: забезпеченням продовольчої безпеки, раціональним використанням природних ресурсів, підтриманням життєздатності сільських територій і збереженням екологічної рівноваги.

Проаналізовано наукові підходи до екологізації економіки й розвитку сільського господарства у контексті сталого розвитку, зеленої економіки та біоекономіки. Визначено, що «зелена» трансформація аграрного сектору означає перехід до моделі, яка поєднує економічну ефективність із екологічною стійкістю, ресурсозбереженням, інноваційними технологіями та збалансованим розвитком сільських територій. Обґрунтовано, що вона посідає самостійне місце у системі державної аграрної й екологічної політики та потребує цілеспрямованого організаційного, регулятивного, процедурного й контрольного впливу суб'єктів публічної влади.

Сформульовано теоретико-правове визначення поняття «публічне адміністрування зеленої трансформації аграрного сектору», яке запропоновано розуміти як системну владно-організуючу діяльність суб'єктів публічної влади, спрямовану на організацію, координацію та регулювання процесів екологічно орієнтованої трансформації аграрного виробництва. Обґрунтовано, що така діяльність здійснюється на основі державної аграрної та екологічної політики із застосуванням правових, економічних, організаційних та інформаційних інструментів з метою забезпечення сталого розвитку сільського господарства, раціонального використання природних ресурсів і реалізації публічних інтересів у сфері продовольчої, екологічної та соціальної безпеки держави.

На основі аналізу адміністративно-правової доктрини визначено, що публічне адміністрування охоплює організаційні, регулятивні, координаційні та контрольні функції суб'єктів публічної влади, спрямовані на впорядкування суспільних відносин і реалізацію публічних інтересів. Проведено розмежування державного управління, державного регулювання та публічного адміністрування; доведено, що останнє є ширшим явищем, оскільки включає діяльність органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та інших уповноважених інституцій.

Встановлено, що зміст публічного адміністрування аграрного сектору трансформується під впливом концепцій сталого розвитку, зеленої економіки та біоекономіки. Екологічні вимоги інтегруються у державну аграрну політику, визначаючи напрями її модернізації та адаптації до стандартів Європейського Союзу. Це зумовлює формування інституційних і правових механізмів, спрямованих на екологізацію аграрного виробництва та сталий розвиток сільських територій.

Охарактеризовано принципи, завдання та напрями публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору. До системи принципів віднесено загальноадміністративні, екологічні, адміністративно-інституційні та євроінтеграційно зумовлені засади, що забезпечують

узгодженість аграрної, екологічної, кліматичної та регіональної політики. Завдання публічного адміністрування пов'язані з формуванням нормативних та інституційних умов екологізації аграрного виробництва, раціональним використанням природних ресурсів, стимулюванням інновацій, розвитком органічного виробництва, адаптацією до змін клімату, цифровізацією управління та сталим розвитком сільських територій.

Визначено основні напрями публічного адміністрування: інституційний, екологічний, економічно-стимулюючий, цифровий, кліматичний, земельно-ресурсний, соціально-територіальний та євроінтеграційний. Їх сукупність дозволяє розглядати публічне адміністрування «зеленої» трансформації як цілісну багаторівневу систему, у якій принципи визначають зміст державної політики, а завдання реалізуються через конкретні адміністративно-правові інструменти.

Досліджено нормативні засади публічного адміністрування у цій сфері. Показано, що його правова основа має комплексний і міжгалузевий характер та формується нормами конституційного, адміністративного, аграрного, земельного, екологічного, фінансового й енергетичного законодавства. Виокремлено конституційний, міжнародно-правовий та євроінтеграційний, законодавчий, стратегічно-програмний і підзаконний рівні регулювання, які забезпечують закріплення базових цінностей, стратегічних орієнтирів, матеріально-правових режимів, процедур і практичних механізмів реалізації політики. Підкреслено, що ця система є ієрархічно організованою та функціонально диференційованою.

Окремо розкрито вплив міжнародно-правових та євроінтеграційних актів: Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, Європейського зеленого курсу, стратегії «Від ферми до виделки», стратегії ЄС у сфері біорізноманіття, а також регламентів і директив ЄС. Обґрунтовано, що євроінтеграційний вимір має програмно-зобов'язальний характер і потребує подальшої гармонізації національного законодавства з *acquis* ЄС, узгодження

нормативних приписів, удосконалення адміністративних процедур та посилення інституційної спроможності публічної адміністрації.

Визначено адміністративно-правову модель публічного адміністрування зеленої трансформації аграрного сектору в Європейському Союзі. Доведено, що її основними ознаками є інтеграція аграрної, екологічної та кліматичної політики, багаторівнева система публічного адміністрування, результат-орієнтоване стратегічне планування, використання цифрових механізмів адміністрування та поєднання інструментів Спільної аграрної політики ЄС із системою екологічної умовності у сфері сільського господарства. Розкрито значення Європейського зеленого курсу, стратегії «Від ферми до виделки», принципів сталого розвитку, кліматичної нейтральності та циркулярної економіки як правових і стратегічних орієнтирів формування цієї моделі.

Розглянуто інституційні та процедурні моделі публічного адміністрування «зеленої» трансформації у державах – членах ЄС у контексті Спільної аграрної політики 2023–2027. Охарактеризовано Спільну аграрну політику Європейського Союзу (Common Agricultural Policy, CAP) як систему, що поєднує правове регулювання, стратегічне планування, бюджетні інструменти, контроль, цифрові засоби та моніторинг результативності. Висвітлено роль інституцій ЄС, національних міністерств, платіжних агентств та інших органів у плануванні, фінансовому управлінні, контролі й дотриманні умов аграрної підтримки. Окрему увагу приділено планувальним, дозвільно-реєстраційним, оцінювальним, контрольним та інформаційно-звітним процедурам, через які екологічні й кліматичні вимоги інтегруються у практику регулювання аграрного сектору. Висвітлено роль інтегрованих систем адміністрування і контролю, моніторингу, електронного подання заяв та обробки даних. На прикладі окремих держав – членів ЄС показано особливості організації процедур, регіональної участі та діяльності спеціалізованих агентських структур.

Висвітлено адаптацію європейських стандартів до правової системи України. Розглянуто нормативні та інституційні засади наближення національної системи адміністрування аграрної політики до стандартів ЄС. Охарактеризовано адміністративно-правові інструменти реалізації «зеленої» трансформації в Україні: стратегічне планування, стратегічну екологічну оцінку, оцінку впливу на довкілля, державний екологічний контроль, цифрові засоби адміністрування, зокрема Державний аграрний реєстр. Визначено їх значення для забезпечення прозорості адміністративних рішень, простежуваності процедур, обліку суб'єктів аграрного сектору та узгодження державної підтримки з екологічними вимогами.

Проаналізовано інституційну систему суб'єктів публічного адміністрування у сфері «зеленої» трансформації аграрного сектору. Розкрито особливості функціонального розподілу компетенції між ними у процесі формування та реалізації агроекологічної політики. Визначено адміністративно-правові проблеми імплементації європейських стандартів: фрагментарність правового регулювання, розосередженість адміністративних повноважень, недостатню інтегрованість цифрових систем, складність процедур реалізації екологічних вимог у сільському господарстві та обмеженість ресурсного забезпечення відповідної політики.

Розглянуто функціонування публічного адміністрування аграрного сектору України в умовах воєнного стану. Обґрунтовано необхідність поєднання продовольчої безпеки з цілями екологічної модернізації та базовими вимогами охорони довкілля. Проаналізовано адміністративно-правові інструменти стимулювання «зеленої» трансформації: регуляторні, дозвільні, контрольні, стимулюючі та інформаційно-цифрові. Окремо розглянуто спрощення процедур державного нагляду, застосування декларативного принципу провадження господарської діяльності, пільгових режимів регулювання, розширення державної підтримки, субсидій, грантів, компенсаційних механізмів, електронних реєстрів і цифрових платформ.

Визначено співвідношення національних інструментів із підходами права ЄС у сфері «зеленої» аграрної політики.

Узагальнено підходи до нормативно-правового забезпечення публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору України та окреслено напрями систематизації аграрного й екологічного законодавства з урахуванням потреб подолання нормативної фрагментарності, дублювання повноважень і процедурної невизначеності. Висвітлено значення імплементації елементів *acquis* ЄС щодо результат-орієнтованого планування, поєднання державної підтримки з контролем, екологічної умовності та використання інтегрованих інформаційних систем.

Сформульовано Концепцію адміністративно-правового забезпечення публічного адміністрування зеленої трансформації аграрного сектору України, яка визначає цілі, принципи, систему суб'єктів, адміністративно-правові інструменти реалізації та гарантії дотримання прав і законних інтересів суб'єктів аграрного сектору. Обґрунтовано, що зазначена Концепція спрямована на забезпечення правової визначеності, узгодженості аграрної та екологічної політики, належної координації суб'єктів публічної адміністрації та ефективності публічного адміністрування у відповідній сфері. Її положення можуть бути покладені в основу спеціального рамкового закону про засади публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору України.

Розкрито інституційні засади системи суб'єктів публічного адміністрування у сфері «зеленої» аграрної політики з урахуванням її міжгалузевого характеру. Охарактеризовано стратегічний, галузевий, екологічний, сервісний, інформаційний, контрольний і територіальний елементи чинної моделі. Доведено, що недостатня узгодженість функціональних зв'язків між ними ускладнює цілісний адміністративний вплив. Визначено напрями інституційної оптимізації: функціональне розмежування повноважень, підвищення кадрової, аналітичної, цифрової та організаційно-методичної спроможності, посилення ролі місцевого

самоврядування, міжвідомчої координації, обміну даними та використання показників результативності.

Досліджено адміністративно-правові гарантії дотримання прав і законних інтересів суб'єктів аграрного сектору в умовах «зеленої» трансформації як складову цілісної системи публічного адміністрування. Їх зміст розкрито через нормативні, процедурні, інституційні, цифрові, контрольні та оскаржувальні елементи, що забезпечують правову визначеність адміністративної діяльності й обмежують адміністративний розсуд. Обґрунтовано значення балансу публічних і приватних інтересів, належної адміністративної процедури, участі особи у справі, доступу до матеріалів, дотримання строків, мотивування адміністративних рішень, адміністративного оскарження та судового захисту. Наголошено на необхідності галузевої конкретизації процедурних стандартів у сфері державної підтримки сільського господарства та функціонування Державного аграрного реєстру.

Окреслено роль цифрових інструментів у системі гарантій, зокрема Державного аграрного реєстру як засобу прозорості процедур, доступу до даних і простежуваності адміністративних рішень. Доведено, що цифрові інструменти мають розглядатися як складова адміністративної процедури, а не як автономний технічний елемент. Залучення емпіричного матеріалу дозволило конкретизувати типові проблеми реалізації процедурних прав, пов'язані з невизначеністю вимог, недостатньою обізнаністю щодо механізмів оскарження та особливостями цифрової взаємодії. На цій основі сформульовано авторський підхід до адміністративно-правових гарантій як системного інструмента належного адміністрування у сфері «зеленої» трансформації аграрного сектору, що поєднує доктринальне осмислення з практичною орієнтацією.

Ключові слова: публічне адміністрування; зелена трансформація; аграрний сектор; адміністративно-правове регулювання; державна аграрна політика; європейська інтеграція; сталий розвиток.

SUMMARY

Reshetnikov V. V. Public Administration of the «Green» Transformation of the Agricultural Sector as an Instrument of Ukraine's European Integration. – *A qualifying research work submitted as a manuscript.*

Thesis for obtaining a scientific degree of Candidate of Legal Sciences, specialty 12.00.07 «Administrative Law and Procedure; Financial Law; Information Law». – Scientific Institute of Public Law, Scientific Institute of Public Law, Kyiv, 2026.

The thesis is devoted to a comprehensive analysis of the theoretical and legal foundations of public administration of the «green» transformation of Ukraine's agricultural sector in the context of European integration, as well as to the substantiation of directions for improving its administrative-law framework.

The theoretical and legal nature of the «green» transformation of the agricultural sector as an object of public administration is disclosed. It is established that Ukraine's agricultural sector constitutes a complex sphere of social relations in which economic, natural-resource, environmental and social factors are combined. It is substantiated that agricultural production is connected not only with economic activity, but also with the realisation of public interests, namely ensuring food security, the rational use of natural resources, maintaining the viability of rural areas and preserving ecological balance.

Scholarly approaches to the greening of the economy and the development of agriculture in the context of sustainable development, the green economy and the bioeconomy are analysed. It is determined that the «green» transformation of the agricultural sector denotes a transition to a model that combines economic efficiency with environmental sustainability, resource conservation, innovative technologies and balanced rural development. It is substantiated that it occupies an independent place within the system of state agricultural and environmental policy and requires targeted organisational, regulatory, procedural and control influence by public authorities.

A theoretical and legal definition of the concept of «public administration of the green transformation of the agricultural sector» is formulated. It is proposed to understand this concept as a systemic authoritative and organisational activity of public authorities aimed at organising, coordinating and regulating the processes of environmentally oriented transformation of agricultural production. It is substantiated that such activity is carried out on the basis of state agricultural and environmental policy through the application of legal, economic, organisational and information instruments, with the aim of ensuring the sustainable development of agriculture, the rational use of natural resources and the realisation of public interests in the sphere of food, environmental and social security of the State.

On the basis of an analysis of administrative-law doctrine, it is determined that public administration encompasses the organisational, regulatory, coordinating and control functions of public authorities aimed at ordering social relations and realising public interests. A distinction is drawn between state administration, state regulation and public administration; it is proved that the latter is broader in scope, since it includes the activities of executive authorities, local self-government bodies and other authorised institutions.

It is established that the content of public administration of the agricultural sector is being transformed under the influence of the concepts of sustainable development, the green economy and the bioeconomy. Environmental requirements are integrated into state agricultural policy, determining the directions of its modernisation and adaptation to European Union standards. This necessitates the formation of institutional and legal mechanisms aimed at greening agricultural production and ensuring the sustainable development of rural areas.

The principles, tasks and directions of public administration of the «green» transformation of the agricultural sector are characterised. The system of principles includes general administrative, environmental, administrative-institutional and European-integration-related principles, which ensure the coherence of agricultural, environmental, climate and regional policy. The tasks of public administration are connected with the formation of regulatory and institutional

conditions for greening agricultural production, the rational use of natural resources, the stimulation of innovation, the development of organic production, adaptation to climate change, the digitalisation of governance and the sustainable development of rural areas.

The main directions of public administration are identified: institutional, environmental, economic-incentive, digital, climate-related, land-and-resource, socio-territorial and European-integration-related. Taken together, they make it possible to regard public administration of the «green» transformation as an integrated multi-level system in which principles determine the content of state policy, while tasks are implemented through specific administrative-law instruments.

The regulatory foundations of public administration in this sphere are examined. It is shown that its legal basis is complex and cross-sectoral in nature and is formed by the norms of constitutional, administrative, agricultural, land, environmental, financial and energy law. The constitutional, international-law and European-integration, legislative, strategic-programmatic and by-law levels of regulation are distinguished. These levels ensure the consolidation of fundamental values, strategic guidelines, substantive legal regimes, procedures and practical mechanisms for policy implementation. It is emphasised that this system is hierarchically organised and functionally differentiated.

Particular attention is paid to the influence of international-law and European-integration acts: the Association Agreement between Ukraine and the European Union, the European Green Deal, the Farm to Fork Strategy, the EU Biodiversity Strategy, as well as EU regulations and directives. It is substantiated that the European-integration dimension has a programmatic and binding character and requires further harmonisation of national legislation with the EU acquis, the coordination of regulatory provisions, the improvement of administrative procedures and the strengthening of the institutional capacity of public administration.

An administrative-law model of public administration of the green transformation of the agricultural sector in the European Union is defined. It is proved that its main features are the integration of agricultural, environmental and climate policy, a multi-level system of public administration, result-oriented strategic planning, the use of digital administration mechanisms and the combination of the instruments of the EU Common Agricultural Policy with the system of environmental conditionality in agriculture. The significance of the European Green Deal, the Farm to Fork Strategy, the principles of sustainable development, climate neutrality and the circular economy is disclosed as legal and strategic guidelines for the formation of this model.

The institutional and procedural models of public administration of the «green» transformation in the EU Member States are examined in the context of the Common Agricultural Policy for 2023–2027. The Common Agricultural Policy of the European Union (CAP) is characterised as a system combining legal regulation, strategic planning, budgetary instruments, control, digital tools and performance monitoring. The role of EU institutions, national ministries, paying agencies and other bodies in planning, financial management, control and compliance with the eligibility conditions for agricultural support is highlighted. Particular attention is paid to planning, authorisation and registration, assessment, control and information-reporting procedures through which environmental and climate requirements are integrated into the practice of regulating the agricultural sector. The role of integrated administration and control systems, monitoring, electronic submission of applications and data processing is also highlighted. The examples of selected EU Member States demonstrate the specific features of the organisation of procedures, regional participation and the activities of specialised agency structures.

The adaptation of European standards to the legal system of Ukraine is examined. The regulatory and institutional foundations for bringing the national system of agricultural policy administration closer to EU standards are considered. The administrative-law instruments for implementing the «green» transformation

in Ukraine are characterised, including strategic planning, strategic environmental assessment, environmental impact assessment, state environmental control and digital instruments of administration, in particular the State Agrarian Register. Their significance is determined for ensuring the transparency of administrative decisions, the traceability of procedures, the registration of agricultural-sector actors and the alignment of state support with environmental requirements.

The institutional system of public administration actors in the sphere of the «green» transformation of the agricultural sector is analysed. The specific features of the functional distribution of competence among them in the formation and implementation of agro-environmental policy are disclosed. The administrative-law problems of implementing European standards are identified: fragmentation of legal regulation, dispersion of administrative powers, insufficient integration of digital systems, the complexity of procedures for implementing environmental requirements in agriculture and the limited resource support for the relevant policy.

The functioning of public administration of Ukraine's agricultural sector under martial law is examined. The need to combine food security with the objectives of environmental modernisation and the basic requirements of environmental protection is substantiated. Administrative-law instruments for stimulating the «green» transformation are analysed: regulatory, authorisation, control, incentive-based and information-digital instruments. Particular attention is paid to the simplification of state supervision procedures, the application of the declarative principle for conducting economic activity, preferential regulatory regimes, the expansion of state support, subsidies, grants, compensation mechanisms, electronic registers and digital platforms. The relationship between national instruments and the approaches of EU law in the sphere of «green» agricultural policy is determined.

Approaches to the regulatory support of public administration of the «green» transformation of Ukraine's agricultural sector are generalised, and directions for the systematisation of agricultural and environmental legislation are outlined, taking into account the need to overcome regulatory fragmentation, duplication of

powers and procedural uncertainty. The significance of implementing elements of the EU acquis relating to result-oriented planning, the combination of state support with control, environmental conditionality and the use of integrated information systems is highlighted.

The Concept of the administrative-law framework of public administration of the green transformation of Ukraine's agricultural sector is formulated. It defines the objectives, principles, system of actors, administrative-law instruments of implementation and guarantees for the protection of the rights and legitimate interests of agricultural-sector actors. It is substantiated that this Concept is aimed at ensuring legal certainty, coherence between agricultural and environmental policy, proper coordination among public administration actors and the effectiveness of public administration in the relevant sphere. Its provisions may serve as the basis for a special framework law on the principles of public administration of the "green" transformation of Ukraine's agricultural sector.

The institutional foundations of the system of public administration actors in the sphere of «green» agricultural policy are disclosed, taking into account its cross-sectoral character. The strategic, sectoral, environmental, service, information, control and territorial elements of the current model are characterised. It is proved that insufficient coherence of functional links between them complicates integrated administrative influence. The directions of institutional optimisation are identified: functional delimitation of powers, strengthening of personnel, analytical, digital and organisational-methodological capacity, enhancement of the role of local self-government, inter-agency coordination, data exchange and the use of performance indicators.

Administrative-law guarantees for the protection of the rights and legitimate interests of agricultural-sector actors under conditions of «green» transformation are examined as a component of an integrated system of public administration. Their content is disclosed through normative, procedural, institutional, digital, control and appeal-related elements that ensure the legal certainty of administrative activity and limit administrative discretion. The significance of balancing public

and private interests, proper administrative procedure, the participation of the person in the case, access to case materials, compliance with time limits, the reasoning of administrative decisions, administrative appeal and judicial protection is substantiated. The need for sector-specific concretisation of procedural standards in the sphere of state support for agriculture and the functioning of the State Agrarian Register is emphasised.

The role of digital instruments within the system of guarantees is outlined, in particular the State Agrarian Register as a means of ensuring procedural transparency, access to data and the traceability of administrative decisions. It is proved that digital instruments should be regarded as a component of administrative procedure rather than as an autonomous technical element. The use of empirical material made it possible to specify typical problems in the exercise of procedural rights, related to the uncertainty of requirements, insufficient awareness of appeal mechanisms and the specific features of digital interaction. On this basis, the author's approach is formulated to administrative-law guarantees as a systemic instrument of good administration in the sphere of the «green» transformation of the agricultural sector, combining doctrinal reflection with practical orientation.

Keywords: public administration; green transformation; agricultural sector; administrative-law regulation; state agricultural policy; European integration; sustainable development.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Reshetnikov V. Legal and Administrative Foundations of the Green Transformation of the Agricultural Sector in the European Union. *Entrepreneurship, Economy and Law*. 2024. № 6. P. 122–125.

2. Решетніков В.В. Зелена трансформація аграрного сектору України як сфера публічного адміністрування в умовах європейської інтеграції. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2025. Вип. 6. С. 118–122.

3. Решетніков В.В. Теоретичні засади та зміст публічного адміністрування зеленої трансформації аграрного сектору України. *KELM*. 2025. № 6 (74). С. 116–119 (Республіка Польща).

4. Решетніков В.В. Інституційні та процедурні моделі публічного адміністрування зеленої трансформації аграрного сектору в ЄС. *Право і суспільство*. 2025. № 6. С. 765–771.

5. Решетніков В.В. Нормативно-правові засади публічного адміністрування зеленої трансформації аграрного сектору України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 11. С. 479–482.

6. Решетніков В.В. Принципи та механізми публічного адміністрування зеленої модернізації аграрного сектору України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2026. Вип. 1. С. 117–122.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Решетніков В.В. Публічне адміністрування аграрної та екологічної політики в умовах зеленої трансформації. *Інноваційні підходи до реформування сучасного законодавства: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (Київ, 20–21 квіт. 2023 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2023. С. 44–46.

8. Решетніков В.В. Механізми публічного адміністрування зеленої модернізації аграрного сектору України: інструментальна модель та воєнні обмеження. *Проблемні питання, досягнення та інновації фундаментальних та прикладних досліджень: Матеріали третьої міжнародної науково-практичної*

конференції (Київ, 28–29 жовт. 2025 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2025. С. 71–74.

9. Решетніков В.В. Зелене врядування в аграрному секторі: інституційні механізми та європейський вектор. *Перспективні напрямки розвитку юридичної науки у 21-му сторіччі*: матеріали п'ятої міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 14–15 січ. 2026 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2026. С. 121–123.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	20
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ «ЗЕЛЕНОЇ» ТРАНСФОРМАЦІЇ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ.....	31
1.1. «Зелена» трансформація аграрного сектору як об’єкт публічного адміністрування.....	31
1.2. Поняття та сутність публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору України.....	39
1.3. Принципи, завдання та напрями публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору України.....	48
1.4. Нормативні засади здійснення публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору України.....	63
Висновки до Розділу 1.....	80
РОЗДІЛ 2 ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ТА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ «ЗЕЛЕНОЇ» ТРАНСФОРМАЦІЇ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ....	85
2.1. Європейська політика «зеленої» трансформації аграрного сектору: правові та управлінські орієнтири.....	85
2.2. Публічне адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору в державах–членах ЄС: інституційні та процедурні моделі.....	94
2.3. Адаптація європейських стандартів публічного адміністрування «зеленої» трансформації в аграрному секторі України.....	114
2.4. Адміністративно-правові інструменти стимулювання «зеленої» трансформації аграрного сектору України в умовах правового режиму воєнного стану.....	134

Висновки до Розділу 2.....	148
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ «ЗЕЛЕНОЇ» ТРАНСФОРМАЦІЇ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ.....	156
3.1. Удосконалення нормативно-правового забезпечення публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору України.....	156
3.2. Інституційне вдосконалення системи суб'єктів публічного адміністрування у сфері «зеленої» аграрної політики.....	174
3.3. Адміністративно-правові гарантії дотримання прав та законних інтересів суб'єктів аграрного сектору в умовах «зеленої» трансформації.....	194
Висновки до Розділу 3.....	211
ВИСНОВКИ.....	216
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	224
ДОДАТКИ.....	254

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Сучасні трансформації публічного адміністрування в Україні, зумовлені європейською інтеграцією та внутрішніми соціально-економічними змінами, актуалізують проблему вдосконалення адміністративно-правових форм реалізації державної політики. Особливого значення це набуває в аграрному секторі, функціонування якого пов'язане з використанням природних ресурсів і потребує інтеграції екологічних вимог у зміст владно-управлінської діяльності. У цьому контексті екологізація аграрного виробництва реалізується через концепцію «зеленої» трансформації, що передбачає впровадження екологічних стандартів, обмежень і стимулів у межах здійснення адміністративної компетенції.

Реалізація зазначених завдань відбувається через систему органів публічної адміністрації шляхом прийняття адміністративних актів, застосування регуляторних і стимулюючих інструментів, а також координації аграрної та природоохоронної політики. Водночас національна модель такого регулювання характеризується фрагментарністю нормативного закріплення, інституційною розпорошеністю повноважень і недостатньою процедурною визначеністю реалізації екологічних вимог в аграрній сфері. Зазначені проблеми загострюються в умовах адаптації до стандартів Європейського Союзу та необхідності забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану. Це зумовлює потребу у формуванні цілісної адміністративно-правової моделі публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору, яка забезпечувала б узгодження економічних та екологічних пріоритетів державної політики й відповідність європейським стандартам.

Зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями. Проблематика публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору України в умовах європейської інтеграції ще не отримала у вітчизняній юридичній науці належного комплексного адміністративно-правового опрацювання. Наявні наукові праці, присвячені державній аграрній політиці,

сталому розвитку сільського господарства, екологізації господарської діяльності, інституційному забезпеченню «зеленої» економіки та правовому регулюванню аграрної сфери, становлять важливу теоретичну основу цього дослідження, однак переважно висвітлюють лише окремі аспекти зазначеної проблематики.

Джерельну основу дослідження становлять праці вітчизняних учених, зокрема: В. Авер'янова, Я. Белінської, С. Белінської, Є. Бичихіна, Ю. Битяка, О. Бондаря, С. Бондаренка, Ю. Боровика, О. Бородіної, А. Даниленко, Л. Вдовенко, Т. Галушкіної, В. Гаращука, Ю. Гаруста, А. Гетьмана, Є. Гетьмана, Н. Гончарук, В. Грея, О. Гулак, О. Джафарової, Ю. Дзюраха, Є. Дуліби, А. Комзюка, Д. Клинового, В. Колпакова, І. Коновальчук, І. Костенко, В. Копитка, О. Копитко, М. Копиці, Я. Коханюка, В. Курило, І. Курило, К. Куркової, Д. Левченко, Л. Луценко-Миськів, А. Манжули, В. Мороза, В. Оксіня, М. Олашина, С. Остапенка, Г. Пасемко, Н. Петрухи, В. Рарицької, О. Рєзніка, І. Свиноуса, Є. Соболя, Р. Солошенка, Л. Сороки, В. Тимкована, О. Файчука, Т. Харченко, Б. Хахули, А. Чечеля, С. Чернова, Р. Шаповала, С. Шерстюка, П. Шорського, О. Шпикуляка та інших дослідників.

Разом із тим, у вітчизняній науці досі не вироблено цілісного підходу до визначення змісту, принципів, суб'єктного складу, нормативних засад та адміністративно-правових механізмів публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору України. Саме цим зумовлена потреба у системному теоретико-правовому аналізі зазначеної проблематики, що й визначає актуальність та наукову новизну дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження узгоджується з основними положеннями Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, ратифікованої Законом України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII; Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019; Національної економічної стратегії на період до 2030 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 3

березня 2021 року № 179; Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» від 28 лютого 2019 року № 2697-VIII; Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2021 року № 1363-р; Закону України «Про засади державної аграрної політики та державної політики сільського розвитку» від 24 червня 2004 року № 1877-IV.

Дослідження також враховує положення програмних і нормативних актів Європейського Союзу у сфері формування «зеленої» економіки та модернізації аграрної політики, зокрема The European Green Deal (COM(2019) 640 final), A Farm to Fork Strategy for a fair, healthy and environmentally-friendly food system (COM(2020) 381 final), Regulation (EU) 2021/2115 of the European Parliament and of the Council of 2 December 2021 establishing rules on support for strategic plans to be drawn up by Member States under the Common Agricultural Policy, а також Regulation (EU) 2021/1119 of the European Parliament and of the Council of 30 June 2021 establishing the framework for achieving climate neutrality.

Дисертація узгоджується з темою науково-дослідної роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0120U105390).

Мета і завдання дослідження. *Мета* дослідження полягає у визначенні теоретико-правових засад публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору України як інструменту європейської інтеграції держави, формуванні цілісної адміністративно-правової моделі такого адміністрування та обґрунтуванні напрямів удосконалення його нормативно-правового, інституційного й процедурного забезпечення з урахуванням європейських стандартів.

Для досягнення поставленої мети в дисертації поставлено такі *завдання*:

- з’ясувати теоретико-правову природу «зеленої» трансформації аграрного сектору як об’єкта публічного адміністрування та визначити її місце у системі державної аграрної й екологічної політики;
- визначити поняття, зміст та сутність публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору України як особливого напрямку реалізації державної політики у сфері сталого розвитку сільського господарства;
- обґрунтувати систему принципів, завдань та основних напрямів здійснення публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору України;
- дослідити систему нормативно-правового забезпечення здійснення публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору України, визначити її структуру та охарактеризувати основні рівні нормативного регулювання;
- розкрити правові та адміністративно-управлінські засади формування політики «зеленої» трансформації аграрного сектору в Європейському Союзі та визначити її значення для становлення сучасної моделі публічного адміністрування у сфері аграрної й екологічної політики;
- дослідити інституційні та процедурні моделі публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору в державах-членах Європейського Союзу, з’ясувавши особливості багаторівневого управління, адміністративних процедур та цифрових інструментів реалізації екологічних стандартів у сфері сільського господарства;
- розкрити особливості адаптації європейських стандартів публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору до правової системи України та визначити основні адміністративно-правові проблеми їх імплементації;
- визначити систему та класифікацію адміністративно-правових інструментів стимулювання «зеленої» трансформації аграрного сектору України в умовах правового режиму воєнного стану та обґрунтувати напрями їх удосконалення з урахуванням європейського досвіду;

– обґрунтувати напрями вдосконалення нормативно-правового забезпечення публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору України з урахуванням необхідності систематизації аграрного та екологічного законодавства, імплементації *acquis* Європейського Союзу та формування рамкових адміністративно-правових стандартів екологізації сільського господарства;

– запропонувати напрями інституційного вдосконалення системи суб'єктів публічного адміністрування у сфері реалізації «зеленої» аграрної політики, спрямовані на чітке розмежування повноважень органів публічної влади, підвищення їх інституційної спроможності та розвиток координаційних механізмів між аграрною й екологічною політикою;

– обґрунтувати систему адміністративно-правових гарантій забезпечення прав та законних інтересів суб'єктів аграрного сектору в умовах «зеленої» трансформації, зокрема шляхом забезпечення правової визначеності адміністративних процедур та вдосконалення механізмів адміністративного і судового захисту прав учасників аграрних правовідносин.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, що виникають у процесі формування та реалізації державної політики екологізації аграрного сектору та здійснення публічного адміністрування «зеленої» трансформації сільського господарства в умовах європейської інтеграції України.

Предмет дослідження – адміністративно-правові норми, принципи, інституційні та процедурні механізми, а також інструменти публічного адміністрування, що визначають засади публічного адміністрування зеленої трансформації аграрного сектору України як інструменту європейської інтеграції держави.

Методи дослідження. Під час виконання дисертації використано комплекс загальнонаукових і спеціально-юридичних методів, що забезпечили системне дослідження адміністративно-правових засад публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору України. *Діалектичний* метод застосовано для з'ясування сутності «зеленої» трансформації аграрного сектору

як складного соціально-економічного та правового явища (підрозділ 1.1). Методи *аналізу* та *синтезу* використано для визначення структурних елементів системи публічного адміністрування та їх взаємозв'язку (підрозділ 1.2). *Логіко-семантичний* метод дав змогу уточнити зміст основних категорій дослідження (розділ 1). *Формально-юридичний* метод застосовано для аналізу нормативно-правових актів у сфері екологізації аграрного сектору (підрозділ 1.4). *Історико-правовий* метод використано для дослідження еволюції аграрної та екологічної політики ЄС (підрозділ 2.1). *Системно-структурний* метод дав можливість дослідити інституційну структуру публічного адміністрування та систему суб'єктів публічної адміністрації (підрозділ 2.2). *Порівняльно-правовий* метод використано для аналізу європейських стандартів публічного адміністрування та можливостей їх адаптації до правової системи України (підрозділи 2.1, 2.3). *Функціональний* метод застосовано для дослідження адміністративно-правових інструментів реалізації державної політики екологізації аграрного сектору (підрозділ 2.4). Метод *правового прогнозування* використано для обґрунтування напрямів удосконалення нормативно-правового, інституційного та процедурного забезпечення публічного адміністрування у досліджуваній сфері (розділ 3).

Емпіричний метод використано для одержання та узагальнення практичної інформації щодо реалізації адміністративно-правових гарантій у сфері «зеленої» трансформації аграрного сектору України. У межах цього методу проведено експертно-практичне анкетування суб'єктів аграрного сектору, що дало змогу виявити проблеми правової визначеності адміністративних процедур, доступності адміністративного оскарження, функціональності електронних сервісів та ефективності судового захисту. Отримані дані стали підґрунтям для верифікації теоретичних положень і формування пропозицій щодо вдосконалення адміністративно-правових механізмів у досліджуваній сфері.

Науково-теоретичне підґрунтя становлять праці фахівців галузей адміністративного, конституційного, аграрного, екологічного, господарського права тощо, у яких досліджено питання публічного адміністрування,

адміністративно-правового регулювання, реалізації повноважень органів публічної адміністрації, а також правові засади функціонування аграрного сектору та охорони довкілля. У дослідженні також враховано наукові підходи до формування та реалізації аграрної й екологічної політики Європейського Союзу.

Нормативно-правову основу дисертаційної роботи становлять нормативно-правові акти різної юридичної сили, зокрема Конституція України, ратифіковані у встановленому законом порядку міжнародні договори й угоди, а також законодавчі і підзаконні акти, у нормах яких закріплено засади державної аграрної та екологічної політики, а також визначено порядок реалізації повноважень органами публічної адміністрації, прийняття адміністративних актів і здійснення адміністративних процедур у сфері «зеленої» трансформації аграрного сектору. У роботі також враховано програмні та нормативні акти Європейського Союзу, що визначають правові засади формування «зеленої» економіки та модернізації аграрної політики.

Інформаційною та емпіричною базою дисертаційної роботи є науково-періодичні видання, статистичні матеріали, аналітичні звіти тощо. Автором використано результати експертно-практичного анкетування суб'єктів аграрного сектору, що дало змогу виявити проблеми правової визначеності адміністративних процедур, доступності механізмів адміністративного оскарження, функціональності електронних сервісів та ефективності судового захисту у відносинах із суб'єктами публічної адміністрації. Отримані емпіричні дані використано для узагальнення результатів дослідження та обґрунтування висновків щодо вдосконалення адміністративно-правових механізмів публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору України.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у формуванні теоретико-правового підходу до розуміння публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору України як інструменту європейської інтеграції держави, а також у розробленні наукових положень і

практичних рекомендацій щодо вдосконалення нормативно-правового, інституційного та організаційного забезпечення цього процесу. За результатами проведеного дослідження сформульовано наукові положення та висновки, запропоновані особисто здобувачем, зокрема:

вперше:

– сформульовано теоретико-правове визначення поняття «публічне адміністрування зеленої трансформації аграрного сектору», яке запропоновано розуміти як системну владно-організуючу діяльність суб'єктів публічної влади, спрямовану на організацію, координацію та регулювання процесів екологічно орієнтованої трансформації аграрного виробництва, що здійснюється на основі державної аграрної та екологічної політики із застосуванням правових, економічних, організаційних і інформаційних інструментів з метою забезпечення сталого розвитку сільського господарства, раціонального використання природних ресурсів та реалізації публічних інтересів у сфері продовольчої, екологічної і соціальної безпеки держави;

– визначено адміністративно-правову модель публічного адміністрування зеленої трансформації аграрного сектору в Європейському Союзі, основними ознаками якої є інтеграція аграрної, екологічної та кліматичної політики, багаторівнева система управління, результат-орієнтоване стратегічне планування, використання цифрових механізмів адміністрування та поєднання інструментів Спільної аграрної політики ЄС із системою екологічної умовності у сфері сільського господарства;

– сформульовано Концепцію адміністративно-правового забезпечення публічного адміністрування зеленої трансформації аграрного сектору України, яка визначає цілі, принципи, систему суб'єктів, інструменти реалізації та адміністративно-правові гарантії дотримання прав і законних інтересів суб'єктів аграрного сектору та спрямована на забезпечення правової визначеності, узгодженості аграрної та екологічної політики і ефективності публічного адміністрування у відповідній сфері.

удосконалено:

– науковий підхід до визначення структури та змісту публічного адміністрування зеленої трансформації аграрного сектору, зокрема шляхом уточнення його принципів, завдань та функціональних напрямів реалізації у системі державної аграрної та екологічної політики;

– наукове розуміння інституційних і процедурних механізмів реалізації політики зеленої трансформації аграрного сектору, зокрема у частині визначення ролі органів публічної адміністрації, адміністративних процедур та цифрових інструментів управління у забезпеченні впровадження екологічних стандартів у сфері сільського господарства;

– наукові підходи до визначення та реалізації адміністративно-правових гарантій дотримання прав і законних інтересів суб'єктів аграрного сектору в умовах зеленої трансформації, зокрема шляхом обґрунтування їх системного характеру, розкриття структури як сукупності нормативних, процедурних, інституційних, цифрових, контрольних та оскаржувальних елементів, визначення їх функціонального призначення як умов правомірності індивідуального адміністративного акта та формулювання прикладного тесту оцінки правомірності такого акта;

отримали подальший розвиток:

– наукові положення щодо визначення «зеленої» трансформації аграрного сектору як об'єкта публічного адміністрування, що розкривається через інтеграцію екологічної та аграрної політики держави у процесі забезпечення сталого розвитку сільського господарства;

– наукові підходи до класифікації адміністративно-правових інструментів стимулювання зеленої трансформації аграрного сектору, які запропоновано поділяти на регуляторні, дозвільні, контрольні, стимулюючі та інформаційно-цифрові;

– наукові положення щодо нормативно-правового забезпечення публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору, зокрема у частині систематизації аграрного та екологічного законодавства, визначення напрямів

імплементатії *acquis* Європейського Союзу та формування рамкових адміністративно-правових стандартів екологізації сільського господарства.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що сформульовані та обґрунтовані у дисертаційному дослідженні висновки, теоретичні положення і практичні рекомендації можуть бути використані у:

– *науково-дослідній сфері* – для подальшого розвитку теоретико-правових досліджень проблем публічного адміністрування аграрного сектору, адміністративно-правового забезпечення сталого розвитку сільського господарства, а також формування наукових підходів до дослідження процесів екологізації державної аграрної політики в умовах європейської інтеграції (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права);

– *правотворчій та практичній діяльності органів публічної влади* – для вдосконалення нормативно-правового забезпечення державної аграрної та екологічної політики, оптимізації адміністративно-правових механізмів реалізації «зеленої» трансформації аграрного сектору України, а також удосконалення діяльності органів публічної адміністрації у сфері забезпечення сталого розвитку сільського господарства;

– *освітньому процесі* – під час підготовки навчально-методичних матеріалів, розроблення та викладання навчальних дисциплін «Адміністративне право та процес: доктринальні та практичні проблеми», «Адміністративне право», «Публічне адміністрування», «Аграрне право», а також спеціальних курсів, присвячених проблемам державної аграрної політики, сталого розвитку та екологізації економіки (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права).

Апробація матеріалів дисертації. Основні результати дослідження, окремі його положення та сформульовані автором теоретичні узагальнення були представлені на науково-практичних конференціях, зокрема: «Інноваційні підходи до реформування сучасного законодавства» (м. Київ, 20–21 квітня 2023 р.) «Проблемні питання, досягнення та інновації фундаментальних та прикладних досліджень» (м. Київ, 28–29 жовтня 2025 р.), «Перспективні

напрямки розвитку юридичної науки у 21-му сторіччі» (м. Київ, 14–15 січня 2026 р.).

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що містять одинадцять підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 277 сторінок. Робота містить список використаних джерел із 232 найменувань на 30 сторінках.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО
АДМІНІСТРУВАННЯ «ЗЕЛЕНОЇ» ТРАНСФОРМАЦІЇ АГРАРНОГО
СЕКТОРУ УКРАЇНИ

1.1. «Зелена» трансформація аграрного сектору як об'єкт публічного адміністрування

Аграрний сектор України належить до тих сфер суспільного життя, правове значення яких не вичерпується межами господарської діяльності у вузькому розумінні. Його місце в економічній системі держави визначається не лише участю у створенні валового внутрішнього продукту, формуванні експортного потенціалу чи забезпеченні зайнятості населення. Значення цієї сфери є істотно ширшим, оскільки саме через належне функціонування аграрного виробництва забезпечуються такі засадничі публічні блага, як продовольча безпека, стале використання земель та інших природних ресурсів, збереження життєздатності сільських територій, підтримання екологічної рівноваги та соціальної стабільності. Саме тому аграрний сектор слід розглядати не як звичайна галузь господарства, а як складна сфера суспільних відносин, у межах якої поєднуються економічні, соціальні, природоресурсні та екологічні чинники [30].

Публічно-правова природа відносин, що складаються у зв'язку з функціонуванням аграрного сектору, впливає вже з конституційних засад організації економічного та екологічного ладу України. Земля в Основному Законі визначена як основне національне багатство, що перебуває під особливою охороною держави, а забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України віднесено до найважливіших обов'язків держави. У такому нормативному контексті аграрне виробництво постає не просто як приватна господарська активність

товаровиробника, а як сфера, безпосередньо пов'язана з використанням особливо цінного об'єкта правової охорони та з виконанням державою конституційно визначених обов'язків. Із цього випливає принциповий для адміністративно-правової науки висновок: там, де реалізація приватної ініціативи нерозривно пов'язана із забезпеченням загального блага, виникає об'єктивна необхідність організуючого впливу публічної влади. Власне, вже сама конституційна характеристика землі та довкілля задає ту межу, в межах якої аграрні відносини не можуть бути пояснені виключно логікою приватного інтересу, ринкового розрахунку чи свободи підприємництва. У цій сфері завжди присутній ширший інтерес суспільства, а отже, і юридична підстава для системного публічно-владного впорядкування [30].

У чинному законодавстві ця ідея дістала подальший розвиток. Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» [94] закріплює орієнтацію держави на збалансований розвиток, тобто на таке поєднання економічної, соціальної та екологічної складових, за якого господарська діяльність не руйнує природних основ суспільного буття. Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» [92] встановлює, що планування у різних галузях має здійснюватися із завчасним урахуванням наслідків для довкілля, а Закон України «Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів» формує правові передумови екологічно відповідальної економічної політики. У сукупності ці акти свідчать про те, що сучасне українське право вже виходить із необхідності інтегрувати екологічні вимоги у систему державного впливу на економіку. Аграрний сектор, з огляду на його природоресурсну основу, об'єктивно опиняється в центрі цієї інтеграції. Це означає, що його подальший розвиток не може оцінюватися лише за показниками обсягу виробництва чи динаміки експорту; він має співвідноситися також із збереженням ресурсної бази, недопущенням деградації ґрунтів, збалансуванням антропогенного навантаження та довгостроковою екологічною стійкістю територій [81].

Істотне значення має й те, що аграрна сфера в Україні традиційно пов'язана з реалізацією стратегічних функцій держави. У наукових працях слушно зазначається, що аграрний сектор є базовим для національної економіки, розвитку сільських територій, забезпечення продовольчої, а в окремих вимірах і енергетичної безпеки. Через нього держава не лише задовольняє первинні потреби населення у продовольстві, а й підтримує макроекономічну стабільність, валютні надходження, зайнятість, регіональний розвиток. Саме тому державна аграрна політика розглядається в літературі не як допоміжний напрям господарського управління, а як один із фундаментальних інструментів забезпечення національної безпеки у широкому значенні цього слова. Показово, що навіть за умов воєнного часу, коли структура економічних пріоритетів зазнає істотних змін, аграрна сфера не втрачає свого базового значення, а навпаки, ще виразніше виявляє свій публічний характер. У такій ситуації стає особливо помітним, що йдеться не про ізольовану галузь виробництва, а про одну з матеріальних опор державності та суспільного відтворення [19; 130].

Разом із тим економічна значущість аграрного сектору не вичерпує його суспільного змісту. Не менш важливою його властивістю є те, що він виступає однією з основних форм організованого природокористування. Земля, вода, біологічні ресурси, природна родючість ґрунтів, стан агроландшафтів становлять не зовнішні умови функціонування аграрного виробництва, а його матеріальну основу. У зв'язку з цим дослідження аграрної сфери має виходити з подвійної природи відповідних суспільних відносин: з одного боку, вони пов'язані з виробництвом, обміном і розподілом матеріальних благ, а з другого – з використанням обмежених і суспільно значущих природних ресурсів. Така обставина надає аграрним відносинам виразного публічного змісту, оскільки сфера використання національного природного багатства не може бути виведена за межі правового та організаційного впливу держави. Саме тут розкривається особлива юридична природа аграрного сектору: він одночасно є і сферою

господарювання, і сферою природокористування. Звідси випливає, що адміністративно-правова оцінка аграрних відносин повинна враховувати не лише виробничо-економічні результати, а й стан земель, вод, біологічних ресурсів, екологічну якість простору, в якому здійснюється відповідна діяльність [22].

Саме подвійна, економіко-природоресурсна природа аграрного сектору і визначає особливий характер тих викликів, з якими він стикається у сучасний період. Традиційна модель розвитку сільського господарства, орієнтована переважно на кількісне нарощування виробництва, інтенсивне використання земельних ресурсів, широке застосування агрохімікатів і значну енергоємність виробничих процесів, дедалі очевидніше виявляє свою внутрішню обмеженість. У сучасній літературі неодноразово підкреслено, що така модель призводить до деградації ґрунтів, виснаження природного капіталу, зростання техногенного навантаження, послаблення екологічної стійкості сільських територій та зрештою підриває самі матеріальні підвалини довготривалого аграрного розвитку. Звідси закономірно випливає висновок, що майбутнє аграрного сектору не може будуватися на екстенсивно-ресурсній логіці. Воно потребує переходу до такої моделі, за якої економічна результативність поєднується з екологічною стриманістю, раціональністю природокористування та соціальною відповідальністю [48].

Сучасне розуміння цієї зміни формується не лише під впливом внутрішніх екологічних і соціально-економічних потреб, а й у контексті європейської інтеграції України. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, стратегічна орієнтація на наближення до європейського адміністративного і правового простору, а також загальний курс на гармонізацію державної політики з підходами ЄС надали аграрній модернізації нового змісту [119]. Відтепер ідеться не лише про внутрішню потребу підвищення екологічної стійкості виробництва, а й про поступове узгодження аграрної політики, господарських практик і критеріїв державного впливу з європейським баченням розвитку сільського господарства. У цьому

зв'язку особливого значення набувають ідеї, що впливають з Європейського зеленого курсу *A Farm to Fork Strategy* (далі – «Від ферми до виделки») [132], політики збереження біорізноманіття, а також із загального підходу Європейського Союзу до кліматично нейтрального та ресурсно ощадливого господарювання. Внаслідок цього зелена трансформація аграрного сектору України постає не лише як внутрішньодержавний виклик, а і як закономірний напрям його адаптації до нової європейської моделі розвитку, в межах якої економічна ефективність, екологічна безпека та стійкість продовольчих систем мають розглядатися у нерозривній єдності [119]. У науковому обігу саме на цьому ґрунті формується сучасне співвідношення суміжних категорій, через які осмислюється оновлення аграрної сфери. Сталий розвиток виражає загальну цільову парадигму, що орієнтує суспільство і державу на таке задоволення потреб сучасного покоління, яке не підриває можливостей майбутніх поколінь [45]. Зелена економіка означає конкретнішу модель господарювання, в межах якої зростання, інвестиції, технологічне оновлення та виробнича ефективність поєднуються з охороною довкілля і ресурсною ощадливістю. Біоекономіка, у свою чергу, постає одним із секторальних способів реалізації цієї моделі, оскільки акцентує увагу на раціональному використанні біологічних ресурсів, біомаси, циркулярних циклів і відтворюваності ресурсної основи виробництва. Натомість зелена трансформація аграрного сектору є не окремою паралельною категорією, а процесом переходу конкретної галузевої системи до нових стандартів функціонування, що відповідають логіці сталого розвитку, зеленої економіки та біоекономіки. Таке розуміння дає змогу уникнути термінологічної розпорошеності й водночас показує, що йдеться не про словесну новацію, а про реальну зміну засад розвитку аграрної сфери [7].

У цьому зв'язку поняття «зеленої» трансформації аграрного сектору набуває не декларативного, а цілком конкретного змісту. Воно означає не окремі природоохоронні заходи і не суто технічне оновлення виробництва, а глибоку перебудову всієї системи аграрних відносин. Така перебудова

передбачає раціоналізацію використання природних ресурсів, зменшення вуглецевої та енергетичної інтенсивності виробництва, поширення ресурсозберігаючих технологій, розвиток біоекономічних підходів, розширення органічних та екологічно дружніх форм господарювання, поєднання виробничої ефективності з відтворенням природного потенціалу та поліпшенням якості життя на селі [132]. Саме тому зелена трансформація має розглядатися як якісна зміна моделі функціонування аграрної сфери, а не як її другорядна модифікація. Її сутнісна риса полягає в тому, що вона змінює самі критерії належного розвитку аграрного сектору: відтепер значущим є не лише те, скільки виробляється, а й те, яким способом це здійснюється, з якими наслідками для ресурсної бази, довкілля, сільських територій та майбутньої спроможності цієї сфери до відтворення [48]. Показово, що в сучасних дослідженнях зелена трансформація дедалі частіше пов'язується з переходом до біоекономіки. Це має принципове значення для адміністративно-правового осмислення відповідного процесу. Біоекономічний підхід передбачає не просто заміщення одних технологій іншими, а нову логіку розвитку аграрної сфери, в межах якої біологічні ресурси, біомаса, циркулярні виробничі цикли, енергоощадність і відтворюваність ресурсної бази стають визначальними орієнтирами господарювання. Тим самим зелена трансформація аграрного сектору набуває рис довготривалого і структурного процесу, що не зводиться до одиничних реформ або фрагментарних заходів. Для права це означає появу нової сфери суспільних відносин, де екологічна відповідальність, технологічне оновлення, ресурсна ощадливість і продовольча функція держави зливаються в один комплексний предмет публічного інтересу [48].

Належне розуміння зеленої трансформації аграрного сектору неможливе й без урахування її соціального виміру. Сільське господарство в Україні історично й функціонально пов'язане з розвитком сільських територій, зайнятістю населення, підтриманням місцевої інфраструктури, збереженням способу життя значної частини суспільства. Через це будь-які

структурні зміни у сфері аграрного виробництва неминуче позначаються не лише на ринку продовольства чи стані довкілля, а й на соціальній тканині села. З цієї причини у науковій літературі цілком слушно наголошується, що модернізація аграрної сфери має оцінюватися не тільки за виробничими показниками, а й за її здатністю зміцнювати економічний і демографічний потенціал сільських громад, підтримувати мале та середнє фермерство, зберігати соціальну стійкість територій [123]. Ця обставина є важливою і в адміністративно-правовому аспекті, оскільки дозволяє побачити в зеленій трансформації не тільки екологічну або виробничу, а й територіально-соціальну складову. Отже, йдеться про явище, що одночасно впливає на продовольчу систему, екологічний стан, зайнятість, уклад сільського життя та перспективи місцевого розвитку [33; 34; 123]. Додаткової ваги ця проблематика набуває в умовах війни та майбутнього повоєнного відновлення. Воєнні дії спричинили не лише економічні втрати аграрного сектору, а й масштабні екологічні порушення: мінування земель, руйнування гідротехнічної та логістичної інфраструктури, забруднення ґрунтів, порушення водного режиму окремих територій, зростання ризиків довгострокової деградації агроландшафтів [43; 112]. За таких умов питання зеленої трансформації вже не може сприйматися як віддалена або факультативна перспектива. Воно поєднується із завданнями відновлення родючості земель, екологічної безпеки сільського господарства, кліматичної стійкості виробництва і переосмислення самого напряму аграрної політики у післявоєнний період. У цьому розумінні війна не скасувала зелений вимір аграрного розвитку, а, навпаки, надала йому нової практичної гостроти, оскільки відновлення аграрного сектору поза засадами екологічної збалансованості означало б відтворення тих структурних вад, які вже виявили свою руйнівну силу [8; 43].

Саме в цій площині стає зрозуміло, що зелена трансформація аграрного сектору не є ані випадковим поєднанням сучасної термінології з традиційною аграрною проблематикою, ані сукупністю окремих галузевих новацій.

Йдеться про особливу сферу суспільних відносин, у межах якої концентруються стратегічні публічні інтереси держави та суспільства, а також виявляється потреба у тривалому, системному і послідовному впорядкуванні. Тому для адміністративно-правової науки важливо встановити, чи відповідає зелена трансформація аграрного сектору тим ознакам, за наявності яких певне явище може бути визнане самостійним об'єктом публічного адміністрування.

Загальнотеоретично об'єктом публічного адміністрування є не будь-яка сфера суспільного життя, а така, що має істотне значення для реалізації публічних інтересів, характеризується складною системою суспільних відносин, не може бути належним чином упорядкована виключно засобами приватноправового регулювання та потребує постійної організуючої, координуючої, регулятивної і контрольної діяльності уповноважених суб'єктів публічної влади. Саме з цих позицій має розглядатися зелена трансформація аграрного сектору. По-перше, вона є суспільно значущою, оскільки безпосередньо стосується продовольчої, екологічної та соціальної безпеки держави. По-друге, вона має комплексний і міжгалузевий характер, оскільки поєднує економічні, земельні, екологічні, водоресурсні, соціальні, інноваційні та територіальні відносини. По-третє, вона є процесуальною і довготривалою за своєю природою, а отже, не може бути вичерпана разовим рішенням чи окремим заходом. По-четверте, її зміст не піддається повному впорядкуванню лише засобами приватного права, бо йдеться про використання національного природного багатства, забезпечення загального блага та реалізацію державою конституційно визначених обов'язків. По-п'яте, її належне забезпечення об'єктивно передбачає функціонування спеціально організованої системи публічно-владного впливу, хоча зміст цієї системи і конкретні форми її діяльності становлять уже предмет подальшого дослідження [2; 4; 113; 114].

У цьому контексті зелена трансформація аграрного сектору виявляє всі основні ознаки самостійного об'єкта публічного адміністрування. Вона

охоплює суспільно значущу сферу відносин, у межах якої забезпечуються продовольча, екологічна та соціальна безпека держави; формується на перетині економічних, природоресурсних і територіально-соціальних чинників; має довготривалий, багаторівневий і структурний характер; постає як наслідок внутрішньої еволюції аграрної та екологічної політики України і водночас як результат її поступового входження до європейського простору екологічно орієнтованого розвитку. Саме тому віднесення зеленої трансформації аграрного сектору до об'єктів публічного адміністрування є не довільним теоретичним припущенням, а логічним наслідком аналізу природи, змісту і спрямованості відповідних суспільних відносин.

Отже, зелена трансформація аграрного сектору є суспільно значущою, комплексною та міжгалузевою за своєю правовою природою сферою суспільних відносин, яка має довготривалий характер, зумовлена поєднанням економічних, природоресурсних, соціальних, кліматичних та євроінтеграційних чинників і об'єктивно не може бути належним чином забезпечена без системного адміністративно-правового впливу. Саме тому її віднесення до об'єктів публічного адміністрування є не декларативним твердженням, а обґрунтованим висновком, що випливає з юридичного аналізу аграрної сфери як особливого різновиду суспільних відносин, у межах яких реалізуються основоположні публічні інтереси Української держави та суспільства.

1.2. Поняття та сутність публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору України

У підрозділі 1.1. було встановлено, що зелена трансформація аграрного сектору становить самостійний і суспільно значущий об'єкт публічного адміністрування. За таких умов закономірно постає питання про зміст тієї управлінської діяльності, за допомогою якої держава здійснює організуючий

вплив на відповідну сферу суспільних відносин. Саме тому подальший аналіз потребує з'ясування поняття та сутності публічного адміністрування зеленої трансформації аграрного сектору.

У сучасній адміністративно-правовій та управлінській доктрині категорія публічного адміністрування використовується для позначення особливого виду діяльності суб'єктів публічної влади, спрямованої на організацію та впорядкування суспільних процесів у тих сферах, де реалізація публічних інтересів потребує системного владного впливу. У науковій літературі підкреслюється, що публічне адміністрування охоплює не лише безпосередню управлінську діяльність органів виконавчої влади, а й ширший комплекс організаційних, регулятивних, координаційних та контрольних функцій, що здійснюються публічно-владними інституціями з метою забезпечення належного функціонування відповідних суспільних систем [103; 108; 131].

Зазначений підхід відображає еволюцію наукових уявлень про роль держави в організації суспільного життя. Якщо традиційна концепція державного управління зосереджувалася переважно на ієрархічному владному впливі органів державної влади, то сучасне розуміння публічного адміністрування передбачає значно складнішу систему взаємодії державних органів, органів місцевого самоврядування, інститутів громадянського суспільства та суб'єктів господарювання [19; 122]. У межах такої системи держава виступає не лише як суб'єкт владного розпорядження, а й як організатор суспільних процесів, координатор інституційної взаємодії та гарант реалізації публічних інтересів.

У цьому зв'язку слушним є зауваження, що публічне адміністрування характеризується низкою ознак, які відрізняють його від інших форм управлінської діяльності. По-перше, воно здійснюється суб'єктами, наділеними публічно-владними повноваженнями. По-друге, його метою є забезпечення реалізації публічного інтересу. По-третє, воно базується на використанні юридично визначених процедур, інструментів та механізмів

регулятивного впливу. По-четверте, така діяльність має системний характер і спрямована на довгострокове впорядкування відповідної сфери суспільних відносин [107; 113].

Особливої ваги зазначені положення набувають у тих сферах суспільного життя, де поєднуються економічні, соціальні та екологічні чинники розвитку. Саме такою сферою виступає аграрний сектор. Його функціонування безпосередньо пов'язане не лише з виробництвом продовольства та забезпеченням економічної стабільності держави, а й з використанням природних ресурсів, розвитком сільських територій та підтриманням екологічної рівноваги [19]. З огляду на це, аграрна політика держави завжди виступала однією з ключових складових системи публічного управління.

Як зазначають дослідники аграрної економіки та публічного управління, державне регулювання аграрного сектору включає широкий комплекс інструментів, серед яких програмно-стратегічне планування, фінансово-кредитна підтримка, податкові стимули, регулювання ринку сільськогосподарської продукції, інвестиційна політика, а також організаційно-правові механізми забезпечення сталого розвитку сільських територій [14].

У сучасних умовах зміст публічного адміністрування аграрного сектору зазнає істотної трансформації [46; 102]. Причиною цього є зміна загальної парадигми економічного розвитку, пов'язана з переходом до принципів сталості, екологічної відповідальності та раціонального природокористування. Зазначені процеси зумовлюють поступове формування нової моделі аграрної політики, у центрі якої перебуває інтеграція економічних, екологічних та соціальних пріоритетів.

У наукових працях підкреслюється, що така інтеграція відбувається в межах концепції зеленої економіки, яка передбачає переорієнтацію господарської діяльності на використання ресурсозберігаючих технологій, скорочення негативного впливу на довкілля та забезпечення довгострокової

екологічної стійкості розвитку [7]. В аграрній сфері реалізація зазначених підходів пов'язана передусім із переходом до моделі так званого «зеленого» розвитку сільського господарства. Йдеться про комплексний процес модернізації виробничих, технологічних та інституційних основ аграрного сектору, спрямований на поєднання економічної результативності з екологічною безпечністю та соціальною відповідальністю. Саме цей процес у сучасній науковій літературі позначається категорією зеленої трансформації аграрного сектору [48].

З огляду на складність і масштабність зазначених змін, їх реалізація неможлива без активної участі держави. Формування нових екологічно орієнтованих моделей господарювання потребує не лише інноваційних технологій і економічних стимулів, а й створення відповідних правових, інституційних та організаційних умов. Саме тому зелена трансформація аграрного сектору поступово стає одним із ключових напрямів сучасної державної аграрної політики.

Важливим фактором, що визначає зміст цієї політики, виступає процес європейської інтеграції України. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом передбачає поступову гармонізацію національного законодавства з правом ЄС, у тому числі у сфері аграрної, екологічної та кліматичної політики [119].

Як свідчать аналітичні дослідження, адаптація української аграрної політики до європейських стандартів охоплює широкий спектр питань, серед яких впровадження екологічних вимог у сільському господарстві, розвиток органічного виробництва, зменшення використання агрохімікатів, охорона водних ресурсів, а також підтримка сталого розвитку сільських територій [111]. Значний вплив на формування нових підходів до аграрної політики справляє і Європейський зелений курс, який визначає стратегічну мету досягнення кліматичної нейтральності та переходу до сталих моделей виробництва і споживання. У межах цієї політики аграрний сектор

розглядається як одна з ключових сфер реалізації екологічної та кліматичної стратегії Європейського Союзу [218].

Важливою складовою цієї стратегії є ініціатива «Від ферми до виделки», спрямована на формування більш стійкої та екологічно збалансованої продовольчої системи. Вона передбачає зменшення використання пестицидів, скорочення втрат продовольства, розвиток органічного виробництва та підвищення стандартів екологічної безпеки у сільському господарстві [132]. Усе це свідчить про те, що зелена трансформація аграрного сектору поступово набуває рис комплексного публічно-політичного процесу, у межах якого поєднуються економічні, екологічні, соціальні та інституційні аспекти розвитку.

Саме в цій площині формується специфічний зміст публічного адміністрування зеленої трансформації аграрного сектору. З'ясування змісту публічного адміністрування зеленої трансформації аграрного сектору передбачає також розмежування близьких за змістом, але не тотожних категорій, які традиційно використовуються у науковій літературі та нормативній практиці. Йдеться насамперед про співвідношення понять державного управління, державного регулювання та публічного адміністрування. Відсутність чіткого розмежування цих категорій нерідко призводить до змішування різних аспектів управлінської діяльності держави та ускладнює розуміння сучасних трансформацій публічно-владного впливу у сфері аграрної політики.

У класичній теорії адміністративного права поняття державного управління розглядається як діяльність органів державної влади, спрямована на організацію виконання законів і практичне здійснення функцій держави у різних сферах суспільного життя. Ця діяльність має владно-організаційний характер і здійснюється в межах компетенції відповідних органів виконавчої влади. Державне управління охоплює прийняття управлінських рішень, координацію діяльності підпорядкованих структур, забезпечення реалізації державної політики та контроль за виконанням встановлених правил [2]. У

такому розумінні воно виступає однією з форм реалізації державної влади та важливим інструментом організації суспільних процесів [131].

Водночас у сучасних умовах дедалі більшого значення набуває поняття державного регулювання. На відміну від державного управління, яке передбачає безпосередній організаційний вплив на діяльність підпорядкованих структур, державне регулювання полягає у створенні системи правових, економічних та організаційних умов, що спрямовують розвиток певної сфери суспільних відносин у бажаному для держави напрямі. Воно реалізується через встановлення правил господарської діяльності, запровадження стимулів і обмежень, використання фінансових інструментів, формування програм розвитку та інших засобів впливу на економічні процеси [47].

У наукових працях, присвячених аграрній політиці, підкреслюється, що державне регулювання аграрного сектору охоплює широкий спектр інструментів – від програмно-стратегічного планування до фінансово-кредитної підтримки, податкових стимулів, регулювання ринку сільськогосподарської продукції, розвитку інфраструктури та кадрового забезпечення галузі. Такі інструменти спрямовані на формування сприятливих умов функціонування аграрного виробництва та забезпечення продовольчої безпеки держави [14].

Разом із тим, розвиток сучасної адміністративно-правової доктрини зумовив поступове формування ширшої категорії публічного адміністрування. На відміну від державного управління, що асоціюється переважно з діяльністю органів виконавчої влади, публічне адміністрування охоплює діяльність усіх суб'єктів публічної влади – як державних органів, так і органів місцевого самоврядування, а також інших інституцій, уповноважених на здійснення управлінських функцій у публічній сфері [116]. Воно передбачає використання різноманітних інструментів організаційного, правового, економічного та інформаційного впливу з метою забезпечення реалізації публічних інтересів [31; 33].

Таким чином, державне управління і державне регулювання можна розглядати як складові або форми реалізації ширшого явища – публічного адміністрування. Якщо державне управління відображає ієрархічно організований владний вплив держави, а державне регулювання – систему інструментів спрямування економічних процесів, то публічне адміністрування охоплює комплексну систему організаційних, правових, економічних та інформаційних механізмів, за допомогою яких забезпечується впорядкування суспільних відносин у певній сфері. Саме в такому розумінні доцільно розглядати і публічне адміністрування зеленої трансформації аграрного сектору.

Сутність публічного адміністрування зеленої трансформації аграрного сектору безпосередньо зумовлюється специфікою самого об'єкта управлінського впливу. Як зазначається у наукових дослідженнях, зелена трансформація аграрного сектору передбачає комплексні зміни у виробничих, технологічних, економічних та інституційних основах функціонування сільського господарства, спрямовані на поєднання економічної ефективності з екологічною безпечністю та раціональним використанням природних ресурсів [48; 49].

У свою чергу, реалізація таких змін потребує створення відповідних інституційних умов. У літературі підкреслюється, що формування «зеленої» економіки в аграрній сфері передбачає розвиток спеціалізованих інституцій, удосконалення нормативно-правового регулювання, впровадження систем державної підтримки екологічно орієнтованого виробництва, а також розвиток механізмів взаємодії держави, бізнесу та громадянського суспільства [130].

Виходячи з цього, публічне адміністрування зеленої трансформації аграрного сектору характеризується низкою сутнісних ознак. Передусім воно має комплексний характер, оскільки охоплює економічні, екологічні та соціальні аспекти розвитку аграрної сфери. Відповідні управлінські рішення спрямовані не лише на підвищення продуктивності сільського господарства,

але й на збереження природного середовища, відтворення природних ресурсів та підтримання сталого розвитку сільських територій [103; 123]. Другою характерною ознакою є інституційна багаторівневість. Публічне адміністрування зеленої трансформації здійснюється на різних рівнях публічної влади – від центральних органів виконавчої влади до органів місцевого самоврядування, а також за участю спеціалізованих установ, консультативних органів, наукових інституцій та професійних об'єднань. Саме така багаторівнева система дозволяє забезпечити узгодження загальнодержавних стратегічних цілей із потребами регіонального та місцевого розвитку [5; 115]. Третьою ознакою виступає стратегічна спрямованість. Реалізація зеленої трансформації аграрного сектору пов'язана з довгостроковими програмами розвитку, які визначають основні напрями модернізації галузі, зокрема у контексті адаптації до стандартів Європейського Союзу. У цьому зв'язку важливе значення мають положення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, що передбачають гармонізацію національного законодавства з європейськими нормами у сфері аграрної та екологічної політики [119]. Значний вплив на формування відповідних управлінських підходів справляє також Європейський зелений курс, який визначає стратегічну мету переходу до кліматично нейтральної економіки та впровадження екологічно збалансованих моделей виробництва і споживання [172; 218].

Структурний аналіз публічного адміністрування зеленої трансформації аграрного сектору дозволяє виділити кілька основних елементів цієї системи.

По-перше, суб'єктний елемент, який охоплює органи державної влади, органи місцевого самоврядування та інші інституції, наділені відповідними управлінськими повноваженнями [104].

По-друге, нормативно-правовий елемент, що включає систему законів, підзаконних актів, стратегічних документів і програм розвитку, які визначають правові засади екологізації аграрного виробництва [106].

По-третє, інструментальний елемент, що охоплює методи і засоби управлінського впливу, зокрема фінансову підтримку, податкові стимули, інформаційно-консультаційне забезпечення, розвиток інновацій та цифрових технологій у сільському господарстві [14].

По-четверте, організаційно-інституційний елемент, пов'язаний із функціонуванням спеціалізованих органів та інституцій, які забезпечують реалізацію державної аграрної та екологічної політики [104].

Важливу роль у цій системі відіграють сучасні інструменти цифрового публічного управління. Зокрема, впровадження аграрних інформаційних систем та реєстрів дозволяє забезпечити прозорість державної підтримки, ефективний моніторинг використання земельних ресурсів та контроль за дотриманням екологічних стандартів [40].

Важливою складовою системи публічного адміністрування виступають також економічні інструменти державної підтримки. Їх застосування забезпечує створення сприятливих умов для впровадження екологічно орієнтованих моделей господарювання та стимулює суб'єктів аграрного виробництва до використання ресурсозберігаючих і природоохоронних технологій. Як свідчить практика функціонування аграрної політики, ефективний розвиток аграрного сектору значною мірою залежить від наявності системи державних програм підтримки, до яких належать бюджетні субсидії, грантові програми, механізми пільгового кредитування, інвестиційні стимули та інші форми економічного заохочення екологічно орієнтованого розвитку сільського господарства [11; 23].

Узагальнення викладених теоретичних положень та результатів проведеного аналізу дозволяє сформулювати узагальнене визначення публічного адміністрування зеленої трансформації аграрного сектору.

Публічне адміністрування зеленої трансформації аграрного сектору доцільно визначити як системну владно-організуючу діяльність суб'єктів публічної влади, спрямовану на організацію, координацію та регулювання процесів екологічно орієнтованої трансформації аграрного виробництва, що

здійснюється на основі державної аграрної та екологічної політики із застосуванням правових, економічних, організаційних і інформаційних інструментів з метою забезпечення сталого розвитку сільського господарства, раціонального використання природних ресурсів та реалізації публічних інтересів у сфері продовольчої, екологічної і соціальної безпеки держави.

Таким чином, публічне адміністрування зеленої трансформації аграрного сектору виступає особливим напрямом реалізації державної аграрної та екологічної політики, у межах якого забезпечується узгодження економічних, екологічних і соціальних інтересів суспільства та створюються інституційні й організаційні передумови переходу аграрної сфери до екологічно збалансованої та ресурсоефективної моделі розвитку.

Отже, проведений аналіз дає підстави зробити висновок, що публічне адміністрування зеленої трансформації аграрного сектору становить складний багаторівневий процес організації суспільних відносин у сфері аграрного виробництва. Його зміст визначається необхідністю поєднання економічної результативності аграрного виробництва з екологічною стійкістю розвитку та соціальною стабільністю сільських територій. Саме тому ефективність такої діяльності залежить від узгодженості нормативно-правових засад, інституційної структури публічної влади та системи управлінських інструментів, спрямованих на реалізацію принципів сталого розвитку і формування екологічно збалансованої моделі аграрної економіки.

1.3. Принципи, завдання та напрями публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору України

Публічне адміністрування будь-якої сфери суспільних відносин не може здійснюватися довільно або виключно на основі ситуативних управлінських рішень. Його організація передбачає наявність певної системи

керівних ідей, що визначають характер, зміст та межі управлінського впливу держави. У теорії адміністративного права такі засади традиційно розкриваються через категорію принципів публічного адміністрування, які виступають фундаментальними орієнтирами діяльності суб'єктів публічної влади, визначають спрямованість управлінських рішень та забезпечують узгодженість державної політики у відповідній сфері суспільних відносин [131].

Застосування зазначеного підходу має особливе значення у сфері зеленої трансформації аграрного сектору. На відміну від традиційних форм державного регулювання сільського господарства, які історично були спрямовані переважно на забезпечення виробничої стабільності, підтримку аграрного ринку та стимулювання економічного зростання, сучасна модель публічного адміністрування аграрної сфери повинна враховувати значно ширший комплекс суспільних інтересів. Йдеться про необхідність гармонійного поєднання економічних, екологічних і соціальних складових розвитку, збереження природних ресурсів, підтримання життєздатності сільських територій, забезпечення продовольчої безпеки та виконання міжнародних зобов'язань України у сфері кліматичної та екологічної політики [102; 123; 126].

Формування системи принципів публічного адміністрування зеленої трансформації аграрного сектору зумовлюється комплексним характером відповідної політики та ґрунтується на поєднанні кількох нормативно-правових і доктринальних джерел. До них належать загальні принципи діяльності публічної влади, закріплені у Конституції України та Законі України «Про адміністративну процедуру» (2022), принципи державної екологічної політики, визначені Законом України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України до 2030 року», а також засади державної аграрної політики та стратегічні орієнтири європейської зеленої трансформації, сформовані у програмних документах Європейського Союзу [52; 81; 93; 94; 97; 134; 188; 208; 221; 229].

Відповідно до цього систему принципів публічного адміністрування зеленої трансформації аграрного сектору доцільно розглядати як комплекс взаємопов'язаних засад, що охоплюють загальноадміністративні принципи діяльності публічної влади, екологічні принципи державної політики, управлінсько-інституційні принципи модернізації аграрної сфери та принципи, сформовані під впливом європейської інтеграції [107].

До першої групи належать загальноадміністративні принципи, що випливають із конституційних засад організації публічної влади. Центральним серед них виступає принцип законності. Його зміст полягає у тому, що діяльність органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування повинна здійснюватися виключно на підставі та в межах законодавства України. Відповідно до Конституції України органи державної влади зобов'язані діяти лише на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією і законами України [30].

У сфері зеленої трансформації аграрного сектору реалізація цього принципу означає, що будь-які управлінські рішення щодо використання природних ресурсів, стимулювання екологічно орієнтованого виробництва або надання державної підтримки повинні мати чітке нормативно-правове підґрунтя.

Важливим елементом системи принципів виступає принцип пропорційності державного втручання, закріплений у Законі України «Про адміністративну процедуру» [52]. Відповідно до цього принципу засоби державного впливу повинні бути співмірними з поставленими цілями публічної політики та не створювати надмірних адміністративних обмежень для суб'єктів господарювання.

Тісно пов'язаним із ним є принцип ефективності публічного адміністрування. Його реалізація передбачає досягнення визначених цілей державної політики з використанням оптимального обсягу ресурсів та управлінських інструментів [7; 107]. У сфері аграрної політики це означає необхідність формування таких механізмів державної підтримки та

регулювання, які забезпечують максимальний суспільний результат при раціональному використанні бюджетних і організаційних ресурсів.

До цієї ж групи належить принцип рівності суб'єктів господарювання перед законом. Його реалізація передбачає забезпечення рівних умов доступу до державної підтримки, справедливого розподілу ресурсів та недопущення дискримінації за ознакою організаційно-правової форми господарювання.

Важливе значення має також принцип відкритості та прозорості публічного адміністрування. Його реалізація передбачає доступність інформації про державну аграрну політику, механізми надання державної підтримки та результати реалізації відповідних програм. Відкритість управлінських процесів сприяє підвищенню довіри суспільства до діяльності органів влади та забезпечує ефективну взаємодію держави, бізнесу і громадськості [107; 110; 139; 199].

Другу групу становлять екологічні принципи державної політики. Центральне місце серед них посідає принцип сталого розвитку. Його зміст полягає у необхідності поєднання господарських, природоохоронних і соціально-територіальних інтересів розвитку аграрного сектору. Такий підхід передбачає організацію господарської діяльності, за якої задоволення потреб сучасного покоління не підриває можливостей майбутніх поколінь користуватися природними ресурсами [7; 46; 118].

Важливе значення має також принцип екологічної безпеки, який передбачає запобігання негативному впливу господарської діяльності на довкілля та забезпечення збереження природних екосистем. Тісно пов'язаним із ним є принцип інтеграції екологічної політики у всі сфери державного управління. Відповідно до цього принципу екологічні вимоги повинні враховуватися під час формування аграрної, економічної та регіональної політики держави [8; 93; 112; 127].

Суттєве значення має також принцип запобігання шкоді довкіллю, відповідно до якого державна політика повинна бути спрямована передусім

на попередження негативних екологічних наслідків господарської діяльності, а не лише на ліквідацію їх результатів.

Важливим елементом екологічної політики виступає принцип раціонального використання природних ресурсів, що передбачає забезпечення збалансованого використання земельних, водних та біологічних ресурсів у процесі аграрного виробництва [24].

Третю групу становлять управлінсько-інституційні принципи. Одним із них є принцип пріоритету публічного інтересу. Його зміст полягає у тому, що державна політика у сфері аграрного виробництва повинна бути спрямована передусім на забезпечення продовольчої безпеки держави, збереження природного потенціалу та сталий розвиток сільських територій [19].

Важливим принципом виступає принцип наукової обґрунтованості управлінських рішень. Ефективність державної політики у сфері зеленої трансформації аграрного сектору значною мірою залежить від використання результатів сучасних наукових досліджень, експертних оцінок та інноваційних технологій у процесі формування управлінських рішень [130].

У сучасних умовах важливу роль відіграє принцип цифровізації публічного адміністрування, що передбачає використання електронних реєстрів, геоінформаційних систем, цифрових платформ управління земельними ресурсами та автоматизованих систем моніторингу аграрного виробництва [40; 160].

Окрему групу становлять принципи, що формуються під впливом європейської інтеграції. До них належить принцип євроінтеграційної спрямованості державної аграрної політики, відповідно до якого розвиток національної системи публічного адміністрування повинен здійснюватися з урахуванням стандартів Європейського Союзу у сфері сталого розвитку та управління природними ресурсами [119; 124; 125].

Важливим є також принцип кліматичної орієнтованості аграрної політики. Сучасні підходи Європейського Союзу розглядають сільське

господарство як один із ключових елементів кліматичної політики, спрямованої на скорочення викидів парникових газів та підвищення стійкості агроecosystem до кліматичних змін [172].

До цієї ж групи належить принцип ресурсної ефективності, що передбачає раціональне використання природних ресурсів, зменшення енергоємності виробництва та розвиток циркулярних виробничих процесів [132; 175].

Ще одним принципом виступає принцип збереження біорізноманіття, який передбачає необхідність захисту природних екосистем та підтримання екологічної рівноваги агроландшафтів [165].

Отже, система принципів публічного адміністрування зеленої трансформації аграрного сектору має комплексний характер і формується під впливом адміністративного, екологічного та аграрного законодавства, а також сучасних міжнародних підходів до розвитку зеленої економіки. Реалізація цих принципів створює методологічну основу формування ефективної системи публічного адміністрування, здатної забезпечити перехід аграрного сектору до екологічно збалансованої та економічно стійкої моделі розвитку.

Визначення системи принципів публічного адміністрування зеленої трансформації аграрного сектору створює необхідну методологічну основу для подальшого з'ясування завдань та напрямів діяльності суб'єктів публічної влади у відповідній сфері. Якщо принципи виступають фундаментальними засадами організації управлінського впливу держави, то завдання публічного адміністрування конкретизують стратегічні цілі та результати, на досягнення яких спрямована діяльність органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування. Саме через систему завдань визначається практичний зміст державної політики та окреслюються ключові параметри трансформаційних процесів у межах відповідної сфери суспільних відносин.

У науковій літературі підкреслюється, що завдання державного регулювання аграрного сектору формуються під впливом комплексу економічних, соціальних та природоресурсних чинників, які визначають особливості функціонування аграрного виробництва [130]. У сучасних умовах цей комплекс доповнюється новими викликами, пов'язаними зі змінами клімату, деградацією природних ресурсів, зростанням вимог до екологічної безпеки виробництва та необхідністю адаптації національної аграрної політики до стандартів Європейського Союзу.

У зв'язку з цим система завдань публічного адміністрування зеленої трансформації аграрного сектору України набуває комплексного характеру. Вона охоплює не лише підтримку функціонування аграрного виробництва, а й формування передумов для переходу до нової моделі господарювання, заснованої на принципах раціонального природокористування, технологічної модернізації та підвищення екологічної стійкості агроєкосистем.

Одним із базових завдань публічного адміністрування у цій сфері виступає формування нормативно-правових та інституційних умов для переходу аграрного сектору до екологічно орієнтованої моделі розвитку. Йдеться про створення такої системи правового регулювання, яка забезпечує інтеграцію екологічних вимог у процеси виробництва, переробки та реалізації сільськогосподарської продукції. Відповідна орієнтація державної політики закріплена у Законі України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України до 2030 року», де визначено необхідність інтеграції екологічних аспектів у всі сфери економічної діяльності, включаючи аграрне виробництво [81].

Другим важливим завданням виступає забезпечення раціонального використання та відтворення природних ресурсів, які становлять матеріальну основу аграрного виробництва. Сільське господарство безпосередньо пов'язане з використанням земельних, водних та біологічних ресурсів, стан яких значною мірою визначає довгострокову ефективність аграрної діяльності. У цьому контексті особливого значення набуває забезпечення

охорони земель, збереження їх родючості та запобігання деградації ґрунтів. Відповідні положення закріплені у Земельному кодексі України та Законі України «Про охорону земель», які визначають правові засади раціонального використання земельних ресурсів та встановлюють механізми державного контролю за їх станом [22; 85].

Суттєве місце у системі завдань публічного адміністрування посідає стимулювання впровадження інноваційних технологій у аграрному виробництві. Йдеться передусім про розвиток точного землеробства, застосування сучасних систем управління аграрними ресурсами, використання біотехнологій та енергоефективних виробничих процесів. Як зазначають дослідники, технологічна модернізація аграрного сектору є одним із ключових факторів підвищення ефективності використання ресурсів та забезпечення екологічної стійкості виробництва [6; 48; 110; 220].

Важливим завданням виступає розвиток екологічно орієнтованих форм аграрного виробництва, зокрема органічного сільського господарства. Органічне виробництво передбачає застосування природних методів господарювання, обмеження використання синтетичних агрохімікатів та впровадження систем управління виробництвом, спрямованих на підтримання природної рівноваги агроєкосистем. У країнах Європейського Союзу органічне виробництво розглядається як один із ключових інструментів реалізації політики сталого розвитку аграрного сектору, що знайшло відображення у Регламенті ЄС щодо органічного виробництва та маркування органічної продукції [201].

Окремим завданням публічного адміністрування є забезпечення сталого розвитку сільських територій. Аграрний сектор виконує не лише виробничу, а й важливу соціально-економічну функцію, оскільки забезпечує зайнятість населення, розвиток місцевої інфраструктури та формування економічного потенціалу регіонів. У цьому контексті державна політика повинна бути спрямована на підтримку фермерських господарств, розвиток

малого і середнього аграрного підприємництва та формування сприятливих умов для інвестиційної діяльності у сільській місцевості [9; 49; 100; 125].

У сучасних умовах важливого значення набуває також завдання адаптації аграрного сектору до змін клімату. Сільське господарство є однією з найбільш вразливих до кліматичних змін галузей економіки. Зростання температури, зміна режиму опадів та збільшення частоти екстремальних природних явищ створюють додаткові ризики для стабільності аграрного виробництва. У зв'язку з цим державна політика повинна бути спрямована на впровадження кліматично стійких технологій виробництва, розвиток системи зрошення та меліорації земель, а також формування механізмів управління аграрними ризиками [93; 128; 167; 202].

Ще одним важливим завданням виступає цифровізація системи управління аграрним сектором. Сучасні інформаційні технології відкривають нові можливості для ефективного управління аграрними ресурсами та підвищення прозорості державної політики. Запровадження електронних реєстрів, геоінформаційних систем, систем дистанційного моніторингу земель та цифрових платформ управління аграрними підприємствами створює передумови для підвищення ефективності управлінських рішень та забезпечення належного контролю за використанням бюджетних ресурсів [16; 40; 58; 136; 160].

Зазначені завдання реалізуються через систему основних напрямів публічного адміністрування зеленої трансформації аграрного сектору. Серед них насамперед слід виокремити інституційний напрям, який передбачає формування ефективної системи органів публічної влади, відповідальних за реалізацію державної аграрної та екологічної політики, а також удосконалення механізмів взаємодії між державними інституціями, суб'єктами господарювання та громадянським суспільством [115].

Другим важливим напрямом виступає екологічний напрям, який передбачає інтеграцію природоохоронних вимог у систему державної аграрної політики та впровадження механізмів екологічного регулювання у

сфері сільськогосподарського виробництва. Його реалізація здійснюється через систему нормативно-правових актів у сфері охорони навколишнього природного середовища, стратегічної екологічної оцінки та оцінки впливу на довкілля [81; 87; 111].

Важливе місце посідає економічно-стимулюючий напрям публічного адміністрування, який передбачає використання фінансових, податкових та інвестиційних інструментів для підтримки екологічно орієнтованого аграрного виробництва. До таких інструментів належать державні програми підтримки фермерських господарств, грантові програми розвитку аграрного підприємництва, механізми пільгового кредитування та інші форми економічного стимулювання [11; 29; 59; 75; 101].

Окреме місце у системі напрямів займає цифровий напрям, пов'язаний із формуванням сучасної інформаційної інфраструктури управління аграрним сектором. Його реалізація передбачає розвиток електронних платформ обліку аграрних підприємств, використання систем дистанційного моніторингу земельних ресурсів та впровадження цифрових інструментів управління аграрною політикою [40].

Важливим виступає також кліматичний напрям публічного адміністрування, який передбачає інтеграцію заходів кліматичної політики у систему державного управління аграрною сферою. У країнах Європейського Союзу відповідні заходи реалізуються в межах Європейського зеленого курсу, який передбачає зниження викидів парникових газів, підвищення енергоефективності виробництва та розвиток кліматично стійких агросистем [218].

Земельно-ресурсний напрям публічного адміністрування пов'язаний із забезпеченням раціонального використання та охорони земельних ресурсів, проведенням моніторингу стану земель, розвитком системи меліорації та впровадженням сучасних технологій управління земельними ресурсами [79; 85; 91].

Соціально-територіальний напрям передбачає формування сприятливих умов для розвитку сільських територій, підтримку зайнятості населення та розвиток соціальної інфраструктури села [70].

Нарешті, важливе місце займає євроінтеграційний напрям публічного адміністрування, який передбачає адаптацію національної системи аграрного управління до стандартів Європейського Союзу, гармонізацію законодавства та впровадження європейських механізмів підтримки аграрного сектору [119].

Отже, завдання та напрями публічного адміністрування зеленої трансформації аграрного сектору відображають комплексний характер державної політики у цій сфері. Їх реалізація передбачає поєднання правових, економічних, організаційних та інформаційних механізмів державного впливу, спрямованих на формування екологічно збалансованої моделі розвитку аграрної сфери, здатної забезпечити довгострокову продовольчу безпеку держави, раціональне використання природних ресурсів та сталий розвиток сільських територій.

Узагальнення результатів дослідження дозволяє розглядати публічне адміністрування зеленої трансформації аграрного сектору як цілісну багаторівневу систему, у межах якої нормативно-правові засади визначають формування принципів управління, принципи зумовлюють систему завдань державної політики, а їх реалізація здійснюється через відповідні напрями управлінської діяльності. Структурно-функціональну модель цієї системи наведено на рис. 1.1.

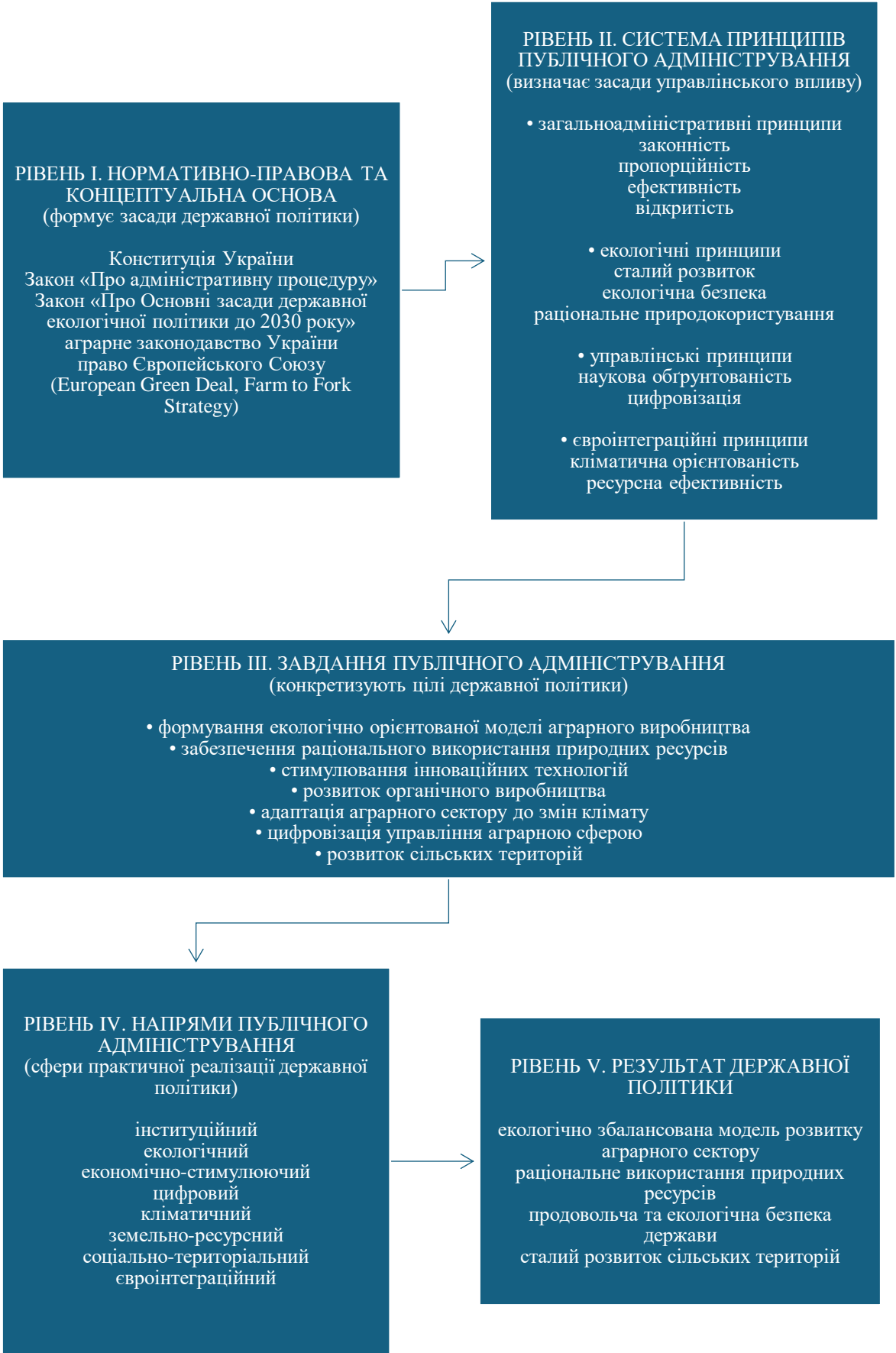

Рис. 1.1. Структурно-функціональна модель публічного адміністрування зеленої трансформації аграрного сектору

Наведена модель відображає взаємозв'язок між нормативною основою державної політики, принципами публічного адміністрування, завданнями управлінської діяльності та основними напрямками реалізації управлінського впливу у сфері зеленої трансформації аграрного сектору. Її побудова ґрунтується на розумінні публічного адміністрування як системного процесу, у межах якого різні елементи державної політики перебувають у функціональній взаємодії.

Верхній рівень моделі становить нормативно-правову та концептуальну основу державної політики. Саме на цьому рівні формуються базові правові та стратегічні орієнтири, які визначають загальну спрямованість державного управління у відповідній сфері. До них належать положення Конституції України, законодавство про адміністративну процедуру, акти екологічного та аграрного законодавства, а також стратегічні документи Європейського Союзу, що впливають на формування сучасної моделі державної політики у сфері сталого розвитку. Таким чином, нормативно-правова основа виступає вихідним елементом системи, який визначає правові межі, цілі та інструменти публічного адміністрування.

На основі зазначених нормативних і концептуальних засад формується система принципів публічного адміністрування. У запропонованій моделі цей зв'язок відображено стрілкою, що позначає причинно-зумовлений перехід від правових засад до управлінських орієнтирів. Принципи виконують функцію методологічного каркаса державної політики: вони визначають характер і зміст управлінського впливу, встановлюють межі дискреційних повноважень органів влади та забезпечують узгодженість управлінських рішень у різних сферах державного управління. Саме через систему принципів нормативно-правові положення трансформуються у практичні орієнтири діяльності суб'єктів публічної влади.

Наступний рівень моделі становить система завдань публічного адміністрування. Перехід від принципів до завдань відображає логіку конкретизації державної політики. Якщо принципи визначають загальні засади управлінської діяльності, то завдання конкретизують стратегічні цілі, які повинні бути досягнуті у процесі реалізації державної політики. У контексті зеленої трансформації аграрного сектору такі завдання пов'язані з формуванням екологічно орієнтованої моделі аграрного виробництва, забезпеченням раціонального використання природних ресурсів, стимулюванням інноваційних технологій, розвитком органічного виробництва, адаптацією аграрного сектору до змін клімату та цифровізацією системи державного управління.

Подальший рівень моделі становлять напрями публічного адміністрування, через які реалізуються визначені завдання державної політики. У цьому випадку стрілки схеми відображають функціональний перехід від стратегічних цілей до конкретних сфер управлінської діяльності. Напрями публічного адміністрування визначають ті сегменти управлінського впливу, у межах яких здійснюється практична реалізація державної політики. До них належать інституційний, екологічний, економічно-стимулюючий, цифровий, кліматичний, земельно-ресурсний, соціально-територіальний та євроінтеграційний напрями. Кожен із них відображає окремий аспект трансформації аграрного сектору та передбачає використання відповідних правових, організаційних та економічних механізмів управлінського впливу.

Завершальним елементом моделі виступає результат реалізації державної політики, який у даному випадку пов'язаний із формуванням екологічно збалансованої моделі розвитку аграрного сектору, забезпеченням раціонального використання природних ресурсів, зміцненням продовольчої безпеки держави та створенням умов для сталого розвитку сільських територій. Саме цей результат відображає кінцеву мету публічного адміністрування зеленої трансформації аграрної сфери.

Важливою особливістю запропонованої моделі є наявність зворотного зв'язку між результатами державної політики та подальшим удосконаленням управлінських рішень. Оцінювання ефективності реалізації державної політики дозволяє коригувати систему завдань і напрямів публічного адміністрування, що забезпечує адаптивний характер державного управління та підвищує його результативність у довгостроковій перспективі.

Отже, наведена структурно-функціональна модель демонструє, що публічне адміністрування зеленої трансформації аграрного сектору є багаторівневою системою, у межах якої нормативно-правові засади формують принципи управління, принципи визначають систему завдань державної політики, а їх реалізація здійснюється через відповідні напрями управлінської діяльності. Така взаємопов'язана система забезпечує узгодженість державної політики у сфері аграрного розвитку та створює передумови для формування ефективної моделі управління трансформаційними процесами у сільському господарстві.

Таким чином, проведений аналіз принципів, завдань та напрямів публічного адміністрування зеленої трансформації аграрного сектору дозволяє розглядати цю сферу державної політики як комплексну систему управлінського впливу, спрямовану на поєднання економічних, природоохоронних та соціально-територіальних інтересів розвитку аграрної економіки. Реалізація такої системи управління створює необхідні передумови для переходу аграрного сектору до екологічно збалансованої моделі розвитку, здатної забезпечити довгострокову продовольчу безпеку держави та збереження природного потенціалу країни.

1.4. Нормативні засади здійснення публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору України

Нормативні засади здійснення публічного адміністрування у сфері «зеленої» трансформації аграрного сектору України формуються як результат взаємодії різних за юридичною природою та галузевою належністю правових приписів, що у своїй сукупності визначають правові рамки державної політики у цій сфері, компетенцію органів публічної влади, порядок реалізації управлінських рішень та систему інструментів впливу держави на розвиток аграрного виробництва. З огляду на комплексний характер відповідних суспільних відносин нормативна основа публічного адміністрування зеленої трансформації аграрного сектору має міжгалузеву структуру і охоплює норми конституційного, адміністративного, аграрного, земельного, екологічного, фінансового та енергетичного законодавства.

У теорії адміністративного права обґрунтовується підхід, відповідно до якого нормативне забезпечення публічного адміністрування у будь-якій сфері суспільних відносин має системний та ієрархічний характер, що зумовлюється місцем відповідних правових актів у системі джерел права. З огляду на це нормативні засади здійснення публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору України доцільно розглядати як багаторівневу систему, що охоплює: 1) власне нормативно-правові акти різної юридичної сили; 2) міжнародно-правові зобов'язання та євроінтеграційні орієнтири; 3) акти стратегічного і програмного характеру, які визначають пріоритети державної політики; 4) підзаконні акти імплементаційного спрямування, що конкретизують порядок реалізації управлінських рішень [102; 106; 115].

Перший рівень становлять конституційні засади правового регулювання. Відповідно до положень Конституції України земля, її надра, водні та інші природні ресурси визнаються об'єктами права власності Українського народу, а держава виступає гарантом їх раціонального

використання та охорони [30]. Конституційні норми також закріплюють обов'язок держави забезпечувати екологічну безпеку, підтримувати екологічну рівновагу та створювати правові й організаційні умови для раціонального використання природних ресурсів. Саме ці положення визначають загальний напрям формування державної політики у сфері використання природних ресурсів та екологізації господарської діяльності, що має безпосереднє значення для розвитку аграрного сектору.

Другий рівень нормативної основи становлять міжнародно-правові акти та документи євроінтеграційного характеру, які справляють істотний вплив на формування сучасної аграрної та екологічної політики України. Визначальне значення у цьому контексті має Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, яка передбачає поступове наближення національного законодавства до правових стандартів Європейського Союзу, зокрема у сферах аграрної політики, охорони довкілля та кліматичної політики [119]. У цьому зв'язку нормативно-правове забезпечення розвитку аграрного сектору України дедалі більшою мірою формується з урахуванням принципів та підходів, закріплених у праві Європейського Союзу, зокрема у документах, що визначають засади реалізації Європейського зеленого курсу та реформування спільної аграрної політики.

При цьому слід враховувати, що євроінтеграційний вимір правового регулювання аграрної сфери в Україні має не декларативний, а програмно-зобов'язальний характер. Як засвідчується у спеціальному аналітичному дослідженні, положення Угоди про асоціацію з Європейським Союзом у частині сільського господарства, розвитку сільських територій, санітарних і фітосанітарних заходів, а також охорони довкілля зумовлюють потребу у системному перегляді національної нормативної бази, її гармонізації з *acquis* ЄС та формуванні нових адміністративно-правових механізмів реалізації відповідних вимог. Ідеться, таким чином, не лише про формальне оновлення окремих законодавчих приписів, а про поступове включення аграрної

політики України до європейського нормативного та інституційного простору [111].

Водночас ступінь такого наближення поки що не дає підстав говорити про завершеність відповідного процесу. У згаданому аналітичному матеріалі наголошується, що, попри наявність істотного поступу у виконанні Угоди про асоціацію, у сферах сільського господарства, розвитку сільських територій, довкілля та кліматичної політики зберігається значний обсяг невирішених нормативних і процедурних питань. Саме тому сучасний стан правового регулювання зеленої трансформації аграрного сектору доцільно характеризувати як такий, що перебуває на етапі подальшого структурного наближення до права Європейського Союзу, а не як уже повністю сформовану систему [111].

Особливого значення у формуванні сучасної моделі аграрної політики набуває стратегічна ініціатива Європейського Союзу – European Green Deal, яка визначає загальну концепцію переходу до кліматично нейтральної економіки та передбачає інтеграцію екологічних вимог у всі сфери економічної діяльності. Ця політика спрямована на досягнення балансу між економічним розвитком, соціальною стабільністю та збереженням природного середовища. У науковій літературі справедливо наголошується, що Європейський зелений курс став визначальним концептуальним орієнтиром трансформації економічної політики Європейського Союзу, у межах якого аграрний сектор розглядається як один із ключових елементів переходу до моделі сталого розвитку [184; 213].

Одним із центральних елементів цієї політики виступає стратегія *Farm to Fork Strategy*, яка спрямована на формування справедливої, здорової та екологічно збалансованої продовольчої системи. Значення цієї стратегії для досліджуваної проблематики полягає в тому, що вона закладає орієнтири для перебудови адміністративно-правових механізмів у сфері державної підтримки, екологічного моніторингу, контролю за використанням агрохімікатів та стимулювання екологічно дружніх практик

господарювання [132]. Як зазначають дослідники, впровадження принципів цієї стратегії має істотне значення не лише для держав-членів ЄС, але й для країн, які прагнуть інтегруватися до європейського економічного простору, зокрема для України [3].

Важливу роль у системі правового регулювання відіграють також інші стратегічні документи Європейського Союзу, зокрема *EU Biodiversity Strategy for 2030*, спрямована на відновлення природних екосистем та збереження біорізноманіття. У зазначеному документі визначено комплекс заходів щодо розширення природоохоронних територій, відновлення деградованих земель та впровадження екологічно орієнтованих методів ведення сільського господарства [152; 165].

Важливими євроінтеграційними орієнтирами для оновлення національного правового регулювання виступають регламенти та директиви Європейського Союзу, які визначають зміст *acquis* ЄС у сферах аграрної, екологічної та кліматичної політики і слугують нормативною моделлю для поступового наближення законодавства України. Зокрема, Регламенти (EU) 2021/2115 і 2021/2116 встановлюють правові засади фінансування, управління та моніторингу аграрної політики на засадах результат-орієнтованого підходу, що передбачає поєднання державної підтримки з системою оцінювання досягнення екологічних і кліматичних цілей. Водночас Regulation (EU) 2018/848 формує нормативну основу розвитку органічного виробництва як інструменту екологізації аграрного сектору [201; 203; 205].

Екологічні директиви Європейського Союзу (зокрема, Council Directive 91/676/EEC, Directive 2000/60/EC, Directive 2009/128/EC) виконують системоутворюючу функцію, інтегруючи вимоги охорони довкілля у механізм публічного адміністрування аграрної діяльності через встановлення обов'язкових стандартів використання природних ресурсів, процедур планування, моніторингу та контролю [156; 158; 159]. Їх імплементація у національне законодавство України супроводжується не лише прийняттям окремих нормативних актів, але й поступовим запровадженням відповідних

адміністративно-правових механізмів, зокрема зонування територій за екологічними критеріями, планування управління водними ресурсами, регламентації застосування агрохімікатів.

У цьому контексті право Європейського Союзу впливає на національну систему правового регулювання не стільки через формальне відтворення норм, скільки через трансформацію логіки публічного адміністрування – від фрагментарного галузевого регулювання до інтегрованої моделі, в якій екологічні вимоги виступають обов'язковим елементом прийняття управлінських рішень. Це дає підстави розглядати відповідні акти як нормативну основу формування комплексного адміністративно-правового механізму «зеленої» трансформації аграрного сектору України [128].

Суттєве значення у формуванні нормативних засад «зеленої» трансформації аграрного сектору має кліматичне законодавство Європейського Союзу, зокрема Regulation (EU) 2021/1119, яким на рівні обов'язкового правового зобов'язання закріплено досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року та встановлено проміжну ціль скорочення викидів парникових газів щонайменше на 55 % до 2030 року [204]. У контексті аграрної політики це означає інституціоналізацію вимоги врахування кліматичного фактору при формуванні програм державної підтримки, плануванні використання земельних ресурсів і запровадженні екологічних практик у сільському господарстві. Таким чином, кліматичне право ЄС виступає не лише галузевим регулятором, а системоутворюючим елементом моделі публічного адміністрування, що інтегрує кліматичні критерії у всі управлінські рішення [138; 204].

Водночас нормативна основа екологізації аграрного сектору формується під впливом універсальних міжнародно-правових актів, які задають глобальні орієнтири трансформації. Зокрема, Конвенція про біологічне різноманіття передбачає обов'язок держав інтегрувати питання збереження біорізноманіття у галузеву політику, включаючи сільське господарство, а Цілі сталого розвитку ООН визначають конкретні

індикатори, пов'язані зі скороченням деградації земель, забезпеченням сталого виробництва продовольства та підвищенням екологічної стійкості агросистем [155]. Фактично йдеться про формування наднаціонального нормативного каркасу, який через право ЄС трансформується у конкретні адміністративно-правові інструменти.

Секторальні регламенти та директиви Європейського Союзу забезпечують практичну реалізацію цих орієнтирів, переводячи їх у площину обов'язкових управлінських рішень. Так, Regulation (EU) 2018/848 встановлює єдині стандарти органічного виробництва, що передбачають заборону використання синтетичних пестицидів та мінеральних добрив у відповідних виробничих системах, тоді як Directive 2009/128/EC вводить обов'язкові національні плани зі сталого використання пестицидів і вимагає впровадження інтегрованого управління шкідниками [159; 201]. У сукупності ці акти формують механізм, у межах якого екологічні вимоги набувають характеру юридично обов'язкових стандартів діяльності суб'єктів аграрного сектору.

Таким чином, міжнародно-правові та європейські акти у своїй сукупності формують багаторівневу нормативну систему, яка забезпечує не лише екологізацію змісту аграрної політики, а й структурну трансформацію механізму її публічного адміністрування. Йдеться про перехід до моделі, в якій кліматичні та екологічні цілі набувають статусу юридично обов'язкових параметрів управлінських рішень, державна підтримка аграрного сектору підпорядковується досягненню вимірюваних екологічних результатів, а сама адміністративна діяльність набуває інтегрованого, міжсекторального характеру [172].

Окреме місце у нормативному забезпеченні «зеленої» трансформації аграрного сектору займають фінансово-стимулюючі механізми Європейського Союзу, оскільки саме через них екологічні та кліматичні пріоритети переводяться з рівня програмних цілей у площину практичної реалізації. У цьому контексті Європейський сільськогосподарський фонд

розвитку сільських територій слід розглядати не лише як інструмент бюджетної підтримки, а як елемент правової моделі, в межах якої модернізація сільського господарства, розвиток сільських територій і підвищення екологічної стійкості аграрного виробництва поєднуються в єдиному управлінському механізмі [203; 205]. Не менш показовим є розвиток *механізмів carbon farming* і сертифікації вилучення вуглецю, які засвідчують, що сучасне право ЄС орієнтується вже не лише на обмеження негативного впливу аграрної діяльності на довкілля, а й на правове стимулювання тих господарських практик, що забезпечують позитивний кліматичний та екосистемний ефект [147].

Показово, що в аналітичних матеріалах, присвячених оцінюванню готовності України до членства в Європейському Союзі, сфери сільського господарства, розвитку сільських територій, довкілля та зміни клімату віднесено до таких, де рівень адаптації до *acquis* ЄС залишається початковим або початково-проміжним. У науково-правовому вимірі це свідчить не лише про неповноту матеріально-правового наближення, а й про недостатню сформованість процедурних та інституційних передумов належного публічного адміністрування у цій сфері. Отже, проблема полягає не стільки у відсутності окремих нормативних орієнтирів, скільки у фрагментарності їх адміністративно-правового забезпечення та недостатній здатності національної системи управління забезпечити їх послідовну реалізацію [111; 161; 191; 199].

З огляду на це, євроінтеграційні зобов'язання України слід розуміти ширше, ніж просте оновлення законодавчих приписів. Їх зміст полягає у формуванні належної інституційної спроможності органів публічної влади, відповідальних за реалізацію аграрної, екологічної та кліматичної політики. Саме узгодженість компетенції, процедур взаємодії та управлінських функцій Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України, Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, Держпродспоживслужби, Державної екологічної інспекції України,

Державного агентства меліорації та рибного господарства України, а також Держгеокадастру визначає реальну спроможність держави імплементувати відповідні європейські стандарти не декларативно, а в режимі повсякденної адміністративної практики [103; 128; 129].

Таким чином, міжнародно-правові та євроінтеграційні акти у досліджуваній сфері формують не лише зовнішній нормативний контекст, а й змістовні параметри трансформації національного публічного адміністрування. Їх значення полягає в тому, що вони задають для України модель інтегрованого правового регулювання, у межах якої екологічні, кліматичні, фінансові та продовольчі цілі мають розглядатися як взаємопов'язані елементи єдиного адміністративно-правового механізму «зеленої» трансформації аграрного сектору.

Наступний рівень нормативної основи публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору становить законодавство України, яке безпосередньо регулює суспільні відносини у сфері аграрного виробництва, використання земельних і водних ресурсів, охорони довкілля, кліматичної політики та державної підтримки сільського господарства. На відміну від міжнародно-правового та європейського рівнів, національне законодавство виконує функцію безпосереднього нормативного регулювання поведінки суб'єктів аграрних правовідносин і визначає юридичні механізми реалізації державної політики у відповідній сфері [22; 38; 85].

Кодифіковану основу правового регулювання становить Земельний кодекс України, який закріплює засади державної політики у сфері земельних відносин, визначає правовий режим земель сільськогосподарського призначення та встановлює механізми їх раціонального використання. У системному зв'язку з ним діє Закон України «Про охорону земель», який конкретизує правові, економічні та організаційні інструменти забезпечення збереження земельних ресурсів і запобігання їх деградації, формуючи екологічну складову аграрного землекористування [22; 85].

Важливим елементом нормативної основи є Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України», який визначає правові засади надання фінансової допомоги аграрним товаровиробникам та закріплює механізми реалізації державної аграрної політики. У наукових дослідженнях обґрунтовується, що ефективність функціонування системи державної підтримки безпосередньо впливає на стабільність аграрного виробництва та забезпечення продовольчої безпеки держави [19; 70].

Окрему функціональну підсистему формують акти екологічного законодавства, зокрема Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища», який визначає базові принципи державної екологічної політики, а також Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» та Закон України «Про оцінку впливу на довкілля», що встановлюють процедурні механізми оцінювання екологічних наслідків господарської діяльності. Саме ці акти забезпечують інтеграцію екологічних вимог у процес прийняття управлінських рішень у сфері аграрного виробництва [86; 87; 92].

У контексті «зеленої» трансформації суттєве значення мають акти кліматичної та енергетичної політики, зокрема Закон України «Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів» та Закон України «Про енергетичну ефективність», які формують правові передумови для впровадження низьковуглецевих технологій, підвищення енергоефективності аграрного виробництва та розвитку відновлюваної енергетики. У взаємозв'язку з ними функціонують положення Закону України «Про альтернативні джерела енергії», що створюють нормативну основу для розвитку біоенергетики у сільському господарстві [53; 69; 71].

Інституційно-процедурний компонент нормативної основи забезпечується, зокрема, Законом України «Про Кабінет Міністрів України» та Законом України «Про центральні органи виконавчої влади», які визначають правові засади організації та діяльності системи виконавчої влади, розподіл повноважень між її суб'єктами та порядок реалізації

державної політики [78; 96]. Саме через механізми функціонування цих органів відбувається практичне впровадження аграрної, екологічної та кліматичної політики.

Важливе значення для регулювання використання природних ресурсів у сільському господарстві мають також норми Водного кодексу України, що визначають правовий режим водних ресурсів і порядок їх використання, а також Закон України «Про меліорацію земель», який встановлює правові та організаційні засади здійснення меліоративних заходів з метою підвищення продуктивності земель і забезпечення раціонального використання ґрунтових ресурсів [12; 79].

Фінансово-економічний аспект нормативного забезпечення визначається положеннями Бюджетного кодексу України, який регламентує формування та використання бюджетних ресурсів, у тому числі фінансування програм державної підтримки аграрного сектору, розвитку сільських територій та реалізації екологічних заходів [10].

Окремий рівень нормативної основи становлять документи стратегічного планування, які, не будучи однорідними за своєю юридичною природою, виконують функцію визначення довгострокових пріоритетів державної політики. До них належать Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України до 2030 року», що закріплює принципи переходу до сталого розвитку, а також Стратегія екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 року, схвалена Кабінетом Міністрів України [81; 93]. Важливу роль відіграє Стратегія розвитку сільського господарства та сільських територій України до 2030 року, яка визначає напрями модернізації аграрного виробництва та підвищення його екологічної стійкості. У науковій літературі підкреслюється, що стратегічне планування є ключовим елементом формування ефективної системи державного регулювання аграрного сектору [94; 106; 115]. До цієї групи також належить Національна економічна стратегія України до 2030 року та Указ Президента України «Про Цілі

сталого розвитку України до 2030 року», що визначають загальні орієнтири розвитку держави відповідно до глобальних підходів сталого розвитку [72].

Завершальним елементом нормативної системи є підзаконні акти органів виконавчої влади, які забезпечують імплементацію законодавчих положень та їх нормативну конкретизацію на рівні практичного правозастосування. Саме на цьому рівні відбувається трансформація загальних законодавчих приписів у конкретні регулятивні моделі поведінки через встановлення процедур, порядків, методик та адміністративних інструментів, що визначають фактичний механізм реалізації державної політики у сфері аграрного виробництва.

До підзаконних актів належать постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України, а також нормативні акти центральних органів виконавчої влади, які регулюють порядок надання державної підтримки, використання бюджетних коштів, ведення державних реєстрів, здійснення моніторингу земельних відносин та реалізації галузевих програм. У наукових дослідженнях підкреслюється, що в умовах кризових викликів, зокрема воєнного стану, саме підзаконне регулювання набуває підвищеної динамічності та гнучкості, забезпечуючи оперативне реагування на зміни соціально-економічних умов функціонування аграрного сектору [25; 26; 43; 140]. Таким чином, підзаконні акти виконують не лише допоміжну, а й самостійну регулятивну функцію, формуючи процедурну основу реалізації нормативних приписів.

Особливого значення у структурі нормативних засад набуває розвиток цифрових адміністративних інструментів, які поступово набувають значення не лише технічних засобів, а й функціональних елементів механізму реалізації нормативних приписів, оскільки саме через них забезпечуються ідентифікація суб'єктів, перевірка критеріїв доступу до підтримки, оброблення адміністративних даних та прийняття окремих управлінських рішень [40]. Їх специфіка полягає в тому, що вони одночасно виступають і засобом адміністрування, і елементом нормативного механізму, через який

забезпечується застосування матеріальних і процедурних норм у сфері державної підтримки аграрного сектору. Зокрема, Державний аграрний реєстр функціонує як державна інформаційно-комунікаційна система збору, обліку, накопичення та оброблення даних про суб'єктів аграрного виробництва, що забезпечує цифровізацію процедур надання державної підтримки та адміністрування аграрної політики. Його правове значення полягає не лише у технічній фіксації даних, а у забезпеченні реалізації низки нормативних вимог, зокрема щодо ідентифікації отримувачів державної підтримки, перевірки відповідності встановленим критеріям, запобігання дублюванню виплат і підвищення обґрунтованості управлінських рішень. Як зазначається у дослідженнях, впровадження Державного аграрного реєстру сприяє підвищенню прозорості розподілу фінансових ресурсів, уніфікації адміністративних даних та спрощенню доступу аграрних товаровиробників до програм державної підтримки [95].

У функціональному вимірі цифрові інструменти забезпечують трансформацію способів реалізації нормативних приписів: від традиційних паперових і фрагментарних процедур – до інтегрованих електронних механізмів, що передбачають автоматизацію адміністративних рішень, використання єдиних баз даних і мінімізацію дискреції суб'єктів владних повноважень. Це, у свою чергу, впливає на такі характеристики нормативних засад, як визначеність, передбачуваність і прозорість правозастосування.

Проведений аналіз дає підстави стверджувати, що нормативна основа публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору України являє собою системно організований нормативно-правовий механізм, у межах якого забезпечується взаємодія матеріальних, процедурних, інституційних, фінансових і стратегічних елементів регулювання. При цьому її специфіка полягає не лише у багаторівневій ієрархічній побудові, а й у функціональній взаємозалежності різних груп нормативно-правових актів, що забезпечують комплексний правовий вплив на суспільні відносини у сфері аграрного природокористування.

Водночас чинне нормативне регулювання зберігає ознаки фрагментарності, що проявляється насамперед у: 1) недостатній узгодженості між аграрними, екологічними, земельними та кліматичними приписами; 2) розриві між стратегічними цілями та підзаконними механізмами їх реалізації; 3) неповній процедурній визначеності окремих адміністративних інструментів державної підтримки, моніторингу та цифрового адміністрування. Особливо це стосується співвідношення стратегічних документів із підзаконними актами, де спостерігається розрив між задекларованими цілями та інструментами їх нормативного забезпечення. Такий стан ускладнює забезпечення єдності правозастосовної практики та знижує ефективність реалізації політики «зеленої» трансформації.

З огляду на це, подальший розвиток нормативних засад публічного адміністрування у цій сфері має бути спрямований не стільки на кількісне розширення нормативного регулювання, скільки на його якісну трансформацію, що передбачає підвищення системності, усунення міжгалузевих колізій, забезпечення узгодженості між стратегічними та імплементаційними актами, а також інтеграцію цифрових механізмів у структуру правового регулювання.

З урахуванням викладеного нормативну основу публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору України доцільно систематизувати за функціональним критерієм, виокремлюючи: базові (кодифіковані) акти; спеціальне аграрне законодавство; екологічно-кліматичні регулятори; інституційно-процедурні акти; фінансово-бюджетні механізми; акти стратегічного планування; підзаконні акти імплементаційного характеру.

Узагальнення нормативних засад здійснення публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору України може бути подане у вигляді такої систематизації.

Рівень функціональний блок /	Основні джерела	Предмет регулювання	Функціональне значення у системі публічного адміністрування
Конституційний	Конституція України	засади використання природних ресурсів; екологічна безпека; обов'язки держави у сфері охорони довкілля	закріплює базові принципи державної політики, визначає конституційні межі та цілі публічного адміністрування у сфері аграрного природокористування
Міжнародно-правовий та євроінтеграційний	Угода про асоціацію між Україною та ЄС; Convention on Biological Diversity; акти <i>acquis</i> ЄС у сферах аграрної, екологічної та кліматичної політики	міжнародні зобов'язання; наближення законодавства; екологічні та кліматичні стандарти	визначає зовнішні правові орієнтири трансформації національного регулювання, задає вектор адаптації адміністративно-правових механізмів до стандартів ЄС
Стратегічно-програмний	European Green Deal; Farm to Fork Strategy; EU Biodiversity Strategy for 2030; Цілі сталого розвитку ООН; Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України до 2030 року»; Національна економічна стратегія до 2030 року; галузеві стратегії	стратегічні пріоритети державної та наднаціональної політики; цілі сталого розвитку; екологізація аграрного виробництва	формує цільові орієнтири публічного адміністрування, визначає пріоритети правотворчої та управлінської діяльності
Законодавчий (матеріально-	Земельний кодекс України; Водний	правовий режим земель, вод, інших	встановлює матеріальні умови та обмеження

правовий)	кодекс України; закони України «Про охорону земель», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про державну підтримку сільського господарства України», «Про меліорацію земель», «Про альтернативні джерела енергії»	природних ресурсів; умови аграрної діяльності; державна підтримка; екологічні обмеження	здійснення господарської діяльності, визначає юридичні засоби впливу держави на розвиток аграрного сектору
Законодавчий (процедурний та інструментальний)	закони України «Про оцінку впливу на довкілля», «Про стратегічну екологічну оцінку», «Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів»	процедури оцінювання, моніторингу, звітності, врахування екологічних наслідків при прийнятті рішень	забезпечує процедурну інтеграцію екологічних і кліматичних вимог у механізм адміністративних рішень
Інституційно-процедурний	Закон України «Про Кабінет Міністрів України»; Закон України «Про центральні органи виконавчої влади»; положення про центральні органи виконавчої влади	система суб'єктів публічної адміністрації; компетенція; порядок реалізації управлінських повноважень	визначає інституційну архітектуру публічного адміністрування, розподіл повноважень і механізми міжвідомчої взаємодії
Фінансово-економічний	Бюджетний кодекс України; законодавство про державну підтримку; акти щодо бюджетних програм і використання коштів	фінансування аграрної політики; бюджетні механізми; економічне стимулювання екологічних практик	забезпечує ресурсну основу реалізації державної політики та стимулює впровадження «зелених» моделей господарювання

Підзаконний імплементаційний	нормативно-правові акти центральних органів виконавчої влади, зокрема Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України, Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України та інших ЦОВВ	порядки, методики, критерії, правила надання підтримки, моніторингу, ведення реєстрів, реалізації програм	конкретизує законодавчі приписи, переводить їх у площину практичного правозастосування та повсякденного адміністрування
Цифрово-адміністративний	акти, що регулюють функціонування Державного аграрного реєстру та інших інформаційно-комунікаційних систем	електронна ідентифікація суб'єктів; облік; перевірка критеріїв; цифровізація процедур; оброблення адміністративних даних	забезпечує цифрову форму реалізації нормативних приписів, підвищує прозорість, передбачуваність і керованість адміністративних процедур

Таблиця 1.2. Система нормативного забезпечення публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору України

Наведена систематизація дає підстави для висновку, що нормативні засади здійснення публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору України характеризуються не лише багаторівневістю, а й внутрішньою функціональною диференціацією нормативно-правових актів. Така диференціація проявляється у розподілі регулятивного навантаження між різними рівнями правового регулювання: конституційний та міжнародно-правовий рівні закріплюють загальні принципи, цілі та орієнтири правового впливу; законодавчий рівень формує матеріально-правову основу регулювання, визначаючи правові режими використання природних ресурсів і здійснення аграрної діяльності; підзаконний рівень

забезпечує конкретизацію нормативних приписів шляхом встановлення процедур, порядків і механізмів їх реалізації.

Специфіка нормативних засад у цій сфері полягає в їх міжгалузевому характері, оскільки вони формуються на перетині норм аграрного, земельного, екологічного, кліматичного, енергетичного та адміністративного права. У результаті формується комплексний нормативний масив, у межах якого поєднуються матеріальні та процедурні приписи, спрямовані на регулювання використання природних ресурсів, встановлення екологічних обмежень господарської діяльності та визначення умов державної підтримки аграрного сектору.

Водночас аналіз чинного нормативного регулювання свідчить про наявність певної фрагментарності та недостатньої узгодженості між окремими групами нормативно-правових актів, що зумовлює складність їх комплексного застосування. Відсутність цілісної системної побудови нормативних засад призводить до дублювання регулятивних приписів, розриву між стратегічними положеннями та механізмами їх реалізації, а також ускладнює забезпечення єдності правозастосовної практики.

Отже, нормативні засади здійснення публічного адміністрування “зеленої” трансформації аграрного сектору України доцільно розглядати не як сукупність розрізнених актів, а як функціонально пов’язану систему, у межах якої конституційні положення визначають межі публічного впливу, міжнародно-правові та євроінтеграційні орієнтири задають вектор трансформації, законодавчі акти встановлюють матеріальні та процедурні режими, стратегічні документи формують цілі політики, а підзаконне та цифрове регулювання забезпечує її практичну реалізацію.

Висновки до Розділу 1

У підрозділі 1.1 охарактеризовано правову природу аграрного сектору України та з'ясовано його місце у системі суспільних відносин, що становлять предмет публічного управлінського впливу. Обґрунтовано, що аграрний сектор не може розглядатися лише як галузь господарської діяльності, оскільки у межах його функціонування поєднуються економічні, природоресурсні, соціальні та екологічні відносини, через які реалізуються базові публічні інтереси держави – продовольча безпека, раціональне використання природних ресурсів, підтримання життєздатності сільських територій та забезпечення екологічної рівноваги. Встановлено, що саме комплексність і суспільна значущість цих відносин зумовлюють їх виразний публічно-правовий характер.

На основі аналізу конституційних положень та галузевого законодавства досліджено нормативні засади публічного значення аграрної сфери. Встановлено, що використання земельних, водних та інших природних ресурсів, які становлять матеріальну основу сільського господарства, перебуває під особливою охороною держави, що безпосередньо впливає з положень Конституції України та екологічного законодавства. Доведено, що аграрне виробництво в такому нормативному контексті виступає не лише формою приватної господарської діяльності, а й сферою реалізації конституційних обов'язків держави щодо забезпечення екологічної безпеки, охорони природних ресурсів та сталого розвитку.

Досліджено зміст і теоретичні передумови формування концепції «зеленої» трансформації аграрного сектору та встановлено її взаємозв'язок із концепціями сталого розвитку, зеленої економіки та біоекономіки. Обґрунтовано, що зелена трансформація означає системний перехід аграрної сфери до моделі розвитку, яка передбачає поєднання економічної результативності виробництва з екологічною стійкістю, ресурсною ощадливістю та соціальною збалансованістю розвитку сільських територій.

У результаті проведеного аналізу встановлено, що зелена трансформація аграрного сектору за своїми ознаками відповідає характеристикам самостійного об'єкта публічного адміністрування. Доведено, що вона охоплює суспільно значущу, комплексну та міжгалузеву сферу відносин, пов'язану з використанням національного природного багатства, забезпеченням продовольчої, екологічної та соціальної безпеки держави та реалізацією довгострокових цілей сталого розвитку, що зумовлює необхідність системного адміністративно-правового регулювання у цій сфері.

У підрозділі 1.2 досліджено теоретико-правові засади розуміння публічного адміністрування у сучасній адміністративно-правовій доктрині. Встановлено, що публічне адміністрування являє собою особливий вид діяльності суб'єктів публічної влади, спрямований на організацію та впорядкування суспільних процесів у тих сферах, де забезпечення публічних інтересів потребує системного владного впливу. Обґрунтовано, що зміст цієї діяльності охоплює комплекс організаційних, регулятивних, координаційних і контрольних функцій, які реалізуються через систему правових, економічних та інституційних механізмів.

Проведено розмежування категорій державного управління, державного регулювання та публічного адміністрування. Встановлено, що державне управління характеризує ієрархічно організовану владно-розпорядчу діяльність органів виконавчої влади, тоді як державне регулювання полягає у формуванні системи правових, економічних і організаційних умов, які спрямовують розвиток певної сфери суспільних відносин. Обґрунтовано, що публічне адміністрування виступає ширшою категорією, яка охоплює комплекс управлінських механізмів реалізації державної політики та забезпечення публічних інтересів.

Встановлено, що в сучасних умовах зміст публічного адміністрування аграрного сектору істотно трансформується під впливом концепцій сталого розвитку та екологічної відповідальності. Доведено, що зелена

трансформація аграрного сектору формує нову модель державної аграрної політики, в межах якої економічні, екологічні та соціальні пріоритети розглядаються у взаємозв'язку та взаємозалежності.

На підставі проведеного аналізу сформульовано авторське визначення публічного адміністрування зеленої трансформації аграрного сектору, яке запропоновано розуміти як системну діяльність суб'єктів публічної влади, спрямовану на організацію, координацію та регулювання процесів екологічно орієнтованої трансформації аграрного виробництва і пов'язаних із ним суспільних відносин, що здійснюється на основі державної аграрної та екологічної політики із застосуванням правових, економічних, організаційних та інформаційних інструментів з метою забезпечення сталого розвитку сільського господарства, раціонального використання природних ресурсів та реалізації публічних інтересів у сфері продовольчої, екологічної та соціальної безпеки держави.

У підрозділі 1.3 досліджено систему принципів публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору України та встановлено, що вона має комплексний характер і формується на перетині адміністративно-правових, екологічних, аграрно-політичних та євроінтеграційних засад. Обґрунтовано доцільність виокремлення чотирьох взаємопов'язаних груп принципів: загальноадміністративних, екологічних, управлінсько-інституційних та євроінтеграційно орієнтованих.

Встановлено, що загальноадміністративні принципи – законність, пропорційність, ефективність, рівність суб'єктів господарювання перед законом, відкритість і прозорість – визначають загальні вимоги до діяльності суб'єктів публічної влади у відповідній сфері. Доведено, що екологічні принципи – сталий розвиток, екологічна безпека, запобігання шкоді довкіллю, інтеграція екологічної політики у всі сфери державного управління, раціональне використання природних ресурсів – забезпечують змістову спрямованість публічного адміністрування на збереження природної основи аграрного виробництва.

Досліджено систему завдань публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору та встановлено, що вони охоплюють формування нормативно-правових та інституційних умов екологізації аграрного виробництва, забезпечення раціонального використання і відтворення природних ресурсів, стимулювання інноваційних технологій, розвиток органічного виробництва, адаптацію аграрного сектору до змін клімату, цифровізацію системи управління та забезпечення сталого розвитку сільських територій. Обґрунтовано, що зазначені завдання відображають перехід від традиційного виробничо-економічного розуміння аграрної політики до її сучасного комплексного еколого-соціального спрямування.

Визначено основні напрями публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору, до яких віднесено інституційний, екологічний, економічно-стимулюючий, цифровий, кліматичний, земельно-ресурсний, соціально-територіальний та євроінтеграційний напрями. Доведено, що сукупність цих напрямів дає підстави розглядати публічне адміністрування у зазначеній сфері як цілісну структурно-функціональну систему, у межах якої нормативно-правові засади формують принципи, принципи визначають завдання державної політики, а завдання реалізуються через відповідні напрями управлінської діяльності.

У підрозділі 1.4 з'ясовано, що нормативні засади здійснення публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору України мають комплексний, міжгалузевий і багаторівневий характер. Вони формуються на перетині конституційного, адміністративного, аграрного, земельного, екологічного, фінансового та енергетичного законодавства, що зумовлено складністю відповідних суспільних відносин. Встановлено, що зазначені засади доцільно розглядати як ієрархічно організовану систему, у межах якої виокремлюються конституційний, міжнародно-правовий та євроінтеграційний, стратегічно-програмний, законодавчий і підзаконний рівні. Кожен із них виконує притаманну йому функцію: від закріплення

загальних принципів і орієнтирів – до конкретизації та реалізації управлінських рішень.

Показано, що істотний вплив на формування нормативних засад справляють міжнародно-правові та євроінтеграційні акти. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейський зелений курс, стратегія «Від ферми до виделки», стратегія ЄС у сфері біорізноманіття, а також відповідні регламенти і директиви визначають сучасні підходи до екологізації аграрної політики та її кліматичної орієнтації. Разом з тим встановлено, що процес їх імплементації в національне законодавство ще не є завершеним. Обґрунтовано, що нормативна основа у цій сфері становить не сукупність розрізнених актів, а внутрішньо узгоджену систему, у якій поєднуються матеріально-правові, процедурні, організаційні, фінансові та стратегічні елементи. Звернуто увагу на зростання ролі підзаконного регулювання та цифрових адміністративних інструментів, зокрема Державного аграрного реєстру, через які забезпечується практична реалізація відповідних нормативних приписів.

Разом з тим встановлено, що чинне нормативне регулювання не позбавлене недоліків. Воно зберігає ознаки фрагментарності, що проявляється у недостатній узгодженості міжгалузевих норм, розриві між стратегічними положеннями та механізмами їх реалізації, а також у недостатній визначеності окремих адміністративних процедур. У зв'язку з цим зроблено висновок про необхідність подальшого вдосконалення нормативних засад у напрямі підвищення їх системності, узгодженості та ефективності, а також зміцнення інституційної спроможності суб'єктів публічної адміністрації.

РОЗДІЛ 2

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ТА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ «ЗЕЛЕНОЇ» ТРАНСФОРМАЦІЇ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

2.1. Європейська політика «зеленої» трансформації аграрного сектору: правові та управлінські орієнтири

Формування сучасної моделі «зеленої» трансформації аграрного сектору в Європейському Союзі не є наслідком окремих політичних ініціатив, а виступає результатом послідовної еволюції правового регулювання та трансформації підходів до публічного адміністрування у відповідній сфері [128; 139]. Йдеться про системну зміну характеру аграрної політики, у межах якої екологічні та кліматичні вимоги інтегруються у зміст правових норм, механізми державної підтримки та процедури прийняття управлінських рішень. У цьому сенсі «зелена» трансформація сільського господарства в ЄС має розглядатися як складова ширшої нормативно закріпленої трансформації кліматичної, екологічної та агропродовольчої політики Союзу. З огляду на предмет дослідження у цьому підрозділі увага зосереджується на правових і стратегічних орієнтирах зазначеної трансформації, які визначають загальну логіку та зміст публічного адміністрування у відповідній сфері, тоді як інституційні та процедурні механізми її реалізації підлягають окремому аналізу в подальших підрозділах.

Методологічною основою формування сучасної європейської політики екологізації аграрного сектору виступає міжнародно-правова доктрина сталого розвитку, концептуально оформлена у доповіді Всесвітньої комісії ООН «Our Common Future» (1987) та нормативно конкретизована у документах Конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку (Ріо-

де-Жанейро, 1992) [225; 228]. Закріплені у зазначених актах положення щодо необхідності поєднання економічного розвитку з екологічними обмеженнями, врахування довгострокових наслідків використання природних ресурсів та забезпечення міжпоколінної справедливості набули значення базових орієнтирів подальшого розвитку права Європейського Союзу. При цьому їх значення полягає не у прямій регулятивній дії у сфері аграрних відносин, а у формуванні концептуальної основи інтеграції екологічних вимог у секторні політики, насамперед аграрну.

Суттєвим чинником трансформації аграрної політики Європейського Союзу виступає також розвиток міжнародно-правового кліматичного регулювання, передусім у межах Рамкової конвенції ООН про зміну клімату 1992 року та Паризької угоди 2015 року [226; 227]. Вказані акти закріпили обов'язковість орієнтації державної політики на скорочення викидів парникових газів та адаптацію до зміни клімату, що зумовило поступову інтеграцію кліматичних вимог у правову систему ЄС. У сфері аграрного виробництва це означало відхід від виключно продуктивістської моделі регулювання та перехід до моделі, у межах якої оцінка ефективності аграрної діяльності пов'язується з її впливом на клімат, стан природних ресурсів та екологічну стійкість.

У правовій системі Європейського Союзу основи регулювання аграрної політики були закладені в Договорі про функціонування Європейського Союзу. Зокрема, статті 38–44 цього договору визначають правові засади функціонування Спільної аграрної політики. Відповідно до статті 39 Договору, її основними цілями є підвищення продуктивності сільського господарства, забезпечення належного рівня життя аграрного населення, стабілізація аграрних ринків, гарантування наявності продовольства та забезпечення його доступності для споживачів [154].

Отже, еволюція Спільної аграрної політики Європейського Союзу засвідчує відмову від вузькопродуктивістської моделі правового регулювання та утвердження моделі, у межах якої державна підтримка

аграрного виробництва ставиться у пряму залежність від дотримання екологічних і кліматичних вимог. В адміністративно-правовому вимірі це означає докорінну трансформацію змісту публічного адміністрування аграрного сектору: від виконання переважно розподільчих і ринково-стабілізаційних функцій – до здійснення комплексного управлінського впливу, що передбачає екологічну обумовленість державної підтримки, впровадження стратегічного планування, постійний моніторинг та орієнтацію на досягнення визначених публічних результатів у сфері довкілля і сталого розвитку.

Формування галузевого екологічного законодавства Європейського Союзу, зокрема у сфері захисту вод від нітратного забруднення, управління водними ресурсами та сталого використання пестицидів, заклало правову основу екологізації аграрної діяльності. Значення цих актів полягає не лише в установленні матеріальних екологічних вимог, а й у тому, що вони поступово включили сільське господарство до системи публічно-правових обмежень, процедур контролю та планувальних підходів у сфері природокористування. Саме через таке нормативне нашарування аграрне виробництво в ЄС перестало розглядатися як сфера, відокремлена від екологічного регулювання, і стало об'єктом комплексного адміністративно-правового впливу [156; 158; 159].

Поступове поєднання екологічної та аграрної політики дістало нормативне закріплення у сучасній реформі Спільної аграрної політики Європейського Союзу. Показовим у цьому сенсі є Регламент (ЄС) 2021/2115, який закріплює обов'язок інтегрувати екологічні та кліматичні цілі у систему аграрної підтримки. Для цілей цього дослідження важливо, що зазначений акт відображає зміну самої природи аграрної політики: державна підтримка в її межах більше не розглядається як автономний фінансовий інструмент, а підпорядковується досягненню ширших суспільно значущих результатів у сфері довкілля, клімату та сталого управління природними ресурсами.

Подальший розвиток кліматичної політики Європейського Союзу був пов'язаний із прийняттям Європейського кліматичного закону 2021 року. Цим актом встановлено юридично обов'язкову мету досягнення кліматичної нейтральності Європейського Союзу до 2050 року. Він також передбачає поступове зниження рівня викидів парникових газів та інтеграцію кліматичних цілей у різні напрями економічної політики [204].

Якісно новий етап розвитку європейської політики зеленої трансформації пов'язаний із Європейським зеленим курсом, започаткованим у грудні 2019 року [218]. Його значення полягає в тому, що екологічні та кліматичні цілі були піднесені з рівня окремого напрямку політики до рівня загальної стратегії розвитку Європейського Союзу. Унаслідок цього «зелений» вектор став обов'язковою рамкою для трансформації секторних політик, у тому числі аграрної. З адміністративно-правового погляду це означає, що екологічні вимоги набувають значення не лише матеріальних стандартів, а й обов'язкових орієнтирів діяльності суб'єктів публічної адміністрації, визначаючи зміст їх дискреційних повноважень, процедур прийняття рішень та інструментів державного впливу у відповідних сферах. У науковій літературі зазначається, що Європейський зелений курс означає перехід до нової моделі європейської політики сталого розвитку, у межах якої екологічні та кліматичні цілі інтегруються в основні напрями економічної та соціальної політики Європейського Союзу. Реалізація цього підходу супроводжується посиленням інтеграції кліматичних вимог у суміжні політики ЄС, зокрема аграрну, енергетичну та транспортну [184; 210].

У структурі Європейського зеленого курсу аграрний сектор посідає особливе місце, оскільки поєднує в собі економічну функцію забезпечення продовольчої безпеки та природно-ресурсний вимір, пов'язаний із використанням земель, води, біорізноманіття й інших екосистемних ресурсів. Саме ця подвійна природа сільського господарства зумовлює необхідність його екологізації: аграрне виробництво істотно залежить від стану довкілля,

але водночас може бути джерелом його деградації. Тому в сучасній політиці ЄС сільське господарство розглядається не як периферійний, а як один із ключових напрямів реалізації зеленої трансформації.

З огляду на це, аграрна політика Європейського Союзу поступово змінює свій характер. У дослідженнях права Європейського Союзу підкреслюється, що сучасна Спільна аграрна політика дедалі більше поєднує механізми економічної підтримки фермерів із екологічними та кліматичними вимогами сталого розвитку [138]. Отже, якщо на ранніх етапах її головною метою було забезпечення стабільності аграрних ринків і підтримка доходів фермерів, то в сучасних умовах вона дедалі більше орієнтується на поєднання економічних, соціальних і екологічних цілей розвитку. У межах Європейського зеленого курсу сільське господарство розглядається як складова ширшої агропродовольчої системи, що охоплює всі стадії виробництва, переробки, транспортування та споживання харчових продуктів.

Показово, що в програмних документах Європейського Союзу аграрна політика розглядається не ізольовано, а у взаємозв'язку з такими напрямками, як збереження біорізноманіття, відновлення природних екосистем, забезпечення безпечності харчових продуктів, підвищення стандартів добробуту тварин і формування здорових моделей харчування населення [132; 218]. Такий підхід засвідчує відхід від галузевого розуміння аграрної політики та утвердження інтегрованої моделі регулювання агропродовольчої системи, у межах якої правове та управлінське забезпечення охоплює всі стадії – від виробництва до споживання продукції. В адміністративно-правовому вимірі це означає розширення предмета публічного адміністрування та ускладнення його інструментів, зокрема через поєднання аграрних, екологічних, кліматичних і споживчих регуляторних механізмів.

Отже, проведений аналіз дає підстави стверджувати, що в межах Європейського зеленого курсу аграрний сектор розглядається не лише як галузь економіки, а як структурний елемент системи сталого розвитку [181;

218]. Її трансформація орієнтована на досягнення взаємопов'язаних публічних цілей – забезпечення продовольчої безпеки, раціонального використання природних ресурсів, мінімізації негативного впливу господарської діяльності на довкілля та адаптації економіки до кліматичних змін, що свідчить про зміну критеріїв ефективності державної аграрної політики та підпорядкування її екологічно орієнтованим результатам.

Конкретизація завдань зеленої трансформації агропродовольчої сфери дістала відображення у стратегії ЄС «Від ферми до виделки» 2020 року, яка виступає галузевим інструментом реалізації Європейського зеленого курсу [132]. Її принципове значення полягає в переході від вузького бачення аграрної політики як політики підтримки виробника до інтегрованого бачення всієї агропродовольчої системи – від виробництва до споживання. У цьому підході екологізація сільського господарства пов'язується не лише зі скороченням використання небезпечних ресурсів чи розширенням органічного виробництва, а з комплексною зміною стандартів регулювання продовольчої системи. Отже, стратегія «Від ферми до виделки» має значення не тільки програмного документа, а й концептуальної основи адміністративно-управлінської переорієнтації аграрної політики. Її реалізація свідчить про перехід до моделі публічного адміністрування, у межах якої державна підтримка аграрного виробництва набуває умовного характеру та пов'язується з дотриманням екологічних, кліматичних і санітарних стандартів [132; 220].

У наукових дослідженнях, присвячених співвідношенню Європейського зеленого курсу та реформованої Спільної аграрної політики, наголошується на посиленні взаємозв'язку між екологічними вимогами, продовольчою безпекою та розвитком сільських територій у межах єдиної агропродовольчої політики [215].

Отже, стратегія «Від ферми до виделки» виступає не лише програмним документом екологічної політики Європейського Союзу, а й інструментом формування нової моделі публічного адміністрування агропродовольчого

сектору, що має чітко визначені цільові орієнтири та регуляторні механізми її досягнення. Зокрема, у документі передбачено до 2030 року скорочення використання хімічних пестицидів на 50 %, зменшення втрат поживних речовин щонайменше на 50 %, скорочення використання добрив на 20 %, зниження обсягів антимікробних препаратів на 50 %, а також доведення частки органічного виробництва до 25 % [132]. Закріплення таких кількісно визначених цілей свідчить про перехід від декларативного регулювання до результатноорієнтованої моделі публічної політики, у межах якої екологічні та кліматичні вимоги трансформуються у конкретні параметри адміністративного впливу. Реалізація зазначеної стратегії передбачає застосування комплексу правових, економічних та організаційних інструментів, включаючи перегляд нормативних вимог до виробництва, запровадження екологічної умовності державної підтримки, розвиток системи маркування харчових продуктів, а також стимулювання сталих моделей споживання.

Саме в цьому виявляється одна з визначальних рис сучасної політики Європейського Союзу: «зелена» трансформація набуває характеру комплексної адміністративно-управлінської моделі, що поєднує стратегічне планування, нормативне регулювання та інструменти економічного стимулювання. У такій моделі аграрна політика інтегрується в ширший контекст агропродовольчої системи та підпорядковується досягненню вимірюваних публічних результатів у сфері довкілля, клімату та здоров'я населення.

Подальший аналіз європейської політики зеленої трансформації аграрного сектору передбачає звернення до системи принципів, що визначають зміст і напрями її реалізації. Йдеться насамперед про принцип сталого розвитку, принцип кліматичної нейтральності та принцип циркулярної економіки, які формують концептуальну основу правового та управлінського забезпечення екологізації економіки Європейського Союзу.

Принцип сталого розвитку має фундаментальне значення у правовій системі Європейського Союзу та закріплений на рівні установчих договорів. Зокрема, відповідно до статті 3 Договору про Європейський Союз, Союз сприяє сталому розвитку Європи, що ґрунтується на збалансованому економічному зростанні, високому рівні захисту довкілля та соціальному прогресі [154]. Водночас стаття 11 Договору про функціонування Європейського Союзу встановлює обов'язковість інтеграції екологічних вимог у визначення та реалізацію всіх політик і діяльності Союзу [154], що надає принципу сталого розвитку міжгалузевого та імперативного характеру. Теоретичні засади цього принципу сформульовані у доповіді Всесвітньої комісії ООН «Our Common Future», у якій сталий розвиток визначено як розвиток, що забезпечує задоволення потреб сучасного покоління без загрози для можливостей майбутніх поколінь задовольняти власні потреби [228]. Зазначене визначення набуло статусу загальноновизнаної доктринальної основи сучасної екологічної політики.

У праві Європейського Союзу принцип сталого розвитку набув комплексного змісту, що виявляється у необхідності узгодження економічних, соціальних та екологічних цілей під час формування та реалізації публічної політики. Практичне значення цього підходу полягає в інституціоналізації інтеграційного принципу, за якого екологічні вимоги стають невід'ємною складовою процесу прийняття управлінських рішень, у тому числі у сфері аграрної політики [139; 223].

З огляду на викладене, принцип сталого розвитку у сфері публічного адміністрування аграрного сектору слід розглядати як нормативно визначений критерій організації та здійснення адміністративної діяльності, що обумовлює зміст дискреційних повноважень органів публічної влади, вимагає інтегрованого підходу до прийняття управлінських рішень та встановлює орієнтацію на досягнення екологічно та соціально значущих результатів поряд із економічною ефективністю.

Важливим принципом сучасної політики ЄС є також кліматична нейтральність, нормативно закріплена в Європейському кліматичному законі 2021 року. Її значення полягає в тому, що кліматичні цілі набули обов'язкового характеру для подальшої трансформації секторних політик, у тому числі аграрної. Для публічного адміністрування це означає необхідність оцінювати аграрну політику не лише за показниками виробництва чи ринкової стабільності, а й за її внеском у скорочення викидів, адаптацію до кліматичних змін та стале управління природними ресурсами [204].

У наукових дослідженнях зазначається, що прийняття Європейського кліматичного закону стало важливим етапом інституціоналізації кліматичної політики Європейського Союзу. Воно супроводжується посиленням інтеграції кліматичних вимог у суміжні напрями політики, включаючи енергетичну, транспортну та аграрну [184]. Таким чином, кліматична нейтральність виступає не лише екологічною метою, а й принципом, що визначає загальну логіку трансформації економіки Європейського Союзу.

Поряд із цим важливу роль у сучасній політиці Європейського Союзу відіграє принцип циркулярної економіки, який передбачає перехід від лінійної моделі господарювання до моделі раціонального та повторного використання ресурсів. Для аграрного сектору це означає орієнтацію на зменшення ресурсних втрат, скорочення відходів, повторне використання біологічних матеріалів і розвиток елементів біоекономіки. У правовому та управлінському аспекті принцип циркулярності розширює традиційні межі аграрної політики, поєднуючи її із завданнями ресурсоефективності, поводження з відходами та сталого природокористування [150; 207].

Розглянуті правові та стратегічні орієнтири визначають напрям трансформації публічного адміністрування в державах, що інтегруються до Європейського Союзу, зокрема в Україні. Укладення Угоди про асоціацію передбачає не лише наближення законодавства до *acquis* ЄС, а й імплементацію інтегрованої моделі формування публічної політики [119].

Йдеться про відмову від фрагментарного регулювання аграрних, екологічних і кліматичних відносин та перехід до моделі, у межах якої державна підтримка, планування і контроль підпорядковуються досягненню цілей сталого розвитку [44]. Це змінює функціональне призначення публічного адміністрування: від галузевого регулювання – до забезпечення комплексних публічних результатів, зокрема екологічної стійкості та кліматичної збалансованості.

В адміністративно-правовому вимірі це означає трансформацію повноважень органів публічної влади, ускладнення процедур прийняття рішень та запровадження результататорієнтованого контролю [176]. Отже, «зелена» трансформація в ЄС постає як нормативно визначена модель публічного адміністрування, у межах якої державна підтримка, планування та регуляторний вплив підпорядковуються досягненню екологічно та кліматично значущих результатів.

2.2. Публічне адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору в державах–членах ЄС: інституційні та процедурні моделі

Сучасний стан спільної аграрної політики Європейського Союзу дає підстави розглядати її вже не як сукупність ізольованих фінансових механізмів підтримки сільськогосподарського товаровиробника, а як складно організовану систему публічного адміністрування, у межах якої правові приписи, стратегічне планування, бюджетне забезпечення, контроль, цифрові інструменти та екологічні зобов'язання інтегровані в єдину інституційно-процедурну конструкцію.

Така трансформація має не лише концептуальний, а й чітко виражений нормативно-процедурний вимір, що виявляється у переході до моделі управління, заснованої на результативності (*performance-based delivery model*). Зокрема, правове регулювання CAP 2023–2027 передбачає

обов'язкову розробку державами-членами національних стратегічних планів, встановлення кількісних цільових орієнтирів, використання уніфікованої системи індикаторів, а також регулярне подання звітів про досягнення результатів із можливістю коригування політики у разі їх невиконання [168; 203].

Саме в цій площині слід оцінювати і сучасну «зелену» трансформацію аграрного сектору в ЄС. Її зміст полягає не у декларативному проголошенні пріоритетів охорони довкілля, а у зміні самої логіки правового регулювання аграрної політики, за якої екологічні та кліматичні вимоги інтегруються у структуру публічного адміністрування і набувають характеру обов'язкових елементів управлінських рішень.

Йдеться про перехід від ситуації, коли екологічні вимоги існували як зовнішні обмеження щодо аграрного виробництва, до моделі, в якій вони стають внутрішньо притаманними самому адміністративному процесу, визначаючи зміст планування, критерії прийняття рішень, умови надання підтримки та порядок контролю їх виконання. У цьому сенсі «зелена» трансформація реалізується не через окремі інструменти, а через структурну перебудову всього управлінського механізму спільної аграрної політики [203].

Нормативний дизайн CAP 2023–2027 свідчить про зміну управлінської парадигми: від розподілу коштів – до управління досягненням вимірюваних результатів, від формального дотримання правил – до системи результативного адміністрування, що базується на національних стратегічних планах, системі індикаторів, щорічній звітності, перевірці даних і коригуванні політики. Так, регламент прямо передбачає понад 40 спільних індикаторів результативності, включаючи показники скорочення викидів парникових газів, площ органічного виробництва та збереження біорізноманіття [203; 215]. У цьому контексті публічне адміністрування в межах CAP виступає як правовий механізм імплементації екологічних стандартів, а не як зовнішнє щодо них організаційне середовище [163; 179].

У цьому зв'язку принципово важливою є нова модель реалізації CAP, що діє з 1 січня 2023 р. і ґрунтується на національних стратегічних планах. Державам-членам надано ширшу дискрецію щодо вибору інструментів досягнення спільних цілей, однак ця дискреція істотно обмежується системою результативності та контролю. Зокрема, кожна держава-член зобов'язана встановлювати кількісні цільові орієнтири та забезпечувати їх щорічне звітування через *Annual Performance Reports*, які підлягають оцінці Європейською Комісією [168; 205].

Як зазначається у матеріалах Генерального директорату Європейської комісії з питань сільського господарства і розвитку сільських територій, нова модель реалізації охоплює дев'ять спеціальних цілей (*specific objectives*), серед яких три безпосередньо стосуються довкілля і клімату (SO4–SO6), а також одну наскрізну мету, пов'язану зі знаннями, інноваціями та цифровізацією. Для їх досягнення використовується багаторівнева система індикаторів, що дозволяє здійснювати не лише моніторинг, а й оцінювання ефективності політики в динаміці [135; 145; 222].

Тим самим у праві ЄС закріплено інтегрований підхід, за якого бюджетне фінансування, адміністративні процедури та екологічні зобов'язання функціонують як елементи єдиного управлінського циклу. Його структурними стадіями є: стратегічне планування (*CAP Strategic Plans*), імплементація заходів, моніторинг і звітність, оцінювання результатів і коригування політики. Така модель відображає загальну тенденцію розвитку публічного адміністрування в Європейському Союзі, що полягає у поєднанні правового регулювання з інструментами стратегічного планування, моніторингу та оцінювання результативності. У цих умовах право виконує не лише регулятивну, а й організаційно-управлінську функцію, забезпечуючи структурованість управлінського процесу, визначеність цілей та критеріїв їх досягнення [170; 171].

Юридичне ядро системи публічного адміністрування спільної аграрної політики становить її інституційна архітектура, у межах якої поєднано

наднаціональний, національний та, у ряді держав-членів, регіональний рівні здійснення владно-управлінських повноважень. Визначальне місце на наднаціональному рівні посідає Європейська Комісія, насамперед через Генеральний директорат з питань сільського господарства і розвитку сільських територій (DG AGRI), який забезпечує нормативно-правове, координаційне та контрольне супроводження реалізації CAP. Компетенція Європейської Комісії у цій сфері не обмежується функціями загальної політичної координації. Вона охоплює формування нормативної рамки реалізації CAP, прийняття імплементаційних та делегованих актів, попередню оцінку національних стратегічних планів, надання обов'язкових до врахування зауважень щодо їх змісту, а також здійснення моніторингу та періодичного оцінювання результативності їх виконання [203; 205].

Показовою з огляду на інституційно-процедурні особливості є процедура погодження стратегічних планів CAP, яка демонструє поєднання національної дискреції з наднаціональним контролем. Так, на підготовчому етапі кожна держава-член отримала індивідуалізовані рекомендації Європейської Комісії щодо змісту майбутніх стратегічних планів, що визначали пріоритетні напрями їх формування. Після подання проєктів планів у 2021–2022 рр. Комісія здійснила їх комплексну оцінку та направила так звані *observation letters* щодо кожного з них, у яких містилися конкретизовані вимоги до доопрацювання, зокрема у частині посилення екологічної та кліматичної складових аграрної політики [169; 185; 186]. Таким чином, інституційна модель CAP характеризується поєднанням децентралізації реалізації політики з централізованим нормативним і контрольним впливом Європейської комісії, що забезпечує єдність правозастосування та досягнення спільних цілей у сфері «зеленої» трансформації аграрного сектору.

Одна з ключових рис сучасного публічного адміністрування в ЄС полягає у поєднанні децентралізації з інтенсивним наднаціональним наглядом: Європейська комісія не заміщує національні адміністрації, але

визначає нормативні межі їхньої діяльності, зміст управлінських рішень і критерії оцінки їх ефективності [193; 229]. Саме через таку інституційно-процедурну модель забезпечується трансформація екологічних цілей із політичних декларацій у юридично обов'язкові та адміністративно реалізовані стандарти аграрного виробництва.

Національний рівень реалізації спільної аграрної політики представлений профільними міністерствами, уповноваженими адміністративними органами та платіжними агентствами (*paying agencies*), через які забезпечується практичне здійснення фінансування, адміністрування заяв, проведення адміністративних і фактичних перевірок, здійснення міжреєстрових звірок, а також застосування зменшень і санкцій у разі порушення встановлених вимог. При цьому право Європейського Союзу, не усуваючи організаційної самостійності держав-членів у побудові їх інституційної системи, водночас встановлює імперативні вимоги до її функціонування у частині фінансування, управління, контролю, моніторингу та аудиту, що забезпечує уніфікованість правозастосування в межах CAP [205].

У цьому контексті платіжні агентства не можуть розглядатися виключно як органи технічного перерахування коштів. Вони виступають спеціалізованими суб'єктами публічного адміністрування, через діяльність яких реалізується юридичний зв'язок між фінансуванням заходів спільної аграрної політики, перевіркою дотримання умовності (*conditionality*), функціонуванням інтегрованої системи адміністрування і контролю (IACS), а також верифікацією достовірності даних, що подаються бенефіціарами. Саме в межах діяльності цих органів здійснюється документальна та фактична перевірка заяв, приймаються індивідуальні адміністративні рішення щодо надання підтримки та застосовуються передбачені правом Європейського Союзу коригувальні заходи у разі виявлення порушень [177; 205]. Унаслідок цього екологічні, кліматичні та інші обов'язкові умови отримання підтримки

переводяться з площини загального нормативного припису у площину конкретного адміністративного рішення та контрольованого факту.

При цьому регіональний рівень у державах-членах ЄС не має однакової інституційної ваги, що саме по собі є характерною ознакою багаторівневого публічного адміністрування у сфері спільної аграрної політики. У федеративних або виразно децентралізованих державах, як-от Німеччина, регіональні органи беруть безпосередню участь у реалізації окремих інтервенцій, агроекологічно-кліматичних заходів та супроводі бенефіціарів, тоді як у більш централізованих моделях, зокрема в Польщі та Франції, їхня роль здебільшого опосередковується через національні міністерства, платіжні агентства та загальнодержавні цифрові системи адміністрування [141; 142; 194; 196].

Отже, регіональний компонент CAP не є уніфікованим за організаційною формою, однак у всіх випадках він функціонує в межах спільної правової рамки Союзу і підпорядковується єдиним вимогам щодо цілей, умовності, моніторингу та результативності. У цьому полягає одна з істотних відмінностей сучасної CAP від більш ранніх етапів її розвитку: державі-члену залишено свободу адміністративної форми, але не свободу від цілей, індикаторів, умовності та перевірюваності. Саме тому, як слушно зазначає Varents, інституційний аспект аграрного права ЄС не можна зводити до простого розмежування повноважень між Союзом і державами-членами; йдеться про складну правову конструкцію, у межах якої розподіл компетенції поєднано з єдиною системою фінансової та результативної відповідальності [205]. Звідси впливає і значення платіжних агентств як спеціалізованих адміністративних інституцій. У практиці ЄС вони є не просто технічними посередниками для перерахування бюджетних коштів, а невід'ємною частиною системи assurance and audit. На сторінці Європейської комісії, присвяченій гарантіям і аудиту в CAP, наголошується, що управління видатками спирається на комплексну систему контролю, а на сторінці про IACS прямо сказано, що інтегрована система адміністрування і контролю є

істотним та цінним інструментом моніторингу результативності CAP 2023–2027, оскільки забезпечує даними щорічний звіт про результативність і робить подані державами-членами відомості надійними та перевірюваними. Це означає, що *paying agencies* виконують не лише фіскальну, а й доказову функцію в системі CAP: через них екологічні та інші умови підтримки набувають форми юридично контрольованого факту [177].

Якщо ж перейти від суто інституційного опису до концептуального осмислення, то найбільш адекватною теоретичною рамкою для сучасної CAP є концепція багаторівневого врядування – *multi-level governance*, розроблена в європейській науці для пояснення того, як влада, відповідальність і ресурси розподіляються між кількома рівнями управління без простого підпорядкування за вертикаллю. У праці Piattoni переконливо показано, що багаторівневе врядування є не хаотичним розсіюванням повноважень, а стабільною формою координації, в якій наднаціональні, національні й субнаціональні актори залучені до вироблення й реалізації політики на різних етапах та в різних конфігураціях [214]. Для аграрної політики ЄС це має особливе значення: сільське господарство, природокористування, регіональний розвиток, захист вод, ґрунтів і біорізноманіття об'єктивно не можуть адмініструватися в рамках одновимірної централізованої моделі. Звідси – правова потреба в такій організації влади, де загальні цілі формулюються на рівні Союзу, інструменти програмуються на національному рівні, а реалізація нерідко набуває регіональної або територіально диференційованої форми

Далі, у статті Börzel про європейське врядування особливо цінним для адміністративно-правового аналізу є висновок, що в ЄС переговори й конкуренція держав-членів відбуваються «в тіні ієрархії». Інакше кажучи, навіть коли конкретне впровадження політики розосереджене між державами, наднаціональна правова ієрархія не зникає, а задає межі й умови допустимих рішень. Саме ця теза дає змогу правильно витлумачити нову CAP: розширення ролі держав-членів у стратегічному плануванні не означає

ренаціоналізації аграрної політики в повному розумінні слова, оскільки правові цілі, індикатори, механізми звітності, погодження змін до планів та система фінансового контролю залишаються прив'язаними до наднаціональної рамки. Тому багаторівневе врядування у сфері CAP є не розпадом єдності політики, а способом інституціоналізації спільних екологічних і соціально-економічних цілей через розподілену, проте керовану адміністративну відповідальність [217].

Саме цим пояснюється і поява нової процедурної моделі CAP 2023–2027, яку доцільно охарактеризувати як перехід від переважно правилозастосовної до стратегічно-планувальної та результат-орієнтованої системи. У нормативному центрі цієї моделі перебуває Регламент (ЄС) 2021/2115, який встановлює правила підтримки за стратегічними планами, що розробляються державами-членами [203]. Відповідно до логіки цього акта, спільна аграрна політика реалізується не шляхом механічного відтворення уніфікованих заходів, а через національні *CAP Strategic Plans*, які мають обґрунтувати обрані інтервенції, встановити цілі, показники та фінансові параметри [135]. На сторінці Європейської комісії підкреслюється, що ці плани відіграють важливу роль у просуванні сільського господарства ЄС до більш сталої моделі, оскільки вони мають зміцнювати соціально-економічні структури села, підтримувати доходи фермерів і продовольчу безпеку, а також сприяти кліматичним діям, охороні природних ресурсів і біорізноманіття. Отже, юридична конструкція плану в сучасній CAP – це не програмний додаток до фінансування, а центральний адміністративний документ, через який конкретизується публічний інтерес у кожній державі-члені [135; 169; 203].

У статті Erjavec це нове значення стратегічного планування підкреслюється з особливою виразністю. Автори виходять з того, що якість стратегічного планування CAP безпосередньо залежить від того, наскільки серйозно в ньому використано аграрно-економічний аналіз, оскільки нова модель ставить перед державами-членами завдання не просто формально

описати заходи, а логічно поєднати проблеми, інтервенції, очікувані результати й систему показників. Для адміністративно-правового дослідження ця теза має ширше значення: вона свідчить, що сучасне аграрне адміністрування в ЄС набуває рис аналітично забезпеченого управління, де юридичне рішення повинно бути зв'язане з доказовою базою, з оцінкою наслідків та з обов'язком подальшої перевірки. Тим самим стратегічний план перестає бути суто політичним документом і набуває рис адміністративно-правового інструмента, який організовує весь цикл імплементації [179].

Зі свого боку, матеріали OECD підтверджують, що нова CAP поєднує розширену гнучкість для держав-членів із підвищеними вимогами до адміністративної спроможності, оскільки досягнення цілей залежить уже не тільки від наявності коштів, а й від якості інституційного планування, від спроможності відбирати релевантні інтервенції, збирати дані, перевіряти їх та коригувати політику. Це означає, що правове регулювання CAP тепер органічно пов'язане з адміністративною спроможністю держави. Там, де ця спроможність недостатня, навіть формально добре сконструйовані інтервенції можуть не дати очікуваного результату, що й засвідчує практика стартового етапу 2023–2024 років, коли частина заходів, зокрема у сфері управління ризиками, інновацій чи окремих соціальних інтервенцій, відставала від встановлених проміжних орієнтирів через тривалі часові лаги між оголошенням відбору, поданням пропозицій та фактичними виплатами [133; 187; 193; 222].

Особливого значення у підрозділі про «зелену» трансформацію набуває питання про те, яким чином екологічні вимоги вбудовуються в адміністративну практику. Тут слід відмовитися від спрощеного уявлення, ніби екологічний вимір CAP вичерпується загальними програмними документами – *European Green Deal*, *Farm to Fork Strategy* чи *Biodiversity Strategy 2030*. Безперечно, саме ці акти сформували нову політичну матрицю, у межах якої аграрна політика має одночасно забезпечувати продовольчу безпеку, доходи фермерів і екологічно-кліматичні цілі. У науковій літературі,

зокрема в працях Schunz, Oberthür та von Homeyer, показано, що Європейський зелений курс означає не просто появу нової риторики, а глибшу інтеграцію кліматичної та екологічної проблематики в різні політики Союзу. Стосовно CAP це означає, що аграрне адміністрування тепер оцінюється крізь призму його здатності реалізовувати кліматичну нейтральність, захист біорізноманіття, обмеження пестицидного навантаження, збереження ґрунтів і вод та розвиток органічного виробництва [132; 165; 184; 210].

Однак вирішальне полягає в іншому: ці загальні цілі набувають юридичного змісту тільки через серію конкретних адміністративних процедур. Планувальні процедури представлені, по-перше, самими стратегічними планами CAP, а по-друге, низкою спеціалізованих програмних документів у суміжних сферах, як-от національні плани дій щодо сталого використання пестицидів, програми дій за Нітратною директивою та плани управління річковими басейнами за Водною рамковою директивою. У всіх цих випадках адміністрація не просто виконує готовий припис, а повинна провести оцінку проблем, визначити пріоритетні території, відібрати інструменти, передбачити показники та періодично переглядати прийняті рішення. Тому планувальна процедура в праві ЄС виступає початковою формою екологізації аграрного сектору: через неї екологічна вимога переводиться з площини загального обов'язку в площину конкретного управлінського зобов'язання [156; 158; 159; 203].

Дозвільно-реєстраційні та оцінювальні процедури становлять другий важливий пласт. Йдеться про правовий режим допуску активних речовин і засобів захисту рослин, максимальні рівні залишків, сертифікацію та контроль органічного виробництва, а також пов'язані з цим механізми нагляду. Вони демонструють, що екологічний стандарт у сфері сільського господарства реалізується через дозвіл, реєстрацію, перевірку відповідності, сертифікацію, інспектування та можливість виключення з ринку або позбавлення певних статусів. Особливого значення тут набуває Регламент

(ЄС) 2018/848 про органічне виробництво та маркування органічної продукції, який не просто проголошує бажаність органічного сектора, а встановлює детальний режим сертифікації, контролю й використання позначень. Саме через такі процедури екологічна політика в аграрній сфері стає дієвою, оскільки перетворюється на юридично перевірюваний режим поведінки виробника [178; 183; 201].

Третій блок становлять контрольні та наглядові процедури, значення яких у новій моделі CAP істотно посилено у зв'язку з інституціоналізацією принципу умовності (*conditionality*). Йдеться про нормативно закріпленій механізм, за якого отримання фінансової підтримки прямо поставлено у залежність від дотримання встановлених екологічних, кліматичних та інших публічно-правових вимог. Відповідно до Regulation (EU) 2021/2115 умовність охоплює сукупність *statutory management requirements (SMRs)* та *good agricultural and environmental conditions (GAEC)*, які підлягають обов'язковому дотриманню бенефіціарами (ст. 12–13; Annex III). Недотримання цих вимог тягне застосування адміністративних санкцій у формі зменшення або втрати платежів, що прямо передбачено механізмами фінансового контролю CAP (Regulation (EU) 2021/2116, зокрема ст. 83–85) [203; 205].

Таким чином, у межах сучасної моделі CAP відбувається відхід від розмежування фінансового та екологічного регулювання: фінансова підтримка функціонує як юридичний інструмент забезпечення виконання матеріально-правових вимог у сфері довілля. Це зумовлює подвійну природу контрольних процедур, які одночасно спрямовані на перевірку правомірності використання бюджетних коштів і на забезпечення дотримання екологічних стандартів аграрного виробництва. Як зазначається у матеріалах DG AGRI, система умовності охоплює всі основні види доходної підтримки та пов'язаних платежів, а її застосування передбачає систематичні перевірки та пропорційне зменшення виплат у разі порушень, що підкреслює її функцію як інструменту інтегрованого контролю [222].

Четвертий блок утворюють інформаційно-звітні процедури, які забезпечують функціонування моделі результативного адміністрування. Відповідно до підходу, закріпленого у праві Європейського Союзу, моніторинг і оцінювання реалізації CAP здійснюються на основі уніфікованої системи індикаторів, що дозволяє здійснювати порівняльну оцінку досягнутих результатів у межах Союзу (Regulation (EU) 2021/2115, зокрема ст. 128–134) [203] Європейська комісія встановила єдині правила функціонування системи моніторингу та оцінювання (Common Monitoring and Evaluation Framework), що передбачають регулярне подання державами-членами annual performance reports із відображенням досягнутих показників результативності [168].

Юридичне значення цих процедур полягає у тому, що вони трансформують індивідуальні адміністративні рішення (зокрема щодо надання підтримки) у агреговані показники результативності, які підлягають наднаціональній оцінці. Звітність у межах CAP виступає не формальною процедурою інформування, а інструментом правового контролю за досягненням визначених цілей, оскільки саме на її основі Європейська комісія здійснює оцінювання ефективності політики та, у разі необхідності, ініціює коригування відповідних інтервенцій. Таким чином, контрольні та інформаційно-звітні процедури утворюють єдину функціональну систему, у межах якої забезпечується не лише дотримання встановлених вимог, а й оцінювання результативності публічного адміністрування в аграрному секторі. Саме через поєднання умовності, контролю та звітності реалізується перехід до моделі, в якій фінансова підтримка, екологічні стандарти та управлінські процедури інтегруються у цілісний адміністративно-правовий механізм [198; 203; 205; 222].

Окремого значення у структурі публічного адміністрування спільної аграрної політики набуває консультативно-учасницький вимір, який, не будучи визначальним, виконує функцію доповнення до ієрархічних управлінських механізмів. Йдеться про інституціоналізовані форми

залучення заінтересованих суб'єктів до вироблення та реалізації управлінських рішень, що набувають поширення передусім у сферах екологічної та інноваційної політики. Зазначений вимір проявляється, зокрема, у процедурах розроблення стратегічних планів CAP, реалізації інноваційних інструментів у межах Європейського партнерства з інновацій у сільському господарстві (EIP-AGRI), а також у діяльності так званих операційних груп (*Operational Groups*). Відповідно до матеріалів Європейської Комісії та EU CAP Network, такі групи формуються як міжсекторальні об'єднання фермерів, науковців, дорадчих служб і представників бізнесу з метою розроблення та впровадження інноваційних рішень у аграрному секторі [166].

За даними DG AGRI, у межах нової CAP уже реалізується значна кількість відповідних проєктів, що охоплюють передусім напрями кліматичної адаптації, цифровізації аграрного виробництва та підвищення його конкурентоспроможності, що свідчить про інституціоналізацію інновацій як елементу публічного адміністрування [222].

З адміністративно-правового погляду значення зазначених механізмів полягає у трансформації способів реалізації владних повноважень: поряд із традиційною моделлю одностороннього владного впливу формується система керованої взаємодії, у межах якої публічна адміністрація забезпечує організацію співпраці, відбір проєктів, їх фінансування та подальше поширення результатів. Таким чином, консультативно-учасницькі механізми у межах CAP не підміняють владно-розпорядчих інструментів, але доповнюють їх, забезпечуючи залучення знань, інновацій та практичного досвіду до процесу публічного адміністрування аграрного сектору.

Суттєво новим елементом сучасної CAP є цифровізація адміністративної моделі. Вона вже не може сприйматися як технічне вдосконалення існуючих процедур. Натомість цифрові інструменти стали складовою юридично оформленої системи фінансування, моніторингу і контролю. На сторінці Європейської комісії про IACS підкреслюється, що ця

система збирає необхідні дані від держав-членів для щорічного звіту про результативність і забезпечує надійність та верифікованість поданої інформації; окрім того, дані інтегрованої системи використовуються для статистичних цілей та для моніторингу прогресу в досягненні цілей Європейського зеленого курсу. Там же ж наголошується, що *Area Monitoring System* є обов'язковою частиною IACS і являє собою процедуру регулярного та систематичного спостереження, відстеження й оцінки сільськогосподарської діяльності та практик на сільськогосподарських площах за допомогою супутникового спостереження. Це надзвичайно важлива зміна: контроль стає не епізодичним і вибіркоvim, а безперервним, просторово прив'язаним і дані-орієнтованим. На сторінці Європейської комісії, присвяченій цифровізації в сільському господарстві, зазначено, що інтегрована система адміністрування і контролю слугує центральним технічним компонентом для фінансового управління та моніторингу CAP, а онлайн-заявки з попереднім заповненням спрощують процес подання, зменшуючи адміністративну складність для фермерів. Одночасно використання супутникових зображень і геотегованих фотографій робить збирання даних точнішим і надійнішим. Таким чином, цифровізація виконує дві функції: з одного боку, спрощує взаємодію заявника з адміністрацією, з другого – посилює перевірюваність та точність публічного контролю. Ці дві функції перебувають у внутрішньому зв'язку, оскільки спрощення для адресата досягається не послабленням вимог, а переведенням значної частини перевірки у цифровий режим [160; 205].

У звіті про реалізацію 28 стратегічних планів CAP зафіксовано принципово нову обставину: держави-члени вперше інтегрували цифровізаційні стратегії до структури своїх національних планів. За оцінками Європейської комісії, підтримку цифрових технологій у сільському господарстві має отримати близько 378 тис. господарств, причому вже у 2024 р. відповідними заходами було охоплено понад 20 тис. ферм, що свідчить про перехід від програмних намірів до практичної імплементації цифрових

інструментів [135; 179]. Водночас цифровізація в межах CAP реалізується не як ізольований напрям, а як наскрізний елемент публічного адміністрування. Вона забезпечується через різні інструменти правового та організаційного характеру, включаючи екосхеми, агроекологічно-кліматичні зобов'язання, інвестиційну підтримку, розвиток інфраструктури ширококутвого доступу, формування цифрових навичок, діяльність дорадчих служб та функціонування систем *Agricultural Knowledge and Innovation Systems* [160].

За таких умов цифрові технології виконують не лише допоміжну функцію контролю чи обліку, а інтегруються у всі стадії управлінського циклу – від планування та прийняття рішень до їх реалізації, моніторингу та оцінювання результативності. Це дає підстави розглядати цифровізацію не як технічний інструмент модернізації адміністративного апарату, а як структурний елемент правової моделі публічного адміністрування у сфері спільної аграрної політики.

У цьому контексті показовою є і поява в європейському праві нових конструкцій, пов'язаних із *carbon farming*, тобто з управлінським стимулюванням практик, які сприяють вилученню вуглецю або його накопиченню в ґрунтах, біомасі та інших формах. На сторінці Європейської Комісії з питань *carbon removals and carbon farming* наголошено, що рамка ЄС у цій сфері встановлює якісні критерії та процеси моніторингу і звітності. Для аграрного адміністрування це має принципове значення, оскільки свідчить про поступовий перехід від традиційної моделі аграрно-екологічних зобов'язань до більш складних форм верифікації екологічного результату. У поєднанні з положеннями про екосхеми, управління поживними речовинами, підтримку органічної речовини ґрунту та супутниковий моніторинг це формує підґрунтя для нового типу управлінських рішень, де об'єктом контролю стає не лише виконання формальної практики, а її вимірюваний екологічний ефект [147; 206].

Короткий порівняльний аналіз досвіду Польщі, Німеччини та Франції засвідчує, що, попри уніфікованість нормативної основи спільної аграрної

політики Європейського Союзу, конкретні моделі її адміністративної реалізації зберігають істотні відмінності, зумовлені особливостями національної інституційної організації, розподілу повноважень та адміністративно-територіального устрою. У Польщі домінує більш централізована конструкція: Міністерство сільського господарства і розвитку села визначає основні параметри та документи *Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027*, а ARiMR виконує роль ключового платіжного й адміністративного органу. Наявність окремої електронної платформи послуг ARiMR (ePUE) особливо показова: цифровий канал взаємодії з бенефіціарами тут організовано на рівні центральної спеціалізованої інституції, що підсилює централізований характер моделі. При цьому сам польський стратегічний план прямо пов'язує заходи WPR із дев'ятьма спеціальними цілями, серед яких виразно представлені кліматична, екологічна й цифрова складові. Усе це дає підстави характеризувати польський варіант як модель, яка характеризується виразною централізацією електронного адміністрування [195; 196; 197].

Німецька модель, навпаки, яскравіше виявляє регіональний вимір багаторівневого врядування. На рівні Федерації BMEL репрезентує загальнонаціональний GAP-Strategieplan і координує реалізацію політики в рамках європейських приписів, однак сама логіка адміністративної організації не може бути зрозуміла без урахування ролі земель. Це видно і з офіційних матеріалів, і зі звіту DG AGRI, де вказано, що окремі агроєкологічно-кліматичні заходи в Німеччині обмежені лише кількома землями. Отже, регіональна диференціація тут не є факультативною деталлю, а структурною рисою системи. Водночас на федеральному рівні функціонують спеціалізовані органи, зокрема *Bundesanstalt für Landwirtschaft und Ernährung*, які виконують важливі секторальні функції, зокрема у межах спільної організації аграрних ринків та окремих програм підтримки. Тому німецька модель демонструє, що багаторівневе адміністрування в CAP може набувати форми не централізації, а координованого федералізму, де правова

єдність забезпечується наднаціональною та федеральною рамкою, а реалізація конкретних екологічних і галузевих заходів здійснюється в різних територіальних конфігураціях [143; 144].

Французька модель публічного адміністрування у сфері реалізації Спільної аграрної політики Європейського Союзу вирізняється чітко вираженим поєднанням централізованого державного керівництва із функціонально диференційованою системою спеціалізованих органів. Визначальне місце у цій системі посідає Міністерство сільського господарства та продовольчого суверенітету Франції, яке забезпечує формування, нормативне закріплення та загальну координацію виконання національного стратегічного плану у межах CAP на 2023–2027 роки [194].

Характерною ознакою французького підходу є те, що вказаний стратегічний план, затверджений Європейською Комісією 31 серпня 2022 року, не розглядається як статичний документ програмного характеру. Навпаки, він функціонує як динамічний адміністративний акт, здатний до системного коригування відповідно до змін соціально-економічних та екологічних умов. При цьому будь-які зміни вносяться у суворо визначеному правом Європейського Союзу порядку та підлягають обов'язковому погодженню з Європейською комісією, що свідчить про поєднання національної управлінської автономії з наднаціональним контролем [194].

У такому контексті національний стратегічний план виступає не лише інструментом політичного планування, а й юридично значущою формою реалізації державної аграрної політики, яка опосередковує безперервний адміністративний процес, що охоплює стадії розроблення, впровадження та подальшого вдосконалення управлінських рішень.

Поряд із центральним органом виконавчої влади важливу роль у французькій моделі відіграє спеціалізована установа *FranceAgriMer*, діяльність якої спрямована на практичну реалізацію ринкових, секторальних та інтервенційних механізмів аграрної політики. Її функціонування забезпечує організаційне розмежування компетенції: за міністерством

закріплюються стратегічні та координаційні повноваження, тоді як на агентський рівень покладається здійснення прикладних адміністративних функцій, пов'язаних із реалізацією програм підтримки та регулювання аграрних ринків [173].

Таким чином, французька модель характеризується високим рівнем інституційної впорядкованості, у межах якої централізоване державне керівництво поєднується з розвиненою системою спеціалізованих виконавчих структур, що забезпечує як єдність аграрної політики, так і її здатність до адаптації в умовах багаторівневого правового регулювання Європейського Союзу.

Водночас відмінності між проаналізованими державами виявляються не лише в інституційній побудові системи управління, а й у процедурній організації реалізації спільної аграрної політики. У Польщі більш виразною є централізація електронного адміністрування та комунікації з бенефіціарами через єдину цифрову платформу ARiMR, що забезпечує концентровану модель подання заяв, перевірки даних та супроводу виплат [197]. У Німеччині, навпаки, процедурна реалізація окремих заходів CAP значною мірою пов'язана з розподілом повноважень між федерацією та землями, унаслідок чого регіональний рівень відіграє помітнішу роль не лише в організаційній структурі управління, а й у практичній реалізації агроекологічних та секторальних інтервенцій [144]. Французька модель характеризується більшою роллю спеціалізованих агентських структур у супроводі окремих напрямів аграрної політики, що зумовлює поєднання централізованого стратегічного керівництва з функціонально диференційованим адміністративним виконанням [173; 194].

Отже, навіть за наявності єдиної нормативної рамки Європейського Союзу держави-члени зберігають відмінні процедурні конфігурації адміністрування – за ступенем централізації електронних сервісів, участі регіонального рівня та ролі спеціалізованих агентських структур у реалізації заходів спільної аграрної політики.

Завершуючи аналіз, доцільно підкреслити, що сучасна Спільна аграрна політика Європейського Союзу у правовому вимірі обґрунтовано характеризується як система багаторівневого публічного адміністрування, в якій інституційна архітектура, процедурні механізми та цифрові інструменти утворюють цілісну адміністративно-правову конструкцію. Екологічні та кліматичні стандарти в аграрній сфері імплементуються не через декларативні політичні орієнтири, а через юридично формалізовані інструменти – стратегічні плани, процедури умовності, системи контролю, звітності, індикатори результативності та обробку адміністративних даних. Саме ця обставина дозволяє стверджувати, що «озеленення» CAP відбувається шляхом інституціоналізації екологічних вимог у структурі публічного адміністрування [171]. Цифровізація у межах CAP вже вийшла за межі допоміжного технічного забезпечення і набула ознак нормативно інтегрованого елементу адміністративної моделі. Такі інструменти, як Інтегрована система адміністрування і контролю (IACS), система моніторингу площ (AMS), попередньо заповнені електронні заявки, супутниковий контроль та міжреєстрова взаємодія, прямо передбачені актами права ЄС і використовуються як засоби реалізації юридично значущих процедур – від перевірки відповідності умовам підтримки до оцінки результативності політики. Відповідно, дані та цифрові процеси стають складовою адміністративного доказування і контролю, що змінює саму природу управлінської діяльності, надаючи їй більш формалізованого, вимірюваного та підконтрольного характеру [135; 160; 190].

Аналіз сучасних тенденцій розвитку CAP свідчить про посилення результат-орієнтованої логіки публічного адміністрування. Документи Європейської комісії, матеріали DG AGRI, а також оцінки OECD і Європейського рахункового суду вказують на поступове зміщення акценту від дотримання формальних вимог до досягнення конкретних екологічних і кліматичних результатів, що відображається у впровадженні систем

індикаторів, щорічної звітності та оцінювання ефективності національних стратегічних планів [135].

Водночас зазначена еволюція Спільної аграрної політики не позбавлена внутрішніх суперечностей, що мають як нормативний, так і інституційно-процедурний характер. У спеціальному звіті Європейського рахункового суду обґрунтовано зазначається, що, попри формальне посилення «зеленого» компоненту, фактичний рівень відповідності заходів CAP задекларованим кліматичним та екологічним цілям Європейського Союзу залишається обмеженим, а сама система планування, реалізації та контролю відзначається підвищеною складністю та багаторівневістю [171].

Аналогічні застереження простежуються і в аналітичних матеріалах Європейської парламентської дослідницької служби, де звертається увага на ризик посилення диференціації підходів держав-членів до реалізації CAP, що у перспективі може зумовити зростання елементів так званої «ренаціоналізації» аграрної політики після 2027 року [209]. За таких умов особливої актуальності набуває проблема забезпечення належного балансу між гнучкістю національних моделей реалізації політики та збереженням її спільного, уніфікованого правового характеру в межах Європейського Союзу.

Узагальнюючи викладене, зазначимо, що публічне адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору в державах-членах ЄС доцільно розглядати як інституційно впорядковану, процедурно регламентовану та результат-орієнтовану діяльність наднаціональних і національних органів публічної влади, спрямовану на практичне впровадження екологічних і кліматичних стандартів у сфері сільського господарства. У цьому контексті публічне адміністрування виступає не лише організаційною формою реалізації аграрної політики, а й самостійним правовим механізмом, за допомогою якого нормативно закріплені екологічні вимоги трансформуються у конкретні управлінські рішення, процедури контролю, систему умовності, інструменти моніторингу результативності та механізми фінансового

стимулювання. Відтак адміністративна процедура у межах сучасної САР перестає бути суто зовнішньою формою застосування правових норм і набуває самостійного регулятивного значення. Саме через процедурно визначені форми реалізації політики екологічні стандарти набувають характеру юридично обов'язкових, перевірюваних і підконтрольних вимог до діяльності суб'єктів аграрного виробництва, що забезпечує їх фактичне, а не декларативне впровадження у практику сільського господарства.

2.3. Адаптація європейських стандартів публічного адміністрування «зеленої» трансформації в аграрному секторі України

Європейська інтеграція України зумовлює трансформацію національної моделі публічного адміністрування, у межах якої наближення до права Європейського Союзу охоплює не лише зміст окремих нормативних приписів, а й інституційні та процедурні механізми їх реалізації. У сфері зеленої трансформації аграрного сектору цей процес має комплексний характер, оскільки поєднує вимоги аграрної, екологічної, земельної та управлінської політики. Відтак адаптацію європейських стандартів у цій сфері доцільно розглядати як інституційно-правовий процес формування нової моделі державної аграрної політики, зорієнтованої на екологічну інтеграцію, міжвідомчу координацію, цифрове адміністрування та результативність управлінських рішень.

Базовою правовою рамкою адаптації європейських стандартів у досліджуваній сфері є Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, яка закріплює зобов'язання України щодо поетапного наближення національного законодавства до *acquis* ЄС. Для зеленої трансформації аграрного сектору особливе значення мають положення Угоди, що стосуються сільського господарства, розвитку сільських територій, санітарних і фітосанітарних заходів, охорони довкілля та суміжних

регуляторних механізмів. У цьому значенні Угода про асоціацію виступає не лише зовнішньополітичною основою євроінтеграції, а й нормативним орієнтиром для перебудови внутрішньої системи публічного адміністрування аграрної та екологічної політики [55; 119]. Особливе значення у цьому процесі має адаптація законодавства у сфері сільського господарства та охорони довкілля, оскільки саме ці сфери становлять основу реалізації концепції сталого розвитку. У відповідних положеннях Угоди передбачено імплементацію європейських норм у сфері санітарних та фітосанітарних заходів, безпечності харчових продуктів, управління природними ресурсами та розвитку сільських територій. Таким чином, Угода про асоціацію формує базову правову рамку наближення національної аграрної політики України до європейського правового та регуляторного простору

У науковій літературі наголошується, що імплементація положень Угоди про асоціацію у сфері аграрної політики має комплексний характер і охоплює не лише адаптацію законодавства, а й поступове вдосконалення інституційної системи публічного адміністрування у відповідній сфері [111; 120]. Зокрема, йдеться про формування ефективних адміністративних механізмів реалізації державної політики, розвиток системи стратегічного планування та створення сучасних інструментів регуляторного впливу.

При цьому адаптація європейських стандартів у сфері аграрної політики не зводиться до запозичення окремих матеріально-правових екологічних вимог. Її предметом є також сама модель публічного адміністрування, яка в сучасному праві ЄС ґрунтується на стратегічному програмуванні, багаторівневому розподілі повноважень, екологічній умовності підтримки, цифровому супроводі управлінських рішень, моніторингу та оцінюванні результативності політики. Саме в такому функціональному значенні доцільно розуміти європейські стандарти публічного адміністрування зеленої трансформації аграрного сектору.

Регламенти ЄС 2021/2115 та 2021/2116 закріплюють таку модель реалізації аграрної політики, у якій наднаціональні цілі Спільної аграрної

політики поєднуються з національним стратегічним програмуванням держав-членів. Її сутність полягає в тому, що екологічні, кліматичні та економічні орієнтири не існують ізольовано, а інтегруються в єдиний механізм планування, фінансування, контролю та оцінювання результативності політики [203]. Саме ця управлінська логіка є методологічно важливою для аналізу українського шляху адаптації, оскільки дозволяє оцінювати євроінтеграцію не лише як гармонізацію норм, а і як перебудову адміністративної архітектури аграрного врядування.

Важливим елементом нової архітектури CAP є екологізація системи фінансової підтримки аграрного виробництва. Зокрема, у структурі прямих виплат передбачено спеціальні екологічні інструменти – так звані еко-схеми (*eco-schemes*), котрі виступають інструментом фінансового заохочення сільськогосподарських виробників до впровадження практик сталого землекористування, збереження біорізноманіття та інших екологічно орієнтованих заходів. Поряд із цим важливу роль відіграє механізм умовності, який пов'язує отримання аграрної підтримки з дотриманням базових екологічних і природоохоронних стандартів. Ще одним важливим компонентом сучасної моделі CAP є система моніторингу, звітності та оцінювання результативності аграрної політики. Регламент (ЄС) 2021/2115 передбачає застосування системи показників виконання політики, регулярне звітування держав-членів про досягнення поставлених цілей, а також проведення оцінювання ефективності реалізації стратегічних планів [203]. У межах цієї системи регламенти CAP передбачають системи управління, контролю, моніторингу, звітності та обміну даними, у межах яких використання інтегрованих цифрових систем є необхідним елементом адміністрування.

Зазначена модель публічного адміністрування у межах CAP не існує ізольовано, а функціонує як складова ширшої стратегічної конструкції Європейського Союзу, сформованої в межах Європейського зеленого курсу та пов'язаних з ним програмних документів. Її зміст конкретизується не лише

через цільові індикатори, але передусім через інституційні та правові механізми їх досягнення. Зокрема, у стратегічних документах Європейської комісії наголошується на необхідності переходу до результат-орієнтованої моделі аграрної політики, яка передбачає інтеграцію кліматичних і екологічних вимог у всі інструменти підтримки, посилення умовності (conditionality), впровадження еко-схем як обов'язкового елементу національних стратегічних планів, а також розширення системи моніторингу на основі уніфікованих індикаторів результативності [135].

Крім того, у відповідних матеріалах Європейської комісії та аналітичних документах OECD підкреслюється, що досягнення екологічних цілей у сільському господарстві безпосередньо пов'язується із модернізацією адміністративних інструментів, зокрема цифровізацією процедур управління, інтеграцією даних та підвищенням прозорості механізмів розподілу підтримки. У цьому контексті цифрові системи адміністрування (зокрема IACS та системи моніторингу) розглядаються як інструменти забезпечення не лише ефективності, але й підзвітності аграрної політики [135; 177].

Таким чином, європейська модель аграрного врядування формується як комплексна адміністративно-правова система, що поєднує стратегічне планування, екологічну умовність державної підтримки, фінансове стимулювання сталих практик, цифрове адміністрування та інституціоналізований моніторинг результативності політики. Вказані елементи функціонують не ізольовано, а у взаємозв'язку, утворюючи цілісну модель управління, орієнтовану на досягнення вимірюваних екологічних і кліматичних результатів.

За таких умов адаптацію законодавства України до *acquis* ЄС у досліджуваній сфері слід розглядати не як формальну гармонізацію окремих нормативно-правових актів аграрного чи природоохоронного спрямування, а як процес інституційної трансформації моделі публічного адміністрування аграрного сектору. Йдеться про впровадження якісно нової адміністративної архітектури, що передбачає поєднання стратегічного програмування,

бюджетно-фінансових інструментів підтримки, цифрових систем адміністрування, механізмів екологічного контролю та процедур оцінювання результативності.

У цьому зв'язку об'єктом адаптації виступає не лише правова норма як така, а комплексна модель її реалізації, яка включає інституційні, процедурні та технологічні компоненти. Саме такий підхід дозволяє адекватно оцінити сучасні трансформаційні процеси у сфері публічного адміністрування аграрного сектору України, орієнтовані на поступове наближення до європейських стандартів управління.

Разом із тим проведений аналіз свідчить, що у правовій та інституційній системі України простежується формування окремих елементів такої моделі, зокрема стратегічні документи розвитку аграрного сектору, законодавство у сфері стратегічної екологічної оцінки та оцінки впливу на довкілля, інститути державного екологічного контролю, а також цифрові інструменти управління, серед яких важливе місце посідає Державний аграрний реєстр [16; 32; 74]. Проте ці елементи ще не утворюють єдиної інтегрованої системи агроекологічного адміністрування, подібної до тієї, що функціонує в межах Спільної аграрної політики Європейського Союзу. Отже, сучасний стан адаптації європейських стандартів у цій сфері доцільно характеризувати як етап інституційної трансформації та функціонального наближення, а не як завершену імплементацію відповідних управлінських механізмів.

Реалізація євроінтеграційних зобов'язань України у сфері аграрної та екологічної політики передбачає не лише наближення окремих нормативно-правових актів до *acquis* Європейського Союзу, а й поступове узгодження адміністративних механізмів їх реалізації. У цьому контексті важливо розглядати національне законодавство не як сукупність ізольованих нормативних актів, а як багаторівневу систему правових інструментів, кожен з яких виконує певну функцію в адміністративному механізмі реалізації політики зеленої трансформації.

Передусім слід виокремити нормативні акти, що формують загальнополітичну екологічну рамку державної політики. До таких актів належить Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року», який визначає стратегічні засади державної екологічної політики та орієнтує на інтеграцію екологічних вимог у процес прийняття публічно-владних рішень [81]. Другу групу становлять акти, що встановлюють процедурні екологічні вимоги до прийняття управлінських рішень. До них належить Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку», який встановлює процедурний механізм урахування екологічних наслідків під час розроблення та затвердження документів державного планування [92]. Поряд із цим процедурну екологічну рамку індивідуальних управлінських рішень формує і Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» [87]. Цей механізм має ключове значення для інтеграції екологічних вимог у систему стратегічного планування, оскільки передбачає врахування природоохоронних факторів ще на етапі розроблення програм і стратегій розвитку. Таким чином, стратегічна екологічна оцінка виступає процедурним інструментом, який забезпечує екологічну перевірку управлінських рішень у різних сферах державної політики, включаючи розвиток аграрного сектору.

Окрему групу становлять акти стратегічного програмування розвитку аграрного сектору, які визначають напрями трансформації державної аграрної політики. Показовою у цьому контексті є схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2024 р. № 1163-р Стратегія розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на період до 2030 року [94]. На відміну від попередніх програмних документів, цей акт свідчить про перехід до більш системного підходу у стратегічному програмуванні розвитку сільського господарства та сільських територій. У межах адміністративного механізму державного управління ця стратегія виконує функцію галузевого програмного документа, який визначає

довгострокові цілі модернізації аграрного виробництва, підвищення його екологічної стійкості та інтеграції у європейський економічний простір.

Разом із тим слід підкреслити, що навіть цей стратегічний документ ще не є функціонально тотожним стратегічним планам CAP держав-членів ЄС, зокрема з огляду на відмінності у механізмах фінансування, умовності підтримки та системі моніторингу результативності. На відміну від CAP *Strategic Plans*, українська стратегія розвитку аграрного сектору не інтегрована у наднаціональну систему фінансування, умовності державної підтримки та обов'язкового моніторингу результативності політики. Це свідчить про те, що національна система стратегічного програмування лише поступово наближається до європейської моделі адміністративного управління аграрним сектором.

Окремим напрямом адаптації є формування цифрових інструментів адміністрування аграрної політики. У цьому контексті розвиток Державного аграрного реєстру має значення як елемент побудови національної інформаційної інфраструктури обліку суб'єктів аграрного виробництва, адміністрування програм підтримки та електронної взаємодії держави з агровиробниками [40]. Разом із тим його доцільно розглядати не як функціонально завершений аналог інтегрованих систем управління і контролю, що діють у межах CAP, а як початковий інституційний крок до цифровізації публічного адміністрування аграрного сектору.

Нарешті, окремий елемент нормативної системи становлять акти, що формують бюджетні та стимулюючі механізми державної аграрної політики, включаючи порядки надання державної підтримки аграрним товаровиробникам, програми розвитку окремих галузей агропромислового комплексу та механізми стимулювання екологічно орієнтованих практик господарювання [70]. Саме через ці інструменти відбувається практична реалізація державної політики у сфері зеленої трансформації аграрного сектору.

У науковій літературі підкреслюється, що ефективність розвитку зеленої економіки в аграрному секторі значною мірою залежить від здатності держави сформувати комплексну систему адміністративно-правового регулювання, яка поєднує стратегічне планування, процедурні екологічні механізми, галузеві інструменти підтримки та сучасні інформаційні засоби управління [110].

Таким чином, система нормативно-правового забезпечення зеленої трансформації аграрного сектору України формується як комплекс взаємопов'язаних правових інструментів, які охоплюють стратегічні, процедурні, галузеві, інформаційно-цифрові та фінансові елементи державної політики. Проте, на відміну від моделі Європейського Союзу, де ці елементи інтегровані в межах єдиної архітектури Спільної аграрної політики, в Україні вони поки що функціонують у більш фрагментованій формі. Саме тому подальший розвиток національного законодавства у цій сфері має бути спрямований не лише на гармонізацію окремих правових норм, а й на формування цілісної адміністративної системи управління агроекологічною трансформацією.

Однією з характерних ознак еволюції сучасного публічного адміністрування є відхід від традиційних процедурно-бюрократичних моделей управління до цифрово інтегрованих систем обліку, моніторингу та прийняття управлінських рішень. У цьому контексті цифровізація виступає не допоміжним елементом, а структурною характеристикою сучасної адміністративної діяльності, що трансформує як організаційні форми управління, так і зміст адміністративно-правових відносин.

У сфері аграрної політики України відповідна тенденція знаходить свій концентрований прояв у функціонуванні Державного аграрного реєстру (ДАР), який є спеціалізованою державною інформаційно-комунікаційною системою. Його правовий статус на сучасному етапі визначається Законом України «Про інформаційно-комунікаційну систему “Державний аграрний реєстр”» від 19.09.2024 № 3980-IX та постановою Кабінету Міністрів

України від 13.05.2025 № 549, тоді як постанова КМУ від 02.06.2021 № 573 має значення нормативної основи початкового етапу впровадження цієї системи і втратила чинність 17.05.2025[18; 95].

Відповідно до законодавчого визначення, Державний аграрний реєстр призначений для інформаційного забезпечення формування та реалізації державної аграрної політики, а також для організації електронної взаємодії між державою та суб'єктами аграрного сектору [77]. Його функціонування базується на інтеграції даних із ключових державних інформаційних ресурсів, зокрема Державного земельного кадастру та Єдиного державного реєстру юридичних осіб, що забезпечує комплексність адміністративних даних і створює передумови для їх уніфікованого використання у процесі прийняття управлінських рішень [95].

Разом з тим, функціональне значення Державного аграрного реєстру не зводиться до інформаційно-облікових завдань. Його впровадження об'єктивно фіксує перехід до якісно нової моделі адміністративного забезпечення аграрної політики, у межах якої цифрова платформа виступає безпосереднім інструментом реалізації владних повноважень. У цьому аспекті ДАР інституціоналізує трансформацію адміністративних процедур, переводячи їх із паперово-декларативної площини у формат електронної взаємодії, що забезпечує їх стандартизацію, простежуваність і підконтрольність.

Функціонально ДАР забезпечує не лише облік суб'єктів аграрного сектору, а й реалізацію ключових управлінських процесів: подання заявок на отримання державної підтримки, адміністрування програм фінансової допомоги, верифікацію відомостей щодо суб'єктів господарювання та використання земельних ресурсів, а також електронну комунікацію між органами публічної влади та аграрними товаровиробниками. Така концентрація адміністративних функцій в єдиній цифровій системі свідчить про формування інтегрованого механізму реалізації аграрної політики, у якому інформаційна система виконує роль організаційно-правового ядра [77].

У цьому зв'язку принципово важливим є те, що ДАР фактично змінює саму природу адміністративної процедури: вона набуває рис цифрового адміністративного сервісу, орієнтованого не лише на контроль, а й на обслуговування приватної особи. Це відповідає загальноєвропейській тенденції сервісизації публічного управління, за якої держава поступово трансформується з домінуючого регулятора у постачальника адміністративних послуг, забезпечених цифровими технологіями.

Додатковим свідченням завершення інституційного становлення ДАР є передача системи у повну державну власність, офіційно зафіксована 20.02.2026. Такий крок має не лише організаційне, а й адміністративно-правове значення, оскільки засвідчує інтеграцію реєстру до системи публічної влади як базового інструменту реалізації державної аграрної політики, що виключає його допоміжний або експериментальний характер [15].

З адміністративно-правової точки зору розвиток ДАР доцільно розглядати як прояв системної цифровізації публічного адміністрування, яка охоплює не окремі інструменти, а всю архітектуру управлінських відносин. У цьому сенсі українська модель кореспондує з підходами Європейського Союзу, де у межах Спільної аграрної політики функціонує інтегрована система управління та контролю (*Integrated Administration and Control System – IACS*). Зазначена система забезпечує облік сільськогосподарських товаровиробників, адміністрування програм підтримки, контроль за використанням земельних ресурсів і моніторинг дотримання агроекологічних вимог, виступаючи ключовим елементом реалізації CAP [205].

Узагальнюючи викладене, слід констатувати, що Державний аграрний реєстр в Україні виконує не лише технічну, а передусім інституційно-правову функцію. Він виступає ядром цифрової інфраструктури публічного адміністрування аграрного сектору, у межах якої відбувається поєднання інформаційних ресурсів, адміністративних процедур і владних повноважень у єдину систему. Така трансформація відображає перехід до моделі

«цифрової адміністрації», де управлінські рішення формуються на основі інтегрованих даних, а реалізація адміністративних процедур здійснюється в електронній формі, що забезпечує підвищення прозорості, ефективності та юридичної визначеності діяльності публічної влади.

Саме такі системи становлять основу цифрового адміністрування аграрної політики у державах-членах ЄС. Вони забезпечують інтеграцію реєстрових даних, супроводження фінансових інтервенцій CAP, контроль за дотриманням умовності державної підтримки та формування статистичних і аналітичних матеріалів для оцінювання результативності політики [32; 203].

Отже, розвиток Державного аграрного реєстру свідчить про поступове впровадження в Україні цифрових інструментів, характерних для сучасного аграрного адміністрування. Однак національна модель поки що не досягла того рівня інституційної інтеграції, за якого цифрові системи поєднуються з механізмами умовності підтримки, агроекологічного моніторингу та оцінювання результативності політики. Саме тому ДАР слід оцінювати як важливий, але лише частковий елемент трансформації адміністративної системи.

Водночас чинне правове регулювання ДАР ще не дає підстав говорити про його повну функціональну еквівалентність інтегрованим системам управління і контролю, що застосовуються в межах Спільної аграрної політики ЄС. Аналіз нормативної бази дає підстави стверджувати, що національна модель цифрового адміністрування перебуває на етапі становлення: вона вже забезпечує облік, електронну взаємодію та адміністрування окремих інструментів підтримки, однак ще не утворює цілісного механізму агроекологічного моніторингу, умовності підтримки та оцінювання результативності політики, притаманного сучасній архітектурі CAP [77; 203].

Таким чином, Державний аграрний реєстр виступає важливим елементом цифрової трансформації публічного адміністрування аграрного сектору України, однак його функціональні можливості наразі залишаються

обмеженими порівняно з інтегрованими системами управління, що використовуються в межах Спільної аграрної політики Європейського Союзу. Це дозволяє зробити висновок, що цифровізація аграрного адміністрування в Україні вже виходить за межі допоміжного сервісу, проте ще не сформувала повноцінної інституційної системи управління агроекологічними зобов'язаннями, характерної для сучасної європейської моделі публічного адміністрування [32].

Ефективність упровадження «зелених» стандартів у аграрному секторі залежить не стільки від формального існування відповідних органів, скільки від того, наскільки цілісно між ними розподілено повноваження в межах повного управлінського циклу. Для досліджуваної сфери принципове значення має функціональна архітектура компетенції, яка охоплює формування політики, стратегічне програмування, регуляторне забезпечення, цифровий облік, контроль і моніторинг виконання екологічних вимог. Саме за цими критеріями можна оцінювати ступінь наближення української моделі до європейських стандартів публічного адміністрування.

У цьому відношенні українська модель ще не набула внутрішньої цілісності: функції формування політики, її секторальної конкретизації, нагляду за додержанням екологічних вимог та локальної реалізації управлінських рішень розосереджені між кількома суб'єктами, що ускладнює єдиний цикл публічного адміністрування зеленої трансформації аграрного сектору [96; 115].

Центральне місце в цій системі належить Кабінету Міністрів України, оскільки саме він, відповідно до конституційної моделі виконавчої влади та Закону України «Про Кабінет Міністрів України», спрямовує і координує роботу міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, забезпечує проведення державної політики у сферах аграрного розвитку, використання природних ресурсів, охорони довкілля, продовольчої безпеки, економічного стимулювання та бюджетного забезпечення відповідних програм. У контексті зеленої трансформації аграрного сектору це означає, що

Уряд виступає органом загального спрямування та координації у системі виконавчої влади, забезпечуючи узгодження аграрних, екологічних, фінансових та регуляторних напрямів державної політики. Саме на рівні Кабінету Міністрів України відбувається інституційне зведення аграрного, екологічного, фінансового та регуляторного напрямів у єдину систему урядових рішень, зокрема через затвердження стратегій, порядків використання бюджетних коштів, положень про центральні органи виконавчої влади та підзаконних механізмів державної підтримки [78; 94; 111]. Разом із тим безпосередній галузевий центр формування та реалізації аграрної політики у чинній інституційній моделі становить Міністерство економіки, довілля та сільського господарства України. Відповідно до пункту 1 Положення про Міністерство економіки, довілля та сільського господарства України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 липня 2025 р. № 903, Міністерство економіки, довілля та сільського господарства України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України та який забезпечує формування і реалізацію, зокрема, державної аграрної політики, державної політики у сфері сільського господарства, продовольчої безпеки, рибного господарства, ветеринарної медицини, безпечності та окремих показників якості харчових продуктів, охорони прав на сорти рослин, насінництва і розсадництва [17]. Отже, йдеться не просто про «підтримку аграрного виробництва», а про комплексне галузеве управління, в межах якого зазначене міністерство є профільним центральним органом виконавчої влади, через який у чинній інституційній моделі забезпечуються підготовка програмних і нормативних рішень, організація державної підтримки, ведення галузевих реєстрів та функціонування інструментів цифрового адміністрування. У площині «зеленої» трансформації аграрного сектору ця компетенція набуває особливого значення, оскільки інституційне впровадження відповідних механізмів — зокрема державної підтримки товаровиробників, що використовують меліоровані землі, реалізації

грантових програм для розвитку садівництва і тепличного господарства, а також функціонування Державний аграрний реєстр як інструменту цифрового адміністрування — забезпечується через систему центральних органів виконавчої влади, насамперед на рівні зазначеного міністерства [18; 32; 60].

Однак компетенція Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України, хоч і є центральною для галузевого програмування, не охоплює повного циклу екологічного регулювання. Ця обставина має принципове значення для розуміння сучасної української моделі. Вона означає, що зазначене міністерство, попри інтеграцію аграрного, економічного та екологічного напрямів, не охоплює повного циклу екологічного регулювання у сфері аграрного природокористування. Ті елементи, які в праві Європейського Союзу дедалі частіше зводяться в єдину систему агроекологічного адміністрування, в Україні навіть після інституційної інтеграції залишаються функціонально розмежованими та реалізуються через різні механізми публічного адміністрування. Через це галузева аграрна політика і природоохоронна політика реалізуються не лише в межах одного адміністративного центру, а й через механізми міжвідомчої координації та погодження, що може ускладнювати вироблення та реалізацію цілісних управлінських рішень у сфері зеленої трансформації аграрного сектору [17; 48; 102; 103]. Зазначене зумовлено як збереженням функціональної спеціалізації окремих центральних органів виконавчої влади, так і складністю поєднання економічних, аграрних та екологічних інструментів регулювання у межах єдиної адміністративної моделі.

Ключовим суб'єктом у сфері екологічної складової досліджуваних відносин є Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. Положення про нього, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 25 червня 2020 р. № 614, визначає Міндовкілля як центральний орган виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища,

екологічної та в межах повноважень біологічної і генетичної безпеки, використання, відтворення та охорони природних ресурсів, поводження з відходами, а також низки інших природоохоронних напрямів. У чинній редакції положення, оновленій у 2025 році, ця компетенція зберігає міжгалузевий характер. Для теми зеленої трансформації аграрного сектору це має прямий наслідок: екологічні вимоги до сільського господарства не обмежуються внутрішньогалузевою компетенцією аграрного відомства, а формуються у межах ширшої міжгалузевої природоохоронної політики. Їх формування й правове забезпечення перебувають у сфері діяльності Міндовкілля, тоді як галузеве застосування цих вимог до аграрної сфери значною мірою залежить від якості міжвідомчої координації [81; 87; 92; 127].

Одна з ключових інституційних особливостей української моделі полягає в тому, що екологізація аграрного сектору реалізується в межах міжвідомчої конструкції, що зберігається і після інституційної реорганізації 2025 року, та не зводиться до функціонування єдиного інтегрованого центру агроекологічного адміністрування. Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України концентрує галузеве програмування та механізми підтримки, тоді як Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України формує загальну природоохоронну рамку та процедурні екологічні вимоги. За таких умов результативність упровадження «зелених» стандартів безпосередньо залежить від якості міжвідомчої координації, а її недостатність може зумовлювати розрив між нормативним закріпленням екологічних вимог і адміністративною спроможністю їх практичної реалізації.

Окреме місце у цій системі посідає Державна екологічна інспекція України. Відповідно до пункту 1 Положення про Державну екологічну інспекцію України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 19 квітня 2017 р. № 275, вона є центральним органом виконавчої влади, який реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища,

раціонального використання, відтворення й охорони природних ресурсів. Отже, на відміну від Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України та Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, Держекоінспекція не є органом формування політики чи галузевого програмування; її основне функціональне призначення полягає у здійсненні державного нагляду (контролю) за додержанням уже встановлених природоохоронних вимог.

Це має принципове значення для аналізу: у сфері «зеленої» трансформації аграрного сектору нормотворчі, програмні та контрольні-наглядові функції інституційно рознесені між різними суб'єктами публічної адміністрації. Саме через це в українській моделі ускладнюється побудова повного управлінського циклу — від визначення екологічної мети до перевірки її фактичного досягнення в аграрній практиці [73].

Не менш показовою у контексті адаптації європейських стандартів є роль органів місцевого самоврядування, які в умовах децентралізації поступово трансформуються з допоміжних суб'єктів у повноцінних учасників публічного адміністрування агроекологічної політики. Відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» до відання сільських, селищних і міських рад та їх виконавчих органів віднесено затвердження місцевих програм соціально-економічного та екологічного розвитку, регулювання земельних відносин, управління природними ресурсами місцевого значення, а також здійснення інших повноважень, безпосередньо пов'язаних із забезпеченням екологічно збалансованого розвитку територій [80]. Нормативне підґрунтя участі територіальних громад у здійсненні контрольних функцій конкретизується у Законі України «Про державний контроль за використанням та охороною земель», який передбачає можливість делегування відповідних повноважень виконавчим органам місцевих рад за умови прийняття відповідного рішення [63]. У системному зв'язку з положеннями Закону України «Про охорону земель» це створює правові передумови для формування на місцевому рівні елементів

екологічного контролю, орієнтованого на запобігання деградації ґрунтів, дотримання вимог раціонального землекористування та впровадження екологічно безпечних аграрних практик [85].

Разом з тим, аналіз чинного законодавства та практики його застосування дає підстави стверджувати, що відповідний децентралізований компонент залишається інституційно та функціонально незавершеним. Його розвиток характеризується фрагментарністю нормативного регулювання, відсутністю чітко визначених процедур взаємодії з органами державного контролю, а також істотною залежністю від ресурсного потенціалу конкретних територіальних громад [117]. Як наслідок, фактична спроможність органів місцевого самоврядування реалізовувати контрольні та планувальні функції у сфері охорони земель є нерівномірною і не забезпечує належного рівня уніфікації адміністративної практики.

Узагальнення чинної інституційної моделі дає підстави стверджувати, що публічне адміністрування у сфері «зеленої» трансформації аграрного сектору України зберігає багатосуб'єктну, але функціонально незведену конструкцію. На рівні центральної виконавчої влади політико-нормативний блок нині концентрується в Міністерстві економіки, довкілля та сільського господарства України, якому передано повноваження у сферах аграрної політики, продовольства, охорони довкілля, природних ресурсів і сільського господарства [17]. Натомість контрольний блок не інтегрований у цю ж управлінську вертикаль повного циклу: Державна екологічна інспекція України реалізує державну політику саме у формі державного нагляду (контролю) у сфері охорони довкілля та використання природних ресурсів, а Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру залишається окремим носієм земельно-кадастрових і земельно-контрольних функцій [65; 73]. Саме тому в українській моделі поєднано не єдиний адміністратор агроекологічної політики, а кілька суб'єктів із різною правовою природою повноважень – нормотворчих, програмних, дозвільних, облікових і контрольних.

На місцевому рівні ця фрагментація не усувається, а відтворюється в іншій формі. Законодавство наділяє виконавчі органи сільських, селищних і міських рад повноваженнями у сфері планування територіального розвитку, регулювання плати за користування землею та природними ресурсами, підготовки рішень щодо земель територіальних громад, координації діяльності місцевих органів земельних ресурсів, а також здійснення контролю за дотриманням природоохоронного законодавства і використанням природних ресурсів. Крім того, з 2022 року виконавчі органи місцевих рад можуть здійснювати державний контроль за використанням та охороною земель у межах, визначених законом, за умови прийняття відповідного рішення радою [63; 80]. Це означає, що територіальний рівень залучений до агроекологічного врядування не як допоміжна ланка, а як співвиконавець окремих елементів контрольного та ресурсного циклу. Проте закон не формує для цього рівня завершеного механізму інтеграції з центральними реєстрами, екологічним контролем і фінансовими інструментами підтримки.

Ключова проблема, отже, полягає не просто у «великій кількості органів», а у відсутності єдиного адміністративного контуру, в межах якого були б логічно поєднані п'ять елементів: стратегічне планування, встановлення обов'язкових екологічних вимог, надання економічних стимулів, цифровий облік виконання зобов'язань і контроль за результатом. В українській системі ці елементи розведені між різними центрами компетенції. Наслідком є не лише дублювання окремих дій, а й розрив причинно-наслідкового зв'язку між регуляторним рішенням та його практичним супроводом. Орган, який формує політику, не тотожний органу, який збирає релевантні дані; орган, який веде облік, не збігається з органом, який застосовує контрольні заходи; орган, який здійснює контроль, не завжди інтегрований у механізм фінансового стимулювання належної екологічної поведінки. Саме в цьому і виявляється інституційна неповнота агроекологічного адміністрування.

Тому нормативне зближення з *acquis* ЄС саме по собі не розв'язує проблеми. Європейська модель у межах Спільної аграрної політики виходить не з простого співіснування аграрних, екологічних і фінансових інструментів, а з вимоги їх стратегічної узгодженості в межах *CAP Strategic Plan*, який Європейська комісія оцінює саме за критеріями *consistency*, *coherence* та адміністративного навантаження для бенефіціарів і адміністрації. Більше того, у сучасних документах ЄС прямо підкреслюється потреба у тіснішій координації між аграрними, екологічними, інноваційними, цифровими та іншими джерелами фінансування [13; 121; 169; 203]. Отже, для України головним викликом є не переклад європейських норм у національні акти, а побудова такого механізму, за якого екологічні вимоги до аграрного виробництва будуть одночасно включені у систему планування, бюджетування, цифрового моніторингу і контролю.

У цьому контексті нормативні бар'єри слід розуміти не як абстрактну «фрагментарність законодавства», а як відсутність єдиного спеціального регуляторного масиву, який зводив би в один правовий режим аграрні, земельні, екологічні, дозвільні та цифрово-адміністративні інструменти. Сьогодні окремі елементи такого режиму закріплені у законодавстві про стратегічну екологічну оцінку, оцінку впливу на довкілля, дозвільну систему, земельний контроль, місцеве самоврядування та функціонування Державного аграрного реєстру, однак між цими актами відсутній належний механізм взаємної процедурної прив'язки [87; 92]. Саме тому одна й та сама екологічно значуща діяльність агровиробника може одночасно підпадати під кілька режимів – планувальний, дозвільний, контрольний, обліковий, – але без єдиного координаційного вузла.

Інституційні бар'єри мають ще більш прикладний характер. Формально кожен із суб'єктів виконує власну частину завдань; фактично ж між ними відсутній гарантований механізм спільного циклу «політика – дані – перевірка – корекція рішення». Через це система працює переважно за моделлю адміністративного сегментування: земельний облік і контроль

розгортаються в одній площині, екологічний нагляд – в іншій, програми підтримки та аграрне адміністрування – у третій. За такої архітектури держава здатна видавати окремі регуляторні імпульси, але не здатна стабільно забезпечувати їх повний супровід від планування до оцінки результативності. Це вже не технічний недолік, а структурний дефект публічного адміністрування.

Процедурні бар'єри також доцільно оцінювати не з позиції «надмірної складності процедур» як такої, а з позиції їх слабкої взаємної синхронізації. Проходження стратегічної екологічної оцінки, оцінки впливу на довкілля, погоджень у сфері природокористування та отримання дозвільних документів саме по собі відповідає європейській логіці превентивного екологічного врядування. Проблема виникає тоді, коли ці процедури не інтегровані з аграрними програмами підтримки, земельним моніторингом і цифровим обліком виконання зобов'язань. У такому разі процедура перестає бути інструментом раціоналізації управління і перетворюється на автономний адміністративний бар'єр.

Особливо показовими є інформаційно-технологічні бар'єри. Закон 2024 року визначив Державний аграрний реєстр як систему, призначену для інформаційного забезпечення формування та реалізації державної аграрної політики, а урядовий Порядок 2025 року закріпив правові та організаційні основи його ведення та адміністрування [18; 77]. Проте навіть за наявності законодавчо оформленого ДАР не можна говорити про завершене інтегроване інформаційне середовище агроекологічного адміністрування, оскільки сам факт існування реєстру ще не означає автоматичної синхронізації з кадастровими, контрольними, природоохоронними й місцевими даними. Тому цифровізація в її нинішньому стані радше створює інфраструктурну передумову для інтеграції, ніж уже забезпечує її. Це принципове зауваження: цифровий інструмент ще не дорівнює цифрово інтегрованому врядуванню.

Ресурсні бар'єри в цій системі мають похідний, але не другорядний характер. За умов воєнного стану держава об'єктивно перерозподіляє фінансові та організаційні ресурси на користь безпекових потреб, унаслідок чого екологічно орієнтовані напрями аграрного адміністрування часто реалізуються за залишковим принципом. Однак і тут першопричиною слід вважати не лише дефіцит ресурсів, а й відсутність чіткого інституційного центру, який міг би концентрувати ці ресурси під конкретний повний цикл реалізації політики. Інакше кажучи, ресурсний дефіцит посилює проблему, але не створює її.

Саме ця обставина зумовлює інституційну незавершеність сучасної системи публічного адміністрування у сфері зеленої трансформації аграрного сектору. Вона ще не набула тієї функціональної цілісності, яка характерна для механізмів реалізації Спільної аграрної політики Європейського Союзу.

Отже, сучасний стан адаптації європейських стандартів публічного адміністрування у сфері зеленої трансформації аграрного сектору України слід характеризувати не як завершену імплементацію *acquis* ЄС, а як стадію інституційної та функціональної трансформації. Її зміст полягає в тому, що в національній системі вже сформовано окремі елементи європейського зразка – стратегічні, процедурні, цифрові та контрольні, – однак вони ще не зведені в цілісну адміністративну конструкцію агроекологічного врядування. Саме ця обставина визначає як проміжний характер сучасної моделі, так і основний напрям її подальшого розвитку [55; 119].

2.4. Адміністративно-правові інструменти стимулювання «зеленої» трансформації аграрного сектору України в умовах правового режиму воєнного стану

Сучасний етап розвитку аграрного сектору України характеризується поєднанням двох взаємопов'язаних процесів, що визначають зміст державної

політики у сфері сільського господарства. З одного боку, йдеться про необхідність забезпечення продовольчої безпеки держави в умовах повномасштабної збройної агресії та дії правового режиму воєнного стану. З іншого – про поступову реалізацію стратегічного курсу на екологічну модернізацію аграрного виробництва, що відповідає принципам сталого розвитку та вимогам європейської інтеграції [20; 36; 43]. Поєднання зазначених завдань обумовлює особливу роль адміністративно-правових інструментів, через які держава здійснює вплив на поведінку суб'єктів аграрного господарювання та спрямовує їх діяльність у напрямі екологічно орієнтованої трансформації виробничих процесів.

Правові засади публічного адміністрування в умовах воєнного стану визначаються Конституцією України, Законом України «Про правовий режим воєнного стану» та спеціальними актами, що регулюють діяльність органів публічної влади у кризових умовах. Для предмета цього підрозділу принципово важливо, що воєнний стан не усуває вимоги законності у сфері аграрного управління, а лише зумовлює застосування спеціальних адміністративно-правових режимів – спрощення окремих процедур, зміну порядку контролю, трансформацію дозвільної діяльності та особливі механізми державної підтримки. Отже, в аграрній сфері воєнний стан слід розглядати не лише як безпековий режим, а й як чинник перебудови адміністративного інструментарію держави, який має забезпечити баланс між продовольчою безпекою, безперервністю господарської діяльності та збереженням базових екологічних вимог [30; 54; 89].

Указом Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64/2022, затвердженим Законом України від 24 лютого 2022 р. № 2102-IX, в Україні було введено воєнний стан, що спричинило істотну трансформацію системи публічного адміністрування, у тому числі в аграрній сфері, та зумовило перехід до спеціальних адміністративно-правових режимів здійснення контрольних, дозвільних і підтримувальних функцій держави [54].

Запровадження воєнного стану об'єктивно змінило ієрархію пріоритетів державного управління аграрним сектором. У перші місяці повномасштабної війни головним завданням держави стало забезпечення безперервності аграрного виробництва, стабільності продовольчого забезпечення населення та підтримки функціонування сільських територій. Проте поступово стало очевидним, що навіть у кризових умовах держава не може відмовитися від стратегічних цілей екологічної модернізації аграрної політики, оскільки деградація природних ресурсів, зокрема ґрунтів, водних ресурсів і біорізноманіття, створює довгострокові ризики для економічного розвитку та продовольчої безпеки [164].

У цьому контексті особливого значення набуває проблема формування ефективної системи адміністративно-правових інструментів, які дозволяють поєднати завдання оперативного антикризового управління з довгостроковими цілями екологічної трансформації аграрного виробництва. З позицій адміністративно-правової науки такі інструменти можуть бути визначені як сукупність юридично встановлених форм і способів управлінського впливу органів публічної адміністрації на діяльність суб'єктів господарювання з метою досягнення визначених державою суспільно значущих результатів. Їх застосування ґрунтується на нормативно закріплених процедурах, компетенції відповідних органів влади та системі юридичних гарантій реалізації публічних інтересів.

З урахуванням специфіки аграрної політики та умов правового режиму воєнного стану адміністративно-правові інструменти стимулювання «зеленої» трансформації аграрного сектору доцільно класифікувати на декілька взаємопов'язаних груп: регуляторні, дозвільні, контрольні, стимулюючі та інформаційно-цифрові. Така класифікація дозволяє більш чітко визначити характер і спрямованість управлінського впливу держави, а також простежити взаємозв'язок між різними елементами механізму публічного адміністрування.

Регуляторні інструменти становлять нормативну основу функціонування аграрного сектору та визначають загальні правила ведення господарської діяльності. До них належать закони та підзаконні нормативно-правові акти, що встановлюють вимоги щодо використання земельних ресурсів, охорони довкілля, органічного виробництва, поводження з відходами та інших аспектів екологічно безпечного ведення сільського господарства. Так, важливу роль у формуванні правових засад зеленої трансформації відіграє Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України до 2030 року», який визначає ключові напрями державної діяльності у сфері охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів [81].

Не менш важливе значення мають нормативні акти, спрямовані безпосередньо на регулювання аграрної діяльності. До них належить Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України», який визначає систему фінансових та організаційних механізмів стимулювання розвитку аграрного виробництва. У поєднанні з іншими законодавчими актами, зокрема законами про охорону земель, органічне виробництво та управління відходами, він формує комплексну нормативну основу, що регулює екологічні аспекти аграрної діяльності [70; 84; 85].

У період дії воєнного стану держава запровадила спеціальні механізми спрощення адміністративного регулювання, спрямовані на зменшення процедурного навантаження на суб'єктів господарювання та забезпечення безперервності аграрної діяльності. Йдеться насамперед про обмеження планових і частини позапланових заходів державного нагляду (контролю), пом'якшення наслідків пропуску строків подання звітності та інших документів, а також розширення застосування декларативного принципу набуття права на провадження окремих видів господарської діяльності. У сукупності такі зміни свідчать про тимчасову модифікацію процедурної архітектури публічного адміністрування, за якої держава відходить від надмірно формалізованої дозвільно-контрольної моделі, але не відмовляється

від базових вимог законності, публічної безпеки та охорони довкілля [76; 90]. Особливого значення в умовах воєнного стану набувають дозвільні інструменти адміністративно-правового регулювання. Вони охоплюють процедури видачі ліцензій, дозволів, погоджень та інших адміністративних актів, необхідних для здійснення окремих видів діяльності у сфері сільського господарства. Зокрема, законодавство передбачає обов'язкове проведення оцінки впливу на довкілля для окремих категорій господарської діяльності, що можуть мати значний вплив на екологічний стан природних ресурсів [87].

Разом з тим, у період воєнного стану держава змушена поєднувати необхідність дотримання екологічних стандартів із завданням забезпечення безперервності господарської діяльності. Це обумовлює не абстрактне «послаблення регуляторних вимог», а цілком конкретну модифікацію адміністративно-правових інструментів: обмеження планових і позапланових заходів державного нагляду (контролю), пом'якшення вимог щодо строків подання звітності та інших документів, ширше використання декларативного принципу набуття права на провадження господарської діяльності, а також розширення електронних форм подання і верифікації даних. Саме така зміна процедурної архітектури публічного адміністрування дозволяє зменшити адміністративний тиск на агровиробника без повного усунення базових вимог екологічної та публічної безпеки [90; 112]. Проте такі заходи не можуть призводити до повного скасування екологічних гарантій, оскільки це створювало б загрозу для довгострокового розвитку аграрного сектору та відновлення природних ресурсів.

Таким чином, у сучасних умовах адміністративно-правові інструменти регулювання аграрної діяльності формують не просто сукупність антикризових рішень, а багаторівневу систему нормативних, дозвільних, контрольних, стимулюючих та цифрових механізмів, за допомогою яких держава одночасно забезпечує безперервність агровиробництва, мінімально необхідний рівень екологічної безпеки та поступове спрямування аграрного сектору до моделі сталого розвитку.

Контрольні інструменти в системі адміністративно-правового забезпечення зеленої трансформації аграрного сектору посідають особливе місце, оскільки саме через них держава забезпечує не лише формальне виконання приписів законодавства, а й реальне дотримання встановлених вимог у процесі господарської діяльності. У загальнотеоретичному розумінні контроль у сфері публічного адміністрування є організаційно-правовою формою перевірки відповідності фактичної поведінки керованих суб'єктів приписам нормативних актів, умовам індивідуальних адміністративних актів та встановленим публічним цілям. У сфері аграрного господарювання його значення є подвійним. З одного боку, він спрямований на попередження порушень земельного, екологічного, санітарного та іншого спеціального законодавства. З іншого боку, контроль виконує функцію правового забезпечення справедливого доступу до публічних ресурсів, зокрема до програм державної підтримки, субсидій, компенсацій і грантів.

Правовою основою контрольної діяльності у сфері господарювання є Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», який закріплює принципи пріоритету безпеки, ризик-орієнтованості, недопущення надмірного втручання у діяльність суб'єктів господарювання та процесуальної визначеності контрольних заходів [82]. Однак в умовах воєнного стану класична модель державного нагляду зазнала істотної трансформації, що дістало пряме нормативне закріплення, зокрема, у постанові Кабінету Міністрів України від 13 березня 2022 р. № 303 «Про припинення заходів державного нагляду (контролю) в умовах воєнного стану»[90]. Це означало не повне усунення контрольної функції держави, а її переорієнтацію на обмежений, вибірковий і ризик-орієнтований формат, за якого пріоритет надається захисту найбільш значущих публічних інтересів, а адміністративне втручання не повинно безпідставно блокувати господарську діяльність.

Саме тут виявляється одна з найважливіших особливостей досліджуваної проблематики. Воєнний стан не скасовує обов'язку держави

охороняти землю, воду, довкілля та інші об'єкти, що становлять матеріальну основу аграрного виробництва. Навпаки, в умовах війни потреба в такій охороні набуває підвищеного значення, оскільки наслідком бойових дій стають замінування земель, забруднення ґрунтів і вод, пошкодження меліоративної інфраструктури, зростання обсягів відходів, а в окремих випадках – фізичне знищення виробничої бази сільського господарства [164; 219]. Тому контрольна діяльність держави в аграрній сфері за умов воєнного стану повинна будуватися на засадах вибірковості, пріоритетності найбільш небезпечних ризиків і використання таких форм перевірки, які не блокують виробничий процес, але дозволяють своєчасно виявляти порушення, здатні спричинити довгострокові екологічні наслідки.

У цьому зв'язку необхідно чітко розмежовувати тимчасові антикризові спрощення і ті елементи правового режиму, які не можуть бути зведені нанівець навіть в умовах надзвичайної ситуації. До останніх слід віднести, насамперед, вимоги щодо охорони земель, недопущення їх деградації, дотримання правил раціонального використання меліоративних систем, основних принципів органічного виробництва, а також вимог екологічної безпеки щодо діяльності, яка пов'язана з істотним впливом на довкілля [79; 84; 85; 87]. Отже, межі спрощення адміністративних процедур у період воєнного стану визначаються не лише доцільністю прискорення господарського обороту, а й неприпустимістю підриву екологічної основи самого аграрного виробництва.

Поряд із регуляторними, дозвільними та контрольними інструментами важливе місце в досліджуваній системі посідають стимулюючі інструменти. Саме вони найбільш безпосередньо впливають на економічну мотивацію суб'єктів аграрного господарювання і забезпечують їхнє зацікавлення у впровадженні екологічно безпечних, ресурсозберігаючих та відновлювальних практик. На відміну від заборон і обов'язків, що встановлюють межі належної поведінки, стимулюючі механізми формують позитивну модель

поведінки через створення додаткових переваг для тих суб'єктів, які діють у напрямі, бажаному для держави.

Правовою основою таких механізмів виступає, передусім, Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України», який передбачає систему засобів фінансового та організаційного сприяння суб'єктам аграрного виробництва [70]. За умов воєнного стану значення цієї групи інструментів істотно зросло, оскільки економічні ризики ведення сільськогосподарської діяльності різко посилюються, а власні інвестиційні можливості аграріїв, особливо дрібних і середніх виробників, суттєво зменшилися. У таких умовах держава змушена була перейти від загального регуляторного впливу до активнішого використання механізмів адресної підтримки, пільгового фінансування, компенсаційних виплат та програм цільового заохочення.

Стимулюючі адміністративно-правові інструменти в аграрній сфері можуть мати різні організаційно-правові форми: бюджетні субсидії, часткову компенсацію витрат, грантову підтримку, пільгове кредитування, державні гарантії, підтримку кооперації, окремі види податкового сприяння, а також доступ до міжнародних програм фінансування, адміністрованих за участю органів публічної влади. Їхня адміністративно-правова природа полягає в тому, що рішення про надання чи ненадання відповідної підтримки ухвалюється у межах публічно-владної компетенції за визначеною процедурою, на підставі нормативно встановлених критеріїв, а самі кошти чи переваги надаються не довільно, а в порядку реалізації державної політики. Саме тому зазначені механізми слід розглядати не лише як економічні, а й як повноцінні адміністративно-правові інструменти.

Прикладом стимулюючого адміністративно-правового інструменту в аграрній сфері є додаткова фінансова підтримка сімейних фермерських господарств через механізм доплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Однак цей механізм не слід ототожнювати з інструментами безпосереднього стимулювання зеленої трансформації. Його

основне призначення полягає у підтримці економічної життєздатності малих форм господарювання, збереженні їх участі в легальному господарському обороті та зниженні фінансового навантаження в умовах війни. Для предмета цього дослідження він має значення передусім як приклад загального стимулюючого інструменту аграрної політики, який у перспективі може бути поєднаний з екологічною умовністю, але сам по собі ще не є достатнім доказом сформованості системи саме зеленого стимулювання [1; 75].

У сучасних умовах особливого значення набуває екологічна спрямованість таких інструментів. Держава має стимулювати не будь-яке відновлення аграрного виробництва, а таке, яке поєднує господарську результативність із збереженням природноресурсного потенціалу та екологічною безпекою. Інакше післявоєнне відновлення може відтворити застарілі, ресурсно виснажливі моделі господарювання, несумісні із завданнями довгострокової модернізації. У цьому сенсі Стратегія розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на період до 2030 року має важливе значення як документ, що поєднує відновлювальні, економічні та екологічні орієнтири державної політики [94].

Окремої уваги заслуговує роль міжнародної допомоги в механізмі адміністративно-правового стимулювання сталого агровиробництва. Під впливом війни значна частина програм підтримки аграрного сектору почала реалізовуватися у змішаній формі, коли джерелом фінансування або матеріального забезпечення виступають міжнародні організації й донори, а організаційно-процедурну рамку допуску до таких програм формують національні органи публічної адміністрації [192; 219; 224].

З огляду на предмет дослідження, особливо важливим є питання про те, якою мірою стимулюючі інструменти здатні саме сприяти зеленій трансформації, а не лише компенсувати втрати від війни. Необхідною є правова ув'язка державної підтримки з критеріями екологічної доцільності та довгострокової стійкості. Йдеться, зокрема, про підтримку відновлення ґрунтів, впровадження ощадних технологій обробітку землі, модернізацію

зрошення та дренажу, зменшення втрат ресурсів, належне поводження з відходами агровиробництва, розширення органічного виробництва, а також використання цифрових засобів обліку та контролю. Іншими словами, фінансовий стимул повинен бути пов'язаний із певною моделлю належної господарської поведінки, а не бути нейтральним щодо способу використання публічної підтримки [11].

Інформаційно-цифрові інструменти в сучасному публічному адмініструванні виконують не допоміжну, а системоутворюючу функцію, змінюючи механізм реалізації владних повноважень. Переведення адміністративних процедур у стандартизований цифровий формат зменшує дискрецію посадових осіб, підвищує швидкість прийняття рішень і забезпечує їхню формалізованість та доступність.

У сфері аграрної політики таким інструментом є Державний аграрний реєстр. Його правовий статус закріплено Законом України «Про інформаційно-комунікаційну систему “Державний аграрний реєстр”», який визначає реєстр як інструмент інформаційного забезпечення реалізації державної аграрної політики. Постанова Кабінету Міністрів України № 549 встановлює порядок його ведення, структуру та склад даних, інтегруючи ДАР у систему публічного адміністрування [18; 77]. Через ДАР здійснюється цифрова ідентифікація суб'єктів, подання заяв, автоматизована верифікація даних і використання інформації з інших державних реєстрів (ЄДР, ДЗК, реєстр прав), що забезпечує об'єктивізацію прийняття рішень щодо державної підтримки [16; 18].

Отже, ДАР виконує функцію ядра цифровізації аграрного адміністрування, переводячи частину владних рішень у формалізовані процедури та підвищуючи прозорість розподілу ресурсів. Водночас відсутність повної інтеграції з екологічними, контрольними та кадастровими системами обмежує його використання як інструменту моніторингу агроекологічних зобов'язань, що свідчить про незавершеність формування єдиного інформаційного середовища [18; 77].

У науковій літературі обґрунтовано підкреслюється, що цифровізація аграрної сфери виступає не лише чинником технічної модернізації, а й засобом упровадження екологічно орієнтованих підходів до господарювання, оскільки забезпечує більш точний облік ресурсів, кращу керованість виробничих процесів та прозорість доступу до публічної підтримки [40]. Для адміністративного права це означає, що цифрові реєстри, платформи й електронні сервіси мають розглядатися не просто як технічне середовище виконання окремих дій, а як самостійні правові інструменти, через які держава модифікує способи реалізації владних повноважень.

Значення Державного аграрного реєстру в умовах воєнного стану особливо велике. По-перше, він забезпечує спрощення доступу до програм підтримки в умовах просторової роз'єднаності, переміщення населення, пошкодження інфраструктури та обмежених можливостей особистого звернення до органів влади. По-друге, він мінімізує особистий контакт із посадовою особою, а отже, зменшує корупційні ризики та вплив людського чинника на рішення щодо допуску до державних ресурсів. По-третє, він створює можливість швидкого співставлення даних із різних інформаційних масивів, що дає змогу ефективніше перевіряти статус заявника й уникати дублювання виплат. По-четверте, цифрова форма надання підтримки дозволяє оперативніше адмініструвати програми, які поєднують державне та міжнародне фінансування.

Усе це дає підстави стверджувати, що в умовах воєнного стану відбувається поступова перебудова моделі адміністративного впливу держави на аграрний сектор. Якщо для попереднього періоду більш характерною була перевага класичного дозвільно-контрольного впливу, то нині дедалі виразніше формується поєднання стимулюючих, цифрових і ризикоорієнтованих механізмів. Однак така перебудова не може бути оцінена як однозначна дерегуляція. Вона являє собою скоріше зміну технології публічного адміністрування, за якої формальне зменшення адміністративного навантаження компенсується підвищенням ролі цифрової верифікації,

автоматизованого обміну даними, адресності підтримки і селективного контролю.

На цьому тлі особливої ваги набуває порівняння української моделі адміністративно-правового стимулювання зеленої трансформації з підходами, що склалися в Європейському Союзі у межах спільної аграрної політики. Право Європейського Союзу у цій сфері вже давно відходить від розуміння державної підтримки лише як фінансового сприяння виробництву. Натомість сучасна модель CAP пов'язує надання допомоги з виконанням екологічних, кліматичних і управлінських вимог, а сама система управління спирається на стратегічне планування, цифровий моніторинг, умовність фінансування, перевірку результативності та диференційований підхід до окремих категорій виробників [203; 205].

Показовим для розуміння сучасної логіки агроекологічного адміністрування є інститут екосхем (*eco-schemes*), запроваджений у межах Спільної аграрної політики ЄС. Його сутність полягає у переході від переважно імперативного регулювання до моделі стимулюючого впливу: сільськогосподарські виробники отримують фінансову підтримку за добровільне впровадження практик, що перевищують обов'язкові екологічні стандарти [162]. У адміністративно-правовому вимірі це означає зміну характеру владного впливу – від контролю за дотриманням мінімальних вимог до формування економічно мотивованої поведінки, узгодженої з публічними екологічними цілями.

Принципове значення цього підходу полягає в інтеграції екологічних вимог у систему фінансових інструментів. Екологічна доцільність у такій моделі перестає бути зовнішнім обмеженням і трансформується у внутрішню умову доступу до ресурсів. Саме це забезпечує реальну зміну поведінки суб'єктів господарювання, а не формальне виконання нормативних приписів. У цьому контексті екосхеми виступають не окремим інструментом, а елементом цілісного адміністративного циклу, де екологічні цілі, бюджетні механізми та контроль поєднані в єдину систему [203; 205].

Водночас практика Європейського Союзу демонструє, що навіть у межах інституційно зрілої моделі аграрного врядування екологічна спрямованість політики не є несумісною з її процедурною адаптацією. Пакет спрощення CAP, представлений Європейською Комісією у травні 2025 р. та схвалений Радою ЄС у грудні 2025 р., спрямований на зменшення адміністративного навантаження без перегляду базових екологічних і кліматичних орієнтирів політики [145]. Це підтверджує, що спрощення у європейській моделі стосується процедурної форми адміністрування, а не змісту екологічних зобов'язань.

Порівняльний аналіз свідчить, що українська модель адміністративно-правового стимулювання аграрного сектору в умовах воєнного стану має іншу функціональну логіку. Вона орієнтована передусім на стабілізацію виробництва та забезпечення продовольчої безпеки, що зумовлює домінування універсальних програм підтримки, не пов'язаних із диференційованими екологічними умовами. Її сильними сторонами є оперативність управлінських рішень, цифровізація процедур доступу до допомоги та інтеграція міжнародних фінансових ресурсів. Однак з адміністративно-правової точки зору ключовим обмеженням залишається відсутність нормативно закріпленого зв'язку між наданням підтримки та виконанням екологічних вимог. У більшості програм державної та донорської підтримки екологічна складова або відсутня, або має декларативний характер, не будучи оформленою як юридично значуща умова доступу до фінансування чи критерій оцінки результативності. Це означає, що екологічні цілі залишаються поза межами основного механізму стимулювання і не інтегруються у фінансово-адміністративний цикл.

Подальший розвиток української моделі має полягати у переході від універсальної підтримки агровиробника до екологічно умовного стимулювання, за якого надання публічних ресурсів прямо залежить від виконання визначених екологічних практик і досягнення вимірюваних результатів. Такий підхід відповідає логіці Спільної аграрної політики ЄС, де

фінансування інтегрується з екологічними цілями через механізми умовності та екосхем [43; 162; 203].

З огляду на це, доцільно визначати ефективність адміністративно-правових інструментів стимулювання через їх здатність забезпечувати повний управлінський цикл. Ключовими критеріями виступають: швидкість доступу до підтримки; процедурна прозорість; адресність стимулювання; цифрова верифікованість даних; наявність прямого зв'язку між отриманням ресурсів і досягненням екологічно значущого результату; узгодженість із вимогами права ЄС. Сукупність цих критеріїв дозволяє оцінювати інструмент як елемент інтегрованого механізму, а не як ізольований адміністративний захід.

Принцип екологічної умовності має стати базовим для подальшої модернізації. Його зміст полягає у нормативному закріпленні зв'язку між отриманням бюджетної, грантової чи кредитної підтримки та дотриманням екологічних вимог. У практичному вимірі це означає включення до програм підтримки обов'язкових або стимулюючих умов щодо відновлення родючості ґрунтів, раціонального водокористування, управління відходами агровиробництва, модернізації меліоративних систем, застосування цифрового моніторингу, а для постраждалих територій – також розмінування та екологічної реабілітації земель. Лише за такої конструкції державна підтримка виконує не компенсаційну, а трансформаційну функцію, спрямовану на зміну моделі господарювання.

Проведений аналіз дає підстави для висновку, що воєнний стан не усунув, а загострив структурні проблеми публічного адміністрування аграрного сектору, водночас посиливши потребу в екологічно орієнтованому регулюванні використання природних ресурсів. У цих умовах адміністративно-правові інструменти слід розглядати як єдину систему регуляторних, дозвільних, контрольних, стимулюючих та цифрових механізмів. При цьому спостерігається об'єктивне зміщення від карально-

контрольної моделі до стимулюючо-цифрової, заснованої на адресній підтримці, електронних сервісах та автоматизованій обробці даних.

Водночас спрощення адміністративних процедур не може виходити за межі базових екологічних гарантій. Європейська практика підтверджує, що навіть в умовах кризових коригувань CAP зберігається пріоритет екологічних і кліматичних цілей, а спрощення стосується лише процедурної форми [145]. Це означає, що для України критично важливо уникнути підміни дерегуляції фактичним зниженням екологічних стандартів.

Перспективна модель має формуватися за трьома взаємопов'язаними напрямками: інституційне поєднання стимулювання, контролю та моніторингу; розширення цифрових інструментів як засобу верифікації та управління; нормативне закріплення екологічних критеріїв результативності як умови доступу до підтримки. Саме така конструкція відповідає підходам права ЄС і забезпечує реальний перехід до інтегрованого агроекологічного адміністрування. Отже, адміністративно-правові інструменти стимулювання «зеленої» трансформації аграрного сектору України доцільно розглядати як внутрішньо узгоджений механізм публічного адміністрування, який поєднує економічне стимулювання, екологічне нормування та цифровий контроль. Визначальним критерієм його ефективності є не обсяг наданої підтримки, а здатність забезпечити екологічно орієнтовану зміну поведінки суб'єктів господарювання. Саме це відрізняє антикризове адміністрування від структурної трансформації та визначає, чи стане воєнний досвід підґрунтям для формування нової європейсько-сумісної моделі аграрного врядування.

Висновки до Розділу 2

(2.1) У підрозділі 2.1 проаналізовано правові та управлінські засади формування політики «зеленої» трансформації аграрного сектору в Європейському Союзі. Встановлено, що її сучасна модель сформувалася

внаслідок тривалої еволюції аграрної, екологічної та кліматичної політики ЄС, а також зміни підходів до публічного адміністрування у відповідній сфері. Доведено, що «зелена» трансформація аграрного сектору в Європейському Союзі не зводиться до реалізації окремих природоохоронних заходів, а становить комплексну нормативно та стратегічно опосередковану модель, у межах якої екологічні та кліматичні цілі інтегруються в аграрну політику, механізми державної підтримки та систему управлінських рішень.

З'ясовано, що правова основа екологізації аграрного сектору ЄС формується на поєднанні норм установчих договорів, актів вторинного права та стратегічних документів Союзу. Встановлено, що поряд із положеннями Договору про функціонування Європейського Союзу важливу роль у цьому процесі відіграло формування галузевого екологічного законодавства, зокрема у сферах захисту водних ресурсів, запобігання нітратному забрудненню та сталого використання пестицидів. Показано, що сучасна реформа Спільної аграрної політики, закріплена у Регламенті (ЄС) 2021/2115, пов'язує механізми аграрної підтримки з досягненням цілей у сфері довкілля, клімату та сталого управління природними ресурсами.

Проаналізовано значення Європейського зеленого курсу та стратегії ЄС «Від ферми до виделки» для трансформації аграрної політики Європейського Союзу. Встановлено, що Європейський зелений курс сформував загальну стратегічну рамку інтеграції екологічних і кліматичних цілей у секторні політики ЄС, у тому числі аграрну. Водночас стратегія «Від ферми до виделки» конкретизує напрями екологізації агропродовольчої системи та закріплює перехід від вузького розуміння аграрної політики як політики підтримки виробника до інтегрованого підходу до регулювання всієї агропродовольчої системи.

Встановлено, що концептуальну основу сучасної політики «зеленої» трансформації аграрного сектору в Європейському Союзі формують принципи сталого розвитку, кліматичної нейтральності та циркулярної економіки. Доведено, що саме ці принципи визначають спрямованість

правових і управлінських механізмів у відповідній сфері та забезпечують інтеграцію екологічних вимог у систему формування публічної політики. Обґрунтовано, що значення зазначених підходів для України полягає не лише у наближенні національного законодавства до *acquis* ЄС, а й у необхідності трансформації моделі публічного адміністрування у сфері аграрної, екологічної та кліматичної політики.

У підрозділі 2.2. проаналізовано сучасну модель публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору в державах – членах Європейського Союзу крізь призму оновленої архітектури Спільної аграрної політики ЄС 2023–2027. Встановлено, що чинна CAP функціонує вже не лише як система фінансової підтримки сільськогосподарських товаровиробників, а як цілісна інституційно та процедурно організована система публічного адміністрування, у межах якої правове регулювання, стратегічне планування, бюджетне забезпечення, контрольні механізми, цифрові інструменти та екологічно-кліматичні зобов'язання поєднані в єдиний управлінський цикл. Обґрунтовано, що екологізація аграрного сектору в ЄС реалізується передусім через адміністративно-правові механізми, оскільки екологічні стандарти набувають практичного регулятивного значення саме через процедури планування, реалізації, контролю, звітності та оцінювання результативності.

З'ясовано інституційні особливості багаторівневого управління у сфері CAP та показано, що сучасна модель її реалізації ґрунтується на поєднанні наднаціонального, національного і, залежно від адміністративно-територіальної організації конкретної держави, регіонального рівнів публічного адміністрування. Встановлено, що розширення дискреційних повноважень держав-членів у розробленні та реалізації національних стратегічних планів CAP не означає ренаціоналізації спільної аграрної політики, оскільки така дискреція здійснюється в межах чітко визначеної правом ЄС системи цілей, індикаторів, умовності, моніторингу, аудиту та фінансового контролю. У цьому контексті обґрунтовано, що платіжні

агентства виступають не лише технічними розпорядниками бюджетних коштів, а спеціалізованими суб'єктами публічного адміністрування, через діяльність яких забезпечується юридичний зв'язок між фінансуванням заходів аграрної політики, перевіркою дотримання екологічних вимог, міжреєстровим контролем та застосуванням передбачених правом ЄС коригувальних заходів.

У ході дослідження систематизовано основні процедурні форми реалізації «зеленої» трансформації аграрного сектору в Європейському Союзі та виявлено, що вирішальне значення в цій сфері мають юридично впорядковані адміністративні процедури імплементації екологічних стандартів. До таких процедур віднесено: планувальні, дозвільно-реєстраційні, оцінювальні, контрольні, наглядові, інформаційно-звітні та консультативно-учасницькі. Розвинено підхід до розуміння адміністративної процедури в межах сучасної CAP як самостійного регулятивного інструмента, через який екологічні та кліматичні вимоги переводяться у форму конкретних юридичних обов'язків, індивідуальних адміністративних рішень, контрольованих фактів та правових наслідків у вигляді виплат, обмежень, зменшення фінансової підтримки або застосування санкцій.

Окрему увагу приділено аналізу ролі цифрових інструментів у сучасній моделі адміністрування CAP. Встановлено, що цифровізація стала структурним елементом системи публічного управління у сфері аграрної політики ЄС, а не лише засобом технічної модернізації адміністративних процедур. Показано, що IACS, AMS, попередньо заповнені електронні заявки, супутниковий моніторинг, геопросторові дані, міжреєстрова взаємодія та цифрові механізми звітності формують нову якість адміністративної діяльності, за якої контроль набуває безперервного, верифікованого та дані-орієнтованого характеру. Порівняльний аналіз моделей Польщі, Німеччини та Франції підтвердив, що за наявності єдиної нормативної рамки Європейського Союзу держави-члени зберігають відмінні інституційні та процедурні конфігурації реалізації CAP – за ступенем

централізації електронного адміністрування, участі регіонального рівня та ролі спеціалізованих агентських структур, що дає підстави розглядати сучасну «зелену» трансформацію аграрного сектору в ЄС як правово організований процес багаторівневого, процедурно насиченого та цифрово забезпеченого публічного адміністрування.

У підрозділі 2.3 з'ясовано, що адаптація європейських стандартів публічного адміністрування «зеленої» трансформації в аграрному секторі України має розглядатися не як формальне наближення окремих норм національного законодавства до *acquis* ЄС, а як комплексний інституційно-правовий процес перебудови самої моделі публічного адміністрування у відповідній сфері. Обґрунтовано, що зміст такої адаптації охоплює не лише імплементацію матеріально-правових екологічних, аграрних, земельних і процедурних вимог, а й запровадження властивих праву Європейського Союзу управлінських підходів, заснованих на стратегічному програмуванні, міжвідомчій координації, цифровому адмініструванні, моніторингу та оцінюванні результативності політики.

Встановлено, що методологічним і нормативним орієнтиром для формування такої моделі виступає сучасна архітектура Спільної аграрної політики Європейського Союзу, в якій екологічні, кліматичні й економічні цілі поєднані в єдиному механізмі планування, фінансування, контролю та оцінювання. У зв'язку з цим доведено, що ключовим об'єктом адаптації в українських умовах виступає не лише окрема правова норма, а цілісний адміністративний механізм її реалізації. Саме тому європейські стандарти у досліджуваній сфері доцільно розуміти у функціональному значенні – як стандарти організації публічної адміністрації, а не лише як сукупність обов'язкових регуляторних приписів.

У ході аналізу обґрунтовано, що в Україні вже сформовано окремі елементи моделі, функціонально наближеної до європейської, зокрема стратегічні документи у сфері аграрної та екологічної політики, процедури стратегічної екологічної оцінки й оцінки впливу на довкілля, інститути

екологічного контролю, а також цифрові засоби адміністрування, насамперед Державний аграрний реєстр. Водночас доведено, що зазначені елементи поки що не зведені в єдину інтегровану систему агроекологічного врядування, оскільки в національній моделі відсутнє належне функціональне поєднання стратегічного програмування, екологічної умовності підтримки, цифрового моніторингу, контрольних механізмів та оцінювання результативності державної політики.

Узагальнено, що сучасний етап адаптації європейських стандартів публічного адміністрування у сфері «зеленої» трансформації аграрного сектору України характеризується інституційною трансформаційністю, незавершеністю та функціональною фрагментарністю. Функціональна розосередженість і диференціація повноважень між Кабінетом Міністрів України, Міністерством економіки, довкілля та сільського господарства України, Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України, Державною екологічною інспекцією України, іншими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування ускладнюють формування повного адміністративного циклу реалізації агроекологічної політики. У зв'язку з цим зроблено висновок, що подальше наближення України до європейських стандартів у досліджуваній сфері має бути спрямоване не лише на подальшу гармонізацію законодавства, а передусім на формування цілісної адміністративної системи, у межах якої будуть системно поєднані стратегічне планування, нормативне закріплення екологічних вимог, фінансові стимули, цифрове адміністрування, моніторинг, контроль та оцінювання результативності політики.

У підрозділі 2.4 досліджено адміністративно-правові інструменти стимулювання «зеленої» трансформації аграрного сектору України в умовах правового режиму воєнного стану та розкрито вплив цього режиму на систему публічного адміністрування у сфері аграрної політики. Обґрунтовано, що воєнний стан зумовив зміну пріоритетів державного управління аграрним сектором, за якої завдання забезпечення продовольчої

безпеки та стабільності агровиробництва поєднуються з необхідністю збереження екологічних орієнтирів розвитку. Доведено, що правовий режим воєнного стану не усуває вимог законності та екологічної безпеки, а спричиняє модифікацію механізмів публічного адміністрування через застосування спеціальних адміністративно-правових режимів, спрощення окремих процедур і трансформацію форм державного впливу на суб'єктів аграрного господарювання.

Установлено, що адміністративно-правові інструменти стимулювання зеленої трансформації аграрного сектору доцільно розглядати як систему взаємопов'язаних регуляторних, дозвільних, контрольних, стимулюючих та інформаційно-цифрових засобів управлінського впливу. Обґрунтовано, що в умовах воєнного стану відбувається трансформація дозвільної та контрольної діяльності держави, яка проявляється у спрощенні адміністративних процедур, обмеженні планових контрольних заходів, розширенні декларативного принципу здійснення господарської діяльності та застосуванні прискорених процедур отримання дозволів і реєстрацій. Доведено, що такі зміни не означають повної дерегуляції, а спрямовані на забезпечення безперервності агровиробництва за одночасного збереження мінімально необхідних стандартів екологічної безпеки та раціонального використання природних ресурсів.

Обґрунтовано, що важливу роль у стимулюванні екологічно орієнтованих моделей аграрного господарювання відіграють стимулюючі адміністративно-правові інструменти, зокрема субсидії, гранти, компенсаційні механізми, державні програми підтримки та інші форми фінансового сприяння, у тому числі реалізовані із залученням міжнародної допомоги. Доведено, що зазначені механізми мають адміністративно-правову природу, оскільки їх застосування здійснюється в межах публічно-владної компетенції, на підставі нормативно визначених процедур і критеріїв доступу. Окремо встановлено зростання ролі інформаційно-цифрових інструментів публічного адміністрування, зокрема електронних реєстрів,

цифрових платформ та електронних сервісів, які забезпечують прозорість розподілу публічної підтримки, спрощення доступу до адміністративних послуг і мінімізацію впливу людського фактора.

У результаті порівняльного аналізу встановлено, що українська модель адміністративно-правового стимулювання зеленої трансформації аграрного сектору в умовах воєнного стану має переважно антикризовий і відновлювальний характер, тоді як підходи Європейського Союзу у межах Спільної аграрної політики ґрунтуються на принципі екологічної умовності державної підтримки та поєднанні фінансових стимулів із вимогами екологічної результативності. На цій підставі обґрунтовано доцільність модернізації національної системи адміністративно-правових інструментів у напрямі посилення правового зв'язку між державною підтримкою та впровадженням екологічно значущих практик, розширення цифрових механізмів адміністрування, підвищення прозорості процедур та поступової адаптації національної моделі аграрного управління до підходів, сформованих у праві Європейського Союзу.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ «ЗЕЛЕНОЇ» ТРАНСФОРМАЦІЇ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

3.1. Удосконалення нормативно-правового забезпечення публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору України

Сучасний стан правового регулювання «зеленої» трансформації аграрного сектору України засвідчує формування складного багаторівневого нормативного масиву, в межах якого поєднуються приписи аграрного, екологічного, земельного, господарського та адміністративного законодавства. Така багатокomпонентність є об'єктивно зумовленою, оскільки зелена трансформація аграрного сектору не зводиться ані до природоохоронної політики, ані до державної підтримки сільськогосподарського товаровиробника. Йдеться про комплексну зміну засад публічного впливу на аграрне виробництво з урахуванням вимог екологічної безпеки, відновлення природних ресурсів, кліматичної стійкості, продовольчої безпеки та європейської інтеграції України. За таких умов нормативно-правове забезпечення у цій сфері має ґрунтуватися не на механічному накопиченні розрізнених приписів, а на їх внутрішній узгодженості, функціональній взаємопов'язаності та процедурній визначеності. Саме це становить необхідну передумову переходу від фрагментарного правового впливу до цілісної моделі публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору [52; 70; 81].

Потреба в удосконаленні нормативно-правового забезпечення зумовлена не лише євроінтеграційною динамікою, а й внутрішніми вадами чинного правового регулювання. Передусім слід відзначити фрагментарність правового масиву: аграрне законодавство історично зосереджувалося на

питаннях виробництва, ринку, підтримки та продовольчої стабільності, тоді як екологічне – на охороні довкілля, природних ресурсів, оцінці впливів і запобіганні шкоді. Унаслідок цього норми, що стосуються аграрного природокористування, збереження ґрунтів, застосування пестицидів, органічного виробництва, державної підтримки, екологічних процедур та цифрового адміністрування, існують переважно в режимі паралельного, а не системно узгодженого правового регулювання. Це породжує колізії, дублювання, нечіткість компетенції та, що найістотніше, ускладнює для адресата адміністративного впливу розуміння того, які саме вимоги держава висуває до «зеленої» трансформації та в яких процедурних формах такі вимоги реалізуються. Такий стан нормативного середовища не відповідає вимогам правової визначеності, а відтак потребує цілеспрямованої систематизації [39; 87; 88; 92].

У вітчизняному праві нормативна база «зеленої» трансформації аграрного сектору фактично складається з кількох взаємопов'язаних блоків. Перший блок утворюють акти, що визначають загальні напрями державної аграрної політики та політики сільського розвитку. Другий – акти екологічного спрямування, які встановлюють стратегічні, процедурні та матеріальні вимоги щодо охорони довкілля. Третій – акти спеціального галузевого регулювання, зокрема у сфері органічного виробництва, державного контролю безпеки, поводження з агрохімікатами, використання земельних і водних ресурсів. Четвертий – акти, спрямовані на цифрове адміністрування, облік, верифікацію відомостей та надання підтримки через електронні системи. Нарешті, п'ятий блок становлять норми адміністративно-процедурного характеру, які мають забезпечувати законність, прозорість і передбачуваність рішень суб'єктів публічної адміністрації. Проблема полягає не в самому існуванні названих нормативних блоків, а в недостатньому рівні їх змістовної та процедурної узгодженості. Саме через це правове регулювання в досліджуваній сфері ще

не набуло достатніх ознак цілісної адміністративно-правової системи [64; 77; 84].

За таких умов систематизація аграрного та екологічного законодавства постає не як суто технічне, а як концептуальне завдання правотворчості. Її зміст не повинен зводитися до формальної кодифікації або до суто редакційного впорядкування нормативного матеріалу. Значно важливішим є функціональне узгодження правових режимів, які сьогодні регулюють споріднені суспільні відносини, але виходять із різних нормативних логік. Для аграрного законодавства традиційно властивий виробничо-економічний підхід, для екологічного – охоронно-обмежувальний. Натомість зелена трансформація аграрного сектору потребує інтегративної нормативної логіки, заснованої на поєднанні стимулювання, регулювання, моніторингу та контролю. Це означає, що в центрі систематизації має перебувати не окрема галузь права, а комплексний предмет правового впливу – екологічно стале аграрне виробництво як об'єкт публічного адміністрування. Лише за цієї умови може бути забезпечене узгоджене нормативне регулювання державної підтримки, обмежувальних механізмів, адміністративних процедур, інформаційного супроводу та правових гарантій [39; 180].

На наш погляд, систематизація відповідного нормативного масиву має здійснюватися у двох взаємопов'язаних вимірах. Перший – горизонтальний, коли забезпечується погодженість між актами різної галузевої належності, але однакового функціонального призначення. Саме тут ідеться про зближення аграрних, екологічних, земельних та адміністративно-процедурних норм. Другий – вертикальний, коли узгоджуються акти різної юридичної сили: закон, підзаконний акт, адміністративний регламент, цифровий порядок адміністрування, умови надання підтримки, вимоги до верифікації, контролю та звітності. За відсутності горизонтального узгодження виникає галузева розірваність правового регулювання; за відсутності вертикального – загальні законодавчі приписи не трансформуються у чіткі процедурні механізми правозастосування. Тому

вдосконалення нормативно-правового забезпечення має орієнтуватися на одночасне подолання обох вад. У цьому аспекті особливого значення набуває Закон України «Про адміністративну процедуру», який на законодавчому рівні вперше комплексно закріпив загальні вимоги до прийняття індивідуальних адміністративних актів, участі особи в адміністративному провадженні, мотивування рішення, дотримання строків, належного повідомлення, перегляду та оскарження. Для сфери «зеленої» трансформації аграрного сектору це має не допоміжне, а базове значення [2; 37; 52]. Закон про адміністративну процедуру має принципове значення саме тому, що зелена трансформація аграрного сектору дедалі менше обмежується нормативним проголошенням цілей і дедалі більше реалізується через індивідуалізовані рішення публічної адміністрації. Це, зокрема, рішення про включення або невключення суб'єкта до програм підтримки, підтвердження відповідності встановленим вимогам, внесення чи коригування відомостей у державних реєстрах, застосування контрольних заходів, реагування на порушення, надання погоджень, висновків, приписів або відмов. Якщо такі рішення ухвалюються в різних галузевих режимах без єдиної процедурної рамки, правозастосування стає непрозорим і непередбачуваним. Саме тому подальше вдосконалення нормативного забезпечення повинно полягати, зокрема, у приведенні спеціальних аграрних та екологічних процедур у відповідність із загальними вимогами адміністративної процедури. Йдеться не про усунення галузевої специфіки, а про її впорядкування на засадах законності, офіційного з'ясування всіх обставин справи, участі заінтересованої особи, належного повідомлення та вмотивованості адміністративного акта [52].

Напрямом нормативного вдосконалення є гармонізація стратегічних актів аграрної та екологічної політики. На сьогодні така гармонізація здійснюється, проте ще не має достатньо чіткої юридичної форми. З одного боку, діє Стратегія державної екологічної політики до 2030 року, яка орієнтує на інтеграцію екологічних вимог у всі сектори державної політики. З другого

– у 2024 році схвалено програмно-стратегічний документ – Стратегію розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на період до 2030 року, а також затверджено операційний план її реалізації на 2025–2027 роки. Однак така паралельність стратегічних документів повинна бути доповнена чіткими нормативними механізмами їх взаємного узгодження: спільними індикаторами, взаємоузгодженими поняттями, обов’язковістю врахування екологічних цілей у програмах підтримки, а аграрних реалій – у природоохоронному плануванні. Інакше стратегічна єдність залишатиметься декларативною. Тому доцільним видається встановлення на рівні закону або акта Кабінету Міністрів України вимоги щодо обов’язкового врахування цілей «зеленої» трансформації в державних і регіональних програмах аграрного розвитку [81; 94].

Удосконалення нормативної бази є неможливим без урахування *acquis* Європейського Союзу у сфері сталого сільського господарства. В сучасних умовах значення має не формальне відтворення окремих інститутів права Європейського Союзу, а засвоєння їх регулятивної логіки. Право Європейського Союзу у сфері спільної аграрної політики дедалі виразніше орієнтується не на розподіл фінансової підтримки як самоціль, а на результат-орієнтований підхід, за якого надання підтримки пов’язується з досягненням визначених екологічних і кліматичних результатів, а також із належною системою планування, моніторингу, звітності та контролю. Регламент (ЄС) 2021/2115, яким встановлено правила підтримки на підставі стратегічних планів спільної аграрної політики, виходить із програмного підходу, що поєднує фінансування, екологічні вимоги та національне планування. Регламент (ЄС) 2021/2116, своєю чергою, формує систему фінансування, управління, моніторингу та контролю у відповідній сфері. Для України це має подвійне значення: по-перше, як орієнтир гармонізації законодавства; по-друге, як модель перетворення державної аграрної підтримки на правовий інструмент «зеленої» трансформації [203; 205].

У контексті імплементації *acquis* ЄС слід підкреслити, що методологічно правильним є виділити ті елементи *acquis*, які підлягають безпосередньому нормативному відтворенню, і ті, які мають бути адаптовані через національні адміністративно-правові форми. До першої групи належать вимоги щодо органічного виробництва, прозорості походження продукції, процедур контролю, цифрового обігу даних, оцінки екологічних ефектів і належного планування. До другої – способи інституційної реалізації, співвідношення центрального та місцевого рівнів, форми державної підтримки, ступінь використання реєстрів і електронних кабінетів, порядок адміністративного перегляду рішень. Саме такий селективно-адаптивний підхід дає змогу уникнути як нормативного формалізму, так і декларативної «європеїзації» без належного правового наповнення [132; 201].

Особливо показовою у цьому відношенні є сфера органічного виробництва. Український Закон від 10 липня 2018 року № 2496-VIII створив важливу нормативну основу для правового регулювання органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції. Проте сам по собі він не охоплює всіх потреб «зеленої» трансформації аграрного сектору, оскільки органічне виробництво становить лише один із її напрямів, хоча й найбільш інституційно оформлений. Регламент (ЄС) 2018/848 переконливо демонструє, що правове регулювання у цій сфері має будуватися не лише на матеріальних стандартах, а й на чітких правилах сертифікації, контролю, інформування споживача, простежуваності та взаємного визнання процедурних результатів. Для українського законодавства це означає потребу в подальшому вдосконаленні підзаконного регулювання, а також у включенні норм про органічне виробництво до ширшої системи державної аграрної та екологічної політики, в межах якої органічний сектор пов'язується з програмами підтримки, екологічним моніторингом і цифровим адмініструванням [84; 201].

Не менш значущим напрямом є нормативне забезпечення екологічної умовності державної підтримки. У попередніх підрозділах дослідження вже

було встановлено, що українська система стимулювання аграрного сектору тривалий час орієнтувалася переважно на виробничі, соціальні та антикризові цілі, тоді як екологічний компонент не мав достатньо послідовного й системного нормативного закріплення. Натомість сучасне європейське регулювання виходить із принципово іншого підходу, за якого надання підтримки поєднується з дотриманням стандартів належного господарювання, умов екологічної стійкості, вимірюваністю результатів та звітністю щодо них. У цьому аспекті для України мають значення зміни 2025 року до законодавства про державну аграрну політику та організаційні засади здійснення підтримки в аграрному секторі, які створюють організаційно-правові передумови для подальшого запровадження елементів екологічної умовності державної підтримки. Йдеться передусім про оновлення організаційних засад надання державної підтримки, уточнення механізмів її адміністрування та нормативне посилення вимог до впорядкування процедур прийняття рішень у цій сфері, що в подальшому може бути використано для поєднання державної допомоги з визначеними критеріями відповідності, у тому числі екологічного характеру. Однак навіть за наявності таких змін подальша нормативна робота має полягати у прямому закріпленні принципу екологічної умовності підтримки, а також у визначенні процедурних наслідків його недодержання: способів перевірки, підстав відмови, порядку усунення невідповідностей, форм адміністративного перегляду. Без цього екологічна складова державної підтримки залишатиметься програмним положенням, а не реально діючим правовим механізмом [56; 70; 187]. Нормативна імплементація *acquis* ЄС повинна також охоплювати процедури стратегічного планування та екологічного оцінювання. Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» вже закріпив належний процедурний інструмент, однак його застосування у сфері аграрного планування ще не набуло достатньої системності. Зелена трансформація аграрного сектору передбачає, що рішення щодо розвитку виробництва, використання земель, меліорації, відновлення деградованих територій, логістики, переробки,

інфраструктури та сільських територій повинні прийматися не ізольовано, а з урахуванням стратегічних екологічних наслідків. У цьому контексті правове завдання полягає не лише у збереженні інституту стратегічної екологічної оцінки, а й у його чіткішому впровадженні в систему аграрного програмування на державному та регіональному рівнях. Подібне стосується й процедури оцінки впливу на довкілля щодо окремих видів діяльності. Удосконалення нормативної бази в цій частині має полягати в поєднанні екологічних процедур із подальшими адміністративними рішеннями щодо допуску до програм підтримки, реалізації інфраструктурних проєктів, реконструкції або розширення виробництва [87; 92].

Однією з найбільш суттєвих вад чинного правового регулювання є наявність колізій між галузевими нормативно-правовими актами. Такі колізії не слід розуміти лише у вузькому значенні формальної суперечності між двома правовими нормами. У сфері «зеленої» трансформації аграрного сектору значно частіше маємо справу з функціональними колізіями, коли різні нормативні режими орієнтовані на різні цілі й тому породжують протилежні моделі правозастосування. Так, режим стимулювання аграрного виробництва може підштовхувати до інтенсифікації, тоді як екологічний режим – до обмеження або переорієнтації певних практик; режим спрощення окремих адміністративних процедур в умовах воєнного стану може об'єктивно знижувати інтенсивність окремих регулятивних фільтрів, тоді як екологічне законодавство потребує належної превентивності; режим швидкого надання допомоги виробникові може конфліктувати з вимогою перевірки екологічних умов і повноти даних. Усе це потребує вироблення належних засобів законодавчого узгодження, а не ситуативного переважання однієї регулятивної мети над іншою [52].

До числа найтипівіших колізій слід віднести, по-перше, термінологічну неузгодженість. Поняття «зелена трансформація», «стале сільське господарство», «екологізація аграрного виробництва», «стійкі практики», «органічне виробництво», «екологічно безпечне виробництво»,

«кліматично орієнтоване господарювання» вживаються в законодавстві, стратегічних документах і науковій літературі в неоднакових смислових обсягах. По-друге, колізії виникають на рівні правових наслідків: невідповідність екологічним вимогам не завжди прямо пов'язується з режимом державної підтримки або з процедурою доступу до певних видів програм. По-третє, наявна процедурна колізійність, коли окремі спеціальні акти не приведені у відповідність до логіки Закону України «Про адміністративну процедуру». По-четверте, спостерігається інституційна колізійність, коли різні органи наділені суміжними повноваженнями, але нормативні акти недостатньо чітко визначають межі їх взаємодії та відповідальності. Подолання названих вад можливе лише шляхом комплексного правотворчого впливу [52; 70; 81].

На наш погляд, усунення таких колізій має відбуватися у трьох формах. Перша – термінологічна гармонізація, що передбачає закріплення в базовому законодавстві єдиного понятійно-категоріального блоку для сфери «зеленої» трансформації аграрного сектору. Друга – функціональна гармонізація, за якої норми про державну підтримку, екологічний контроль, реєстри, оцінювання, сертифікацію та простежуваність поєднуються в єдиний регулятивний цикл. Третя – процедурна гармонізація, що означає приведення галузевих адміністративних процедур у відповідність до загальних вимог належного адміністративного провадження. Саме остання форма видається найменш розробленою у чинному праві, хоча саме вона найбільше впливає на практичне становище агровиробника. Навіть змістовно виважене право за відсутності чіткої процедури його реалізації неминуче втрачає передбачуваність і справедливість [27; 231].

У зв'язку з цим особливої уваги потребує розроблення рамкових адміністративно-правових стандартів «зеленої» трансформації аграрного сектору. Під такими стандартами доцільно розуміти не технічні нормативи виробництва і не екологічні показники як такі, а загальні обов'язкові правові вимоги до змісту, форми та процедури діяльності суб'єктів публічної

адміністрації у сфері формування і реалізації «зеленої» аграрної політики. Інакше кажучи, йдеться про стандарти адміністративного впливу, а не лише про стандарти господарської поведінки виробника. Такі стандарти мають визначати належну юридичну форму тих управлінських рішень, через які держава забезпечує впровадження екологічних і кліматичних цілей в аграрному секторі. Без такої рамки навіть прогресивні матеріальні приписи залишаються розпорошеними, а їх застосування – нерівномірним. Перевага рамкового підходу полягає в тому, що він дає змогу не перевантажувати закон надмірною деталізацією, водночас установлюючи обов'язкові межі для подальшого підзаконного регулювання та правозастосування. Саме в цьому значенні рамкові стандарти пропонується розглядати не як факультативні орієнтири, а як обов'язкові вимоги до змісту, форми та процедури належного здійснення адміністративної діяльності у сфері «зеленої» трансформації аграрного сектору [52; 102; 212].

До числа таких рамкових стандартів, на наш погляд, слід віднести: стандарт законності та належної компетенції; стандарт правової визначеності екологічних і адміністративних вимог; стандарт прозорості критеріїв доступу до державної підтримки; стандарт пропорційності адміністративних обмежень і втручання; стандарт обов'язкового врахування екологічних наслідків у процесі планування та прийняття рішень; стандарт цифрової простежуваності, достовірності та верифікованості даних; стандарт міжвідомчої погодженості управлінських рішень; стандарт мотивованості адміністративного акта; стандарт адміністративного перегляду та оскарження рішень. У своїй сукупності такі стандарти повинні виконувати подвійну функцію: по-перше, бути орієнтиром для подальшої правотворчої діяльності; по-друге, слугувати критерієм оцінки належності правозастосування у сфері «зеленої» трансформації аграрного сектору. Такі стандарти можуть бути закріплені або в окремому рамковому законі, або шляхом внесення системних змін до базових законодавчих актів аграрного, екологічного та адміністративно-процедурного спрямування. З точки зору законодавчої

техніки другий шлях видається реалістичнішим, однак перший – концептуально чистішим [70; 81; 137].

Істотне значення для нормативної оптимізації має цифровий вимір публічного адміністрування. Прийняття Закону України «Про інформаційно-комунікаційну систему “Державний аграрний реєстр” та постанови Кабінету Міністрів України від 13 травня 2025 року № 549 створили новий правовий інструмент інформаційного забезпечення державної аграрної політики. Проте правове значення Державного аграрного реєстру не повинно зводитися лише до функції технічного обліку отримувачів послуг чи державної підтримки. У перспективі ця система може набути значення нормативно закріпленого інструмента збирання, перевірки, обміну та використання даних, що підтверджують відповідність суб’єкта встановленим умовам, у тому числі екологічним. Саме тому подальше вдосконалення законодавства має бути спрямоване на те, щоб цифрові процедури не підміняли собою адміністративні гарантії, а навпаки – посилювали їх: забезпечували фіксацію етапів провадження, доступ особи до власних даних, можливість виправлення помилок, належне повідомлення та прозорість критеріїв автоматизованої перевірки. У протилежному разі цифровізація лише відтворюватиме попередні вади правового регулювання в новій технічній формі [18; 77].

Нормативне вдосконалення повинно також охоплювати сферу контролю та нагляду. «Зелена» трансформація не може бути зведена ані до добровільного саморегулювання, ані до суто фіскального розподілу коштів. Її правова природа передбачає поєднання стимулювання з перевіркою дотримання відповідних умов. Однак контроль у цій сфері повинен бути юридично впорядкованим, ризикоорієнтованим і процесуально коректним. Закон України «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров’я та благополуччя тварин: Закон України від 18.05.2017 № 2042-VIII» створює важливу основу для державного контролю у споріднених сферах, але для

цілей «зеленої» трансформації аграрного сектору цього недостатньо. Необхідним є чіткіше нормативне поєднання контрольних повноважень із процедурами надання підтримки, ведення реєстрів, підтвердження статусів, а також із правом особи на оскарження контрольних висновків, що впливають на її правове становище. Контроль без належної процедури породжує адміністративну довільність; процедура без реального контролю зводить екологічні вимоги до декларативного рівня. Саме тому їх нормативне поєднання повинно становити окремий предмет правотворчої роботи [64; 82; 88; 90].

З огляду на наведене, найбільш доцільними видаються такі напрями правотворчої оптимізації. По-перше, необхідно внести зміни до базового аграрного законодавства з метою нормативного закріплення принципу екологічної умовності державної підтримки, принципу інтеграції екологічних вимог у програми аграрного розвитку та принципу цифрової простежуваності адміністративних рішень. По-друге, слід установити на рівні закону вимогу про приведення спеціальних процедур у сфері «зеленої» аграрної політики у відповідність до Закону України «Про адміністративну процедуру». По-третє, потрібне нормативне визначення мінімального переліку рамкових адміністративно-правових стандартів «зеленої» трансформації. По-четверте, доцільно закріпити на підзаконному рівні порядок міжвідомчого погодження рішень, що одночасно стосуються аграрної підтримки та екологічних наслідків. По-п'яте, необхідно забезпечити повноцінну інтеграцію Державного аграрного реєстру до системи адміністрування підтримки, верифікації даних та процедурного інформування особи. У своїй сукупності такі заходи створили б цілісніше та більш передбачуване нормативне середовище у сфері публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору [52; 70; 77; 102; 106].

Водночас оптимізація нормативно-правового забезпечення не повинна здійснюватися шляхом надмірного нарощування регулятивного тиску. Помилковим був би такий підхід, за якого «зелена» трансформація

ототожнювалася б із простим розширенням переліку заборон, приписів та обов'язків для сільськогосподарського товаровиробника. Така модель не лише суперечила б засадам належного урядування, а й об'єктивно послаблювала б сприйняття «зеленої» політики як спільного публічного інтересу. Натомість удосконалення законодавства має забезпечити рівновагу між екологічною цілеспрямованістю й господарською здійсненністю, між вимогливістю й прогнозованістю, між контрольною функцією держави й її сервісно-координаційною роллю. Саме така рівновага простежується в сучасних європейських підходах, де сталий розвиток аграрного сектору забезпечується не одним лише примусом, а поєднанням стандартів, програмних механізмів, фінансових інструментів, інформаційних ресурсів і процедурних гарантій. Для України, з огляду на умови війни, відновлення та європейської інтеграції, це має особливо істотне значення [187; 191].

Отже, удосконалення нормативно-правового забезпечення публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору України слід розуміти як системну правотворчу діяльність, спрямовану на подолання фрагментарності чинного регулювання, гармонізацію аграрного та екологічного законодавства, імплементацію ключових елементів *acquis* Європейського Союзу, усунення функціональних і процедурних колізій, а також на запровадження рамкових адміністративно-правових стандартів, здатних забезпечити належну юридичну форму публічного впливу в цій сфері. Практичний зміст такої оптимізації полягає не в заміні одного набору норм іншим, а в перетворенні роз'єднаних нормативних приписів на цілісну систему, де стратегічні цілі, матеріальні вимоги, адміністративні процедури, цифрові інструменти, контрольні механізми і правові гарантії діють узгоджено. Саме в цьому вбачається одна з ключових умов переходу від декларативної екологізації аграрної політики до справді правово забезпеченої «зеленої» трансформації аграрного сектору України [13; 52; 94; 120; 203].

Авторські пропозиції. Проведений у підрозділі аналіз дає підстави для висновку, що подальше вдосконалення нормативно-правового забезпечення

публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору України не може обмежуватися лише фрагментарним внесенням змін до окремих галузевих нормативно-правових актів. Хоча такий шлях є необхідним для поточного усунення виявлених прогалин і колізій, сам по собі він не здатний забезпечити належної системності правового регулювання. Становлення цілісної моделі публічного адміністрування у досліджуваній сфері потребує закріплення єдиних рамкових засад, які поєднували б стратегічні орієнтири аграрної політики, екологічні вимоги до господарювання, адміністративно-процедурні стандарти діяльності суб'єктів публічної адміністрації та гарантії дотримання прав і законних інтересів суб'єктів аграрного сектору.

Саме тому доцільним видається розроблення Концепції проєкту Закону України «Про засади публічного адміністрування “зеленої” трансформації аграрного сектору України». Запропонована Концепція не покликана замінювати чи підміняти чинні законодавчі акти у сфері аграрної політики, охорони довкілля, земельних відносин або державної підтримки сільського господарства. Її призначення полягає у формуванні єдиної нормативної рамки, в межах якої «зелена» трансформація аграрного сектору розглядатиметься не як сукупність окремих природоохоронних чи економічних заходів, а як самостійний об'єкт публічного адміністрування, що потребує чіткого законодавчого оформлення.

Необхідність підготовки такого законопроєкту зумовлюється сукупністю взаємопов'язаних чинників. По-перше, чинне законодавство України характеризується фрагментарністю правового регулювання відносин, пов'язаних з екологізацією аграрного виробництва. Норми, що регламентують державну аграрну політику, охорону земель, використання природних ресурсів, органічне виробництво, застосування пестицидів, екологічну оцінку, державну підтримку сільськогосподарських товаровиробників і цифрове адміністрування, існують переважно відокремлено та не утворюють єдиної системи правового впливу. По-друге, у

законодавстві відсутнє цілісне визначення засад публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору, його мети, принципів, суб'єктного складу та адміністративно-правових інструментів реалізації. По-третє, євроінтеграційний курс України зумовлює необхідність не лише формального наближення до *acquis* Європейського Союзу, а й запровадження таких правових механізмів, які забезпечували б реальне поєднання аграрної, екологічної та адміністративної політики в єдиному управлінському циклі. По-четверте, розвиток цифрових інструментів державного управління, включаючи функціонування Державного аграрного реєстру, інтегрованої системи адміністрування та контролю, системи даних щодо сталого розвитку сільського господарства і Виплатної агенції, вже набув нормативного оформлення, але потребує подальшого узгодження в межах єдиної адміністративно-правової конструкції [56; 77].

З огляду на це метою пропонованої Концепції є вироблення законодавчих засад цілісного, внутрішньо узгодженого та процедурно визначеного публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору України. Її зміст має бути спрямований на нормативне забезпечення переходу від розрізненого регуляторного впливу до комплексної моделі, у межах якої поєднуються стратегічне планування, поєднання державної підтримки з установленими критеріями відповідності, адміністративні процедури прийняття рішень, цифрова верифікація даних, моніторинг результативності та правовий захист суб'єктів аграрного сектору.

На наш погляд, у Концепції доцільно передбачити, що предметом майбутнього закону мають бути відносини, пов'язані з формуванням і реалізацією державної політики у сфері «зеленої» трансформації аграрного сектору, визначенням повноважень суб'єктів публічної адміністрації, закріпленням принципів та адміністративно-правових інструментів відповідної діяльності, а також установленням гарантій дотримання прав і законних інтересів суб'єктів аграрного сектору.

У першому розділі майбутнього закону доцільно закріпити загальні положення, зокрема мету закону, сферу його дії, основні терміни та засади державної політики у сфері «зеленої» трансформації аграрного сектору. Саме тут має бути нормативно визначено поняття «зелена трансформація аграрного сектору», «публічне адміністрування зеленої трансформації аграрного сектору», «адміністративно-правові інструменти зеленої трансформації», «цифрове адміністрування у сфері зеленої аграрної політики», а також критерії відповідності, що можуть братися до уваги при наданні окремих видів державної підтримки. Уведення такого понятійного апарату є необхідним для подолання наявної термінологічної розпорошеності та забезпечення однакового тлумачення ключових категорій у правозастосуванні.

Другий розділ повинен бути присвячений принципам публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору. До таких принципів, на наш погляд, слід віднести принцип законності, принцип сталого розвитку, принцип інтегрованості аграрної, екологічної та кліматичної політики, принцип наукової обґрунтованості управлінських рішень, принцип пропорційності адміністративного впливу, принцип прозорості та відкритості, принцип участі заінтересованих осіб, принцип цифрової простежуваності адміністративних процедур, принцип пріоритетності збереження та відновлення природних ресурсів, принцип поєднання стимулюючих, регуляторних і контрольних засобів, а також принцип правової визначеності та передбачуваності [52; 82].

Третій розділ слід присвятити системі суб'єктів публічного адміністрування у сфері «зеленої» трансформації аграрного сектору та їх компетенції. У ньому необхідно визначити повноваження Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади, насамперед Міністерства економіки, довілля та сільського господарства України та Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, інших уповноважених органів, а також місцевих державних адміністрацій та органів місцевого

самоврядування. При цьому принципово важливо закріпити не лише перелік суб'єктів, а й загальні правила координації їх діяльності, взаємного погодження управлінських рішень, інформаційного обміну та відповідальності за неналежне здійснення компетенції [48; 104].

Четвертий розділ проєктованого закону повинен визначати основні адміністративно-правові інструменти «зеленої» трансформації аграрного сектору. У ньому слід передбачити правові засади стратегічного планування, програмного регулювання, державної підтримки, цифрового супроводу, моніторингу та контролю. Особливу увагу слід приділити нормативному закріпленню вимоги, за якою надання окремих видів державної підтримки у сфері аграрного виробництва має пов'язуватися з дотриманням установлених критеріїв відповідності, у тому числі критеріїв раціонального використання природних ресурсів, дотримання екологічних вимог, належного ведення обліку та подання достовірних даних. Такий підхід узгоджувався б і з новелами Закону № 4619-IX, яким уже закріплено Виплатну агенцію, систему даних щодо сталого розвитку сільського господарства та інтегровану систему адміністрування і контролю [11; 56; 105].

П'ятий розділ має визначати засади адміністративних процедур у сфері «зеленої» трансформації аграрного сектору. Тут доцільно прямо встановити, що прийняття індивідуальних рішень суб'єктами публічної адміністрації в цій сфері здійснюється з дотриманням вимог Закону України «Про адміністративну процедуру», якщо інше не встановлено спеціальним законом, але лише тією мірою, якою таке спеціальне регулювання не знижує рівень процедурних гарантій особи. Саме такий підхід уже знайшов відображення у чинному законодавстві про державну аграрну політику та державну політику сільського розвитку, що підтверджується прямою відсилкою до Закону України «Про адміністративну процедуру» у статті 1.4 відповідного закону. У зазначеному розділі можуть бути закріплені основні вимоги до подання та розгляду заяв, збирання і перевірки відомостей,

використання електронних даних, мотивування адміністративних актів, внесення змін до них, їх перегляду, зупинення чи припинення дії [52; 56].

Шостий розділ доцільно присвятити цифровому адмініструванню та інформаційному забезпеченню «зеленої» трансформації аграрного сектору. У ньому необхідно закріпити місце державних інформаційних систем у процедурі прийняття управлінських рішень, зокрема Державного аграрного реєстру, інтегрованої системи адміністрування та контролю, системи даних щодо сталого розвитку сільського господарства та інших інформаційних ресурсів, визначити загальні вимоги до використання цифрових даних, верифікації відомостей, інформаційної взаємодії між органами влади, а також права особи на доступ до інформації про себе, на уточнення недостовірних відомостей та на оскарження рішень, прийнятих із використанням цифрових інструментів. Таке регулювання не дублюватиме чинні акти, а системно поєднає вже закріплені цифрові елементи в єдину модель правового впливу [56; 77; 160; 190].

Сьомий розділ має охоплювати питання контролю, моніторингу, оцінювання результативності та юридичної відповідальності. У ньому доцільно визначити загальні підстави та межі контрольної діяльності у сфері «зеленої» аграрної політики, критерії оцінювання ефективності публічного адміністрування, а також наслідки порушення встановлених вимог як з боку суб'єктів господарювання, так і з боку суб'єктів публічної адміністрації. Разом з тим доцільно уникати надмірної деталізації окремих видів юридичної відповідальності, залишаючи їхню конкретизацію спеціальному галузевому регулюванню [64; 71; 91; 122].

Окремий розділ повинен бути присвячений гарантіям дотримання прав і законних інтересів суб'єктів аграрного сектору. Саме тут слід закріпити право на інформацію, право бути вислуханим у процедурі прийняття несприятливого рішення, право на доступ до матеріалів адміністративної справи, право на адміністративне оскарження та право на судовий захист.

Лише за наявності таких гарантій запропонований закон набуде належної адміністративно-правової завершеності [52; 76].

Отже, запропонована Концепція має прикладне значення. Вона може стати основою для підготовки комплексного законопроекту, спрямованого на подолання фрагментарності чинного регулювання, гармонізацію аграрного й екологічного законодавства, запровадження єдиних адміністративно-процедурних стандартів та формування правових засад для поетапної, послідовної й юридично визначеної «зеленої» трансформації аграрного сектору України. З урахуванням цього вважаємо доцільним подати Концепцію проекту Закону України «Про засади публічного адміністрування “зеленої” трансформації аграрного сектору України» як додаток до дисертаційного дослідження, що засвідчуватиме прикладний характер сформульованих у роботі наукових положень та правотворчих рекомендацій.

3.2. Інституційне вдосконалення системи суб'єктів публічного адміністрування у сфері «зеленої» аграрної політики

У підрозділах 2.2–2.3 дисертаційного дослідження вже було встановлено, що публічне адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору не може бути зведене до сукупності відокремлених дій окремих органів публічної влади. У розділі 1 його обґрунтовано як цілісну багаторівневу систему, в межах якої інституційний, екологічний, економіко-стимулюючий, інформаційний, кліматичний, земельно-ресурсний, соціально-територіальний та євроінтеграційний напрями перебувають у внутрішньому зв'язку; у розділі 2 показано, що європейські моделі адміністрування аграрної політики ґрунтуються на поєднанні стратегічного планування, фінансового забезпечення, контролю, моніторингу та належного інформаційного супроводу; у підрозділі 3.1 доведено необхідність формування цілісної адміністративно-правової моделі та узгодження

аграрного й екологічного законодавства. Відтак у підрозділі 3.2 предметом аналізу є виявлення тих функціональних вад, які перешкоджають перетворенню наявної сукупності суб'єктів на справді впорядковану систему публічного адміністрування.

Слід зазначити, що питання інституційного вдосконалення системи суб'єктів публічного адміністрування у сфері «зеленої» аграрної політики має розглядатися не лише в організаційному, а насамперед у функціональному вимірі. Національне законодавство містить основні правові ланки, необхідні для формування, реалізації та контролю державної політики: Кабінет Міністрів України спрямовує і координує діяльність органів виконавчої влади; центральні органи виконавчої влади реалізують окремі напрями державної політики та здійснюють нормативно-організаційне забезпечення у відповідних сферах; органи місцевого самоврядування беруть участь у вирішенні питань місцевого значення, пов'язаних, зокрема, з використанням земель, природних ресурсів і розвитком територій; Закон України «Про адміністративну процедуру» встановлює загальні вимоги до прийняття та виконання адміністративних актів суб'єктами публічної адміністрації [52; 78; 96]. Однак сама наявність цих елементів ще не означає наявності цілісної інституційної системи.

Чинні стратегічні акти у сфері аграрної та екологічної політики засвідчують нормативне зближення відповідних цілей та поступове поєднання економічних, екологічних і територіальних пріоритетів. Це впливає як зі Стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на період до 2030 року, так і з Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» [81; 94]. Саме тому основна проблема полягає не стільки в недостатності суб'єктного складу, скільки у фрагментарності функціональних зв'язків між суб'єктами публічної адміністрації. Інакше кажучи, маємо не відсутність органів як таких, а неповну узгодженість між формуванням державної політики, її нормативним оформленням, фінансовим

забезпеченням, інформаційним супроводом, моніторингом, контролем та коригуванням адміністративних рішень. Саме в цьому і вбачається центральна інституційна проблема публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору.

Аналіз функціональних вад чинної інституційної моделі публічного адміністрування «зеленої» аграрної політики доцільно розпочати з визнання того, що сама природа предмета адміністративно-правового впливу в цій сфері є міжгалузевою. Аграрний сектор охоплює не лише виробництво продовольства, організацію господарської діяльності та державну підтримку товаровиробника. Він водночас пов'язаний із використанням земель, вод, біологічних ресурсів, дотриманням екологічних обмежень, збереженням природного середовища та відновленням територій. Саме тому адміністративно-правове забезпечення його «зеленої» трансформації не може бути зведене до компетенції одного галузевого органу.

Такий висновок узгоджується і з попередніми розділами дисертації, і з чинною нормативною основою. Засади аграрної політики, засади екологічної політики, компетенція центральних органів виконавчої влади та координаційна роль Кабінету Міністрів України закріплюються різними нормативними актами, що саме по собі свідчить про складний, багатоланковий характер правового регулювання у досліджуваній сфері [78; 96; 109]. З огляду на це, предметом подальшого аналізу має бути не проста констатація множинності суб'єктів, а з'ясування того, яким чином між ними розподілено владні функції та чому цей розподіл не забезпечує належної цілісності адміністративного впливу.

Із суто адміністративно-правового погляду у досліджуваній сфері доцільно виокремити щонайменше п'ять функціональних груп суб'єктів. По-перше, це суб'єкти формування державної політики, які визначають цілі, пріоритети та програмні засади владного впливу. По-друге, суб'єкти реалізації політики, на які покладається адміністративне забезпечення програм, надання підтримки, здійснення процедур і прийняття

індивідуальних адміністративних актів. По-третє, суб'єкти контролю і нагляду, уповноважені перевіряти додержання встановлених вимог, реагувати на порушення та забезпечувати правозастосовну дисципліну. По-четверте, суб'єкти сервісного й інформаційного забезпечення, функція яких полягає в обліку, інформаційному обміні, електронній взаємодії та супроводі адміністративних процедур. По-п'яте, суб'єкти територіального виконання, через діяльність яких державна політика набуває конкретного просторового вираження на рівні областей, районів і територіальних громад. Такий розподіл має не довідкове, а аналітичне значення, оскільки саме він дає можливість виявити слабкі місця чинної інституційної конструкції.

Слід зазначити, що основна вада чинної моделі полягає не у самій наявності кількох суб'єктів, а в недостатній погодженості їхніх функціональних ролей. У чинній системі публічного адміністрування аграрна та екологічна складові державного впливу нерідко реалізуються через відокремлені механізми компетенції, що ускладнює їх поєднання в межах єдиного адміністративного циклу. Екологічні вимоги формуються у площині природоохоронного регулювання, тоді як значна частина заходів державної підтримки агровиробника адмініструється в межах галузевої аграрної політики. Інформаційні ресурси обслуговують окремі процедури, але не завжди забезпечують повне поєднання даних про надання підтримки, результати контролю та екологічні показники. Територіальний рівень здебільшого залучається до виконання окремих заходів, але не завжди має належне процедурне включення у вироблення критеріїв, оцінку результативності чи встановлення локальних наслідків управлінських рішень.

Отже, йдеться не про суто організаційну недосконалість державного управління, а про адміністративно-правову проблему, що виявляється у неповній визначеності компетенції, недостатній процедурній пов'язаності дій суб'єктів публічної адміністрації та відсутності належних правових механізмів міжвідомчої взаємодії.

Не можна не визнати, що зазначена вада виявляється і в нормативній площині. Закон України «Про центральні органи виконавчої влади» визначає організацію, повноваження та порядок діяльності центральних органів виконавчої влади, але сам по собі не створює міжгалузевого механізму поєднання аграрних, екологічних та інформаційних функцій. Закон України «Про адміністративну процедуру» встановлює загальну процедурну модель розгляду й вирішення адміністративних справ, проте не усуває автоматично розривів між різними підсистемами матеріальної компетенції. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» закріплює участь територіальних громад у вирішенні питань місцевого значення, однак на практиці це ще не означає їх належного включення до єдиного циклу формування, реалізації і контролю зеленої аграрної політики [52; 80; 96; 106]. Отже, йдеться не про прогалину у вигляді повної відсутності правового регулювання, а про недостатню узгодженість уже наявних нормативних та інституційних елементів.

З огляду на наведене, є підстави для виокремлення категорії неповного адміністративного циклу зеленої аграрної політики. У класичному розумінні адміністративно-правовий вплив виявляється через компетенцію суб'єкта публічної адміністрації, здійснення адміністративної процедури, прийняття адміністративного акта, контроль за його виконанням та подальше правозастосовне реагування. У досліджуваній сфері такий цикл має охоплювати визначення стратегічних цілей, нормативне закріплення аграрних і екологічних вимог, адміністрування заходів підтримки, облік відповідних даних, моніторинг виконання, контроль дотримання встановлених умов і подальше коригування державної політики. Якщо ці ланки роз'єднані між собою, а взаємодія між суб'єктами не має належної процедурної визначеності, виникає підстава говорити саме про неповноту адміністративного циклу. Під неповним адміністративним циклом зеленої аграрної політики, таким чином, слід розуміти такий стан інституційної організації, за якого формування цілей, правове регулювання, бюджетна

підтримка, інформаційне супроводження адміністративних процедур, моніторинг, контроль і корекція політики здійснюються різними суб'єктами без достатньої функціональної узгодженості, без усталених процедур взаємодії та без спільної системи показників результативності. Така неповнота має наслідком ослаблення правового зв'язку між стадіями владного впливу та зниження результативності самої державної політики.

На користь такого висновку свідчать не лише результати власного дослідження, а й сучасні зарубіжні аналітичні матеріали. У доповідях SIGMA/OECD щодо якості публічного адміністрування в Україні особлива увага приділяється спроможності до координації, стратегічного планування, формування державної політики, цифровізації та надання послуг, а не лише формальному існуванню окремих установ [199]. У документах OECD, присвячених ролі урядового центру та узгодженості державної політики, підкреслюється, що міжвідомча роз'єднаність знижує результативність державного управління, особливо в тих сферах, де поєднуються галузеві, екологічні, територіальні та інформаційні елементи [189; 221]. Зіставлення цих підходів із досліджуваною сферою дає підстави стверджувати, що чинна українська модель інституційного забезпечення зеленої аграрної політики все ще зберігає переважно секторний характер, тоді як сам предмет правового регулювання вже давно набув міжгалузевої природи. Аграрна політика не може бути зведена лише до системи підтримки виробника. Так само екологічна політика у сфері сільського господарства не може обмежуватися класичним державним наглядом за додержанням природоохоронного законодавства. Сучасна «зелена» трансформація вимагає включення екологічних вимог до самої архітектури аграрного адміністрування. У цьому відношенні європейський досвід є показовим. У межах Спільної аграрної політики Європейського Союзу підтримка, перевірка, моніторинг, обробка даних та оцінка результативності пов'язуються в інтегрованих процедурах. *Integrated Administration and Control System* слугує засобом поєднання заяв,

перевірок, виплат, моніторингу та реагування на невиконання встановлених умов [177].

В українських умовах інформаційне забезпечення та електронна взаємодія поки що не забезпечують повного процедурного поєднання даних про державну підтримку, контроль, моніторинг та екологічні результати. Наявність Державного аграрного реєстру та інших електронних інформаційних систем є важливим кроком уперед. Офіційне визначення Державного аграрного реєстру засвідчує його значення як інформаційно-комунікаційної системи у сфері формування й реалізації державної аграрної політики. Разом із тим аналіз його сучасної функціональної ролі дає підстави для висновку, що на нинішньому етапі він використовується переважно як засіб сервісного та облікового супроводу адміністративних процедур і ще не забезпечує повного процедурного поєднання даних про підтримку, контроль, моніторинг та екологічні результати. Саме в цьому виявляється одна з ключових вад чинної моделі: цифрові засоби застосовуються переважно для обслуговування окремих процедур, а не як повноцінний інструмент правового зв'язку між різними стадіями публічного адміністрування. Водночас у європейських документах цифровізація аграрної сфери розглядається як передумова точнішого обліку, прозорішого контролю та кращого узгодження управлінських рішень із фактичними даними [136; 160].

Окремого наголосу потребує і територіальний вимір проблеми. Недосконалість чинної інституційної моделі виявляється не лише на рівні центральних органів виконавчої влади, а й у недостатній вбудованості територіального рівня в єдиний адміністративний цикл. Органи місцевого самоврядування, місцеві державні адміністрації, а також органи та посадові особи, які здійснюють місцеве планування, збирання даних і спостереження за станом відповідних територій, нерідко опиняються в становищі виконавців окремих приписів, але не повноцінних учасників формування критеріїв, збирання достовірних локальних даних, належно підтверджених у встановленому порядку, та оцінки реальних наслідків управлінських рішень.

Тимчасом сучасні підходи до багаторівневого врядування виходять із того, що результативність політики залежить від здатності національного, регіонального та місцевого рівнів діяти не ізольовано, а погоджено [188; 214]. Для досліджуваної сфери це має особливе значення, оскільки екологічні наслідки аграрної діяльності, стан земель, водних об'єктів, деградованих і постраждалих територій завжди мають конкретний просторовий вимір.

До сказаного необхідно додати й те, що в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення інституційна роз'єднаність стає особливо небезпечною. У цій ситуації йдеться вже не лише про належну організацію владної діяльності, а й про спроможність держави одночасно забезпечити продовольчу безпеку, підтримати товаровиробника, зберегти природні ресурси, відновити пошкоджені території та виконати євроінтеграційні зобов'язання. OECD у розділі, присвяченому Україні в огляді аграрної політики за 2025 рік, прямо пов'язує для України питання продовольчої безпеки, конкурентоспроможності, поліпшення землекористування, кліматично орієнтованого сільського господарства та сільського розвитку в контексті Стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій до 2030 року [81; 187]. Це означає, що сама державна політика вже формується як інтегрована; отже, такою самою має бути й інституційна модель її адміністративно-правового забезпечення.

Таким чином, функціональні вади чинної інституційної моделі публічного адміністрування «зеленої» аграрної політики виявляються в кількох взаємопов'язаних площинах. Насамперед вона зберігає ознаки галузевої роз'єднаності за наявності міжгалузевого предмета регулювання. Крім того, вона допускає розрив між формуванням державної політики, її нормативним оформленням, фінансовим забезпеченням, інформаційним супроводом, моніторингом і контролем. Далі, вона не забезпечує належного процедурного включення територіального рівня до єдиного управлінського циклу. Нарешті, вона не перетворює наявні цифрові системи на повноцінний

засіб узгодження даних і рішень та не надає міжвідомчій взаємодії достатньо визначеного й обов'язкового характеру.

Усе це дає підстави для висновку про фрагментованість чинної інституційної архітектури та дозволяє кваліфікувати її як модель неповного адміністративного циклу зеленої аграрної політики. Подолання фрагментарності інституційної моделі об'єктивно зумовлює необхідність чіткого функціонального розмежування повноважень між суб'єктами публічного адміністрування. Саме функціональна визначеність компетенції, а не формальне існування окремих органів, забезпечує цілісність адміністративного впливу, внутрішню узгодженість управлінських рішень та завершеність адміністративного циклу.

Слід зазначити, що чинна система органів виконавчої влади в Україні характеризується переважно паралельною моделлю реалізації повноважень, за якої різні суб'єкти здійснюють суміжні або частково дублюючі функції без належної процедурної узгодженості. Такий стан зумовлений як історично сформованою галузевою організацією державного управління, так і відсутністю чітко закріпленого функціонального розподілу у сфері міжгалузевих політик, до яких належить і «зелена» трансформація аграрного сектору [96; 199].

З огляду на наведене, обґрунтовано доведено необхідність переходу від паралельної до функціонально розмежованої моделі компетенції, в межах якої кожна група суб'єктів публічної адміністрації виконує чітко визначену роль у загальному адміністративному циклі. Така модель передбачає розмежування щонайменше таких функцій.

- стратегічна функція полягає у визначенні загальних цілей, пріоритетів та напрямів державної політики. Вона належить до компетенції Кабінету Міністрів України як вищого органу в системі виконавчої влади, що забезпечує проведення державної політики та координує діяльність інших органів [78].

- галузева функція, що охоплює формування та реалізацію державної аграрної політики, адміністрування програм підтримки, а також прийняття індивідуальних адміністративних актів у межах відповідної компетенції профільних центральних органів виконавчої влади.

- екологічна функція полягає у встановленні обов'язкових природоохоронних вимог, нормативів і стандартів, а також у забезпеченні інтеграції екологічних цілей у сферу господарської діяльності [6].

- сервісна функція, яка охоплює здійснення адміністративних процедур, надання адміністративних послуг та забезпечення взаємодії з адресатами адміністративних актів відповідно до вимог законодавства.

- інформаційна (цифрова) функція полягає у веденні державних реєстрів, обліку даних, забезпеченні електронної взаємодії та інформаційного супроводу адміністративних процедур.

- контрольна функція, передбачає здійснення державного нагляду, перевірку дотримання законодавства, застосування заходів реагування та забезпечення правозастосовної дисципліни.

- територіальна функція забезпечує реалізацію державної політики на регіональному та місцевому рівнях з урахуванням особливостей використання земельних та інших природних ресурсів, а також потреб відповідних територіальних громад.

Зазначене розмежування доцільно узагальнити у вигляді функціональної матриці.

Функція	Основні суб'єкти	Зміст функції	Правова основа	Не допускається дублювання
Стратегічна	Кабінет Міністрів України	Визначення цілей, пріоритетів, координація	Конституція України (ст. 113–116); Закон України «Про Кабінет Міністрів України»	Галузеве адміністрування
Галузева	ЦОВВ аграрного спрямування	Реалізація аграрної політики,	Закон України «Про центральні органи	Контрольні функції

		адміністрування програм	виконавчої влади»	
Екологічна	органи, уповноважені у сфері охорони довкілля	Встановлення стандартів і природоохоронних вимог	Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року»	Розподіл державної підтримки
Сервісна	органи виконавчої влади та їх територіальні підрозділи	Адміністративні процедури, адміністративні послуги	Закон України «Про адміністративну процедуру»	Стратегічні рішення
Інформаційна	державні реєстри, Державний аграрний реєстр, інші інформаційні системи	Облік, обмін даними, електронна взаємодія	законодавство про державні інформаційні ресурси та електронні системи	Контрольні рішення
Контрольна	наглядові та контрольні органи	Перевірка, нагляд, застосування заходів реагування	профільне контрольне законодавство	Адміністрування програм
Територіальна	органи місцевого самоврядування, обласні військові/державні адміністрації	Локальна реалізація, просторове і територіальне забезпечення політики	Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»; законодавство про місцеві державні адміністрації	Загальнодержавна політика

Таблиця 3.1 Функціональне розмежування повноважень у системі публічного адміністрування зеленої аграрної політики

Отже, йдеться не лише про організаційний розподіл функцій, а про адміністративно-правову модель компетенції, що визначає межі повноважень, порядок їх реалізації та юридично обов'язкові форми взаємодії між суб'єктами публічної адміністрації.

Необхідно підкреслити, що ефективність такої моделі залежить від встановлення процедурно визначених механізмів координації, що

забезпечують узгодженість дій суб'єктів. У цьому контексті особливе значення має роль урядового центру як координуючого елементу системи виконавчої влади [221].

Таким чином, функціональне розмежування повноважень виступає необхідною передумовою подолання інституційної фрагментарності та забезпечення цілісності адміністративного циклу у сфері зеленої аграрної політики. Функціональне розмежування повноважень не забезпечує належної ефективності публічного адміністрування без відповідного рівня інституційної спроможності суб'єктів, які ці повноваження реалізують. У зв'язку з цим інституційне вдосконалення повинно передбачати зміцнення кадрових, аналітичних, інформаційних та організаційних засад діяльності органів публічної влади.

По-перше, необхідним є забезпечення кадрової спеціалізації у сфері агроекологічного адміністрування. Йдеться про підготовку посадових осіб, які у межах здійснення своїх повноважень здатні застосовувати норми аграрного та екологічного законодавства, а також здійснювати адміністративні процедури з урахуванням екологічних вимог.

По-друге, важливим елементом є аналітична спроможність органів публічної адміністрації, яка полягає у здатності здійснювати оцінку ефективності реалізації державної політики, формувати показники результативності та враховувати їх у процесі прийняття адміністративних актів [133; 153].

По-третє, особливого значення набуває цифрова спроможність. Інформаційні системи повинні забезпечувати зв'язок між різними стадіями адміністративного процесу – від подання заяв до контролю та оцінки результатів. Цифрова інтеграція даних повинна здійснюватися в межах правових режимів державних інформаційних систем із забезпеченням визначеності доступу, обміну та використання інформації суб'єктами публічної адміністрації. Саме така інтеграція створює правові передумови для поєднання фінансування, контролю та екологічних вимог.

По-четверте, необхідним є належне методичне забезпечення діяльності органів на територіальному рівні. В умовах децентралізації це передбачає розроблення єдиних підходів до реалізації державної політики та застосування законодавства.

Слід підкреслити, що територіальні громади повинні виступати повноцінними учасниками зеленої аграрної політики, що впливає з їх повноважень щодо управління земельними ресурсами, планування територій та забезпечення сталого розвитку. У цьому контексті громади беруть участь у збиранні достовірних локальних даних, здійсненні моніторингу та реалізації заходів з відновлення територій.

Такий підхід відповідає концепції багаторівневого врядування, відповідно до якої ефективність державної політики залежить від узгодженої взаємодії різних рівнів публічної влади [188].

Отже, інституційна спроможність у сфері зеленої аграрної політики має розглядатися як здатність суб'єктів публічної адміністрації здійснювати свої повноваження на основі належної кадрової підготовки, правового та аналітичного забезпечення, інтегрованих інформаційних систем і узгодженої взаємодії між рівнями влади. Саме це забезпечує перехід від формального виконання функцій до досягнення реальних результатів державної політики.

Логічним продовженням попереднього аналізу є звернення до питання міжвідомчої координації. Саме тут виявляється одна з найістотніших вад чинної української моделі публічного адміністрування у сфері зеленої аграрної політики. Проблема полягає не у повній відсутності повноважень у тих чи інших органів публічної влади, а в тому, що наявні повноваження залишаються недостатньо пов'язаними між собою у процедурному та компетенційному відношенні. За таких умов аграрна, екологічна та інформаційна складові державної політики співіснують поруч, але не завжди утворюють єдиний адміністративний механізм.

Водночас Закон України «Про Кабінет Міністрів України» та Закон України «Про центральні органи виконавчої влади» закріплюють принцип

функціонування виконавчої влади як цілісної системи, у межах якої формування та реалізація державної політики здійснюються узгоджено, а не як сукупність відомчо ізольованих управлінських рішень. Такий підхід у сучасних науково-аналітичних дослідженнях розглядається як базова умова ефективності урядового центру та передумова забезпечення політичної узгодженості [189; 199; 221].

Фактичний стан публічного адміністрування у сфері «зеленої» трансформації аграрного сектору України свідчить про відхилення від цієї моделі. Розподіл повноважень між аграрним, екологічним та цифровим блоками публічної адміністрації має фрагментарний характер, що проявляється у паралельному формуванні політики, дублюванні інструментів державної підтримки та відсутності єдиних процедур прийняття рішень. Унаслідок цього екологічні вимоги часто інтегруються у аграрну політику постфактум, а цифрові інструменти використовуються як допоміжний, а не системоутворюючий елемент [40; 190].

За таких умов координація не може зводитися до епізодичного погодження позицій. Вона має набувати характеру процедурно визначеного інституту, який забезпечує обов'язкову взаємодію суб'єктів публічної адміністрації на всіх стадіях політико-управлінського циклу – від підготовки рішень до їх реалізації та контролю. Йдеться про встановлення юридично обов'язкових форм взаємодії, що охоплюють:

- погодження проєктів стратегічних і нормативно-правових актів;
- підготовку спільних управлінських рішень;
- обмін даними у визначеному процедурному порядку;
- застосування узгоджених індикаторів результативності.

З огляду на це, обґрунтованим є утворення Міжвідомчої координаційної ради з питань зеленої трансформації аграрного сектору при Кабінеті Міністрів України. Такий орган має функціонувати як постійний елемент урядового центру, спрямований не на заміщення компетенції центральних органів виконавчої влади, а на забезпечення процедурної

єдності їх діяльності. Його створення узгоджується з підходами до організації centre of government, відповідно до яких координаційні структури покликані забезпечувати узгодженість політики, контроль за її реалізацією та інтеграцію міжгалузевих пріоритетів [187].

Ключовим елементом такої координації має стати обов'язкове міжвідомче погодження рішень, що мають міжгалузевий вплив. Практика, за якої стратегічні документи або програми державної підтримки розробляються в межах окремого відомства без належної інтеграції екологічних та цифрових аспектів, суперечить як цілям державної аграрної політики, так і вимогам екологічної інтеграції. Зокрема, Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» прямо передбачає необхідність включення екологічних пріоритетів до галузевих політик, тоді як Розпорядження Кабінету Міністрів України № 1163-р щодо розвитку сільського господарства до 2030 року визначає інтеграцію екологічних і економічних цілей як базовий принцип.

Не менш суттєвим є впровадження спільних індикаторів результативності, які дозволяють перевести координацію з декларативної у вимірювану площину. Європейська практика свідчить, що ефективність аграрної політики оцінюється не за обсягом фінансування, а за досягнутими результатами, включаючи екологічні показники та рівень цифровізації. Не менш суттєвим є впровадження спільних індикаторів результативності, які забезпечують перехід від декларативної координації до її вимірюваної та контрольованої форми. Європейська практика переконливо засвідчує, що ефективність аграрної політики оцінюється не за обсягами фінансового забезпечення, а за досягнутими результатами, зокрема екологічними ефектами та рівнем цифровізації управлінських процесів [136; 177].

За таких умов для України доцільним є впровадження системи інтегрованих індикаторів, до яких можуть бути віднесені: частка програм державної підтримки, пов'язаних із екологічними вимогами; рівень інтегрованості державних інформаційних ресурсів; масштаби впровадження

екологічно дружніх практик господарювання; показники відновлення деградованих земель; а також частка заходів, охоплених цифровим моніторингом. Саме використання таких індикаторів дозволяє забезпечити об'єктивну оцінку результативності державної політики та створює підстави для її подальшого коригування.

Інституційним інструментом реалізації зазначеного підходу має стати щорічний міжвідомчий звіт про стан зеленої трансформації аграрного сектору. Його значення не може зводитися до формального узагальнення статистичних даних. У сучасних підходах до публічного адміністрування звітність розглядається як елемент циклу політики (*policy cycle*), який забезпечує зворотний зв'язок між результатами реалізації політики та подальшими управлінськими рішеннями. Відсутність такого механізму призводить до ситуації, коли державні програми підтримки відтворюються за інерцією, без належної оцінки їх екологічної та економічної ефективності, що прямо відзначається у звітах OECD щодо України як системна проблема аграрної політики [153; 187; 189].

За таких умов щорічний міжвідомчий звіт має виконувати функцію обов'язкового інструменту коригування державної політики, в якому інтегруються дані про використання бюджетних ресурсів, результати екологічного моніторингу, показники цифровізації, а також результати контрольної діяльності. Його підготовка повинна бути процедурно пов'язана з переглядом програм державної підтримки, що відповідає європейській практиці результативно орієнтованого управління в межах Спільної аграрної політики ЄС [177].

Окремого значення набуває інтегрований обмін даними як структурна передумова такої координації. У сучасних системах публічного адміністрування дані розглядаються не як допоміжний ресурс, а як ключовий елемент прийняття рішень (*data-driven governance*). Європейський досвід, зокрема функціонування інтегрованих адміністративно-контрольних систем у межах CAP, демонструє, що ефективний контроль за використанням

ресурсів і дотриманням екологічних вимог можливий лише за умови поєднання даних із різних секторів – аграрного, земельного, екологічного та фінансового [104; 136; 177].

У цьому контексті Державний аграрний реєстр виконує функцію базової цифрової платформи, що забезпечує збирання, накопичення, інтеграцію та обмін даними у сфері аграрної політики [16; 35; 92]. Водночас його потенціал як інструменту міжвідомчої координації залишається обмеженим. За відсутності нормативно встановленого обов'язку інтеграції з екологічними, земельними та іншими державними реєстрами він фактично функціонує як галузева інформаційна система, що не забезпечує повноцінної підтримки міжсекторальних управлінських рішень. Такий стан суперечить сучасним підходам до цифрового урядування, відповідно до яких інтеграція даних є необхідною умовою ефективної державної політики [199].

Таким чином, координація у сфері зеленої аграрної політики повинна бути трансформована з допоміжної управлінської практики у юридично визначений інститут публічного адміністрування, який має чітко окреслені процедурні форми, інструменти та наслідки. Такий інститут повинен охоплювати: обов'язкове міжвідомче погодження рішень, систему спільних індикаторів результативності, щорічний звіт як механізм зворотного зв'язку та інтегрований обмін даними як основу прийняття рішень.

Це, у свою чергу, обумовлює необхідність підготовки проекту постанови Кабінету Міністрів України «Про утворення Міжвідомчої координаційної ради з питань зеленої трансформації аграрного сектору України». У такому акті повинні бути нормативно закріплені: статус ради як елементу урядового центру, її повноваження щодо ініціювання та погодження рішень, обов'язковість використання спільних індикаторів, порядок підготовки щорічного звіту, а також вимоги до інтеграції державних інформаційних ресурсів. Лише за таких умов координація набуде не декларативного, а реально дієвого та правово забезпеченого характеру.

Адаптація європейських моделей багаторівневого управління до національних умов не може розглядатися як технічне завдання інституційного копіювання. У науковому плані йдеться про складніший процес – трансформацію функціональних елементів зарубіжних адміністративних систем із урахуванням внутрішньої логіки українського публічного управління, його правових обмежень та фактичної інституційної спроможності. Саме тому в даному контексті доцільно виходити не з форм організації, а з функцій, які забезпечують результативність аграрної політики.

У державах Європейського Союзу сучасна модель аграрного адміністрування вже остаточно відійшла від класичної централізованої схеми. Вона характеризується трьома системними ознаками: по-перше, інтеграцією стратегічного планування з бюджетним і контрольним механізмом через національні стратегічні плани CAP; по-друге, впровадженням багаторівневого виконання політики із чітким розподілом функцій між національним, регіональним і локальним рівнями; по-третє, цифровізацією управління, яка перетворює дані на базовий інструмент прийняття рішень [135; 169; 222].

Особливо показовим є функціонування інтегрованої системи адміністрування та контролю (IACS), яка забезпечує не лише облік отримувачів підтримки, а й автоматизовану перевірку дотримання умов, супутниковий моніторинг земель та взаємопов'язання фінансування з екологічними вимогами. У цьому проявляється принципова зміна парадигми: контроль перестає бути постфактум реагуванням і набуває превентивно-аналітичного характеру [177].

Водночас результати оцінювання реалізації стратегічних планів CAP свідчать, що ефективність цієї системи забезпечується не лише нормативною деталізацією, а передусім інституційною узгодженістю та цифровою інтеграцією даних, що дозволяє пов'язувати фінансову підтримку з досягненням вимірюваних екологічних і виробничих результатів [136]. Саме

ця обставина має принципове значення для України, де проблема полягає не у відсутності норм, а у фрагментарності їх реалізації.

З огляду на це, до числа елементів, що реально підлягають адаптації, слід віднести не інституційні форми як такі, а функціональні механізми.

По-перше, стратегічне планування з чіткою системою індикаторів результативності. У правовому полі України відповідні підходи вже закладені у Стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій до 2030 року, однак їх реалізація потребує інституційного закріплення через обов'язкову координацію та регулярну оцінку досягнутих результатів [94].

По-друге, багаторівнева реалізація політики як система розподілу функцій, а не формального делегування повноважень. Практика держав-членів ЄС демонструє, що саме включення територіального рівня у процеси моніторингу, збору даних і контролю забезпечує реальну керованість політики, тоді як централізовані моделі втрачають ефективність через інформаційні розриви [188; 214].

По-третє, цифровий моніторинг як інструмент інтеграції адміністративних процедур. За оцінками OECD, цифровізація аграрної політики в Україні вже визначена як один із ключових напрямів реформ, однак її ефективність стримується відсутністю повноцінної інтеграції даних і процедурного обміну між органами влади [133; 187].

Разом із тим, межі адаптації повинні визначатися з урахуванням реального стану держави. Українська система публічного управління функціонує в умовах воєнного стану, нерівномірної спроможності територій та незавершеної цифрової трансформації. За таких обставин відтворення повної інституційної моделі CAP, включаючи складні платіжні агенції або багаторівневі бюрократичні структури, є не лише передчасним, а й потенційно деструктивним. Практика ЄС свідчить, що такі моделі формувалися десятиліттями в умовах стабільності та високого рівня інституційної довіри, що відсутні в українських реаліях.

Саме тому доцільним є формування власної, функціонально адаптованої моделі, яка забезпечує цілісність адміністративного циклу без надмірного ускладнення інституційної структури.

У цьому зв'язку пропонується авторська трирівнева модель інституційного забезпечення зеленої аграрної політики.

Перший рівень – стратегічний. Його функція полягає не лише у формальному визначенні політики, а у забезпеченні міжвідомчої узгодженості рішень. В умовах фрагментованої системи виконавчої влади саме на цьому рівні має концентруватися функція координації, включаючи погодження цілей, індикаторів та ресурсного забезпечення. Відсутність такого центру є однією з ключових причин неузгодженості аграрної та екологічної політики в Україні.

Другий рівень – функціонально-галузевий. Його сутність полягає у розмежуванні не органів, а функцій: формування політики, адміністрування підтримки, встановлення екологічних вимог, контроль і правозастосування. Саме тут повинна відбуватися інтеграція даних, без якої неможливе прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Відсутність такої інтеграції нині призводить до дублювання повноважень і втрати управлінської інформації.

Третій рівень – територіально-реалізаційний. Його значення полягає у забезпеченні зворотного зв'язку між політикою і практикою. Дані про стан земель, дотримання екологічних вимог і ефективність підтримки формуються саме на цьому рівні. Ігнорування цієї обставини в централізованих моделях є причиною їх низької результативності.

На відміну від формальних схем розподілу повноважень, запропонована модель відображає повний адміністративний цикл: від формування політики до оцінки її результатів. Її ключовою ознакою є не створення нових органів, а встановлення процедурно обов'язкової взаємодії між існуючими суб'єктами.

Таким чином, інституційна оптимізація у сфері зеленої аграрної політики повинна здійснюватися не через механічне реформування організаційної структури, а через впровадження функціонально узгодженої моделі управління. Проведений аналіз дає підстави для висновку, що подолання фрагментарності можливе лише за умови інтеграції стратегічного планування, реалізації, контролю та цифрового обміну даними в єдину процедурно впорядковану систему, яка забезпечує зв'язок між управлінськими рішеннями та їх фактичними результатами.

3.3. Адміністративно-правові гарантії дотримання прав та законних інтересів суб'єктів аграрного сектору в умовах «зеленої» трансформації

Нормативне вдосконалення публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору України та інституційна оптимізація системи його суб'єктів самі по собі ще не забезпечують належного рівня правомірності владно-управлінського впливу. Їх практична цінність виявляється лише за умови, що екологічно орієнтовані управлінські рішення приймаються і реалізуються в межах правової визначеності, з дотриманням процедурних прав приватної особи, за наявності дієвих механізмів адміністративного перегляду та судового контролю. Саме тому цей підрозділ завершує розділ 3 як гарантійний блок: якщо у пп. 3.1 визначено напрями вдосконалення нормативної основи, а у пп. 3.2 – засади інституційної оптимізації, то у пп. 3.3 з'ясовується, яким чином у межах сформованої нормативної та інституційної конструкції має забезпечуватися захист прав і законних інтересів суб'єктів аграрного сектору. Такий підхід узгоджується зі ст. 3 Конституції України, відповідно до якої людина, її права і свободи визнаються найвищою соціальною цінністю, а утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [30].

Ключовою нормативною віссю цього підходу є Закон України «Про адміністративну процедуру». Саме через категорії адміністративної процедури, адміністративного акта, права особи на участь у розгляді її справи, обов'язку мотивування рішення, можливості адміністративного перегляду та подальшого судового контролю гарантії правомірного адміністрування набувають реального змісту [52].

Для уточнення практичного виміру порушеної проблематики автором у жовтні–листопаді 2025 р. було проведено допоміжне онлайн-опитування осіб, які мають практичний досвід взаємодії з органами публічної адміністрації у сфері аграрної діяльності. В опитуванні взяли участь представники фермерських господарств, сімейних ферм, сільськогосподарських підприємств, кооперативів, органічних виробників та фізичні особи – землекористувачі; усього опрацьовано 80 анкет. Вибірка мала цільовий експертно-практичний характер і не претендувала на загальносоціологічну репрезентативність.

Запитання анкети були орієнтовані на виявлення типових практичних труднощів, пов'язаних зі зрозумілістю адміністративних та екологічних вимог, визначеністю процедур доступу до підтримки й цифрових сервісів, обізнаністю щодо адміністративного оскарження та оцінкою доступності судового захисту. Для зменшення ризику повторюваності відповідей використовувалися стандартні технічні налаштування електронної форми та подальша перевірка масиву анкет на наявність очевидних дублювань.

Результати цього опитування не використовуються як самостійна доказова база для встановлення закономірностей функціонування всієї системи публічного адміністрування у відповідній сфері. Вони застосовуються виключно як допоміжний емпіричний матеріал для виявлення типових практичних ускладнень, релевантних для подальшого формально-юридичного аналізу законодавства, адміністративної практики та механізмів захисту. Отже, емпіричний компонент у межах цього підрозділу виконує не самостійну доказову, а ілюстративно-аналітичну функцію.

Найбільше відповідей було отримано від суб'єктів, які провадять діяльність у центральних, західних і південних регіонах України, а також від тих, чия господарська діяльність охоплює кілька регіонів. Це дало змогу співвіднести нормативну модель адміністративно-правових гарантій із тим, як її окремі елементи сприймаються безпосередніми адресатами владно-управлінського впливу. У такий спосіб отримані відповіді використано не для заміни правового аналізу, а для конкретизації його практичного виміру. Саме за цією логікою побудовано подальший виклад.

Баланс публічних і приватних інтересів як вихідна засада адміністративно-правових гарантій. Проблема балансу публічних і приватних інтересів полягає в тому, що екологічні, продовольчі та євроінтеграційні цілі держави реалізуються через індивідуальні управлінські рішення, які безпосередньо впливають на правове становище конкретного суб'єкта господарювання. Для відповідних правовідносин характерне одночасне співіснування кількох груп публічних інтересів: екологічної безпеки, охорони природних ресурсів, забезпечення продовольчої безпеки, виконання євроінтеграційних зобов'язань, підтримання життєздатності сільських територій. Поряд із цим реалізуються і приватні інтереси – свобода господарювання, економічна рентабельність діяльності, стабільність землекористування, передбачуваність умов доступу до підтримки, рівність конкурентних умов, захист від непропорційних обмежень. Закон України «Про засади державної аграрної політики та державної політики сільського розвитку» визначає загальні засади державної політики у відповідних сферах, а Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України» закріплює правову основу надання державної підтримки суб'єктам аграрного сектору [70; 83].

У цьому контексті законний інтерес доцільно розуміти не лише як очікування позитивного управлінського рішення, а ширше – як охоронювану законом заінтересованість у передбачуваності критеріїв доступу до державної підтримки, стабільності правового становища,

зрозумілості адміністративної процедури, можливості виправлення або оскарження несприятливого рішення та відсутності непропорційного втручання в умови господарювання. Це дає підстави розглядати гарантійний підхід не лише як механізм захисту вже формалізованого суб'єктивного права, а і як засіб охорони законних інтересів, що виникають у межах адміністративної взаємодії.

У площині адміністративного права конфлікт між публічними і приватними інтересами не може вирішуватися ані через автоматичний пріоритет публічного інтересу лише з огляду на його державний характер, ані через абсолютизацію економічної свободи товаровиробника. Вирішального значення тут набуває правова форма здійснення владних повноважень. На підставі системного аналізу положень Закону України «Про адміністративну процедуру» можна дійти висновку про наявність обов'язку публічної адміністрації діяти в межах закону, враховувати обставини справи, забезпечувати участь особи у процедурі, належно мотивувати адміністративний акт та уникати довільного втручання у сферу прав та інтересів приватної особи [52]. Саме через такі процедурні та змістовні вимоги баланс публічних і приватних інтересів набуває юридично значущого вираження в індивідуальному адміністративному акті.

На практичному рівні конфлікт публічних і приватних інтересів виникає, зокрема, при встановленні екологічних умов доступу до державної підтримки, при внесенні або коригуванні відомостей у Державному аграрному реєстрі, при прийнятті рішень за результатами контрольних заходів, а також при застосуванні обмежень, що впливають на умови господарювання. У таких адміністративних ситуаціях баланс інтересів має забезпечуватися не абстрактними деклараціями, а чіткістю підстав рішення, процедурною справедливістю, належним мотивуванням і можливістю його ефективного перегляду. Отже, адміністративно-правовий зміст категорії балансу інтересів найбільш виразно проявляється на рівні конкретного несприятливого адміністративного акта, яким для адресата владного впливу

встановлюється відмова, обмеження, припис або інший юридично значущий наслідок.

Узагальнення відповідей респондентів дає підстави констатувати наявність відповідної тенденції: опитані у своїх відповідях акцентували увагу передусім на потребі у визначеності адміністративних процедур, прозорість критеріїв рішень і чіткість нормативних вимог, а не усунення екологічних умов як таких. Це дозволяє розглядати практичний запит суб'єктів аграрного сектору не як заперечення «зеленої» трансформації, а як вимогу до її правової й процедурної передбачуваності.

Таким чином, баланс публічних і приватних інтересів слід розглядати не як політичну декларацію, а як вихідну адміністративно-правову вимогу до змісту і форми індивідуального управлінського рішення. Відповідно, питання балансу інтересів у досліджуваній сфері має вирішуватися насамперед у межах конкретної адміністративної справи, де публічний інтерес одержує юридичне втілення у владному рішенні щодо конкретної особи.

Правова визначеність адміністративних процедур у сфері «зеленої» трансформації аграрного сектору. Проблема правової визначеності полягає в тому, що саме через адміністративні процедури екологічні, цифрові, фінансові та контрольні інструменти державної політики переводяться у площину конкретних прав та обов'язків адресата владного впливу. Подання заяви на державну підтримку, внесення чи уточнення відомостей у Державному аграрному реєстрі, отримання повідомлення про необхідність усунення недоліків, проходження перевірки, отримання рішення про відмову або застосування обмеження, коригування даних, підтвердження відповідності умовам підтримки – усе це є адміністративними справами, у яких публічна адміністрація повинна діяти в межах єдиного процедурного стандарту. Тому дефект процедури у цій сфері означає не просто організаційну незручність, а ризик порушення права на справедливе і передбачуване адміністрування.

Загальну нормативну основу для цього формує Закон України «Про адміністративну процедуру», який регулює відносини суб'єктів публічної адміністрації з фізичними та юридичними особами щодо розгляду і вирішення адміністративних справ шляхом прийняття та виконання адміністративних актів. У контексті цього дослідження зазначене положення слід розуміти так, що навіть за відсутності в спеціальному аграрному чи екологічному регулюванні детального опису окремих процедурних елементів адміністрація не вивільняється від обов'язку діяти відповідно до базових процедурних гарантій. Із загальної конструкції Закону України «Про адміністративну процедуру» випливає обов'язок публічної адміністрації забезпечити участь особи у справі, надати їй можливість бути вислуханою, діяти у розумний строк, врахувати всі істотні обставини, забезпечити доступ до матеріалів справи, мотивувати адміністративний акт і довести його до відома адресата належним чином. Нормативне значення цього положення полягає в тому, що навіть за відсутності спеціальної галузевої деталізації мінімальний процедурний стандарт уже визначений на рівні загального адміністративно-процедурного закону [52].

У відповідних правовідносинах особливого значення набувають саме ті процедурні елементи, які пов'язані з прийняттям несприятливого адміністративного акта: обов'язок адміністрації належно повідомити особу про розгляд справи, забезпечити їй можливість подати пояснення та заперечення, дослідити всі істотні обставини, надати доступ до матеріалів справи та викласти у рішенні зрозумілі правові й фактичні мотиви. За відсутності цих елементів виникають підстави ставити під сумнів відповідність такого рішення вимогам законності, обґрунтованості та належного мотивування адміністративного акта. Саме тому вирішальне значення для правомірності подальшого адміністративного реагування має первинна адміністративна процедура: якщо її побудовано дефектно, подальше оскарження і судовий контроль виконують переважно компенсаторну функцію щодо вже допущеного порушення.

Узагальнення відповідей респондентів дає підстави виявити, що найбільш відчутні практичні труднощі концентруються саме на рівні процедурної визначеності. Частина опитаних у своїх відповідях вказувала лише на часткову зрозумілість екологічних вимог, а умови та критерії прийняття рішень – як частково визначені, так і недостатньо визначені. Окремі відповіді також вказують на наявність проблем, пов'язаних із визначеністю строків: лише відносно невелика частина респондентів однозначно вважає строки розгляду звернень та заяв зрозумілими, тоді як значна частина відповідей вказує на їх часткову або повну незрозумілість. Це дає підстави розглядати однією з ключових проблем не відсутність регулювання взагалі, а неповну галузеву адаптацію спеціального аграрного та екологічного законодавства до загального адміністративно-процедурного стандарту.

Звідси випливає авторське узагальнення: у сфері «зеленої» аграрної політики мінімальний процедурний стандарт доцільно конкретизувати принаймні за такими елементами, як чітко визначений предмет адміністративної справи і підстави її відкриття; вичерпний перелік документів та вимог до них; фіксовані строки розгляду і порядок повідомлення про їх перебіг; реальна можливість подання пояснень, заперечень і додаткових матеріалів; доступ до матеріалів справи; обов'язок прийняття мотивованого адміністративного акта; зрозуміло визначений порядок адміністративного перегляду такого акта.

У межах цього підрозділу цифровий сегмент має значення не сам по собі як напрям модернізації публічного адміністрування, а як складова адміністративно-правових гарантій, пов'язаних із доступом до даних, прозорістю процедури та простежуваністю індивідуального рішення. Закон України «Про інформаційно-комунікаційну систему “Державний аграрний реєстр”» визначає ДАР як інструмент інформаційного забезпечення формування та реалізації державної аграрної політики і державної політики сільського розвитку. У гарантійному вимірі це передбачає необхідність

забезпечення доступу особи до власних даних, простежуваності процедури, електронного подання документів, належного повідомлення та можливості виправлення помилок. Якщо електронний сервіс не дає змоги з'ясувати статус заяви, причини відмови або спосіб виправлення помилок, він не усуває процедурну невизначеність, а лише переводить її у цифрову форму. У цьому сенсі значення мають також Закон України «Про доступ до публічної інформації», Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» та Закон України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги» [66; 67; 68; 77].

Отримані результати опитування свідчать про наявність системної проблеми: за умов достатнього рівня охоплення користувачів Державним аграрним реєстром та іншими електронними сервісами їх практична ефективність залишається обмеженою. Зокрема, більшість респондентів, які фактично користувалися відповідними цифровими інструментами, оцінюють їх зручність як середню або лише відносно задовільну, що вказує не на технічні збої як такі, а на недосконалість процедурної організації відповідних сервісів.

Це дає підстави для більш чіткого висновку: цифрові адміністративні сервіси у сфері аграрної політики виконують не допоміжну, а процедуроутворюючу функцію. Їх ефективність визначається не рівнем технологічного розвитку як таким, а ступенем інтегрованості у адміністративні процедури – зокрема, у процесі подання заяв, перевірки даних, прийняття рішень і контролю за їх виконанням. Відсутність такої інтеграції призводить до ситуації, коли електронна форма лише дублює паперову процедуру, не змінюючи її сутності.

У цьому контексті наукова позиція М. А. Копиці набуває принципового значення. Автор обґрунтовує, що аграрний реєстр слід розглядати не як інформаційну базу даних, а як повноцінний правовий та адміністративний інструмент, через який реалізуються владні повноваження, зокрема у сфері

надання державної підтримки, контролю за використанням ресурсів і взаємодії між суб'єктами публічної адміністрації [32].

Таким чином, емпіричні дані опитування узгоджуються з науковими підходами та дозволяють конкретизувати проблему: ключовим обмеженням розвитку цифрових сервісів у сфері аграрної політики є не їх технічна недосконалість, а відсутність їх належного процедурного вбудування в систему публічного адміністрування. Саме тому подальший розвиток ДАР має здійснюватися не лише через технологічне вдосконалення, а передусім через нормативне закріплення його ролі як базового елементу адміністративної процедури.

Адміністративне оскарження управлінських рішень як елемент внутрішньої гарантійної системи. Проблема адміністративного оскарження полягає в тому, що загальна нормативна можливість перегляду адміністративного акта не завжди перетворюється на реально доступний та результативний механізм поновлення порушеного правового становища особи. Значення адміністративного оскарження полягає в тому, що воно дає змогу виправити помилки ще до судового спору: усунути дефекти мотивування, врахувати неоцінені обставини, перевірити правильність застосування критеріїв, скоригувати неправильні відомості, переглянути відмову чи інше несприятливе рішення. За своїм призначенням адміністративне оскарження має виконувати не лише функцію внутрішнього контролю за діяльністю адміністрації, а й функцію оперативного поновлення порушеного правового становища особи без необхідності негайного звернення до суду.

Загальні засади адміністративного перегляду адміністративного акта та подання скарги закріплено у Законі України «Про адміністративну процедуру» [52]. Нормативне значення цього регулювання полягає в тому, що право на скаргу існує як загальна процедурна гарантія незалежно від ступеня деталізації відповідного механізму у спеціальному законодавстві. Водночас у галузевій площині такого загального регулювання не завжди

достатньо. Для адресата владного впливу практичне значення має не абстрактне існування права на скаргу, а чіткість конкретного порядку його реалізації: які рішення можуть бути предметом перегляду, до якого органу подається скарга, у який строк, у якій формі, чи допускається електронне звернення, які наслідки має пропуск строку, як повинно бути мотивоване рішення за скаргою.

Саме на рівні такої прикладної деталізації виявляється недостатня визначеність процедурних конструкцій адміністративного перегляду у спеціальному регулюванні сфери державної підтримки сільського господарства та функціонування Державного аграрного реєстру. Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України» і Закон України «Про інформаційно-комунікаційну систему “Державний аграрний реєстр”» формують матеріально-правову, організаційну та інформаційну основу відповідних відносин, однак не забезпечують достатнього рівня спеціальної процедурної конкретизації адміністративного перегляду індивідуальних рішень, який би охоплював коло оскаржуваних актів, суб’єкта розгляду скарги, процесуальну форму її подання, строки, вимоги до мотивування рішення за результатами перегляду та особливості електронного оскарження [70; 77]. Саме в цій частині простежується недостатній рівень галузевої процедурної деталізації відповідних механізмів. Йдеться не про повну відсутність загального права на скаргу, а про неповне відображення галузевої специфіки в спеціальному нормативному масиві. Зокрема, ці акти не дають достатньо чіткої відповіді на питання щодо кола індивідуальних рішень, які мають оскаржуватися в адміністративному порядку, суб’єкта їх перегляду, процесуальної форми подання скарги, взаємодії паперової й електронної форми, а також вимог до мотивувальної частини рішення за результатами її розгляду [35]. Саме ця часткова нормативна недостатність і зумовлює потребу подальшої галузевої конкретизації.

Узагальнення відповідей респондентів також дає підстави виявити наявність такої проблеми на практичному рівні. Рівень повної обізнаності про адміністративне оскарження виявився невисоким, а значна частина опитаних або лише частково знає про цей механізм, або не володіє відповідною інформацією взагалі. Показовим є й те, що більшість фактично не ініціювала оскарження, причому серед причин незвернення істотне місце посідали не лише відсутність потреби, а й брак інформації про порядок скарги, складність процедури, сумніви в її результативності та часові й ресурсні витрати. Це дає підстави вважати, що формальна наявність механізму перегляду ще не означає його реальної доступності.

Результати анкетування дають підстави звернути увагу і на проблему якості розгляду скарг. Серед найбільш значущих труднощів називалися недостатня вмотивованість рішення за результатами скарги, незрозумілий порядок її подання, формальний характер розгляду та невизначеність строків. За таких умов адміністративне оскарження ризикує втратити власну гарантійну функцію і перетворитися на формальний етап, що передують судовому спору.

Звідси випливає авторське узагальнення, що у відповідній галузевій сфері доцільно сформувати спеціальний мінімальний стандарт адміністративного перегляду, який охоплював би принаймні такі елементи: визначення кола оскаржуваних рішень, дій і бездіяльності; закріплення суб'єктів, уповноважених розглядати скарги; чіткий строк подання скарги; вимоги до її форми і змісту; можливість електронного подання; обов'язок витребування і дослідження матеріалів адміністративної справи; право скажника на подання додаткових пояснень; заборону відхилення скарги без аналізу її доводів; фіксований строк розгляду; обов'язок прийняття мотивованого рішення за результатами перегляду.

З огляду на це доцільним видається або доповнення спеціального регулювання у сфері державної підтримки сільського господарства та функціонування Державного аграрного реєстру положеннями про

адміністративне оскарження, або затвердження єдиного типового порядку адміністративного перегляду індивідуальних рішень у сфері «зеленої» аграрної політики. За такого підходу адміністративне оскарження розглядатиметься не як формальний досудовий етап, а як самостійна гарантія оперативного відновлення правового становища особи.

Таким чином, адміністративне оскарження повинно розглядатися як обов'язковий елемент внутрішньої гарантійної системи, а не як факультативна формальність. Його реальна доступність і якість є однією з ключових передумов зниження конфліктності у відносинах між суб'єктом аграрного сектору та публічною адміністрацією.

Роль адміністративного судочинства у захисті прав суб'єктів аграрного сектору. Проблема судового захисту у сфері «зеленої» трансформації аграрного сектору зумовлена тим, що значна частина управлінських рішень у цій сфері пов'язана не лише з застосуванням правових норм, а з індивідуалізацією правового статусу суб'єкта аграрного господарювання та визначенням адресата відповідного владного впливу. За таких умов адміністративне судочинство у цій сфері слід розглядати як завершальну зовнішню гарантію перевірки дотримання тих процедурних, інституційних і змістовних вимог, які формують правомірність індивідуального адміністративного акта. Нормативну основу такого контролю становить Кодекс адміністративного судочинства України, із положень якого випливає, що суд уповноважений перевіряти рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів владних повноважень з точки зору їх законності, обґрунтованості та відповідності правам і законним інтересам особи. У поєднанні з положеннями Закону України «Про адміністративну процедуру» це означає, що предметом судового контролю є не лише відповідність рішення нормі, а й правомірність способу реалізації владних повноважень щодо конкретного суб'єкта [52].

Специфіка аграрної сфери полягає в тому, що помилка публічної адміністрації часто полягає не у відсутності правової підстави рішення, а у

неправильному визначенні суб'єкта, до якого це рішення застосовується, або у формальному підході до кваліфікації його правового статусу. Саме тому адміністративний суд у відповідній категорії спорів перевіряє не лише зміст адміністративного акта, а й правильність індивідуалізації адресата владного впливу та обґрунтованість покладення на нього відповідних прав чи обов'язків.

Такий підхід знаходить підтвердження у практиці Верховного Суду. Зокрема, у постанові від 18.06.2021 у справі № 400/1730/19 Верховний Суд дійшов висновку, що покладення обов'язку зі сплати орендної плати за земельну ділянку на фермерське господарство можливе лише за умови набуття ним статусу орендаря у встановленому законом порядку. У цьому випадку суд фактично здійснив перевірку правильності визначення носія публічного обов'язку, запобігши його покладенню на неналежного суб'єкта [51].

Аналогічно, у постанові від 03.11.2021 у справі № 817/1911/17 Верховний Суд наголосив на необхідності розмежування правового статусу учасників фермерського господарства, що виключає можливість автоматичного поширення прав на осіб, які не є належними суб'єктами відповідних правовідносин. Це свідчить про те, що судовий контроль у таких спорах спрямовується на перевірку правильності юридичної кваліфікації суб'єкта, а не лише формальної відповідності рішення закону [50].

З огляду на це адміністративне судочинство у сфері аграрних правовідносин виконує більш складну функцію, ніж класичний контроль законності: воно забезпечує перевірку того, чи не підмінила публічна адміністрація законодавчо визначені критерії власною оцінкою, чи правильно визначила суб'єкта правовідносин, а також чи не поклала на нього обов'язки або обмеження без належної правової підстави.

Допоміжний емпіричний матеріал узгоджується з таким підходом. Узагальнення відповідей респондентів свідчить, що ключові труднощі у взаємодії з публічною адміністрацією пов'язані не лише з оскарженням

рішень як таких, а з незрозумілістю критеріїв їх прийняття, визначення правового статусу суб'єкта у відповідних процедурах та наслідків прийнятих рішень. Це дає підстави розглядати адміністративний суд як інструмент виправлення не лише процедурних порушень, а й помилок у юридичній кваліфікації правовідносин.

Отже, адміністративне судочинство у сфері «зеленої» трансформації аграрного сектору доцільно розглядати як завершальну гарантію захисту, яка забезпечує контроль не лише за законністю індивідуальних управлінських рішень, а й за правильністю визначення правового статусу суб'єкта аграрного господарювання, індивідуалізацією адресата владного впливу та межами реалізації адміністративного розсуду. Саме в цьому проявляється його значення як інструмента запобігання формальному та довільному адмініструванню у відповідній сфері.

Авторська модель системи адміністративно-правових гарантій у сфері «зеленої» трансформації аграрного сектору. Проведений аналіз дає підстави обґрунтувати підхід, відповідно до якого адміністративно-правові гарантії у сфері «зеленої» трансформації аграрного сектору доцільно розглядати не як сукупність допоміжних засобів захисту, а як юридичні умови правомірності індивідуального адміністративного акта, що визначають межі допустимого владно-управлінського впливу на суб'єкта господарювання.

У традиційному адміністративно-правовому розумінні гарантії переважно пов'язуються із захистом прав особи у разі їх порушення. Водночас у сфері публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору такого підходу виявляється недостатньо, оскільки ключове значення має не лише поновлення порушеного права, а передусім запобігання прийняттю дефектного управлінського рішення. У цьому зв'язку адміністративно-правові гарантії набувають конструктивного значення, виступаючи не зовнішнім механізмом контролю, а внутрішнім елементом юридичної моделі правомірного адміністрування.

Такий підхід узгоджується із сучасними європейськими стандартами публічного адміністрування, зокрема з правом на належне адміністрування, закріпленим у ст. 41 Хартії основних прав Європейського Союзу [151]. Зміст цього права охоплює обов'язок адміністрації діяти неупереджено, у розумний строк, забезпечувати право особи бути вислуханою, доступ до матеріалів справи та належне мотивування рішень. У європейській адміністративно-правовій доктрині такі вимоги конкретизуються, зокрема, у Європейському кодексі належної адміністративної поведінки. Слід зазначити, що окреслені європейські підходи використовуються у цьому дослідженні не як норми прямого внутрішнього застосування, а як порівняльно-правові орієнтири для формування національної моделі належного адміністрування у сфері «зеленої» трансформації аграрного сектору.

З урахуванням цього адміністративно-правові гарантії у досліджуваній сфері доцільно визначати як взаємопов'язаний комплекс нормативних, процедурних, інституційних, контрольно-оскаржувальних і цифрових умов, недотримання яких породжує сумнів у правомірності індивідуального адміністративного акта незалежно від формальної відповідності його змісту нормі права.

Структурно така система включає п'ять взаємопов'язаних блоків.

Нормативні гарантії забезпечують визначеність правового регулювання, узгодженість аграрного, екологічного та адміністративно-процедурного законодавства, а також чіткість критеріїв прийняття індивідуальних рішень, що обмежує довільність адміністративного розсуду.

Процедурні гарантії визначають обов'язкову юридичну форму реалізації владних повноважень і охоплюють право особи на участь у процедурі, доступ до матеріалів справи, визначеність строків, обов'язок належного повідомлення та мотивування адміністративного акта, що прямо впливає із положень Закону України «Про адміністративну процедуру» [52]. Інституційні гарантії спрямовані на забезпечення належного розподілу

компетенції, недопущення дублювання функцій і покладення негативних наслідків адміністративної неузгодженості на приватну особу. Контрольно-оскаржувальні гарантії охоплюють адміністративний перегляд і судовий контроль, що здійснюються в порядку адміністративного судочинства, і забезпечують перевірку правомірності не лише змісту рішення, а й способу реалізації владних повноважень [28]. Цифрові гарантії забезпечують прозорість адміністративної процедури, доступ до даних та можливість відстеження адміністративної справи, що впливає із правового режиму функціонування Державного аграрного реєстру [77]. Взаємодія зазначених елементів дає підстави стверджувати, що правомірність індивідуального адміністративного акта визначається не лише його відповідністю матеріальній нормі, а й відповідністю цілісній системі адміністративно-правових гарантій. У цьому розумінні порушення таких гарантій не може розглядатися як формальна процесуальна вада, а має оцінюватися як обставина, що ставить під сумнів законність рішення як такого.

Підходи, сформовані у практиці Суду Європейського Союзу, дають підстави не лише декларативно посилатися на принципи належного адміністрування, а й достатньо чітко конкретизувати юридичні критерії оцінки правомірності адміністративного рішення. Насамперед у рішенні у справі *Case C-17/74 Transocean Marine Paint Association v Commission* закладено фундаментальне положення про те, що навіть за відсутності прямого нормативного припису адміністративний орган зобов'язаний дотримуватися базових процедурних гарантій, зокрема забезпечити особі можливість бути вислуханою перед прийняттям рішення. У цьому контексті Суд фактично сформулював універсальний стандарт: правомірність адміністративного акта залежить не лише від його змісту, а й від дотримання процедури його прийняття. Подальший розвиток цієї позиції простежується у справі *Case C-269/90 Technische Universität München*, у якій Суд прямо пов'язав дискреційні повноваження адміністрації з обов'язком дотримання процедурних гарантій. Було наголошено, що навіть у випадках, коли орган

наділений широким адміністративним розсудом, він зобов'язаний забезпечити всебічне та об'єктивне дослідження обставин справи, доступ заінтересованої особи до матеріалів та належне мотивування прийнятого рішення [148; 149].

Узагальнення зазначеної практики дозволяє виокремити декілька принципових критеріїв, які мають значення для оцінки правомірності адміністративних актів і в національному правопорядку:

- критерій процедурної повноти, що вимагає забезпечення участі особи у процедурі та можливості впливу на зміст рішення;

- критерій обґрунтованості, який передбачає, що адміністративний орган повинен не лише прийняти рішення, а й розкрити логіку його прийняття через належне мотивування;

- критерій належного з'ясування обставин, що виключає прийняття рішень на основі неповних або однобічних даних;

- критерій меж дискреції, відповідно до якого адміністративний розсуд не є довільним і підлягає перевірці на відповідність процедурним і матеріальним стандартам.

Таким чином, практика Суду ЄС підтверджує принципове положення: порушення процедурних гарантій не є формальною вадою, а становить самостійну підставу для визнання адміністративного рішення неправомірним. У цьому виявляється їх системна функція – забезпечення не лише законності результату, а й легітимності процесу прийняття рішення як такого. На цій основі може бути сформульований прикладний інструмент оцінки правомірності адміністративних рішень у досліджуваній сфері у вигляді послідовного тесту правомірності адміністративного акта, який передбачає з'ясування:

- чи має рішення чітку нормативну підставу;
- чи забезпечено право особи на участь у процедурі;
- чи є рішення належно мотивованим;
- чи відповідає втручання принципу пропорційності;

- чи не порушує рішення законні очікування суб'єкта господарювання;
- чи забезпечено можливість ефективного адміністративного та судового перегляду.

Невиконання хоча б одного з цих елементів може свідчити про дефект правомірності рішення та створювати підстави для його оскарження.

Таким чином, адміністративно-правові гарантії у запропонованій моделі виконують подвійну функцію: з одного боку, вони визначають стандарт належного адміністрування, а з іншого – виступають критерієм встановлення порушення прав і законних інтересів суб'єктів аграрного сектору. Саме через їх порушення набуває юридичного змісту право особи на адміністративний і судовий захист.

Практичне значення запропонованої моделі полягає в тому, що вона може використовуватися суб'єктами аграрного сектору як інструмент юридичної оцінки дій публічної адміністрації, що дозволяє не лише виявити порушення, а й правильно їх кваліфікувати як підставу для захисту.

Отже, запропонований підхід дозволяє розглядати адміністративно-правові гарантії не як допоміжний елемент, а як центральний критерій правомірності публічного адміністрування, що має як доктринальне, так і прикладне значення у сфері «зеленої» трансформації аграрного сектору.

Висновки до Розділу 3

У розділі 3 узагальнено результати дослідження, що були проведені у попередніх розділах, та визначено концептуальні підходи до вдосконалення нормативно-правового забезпечення публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору України. Встановлено, що чинне правове регулювання характеризується фрагментарністю, зумовленою відокремленим функціонуванням аграрного, екологічного та адміністративно-процедурного

законодавства, що призводить до відсутності єдиного адміністративно-правового механізму реалізації екологічно орієнтованої аграрної політики.

Обґрунтовано необхідність систематизації аграрного та екологічного законодавства через формування рамкової адміністративно-правової конструкції, яка забезпечує узгодження стратегічного планування, державної підтримки, адміністративних процедур, цифрового адміністрування, моніторингу та контролю. Визначено, що така конструкція має інтегрувати екологічні вимоги у систему публічного адміністрування як обов'язковий елемент управлінського впливу.

Аргументовано доцільність орієнтації на підходи права Європейського Союзу, зокрема у частині результат-орієнтованого планування, поєднання державної підтримки з механізмами контролю та використання цифрових систем адміністрування, що створює підґрунтя для модернізації національної моделі публічного адміністрування у відповідній сфері.

У результаті обґрунтовано та запропоновано Концепцію проєкту Закону України «Про засади публічного адміністрування “зеленої” трансформації аграрного сектору України», яка відображає авторський підхід до систематизації правового регулювання, формування рамкових адміністративно-правових стандартів екологізації сільського господарства та забезпечення узгодженості відповідних елементів державної політики.

Здійснено комплексний адміністративно-правовий аналіз інституційної організації системи суб'єктів публічного адміністрування у сфері реалізації «зеленої» аграрної політики. На підставі дослідження нормативної основи, стратегічних документів, сучасних підходів OECD та європейських моделей публічного адміністрування встановлено, що ключова проблема у цій сфері полягає не у відсутності необхідних суб'єктів публічної влади, а у фрагментарності їх функціональних зв'язків, недостатній визначеності компетенції та відсутності належно оформлених процедур міжвідомчої взаємодії. Доведено, що чинна інституційна архітектура зберігає переважно

секторний характер, тоді як сам предмет правового регулювання вже набув міжгалузевої, багаторівневої та інтегрованої природи.

У результаті дослідження виокремлено та профункціоналізовано основні групи суб'єктів публічного адміністрування у досліджуваній сфері, а саме: суб'єкти формування державної політики, суб'єкти її реалізації, суб'єкти контролю і нагляду, суб'єкти сервісного та інформаційного забезпечення, а також суб'єкти територіального виконання. Саме такий підхід дав можливість не лише описати наявний суб'єктний склад, а й виявити функціональні розриви між окремими стадіями адміністративного впливу. На цій основі обґрунтовано висновок про існування моделі неповного адміністративного циклу зеленої аграрної політики, за якої стратегічне планування, нормативне регулювання, бюджетна підтримка, інформаційний супровід, моніторинг, контроль і коригування політики здійснюються без достатньої узгодженості, без спільних індикаторів результативності та без усталених процедур взаємодії.

Доведено необхідність переходу від паралельної, відомчо роз'єднаної моделі реалізації повноважень до функціонально розмежованої моделі компетенції. У зв'язку з цим запропоновано напрями інституційного вдосконалення системи суб'єктів публічного адміністрування, що полягають у чіткому розмежуванні стратегічних, галузевих, екологічних, сервісних, інформаційних, контрольних та територіальних функцій. Обґрунтовано, що таке розмежування має не лише організаційне, а передусім адміністративно-правове значення, оскільки забезпечує визначеність меж компетенції, усуває дублювання владних функцій та створює підстави для юридично належного поєднання аграрної й екологічної складових державної політики в межах єдиного адміністративного циклу.

Дослідженням також встановлено, що інституційне вдосконалення неможливе без підвищення інституційної спроможності суб'єктів публічної адміністрації та запровадження процедурно обов'язкових координаційних механізмів. У цьому зв'язку обґрунтовано значення кадрової спеціалізації,

аналітичної спроможності, цифрової інтеграції даних та методичного забезпечення діяльності органів на територіальному рівні. Запропоновано утворення постійно діючого міжвідомчого координаційного механізму у формі Міжвідомчої координаційної ради з питань зеленої трансформації аграрного сектору при Кабінеті Міністрів України, а також підготовку щорічного міжвідомчого звіту і використання спільних індикаторів результативності. Доведено, що саме процедурно визначена координація, інтегрований обмін даними та багаторівнева реалізація політики здатні перетворити сукупність окремих органів на цілісну систему публічного адміністрування.

Здійснено комплексне дослідження адміністративно-правових гарантій дотримання прав та законних інтересів суб'єктів аграрного сектору в умовах «зеленої» трансформації та доведено, що їх слід розглядати не як периферійний або суто охоронний елемент правового механізму, а як необхідну умову правомірності владно-управлінського впливу. Обґрунтовано, що нормативне вдосконалення аграрного й екологічного регулювання, так само як і інституційна оптимізація системи суб'єктів публічної адміністрації, набувають реального правового значення лише за наявності належних процедурних, організаційних та контрольних механізмів, здатних забезпечити правову визначеність, передбачуваність адміністративних рішень і недопущення довільного втручання у сферу прав та законних інтересів приватної особи.

Досліджено зміст балансу публічних і приватних інтересів як вихідної засади гарантійного механізму у сфері «зеленої» трансформації аграрного сектору та встановлено, що його юридичне значення проявляється насамперед на рівні конкретної адміністративної справи й індивідуального адміністративного акта. Доведено, що у відповідних правовідносинах публічний інтерес не може реалізовуватися через абстрактне посилення на екологічні, продовольчі чи євроінтеграційні пріоритети держави без належного процедурного оформлення, мотивування рішення та врахування правового становища конкретного адресата. У зв'язку з цим обґрунтовано, що охороні

підлягають не лише суб'єктивні права, а й законні інтереси суб'єктів аграрного сектору, зокрема інтерес у стабільності правового статусу, зрозумілості умов доступу до підтримки, визначеності адміністративної процедури та захищеності від непропорційних обмежень.

Окрему увагу приділено правовій визначеності адміністративних процедур, адміністративному оскарженню та адміністративному судочинству як взаємопов'язаним елементам єдиної гарантійної системи. На підставі аналізу Закону України «Про адміністративну процедуру», спеціального аграрного законодавства, законодавства про Державний аграрний реєстр, а також релевантної судової практики Верховного Суду встановлено, що саме первинна адміністративна процедура має вирішальне значення для забезпечення правомірності управлінського рішення, тоді як адміністративне оскарження та судовий контроль виконують функцію перевірки і виправлення вже допущених дефектів. Аргументовано, що у галузевому регулюванні зберігається потреба у спеціальній процедурній конкретизації механізмів адміністративного перегляду, електронної взаємодії, доступу до матеріалів справи, мотивування несприятливих рішень та визначення їх оскаржуваності.

Сформульовано авторську модель системи адміністративно-правових гарантій у сфері «зеленої» трансформації аграрного сектору, яка охоплює нормативний, процедурний, інституційний, контрольний-оскаржувальний і цифровий блоки. На цій основі запропоновано прикладний тест правомірності адміністративного акта, що дає змогу послідовно оцінювати наявність нормативної підстави рішення, дотримання права особи на участь у процедурі, належність мотивування, відповідність принципу пропорційності, непорушення законних очікувань та забезпечення ефективного адміністративного і судового перегляду. Доведено, що практичне значення цієї моделі полягає у можливості її використання не лише в доктринальному аналізі, а й у правозастосовній діяльності та безпосередньо суб'єктами аграрного сектору як інструмента юридичної кваліфікації порушень з боку публічної адміністрації.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі наведено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукового завдання, яке полягає у розкритті змісту та визначенні особливостей публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору України як об'єкта адміністративно-правового регулювання, а також у формуванні на цій основі науково обґрунтованих пропозицій і рекомендацій, спрямованих на вдосконалення нормативно-правового, інституційного та процедурного забезпечення реалізації відповідної державної політики. У результаті дослідження сформульовано низку нових наукових висновків, основні з них такі:

1. Встановлено, що аграрний сектор України за своєю правовою природою становить не лише галузь господарської діяльності, а комплексну сферу суспільних відносин, у межах якої поєднуються економічні, природоресурсні, екологічні та соціальні чинники. Обґрунтовано, що така природа аграрної сфери зумовлює її публічно-правовий характер, оскільки через функціонування аграрного виробництва забезпечуються продовольча безпека держави, раціональне використання природних ресурсів та підтримання екологічної рівноваги. На підставі аналізу конституційних положень і галузевого законодавства доведено, що використання природних ресурсів, які становлять основу аграрного виробництва, перебуває під особливою охороною держави та потребує організаційного і регулятивного впливу публічної влади. З'ясовано зміст концепції «зеленої» трансформації аграрного сектору та її взаємозв'язок із концепціями сталого розвитку, зеленої економіки та біоекономіки. Обґрунтовано, що «зелена» трансформація аграрного сектору є самостійним об'єктом публічного адміністрування.

2. Обґрунтовано поняття та розкрито сутність публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору України. Встановлено, що публічне адміністрування у цій сфері становить комплексну систему організаційних, правових, економічних та інституційних механізмів, за допомогою яких

суб'єкти публічної влади забезпечують реалізацію державної аграрної та екологічної політики. Доведено, що на відміну від державного управління та державного регулювання, публічне адміністрування охоплює ширше коло суб'єктів і інструментів впливу та спрямоване на довгострокове впорядкування суспільних відносин у сфері аграрного розвитку. У цьому контексті публічне адміністрування зеленої трансформації аграрного сектору визначено як системну діяльність суб'єктів публічної влади, спрямовану на організацію та координацію процесів екологічно орієнтованої модернізації аграрного виробництва, забезпечення сталого використання природних ресурсів та узгодження економічних, екологічних і соціальних інтересів розвитку аграрної сфери.

3. Досліджено принципи, завдання та напрями публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору України. Обґрунтовано, що система принципів у цій сфері має комплексний характер і охоплює загальноадміністративні, екологічні, управлінсько-інституційні та євроінтеграційно орієнтовані засади, які визначають зміст і межі діяльності суб'єктів публічної влади. Встановлено, що завдання публічного адміністрування полягають у формуванні нормативно-правових та інституційних умов екологізації аграрного виробництва, забезпеченні раціонального використання природних ресурсів, стимулюванні інновацій, розвитку органічного виробництва, цифровізації управлінських процесів, адаптації аграрного сектору до змін клімату та підтримці сталого розвитку сільських територій. Доведено, що реалізація цих завдань здійснюється через систему взаємопов'язаних напрямів публічного адміністрування – інституційного, екологічного, економічно-стимулюючого, цифрового, кліматичного, земельно-ресурсного, соціально-територіального та євроінтеграційного, сукупність яких дає підстави розглядати публічне адміністрування у цій сфері як цілісну структурно-функціональну систему управлінського впливу.

4. Досліджено нормативні засади здійснення публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору України та обґрунтовано, що вони становлять комплексну, міжгалузеву й багаторівневу систему правового регулювання. Встановлено, що відповідна нормативна основа охоплює конституційний, міжнародно-правовий та євроінтеграційний, законодавчий, стратегічно-програмний і підзаконний рівні, кожен із яких виконує самостійну регулятивну функцію у механізмі реалізації державної аграрної та екологічної політики. Доведено, що істотний вплив на формування національної системи правового регулювання у цій сфері справляють Угода про асоціацію між Україною та ЄС, Європейський зелений курс, стратегія «Від ферми до виделки», інші стратегічні документи, регламенти й директиви Європейського Союзу, які визначають зовнішні стандарти екологізації аграрної політики та модернізації системи публічного адміністрування. Обґрунтовано, що подальший розвиток нормативного забезпечення «зеленої» трансформації аграрного сектору повинен бути пов'язаний не лише з розширенням масиву правових приписів, а передусім із підвищенням їх узгодженості, удосконаленням адміністративних процедур та зміцненням інституційної спроможності суб'єктів публічної адміністрації.

5. Встановлено, що сучасна модель зеленої трансформації аграрного сектору Європейського Союзу сформувалася внаслідок еволюції аграрної, екологічної та кліматичної політики ЄС і характеризується інтеграцією екологічних та кліматичних цілей у систему правового регулювання, механізми державної підтримки та інструменти публічного адміністрування агропродовольчого сектору. Визначено, що правову основу цієї трансформації становлять норми установчих договорів Європейського Союзу, акти вторинного права у сфері охорони довкілля та сучасна реформа Спільної аграрної політики, яка поєднує економічну підтримку аграрного виробництва з досягненням цілей сталого розвитку, збереження довкілля та кліматичної стабільності. Доведено, що стратегічними орієнтирами цієї трансформації виступають Європейський зелений курс та стратегія «Від ферми до виделки»,

які формують інтегровану модель регулювання агропродовольчої системи та спрямовують публічне адміністрування на досягнення екологічних, кліматичних і соціально значущих результатів. Обґрунтовано, що значення європейського досвіду для України полягає не лише у наближенні національного законодавства до *acquis* Європейського Союзу, а й у необхідності трансформації моделі публічного адміністрування у сфері аграрної, екологічної та кліматичної політики на засадах інтеграції екологічних вимог у систему державної підтримки, стратегічного планування та управлінського контролю у сфері агропродовольчого розвитку.

6. Досліджено інституційні та процедурні моделі публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору в державах-членах Європейського Союзу, у результаті чого встановлено, що сучасна Спільна аграрна політика ЄС функціонує як складна багаторівнева адміністративно-правова система, в межах якої реалізація екологічних і кліматичних стандартів забезпечується через поєднання наднаціонального регулятивного впливу інституцій ЄС, національного стратегічного планування, діяльності спеціалізованих платіжних і контрольних інституцій, регіонально диференційованих механізмів реалізації аграрної політики, а також цифрових інструментів моніторингу, верифікації та звітності. Обґрунтовано, що особливості багаторівневого управління у сфері CAP проявляються у поєднанні адміністративної автономії держав-членів із збереженням єдності стратегічних цілей, індикаторів результативності, механізмів умовності та фінансового контролю на рівні Союзу, тоді як адміністративні процедури та цифрові системи адміністрування виступають ключовим правовим засобом практичної імплементації екологічних вимог у сфері сільського господарства, що дозволяє розглядати публічне адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору в ЄС як результат-орієнтований і процедурно впорядкований механізм реалізації публічного інтересу у сфері сталого розвитку сільського господарства.

7. Розкрито особливості адаптації європейських стандартів публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору до правової системи України та встановлено, що цей процес має комплексний інституційно-правовий характер і передбачає не лише гармонізацію національного законодавства з аспис Європейського Союзу, а й поступову трансформацію моделі публічного адміністрування аграрної та екологічної політики. Обґрунтовано, що європейські стандарти у зазначеній сфері охоплюють систему стратегічного програмування, екологічної умовності державної підтримки, цифрового адміністрування, моніторингу та оцінювання результативності політики, яка у праві ЄС інституційно інтегрована в межах Спільної аграрної політики. Встановлено, що в Україні сформовано лише окремі елементи такої моделі – стратегічні документи розвитку аграрного сектору, процедурні екологічні механізми, інститути державного контролю та цифрові інструменти управління, однак вони ще не поєднані в цілісну систему агроекологічного адміністрування. У зв'язку з цим визначено основні адміністративно-правові проблеми імплементації європейських стандартів, до яких віднесено фрагментарність нормативного регулювання, розосередженість компетенції між суб'єктами публічної влади, недостатню інтегрованість інформаційних систем, складність адміністративних процедур та обмеженість ресурсного забезпечення реалізації політики зеленої трансформації аграрного сектору.

8. Визначено систему адміністративно-правових інструментів стимулювання «зеленої» трансформації аграрного сектору України в умовах правового режиму воєнного стану та обґрунтовано їх класифікацію на регуляторні, дозвільні, контрольні, стимулюючі та інформаційно-цифрові засоби публічного адміністрування, через які держава здійснює управлінський вплив на поведінку суб'єктів аграрного господарювання. Доведено, що в умовах воєнного стану зазначені інструменти зазнають функціональної трансформації, яка проявляється у спрощенні адміністративних процедур, розширенні застосування цифрових механізмів адміністрування, використанні

адресної державної підтримки та поєднанні антикризових управлінських рішень із необхідністю збереження базових екологічних стандартів аграрної діяльності. На підставі аналізу права та практики Європейського Союзу обґрунтовано напрями удосконалення національної системи адміністративно-правових інструментів, що полягають у посиленні правового зв'язку державної підтримки з екологічними критеріями результативності, розширенні цифрових інструментів управління, підвищенні прозорості адміністративних процедур та поступовій адаптації національної моделі стимулювання сталого агровиробництва до підходів Спільної аграрної політики ЄС.

9. Визначено та обґрунтовано напрями вдосконалення нормативно-правового забезпечення публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору України, що полягають у переході від фрагментарного галузевого регулювання до цілісної рамкової адміністративно-правової моделі. Така модель орієнтована на систематизацію аграрного й екологічного законодавства, забезпечення їх внутрішньої узгодженості та інтеграцію адміністративно-процедурних механізмів як обов'язкової складової реалізації державної політики у відповідній сфері. Обґрунтовано, що її формування має здійснюватися з урахуванням підходів *acquis* Європейського Союзу, зокрема щодо результат-орієнтованого планування, поєднання фінансування з механізмами контролю та застосування цифрових систем адміністрування, що забезпечують прозорість, верифікацію даних і підзвітність управлінських рішень. Визначено, що впровадження такої моделі створює передумови для формування єдиних правових засад екологізації сільського господарства, підвищення ефективності публічного адміністрування та забезпечення балансу між економічними, екологічними і соціальними інтересами у сфері аграрного виробництва. Зазначені положення дістали своє відображення в обґрунтованій і запропонованій Концепції проекту спеціального рамкового закону, спрямованого на систематизацію правового регулювання та формування цілісної нормативної основи «зеленої» трансформації аграрного сектору України.

10. Здійснено комплексний адміністративно-правовий аналіз інституційної організації суб'єктів публічного адміністрування у сфері «зеленої» аграрної політики, у результаті чого виявлено фрагментарність чинної моделі та встановлено її невідповідність міжгалузевій природі відповідних відносин, що проявляється у розривах між формуванням державної політики, її реалізацією, моніторингом і контролем. Обґрунтовано концепцію неповного адміністративного циклу та здійснено функціональну систематизацію суб'єктів публічної адміністрації, на підставі чого доведено необхідність переходу до функціонально розмежованої моделі компетенції із чітким визначенням стратегічної, галузевої, екологічної, сервісної, інформаційної, контрольної та територіальної функцій. Визначено напрями підвищення інституційної спроможності органів публічної влади, що охоплюють кадрове, аналітичне, цифрове та методичне забезпечення, а також обґрунтовано необхідність запровадження процедурно обов'язкової міжвідомчої координації, інтегрованого обміну даними та використання спільних індикаторів результативності, що у сукупності формує підґрунтя для становлення цілісної та узгодженої системи публічного адміністрування «зеленої» аграрної політики.

11. Системно обґрунтовано адміністративно-правові гарантії як цілісну систему забезпечення прав та законних інтересів суб'єктів аграрного сектору в умовах «зеленої» трансформації та як критерій правомірності індивідуального адміністративного акта; уточнено їх зміст через інтеграцію нормативних, процедурних, інституційних, цифрових і контрольних-захисних елементів та доведено, що їх ефективність визначається насамперед рівнем правової визначеності адміністративних процедур, забезпеченням участі особи у їх здійсненні, належним мотивуванням рішень і функціонуванням дієвих механізмів адміністративного перегляду та судового контролю. Розвинено підхід до розуміння гарантій не лише як засобів реагування на порушення, а як внутрішніх юридичних умов правомірного адміністрування, спрямованих на запобігання дефектному управлінському рішенню; у цьому контексті запропоновано авторську модель системи адміністративно-правових гарантій та

прикладний тест правомірності адміністративного акта, який охоплює перевірку нормативної підстави рішення, дотримання процедурних прав особи, належності мотивування, пропорційності втручання, захисту законних очікувань і забезпечення ефективного перегляду, що дозволяє використовувати його як інструмент юридичної оцінки дій публічної адміністрації та практичного захисту прав учасників аграрних правовідносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 170 сімейних фермерських господарств отримали компенсацію ЄСВ від держави. Міністерство аграрної політики та продовольства України, 2023. URL: <https://minagro.gov.ua/news/170-simejnih-fermerskih-gospodarstv-otrimali-kompensaciyu-yesv-vid-derzhavi>
2. Авер'янов В. Б. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник: у 2 т. Т. 1: Загальна частина. НАН України, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. Київ: Юридична думка, 2004. 584 с. URL: <https://djvu.online/file/MPSH2C5PduGPn>
3. Белінська Я. В., Белінська С. В. Сучасні трансформації аграрної політики ЄС. Зелена економіка та низьковуглецевий розвиток: глобальні виклики та реалії за умов повоєнного часу: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 16 грудня 2022 р.). Львів-Торунь : Liha-Pres, 2022. С. 18-23. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-285-5-4>.
4. Битяк Ю. П. Адміністративне право: підручник. Х.: Право, 2010. 624 с.
5. Білокінна І. Д. Формування інституційного механізму становлення «зеленої економіки» в аграрній сфері. Дис. ... к-та економічних наук: 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. Вінниця, 2021. URL: <https://vsau.org/assets/images/content/nauka/specrady/Bilokinna-dis.pdf>.
6. Бондар О. І. Стратегія екологічної безпеки в форматі зеленого переходу України. Зелена економіка та низьковуглецевий розвиток: глобальні виклики та реалії за умов повоєнного часу: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 16 грудня 2022 р.). Львів-Торунь : Liha-Pres, 2022. 152 с. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-285-5-1>.
7. Боровик Ю. Т., Єлагін Ю. В., Полякова О. М. Зелена економіка сутність, принципи, перспективи для України. *Вісник економіки транспорту і*

промисловості, 2020. Вип. 69. С. 75-83. URL: <https://doi.org/10.18664/338.47:338.45.v0i69.200551>

8. Бородіна О. М. Екологічні аспекти відновлення аграрного сектору України. Зелена економіка та низьковуглецевий розвиток: глобальні виклики та реалії за умов повоєнного часу: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 16 грудня 2022 р.). Львів-Торунь : Liha-Press, 2022. 152 с. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-285-5-14>

9. Бортник Н. Адміністративно-правові засади регулювання сільськогосподарської підприємницької діяльності. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*, 2025. № 5. С. 85-91. URL: <https://doi.org/10.32782/2408-9257-2025-5-13>.

10. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>.

11. Вдовенко Л. Інструменти державної фінансової підтримки аграрного сектора в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*, 2022. Вип. 44. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-82>

12. Водний кодекс України: Закон України від 06.06.1995 р. № 213/95-ВР. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80#Text>

13. Гончарук Н., Чередниченко А. Модернізація публічного управління в Україні в умовах війни та в поствоєнний період у контексті європейських цінностей. *Аспекти державного управління*, 2022. Том 10. вип. 6. С. 46-54. DOI: <https://doi.org/10.15421/152243>;

14. Грей В. Напрями та методи системи державного регулювання аграрного сектору економіки. *Державне будівництво*. 2023. № 1 (33). С. 84–90. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2023-1-08>

15. ДАР перейшов у повну державну власність. Державний аграрний реєстр, 2026. URL: <https://www.dar.gov.ua/news-list/dar-perejshov-u-povnu-derzhavnu-vlasnist/>

16. Державний аграрний реєстр: офіц. Сайт, 2026. URL: <https://www.dar.gov.ua/>.
17. Деякі питання Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства. Постанова Кабінету Міністрів України від 21.07.2025 р. № 903. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/903-2025-%D0%BF>.
18. Деякі питання функціонування інформаційно-комунікаційної системи. Державний аграрний реєстр. Постанова Кабінету Міністрів України від 13.05.2025 р. № 549. Урядовий портал, 2025. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deiaki-pytannia-funktsionuvannia-informatsiino-komunikatsiinoi-systemy-derzhavnyi-ahraryi-s549130525>.
19. Дзюрах Ю. М. Державне регулювання аграрної політики України як інструмент забезпечення продовольчої безпеки. *Механізми публічного управління*, 2025. вип. 3 (46). С. 10-17. URL: <https://doi.org/10.32782/2310-9653-2025-3.2>;
20. Дяченко М., Жмуденко В. Аграрний сектор України: поточний стан та його відновлення в умовах трансформаційних змін. *Економіка та суспільство*, 2023. вип. 56. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-8>.
21. Екологічне право України. За ред. Гетьмана А. П., Шульги М. В. Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2009. 328 с.
22. Земельний кодекс України. Кодекс України від 25 жовт. 2001 р. № 2768-III. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
23. Ігнатенко В. В. Механізми державної підтримки розвитку аграрного сектору України: автореф. дис... канд. наук з державного управління: 25.00.02. Житомир, 2023. 20 с. URL: <https://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/8280/Ignatenko.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
24. Клиновий Д. В., Мельник О. В. Інноваційні засади перспективної модернізації системи управління природними ресурсами України. *Інвестиції:*

практика та досвід, 2014. № 20. С. 28–32. URL: <https://ir.dpu.edu.ua/handle/123456789/3757>.

25. Ключові виклики для аграрного сектору та основні завдання державної аграрної політики на 2025 рік. Національний інститут стратегічних досліджень, 2025. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/sotsialna-polityka/klyuchovi-vyklyky-dlya-ahrarynoho-sektoru-ta-osnovni-zavdannya>

26. Ключові політики та заходи для підтримки аграрного сектору України в умовах воєнного стану. Національний інститут стратегічних досліджень, 2023. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/klyuchovi-polityky-ta-zakhody-dlya-pidtrymky-ahrarynoho-sektoru-ukrayiny-v>

27. Кобецька Н. Р. Правовий режим використання природних ресурсів у сільському господарстві. *Екологічне право України*, 2016. № 3-4. URL: https://jnas.nbuv.gov.ua/j-pdf/eklprukr_2016_3-4_10.pdf

28. Кодекс адміністративного судочинства України. Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.

29. Коновальчук І. С., Ковальов В. Г. Особливості державного регулювання та підтримки аграрного сектору економіки України в умовах воєнного стану. *Таврійський науковий вісник. Серія: Публічне управління та адміністрування*, 2023. вип. 5. С. 27-33. URL: <https://doi.org/10.32782/tnv-pub.2023.5.3>

30. Конституція України. Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

31. Копитко В., Копитко О. Підвищення ефективності державного регулювання аграрного сектора АПК у воєнний та післявоєнний період. *Економіка та суспільство*, 2023. вип. 52. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-35>

32. Копиця М. А. Аграрний реєстр як правовий та адміністративний інструмент публічного управління в ЄС і на національному рівні на прикладі

Італійської Республіки. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія: Право*, 2025. Вип. 92. ч. 2. С. 342-350. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.92.2.46>.

33. Копиця М. А. Правові основи публічного адміністрування фермерських господарств в Україні. дис... докт. філос.: спец. 081 Право. Київ, 2022. 237 с. URL: https://scc.knu.ua/upload/iblock/50e/igjhpojqsbyexrwx8hx18po1mt6gp9t/Dysertatsiina%20robota_Kopytsia.pdf

34. Копиця М. Види публічного адміністрування фермерських господарств. *Підприємництво господарство і право*, 2021. вип. 2 С. 80-84. URL: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2021.2.14>

35. Костенко І. В., Оксінь В. Ю., Левченко Д. С. Адміністративно-правові засади захисту екологічних прав громадян в Україні. Проблеми та шляхи удосконалення. *Юридичний науковий електронний журнал*, 2025. № 5. С. 475-485. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-5/107>

36. Коханюк Я. Аграрний сектор України у період війни та відновлення: економічна стійкість і структурна модернізація, *Актуальні проблеми економіки*, 2025. вип. 10. С. 182-190. URL: https://eco-science.net/wp-content/uploads/2025/10/10.25._topic_Yaroslav-Kokhaniuk-182-190.pdf

37. Кузьменко О. В. Адміністративне право України. Київ: Юрінком Інтер, 2012. 528 с. URL: <https://jurkniga.ua/administrativne-pravo-ukraini-pidruchnik-yurinkom-inter>

38. Куркова К. М. Деякі питання правового регулювання підготовки фахівців та ринку праці в аграрному секторі України. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Право*, 2014. 197 (3). С. 182-188.

39. Курман Т. В. Правові засади екологізації традиційного сільськогосподарського виробництва. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*, 2018. № 4. URL: https://nbuv.gov.ua/j-pdf/apvu_2018_4_24.pdf.

40. Метеленко Н., Свінцева Н., Нікітенко В. Цифровізація аграрного сектору як інструмент впровадження зелених технологій у контексті сталого розвитку. *Humanities Studies*, 2025. Вип. 23 (100). С. 256-266. URL: <https://doi.org/10.32782/hst-2025-23-100-29>.
41. Мороз В. В., Дима В. В. Механізми державного стимулювання розвитку «зеленої» економіки в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*, 2018. С. 1-6. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/8_2018/32.pdf.
42. Негрей М. Аграрний сектор України в умовах війни: проблеми та перспективи. *Економіка та суспільство*, 2022. вип. 40. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-38>.
43. Негрей М., Тараненко А., Костенко І. Аграрний сектор України в умовах війни: проблеми та перспективи. *Економіка і суспільство*, 2022. вип. 40. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-38>.
44. Оксінь В. Ю., Левченко Д. С., Костенко І. В. Механізми контролю та нагляду у сфері охорони навколишнього природного середовища: національний і міжнародний досвід. *Юридичний науковий електронний журнал*, 2025. № 1. С. 891-894. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-1/214>
45. Оксінь В. Ю., Левченко Д. С., Костенко І. В., Публічне адміністрування в контексті сталого розвитку: інституційний вимір та стратегічні пріоритети. *Юридичний науковий електронний журнал*, 2025. № 2. С. 646–649. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-2/156>
46. Олешко А. А., Будякова О. Ю. Зелена трансформація та стала біоекономіка: монографія. Київ: КНУТД, 2024. 496 с. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/27037/1/ZTSB_mono_4.5._2024.pdf;
47. Остапенко С. О. Форми і методи державного регулювання аграрного сектору України. *Економічна наука Інвестиції: практика та досвід*, 2021. № 22/2021. С. 95-99. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/22_2021/17.pdf.

48. Петруха Н. Інституційні умови забезпечення зеленої трансформації сільськогосподарських підприємств у контексті переходу до біоекономіки. *Економіка і суспільство*, 2024. вип. 34(3). С. 174-89. URL: <https://doi.org/10.35774/econa2024.03.174>.

49. Петруха Н. Сутність та зміст зеленої трансформації сільськогосподарських підприємств. *Економіка і суспільство*, 2025. вип. 2 (35). С. 566- 670. URL: <https://doi.org/https://doi.org/10.35774/econa2025.02.566>

50. Постанова Верховного Суду від 03.11.2021 р. у справі № 817/1911/17. Судова влада України. URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/rishennya_sud_palat/palata_817_19_11_17.

51. Постанова Верховного Суду від 18.06.2021 р. у справі № 400/1730/19. Судова влада України URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/rishennya_sud_palat/sp_400_1730_19.

52. Про адміністративну процедуру. Закон України від 17.02.2022 № 2073-IX. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text>.

53. Про альтернативні джерела енергії. Закон України від 20.02.2003 р. № 555-IV. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555-15#Text>.

54. Про введення воєнного стану в Україні. Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/64/2022#Text>

55. Про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Постанова Кабінету Міністрів України від 25.10.2017 р. № 1106. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1106-2017-%D0%BF>.

56. Про внесення змін до деяких законів України щодо організаційних засад здійснення підтримки в аграрному секторі. Закон України від 08.10.2025 р. № 4619-IX. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4619-20>

57. Про внесення змін до деяких законів України щодо спрощення умов провадження господарської діяльності в період дії воєнного стану в Україні. Закон України від 17.07.2024 р. № 3869-IX. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3869-20#Text>

58. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення правового регулювання вчинення нотаріальних та реєстраційних дій при набутті прав на земельні ділянки. Закон України від 02.05.2023 р. № 3065-IX. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3065-20#Text>

59. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо надання фінансової державної підтримки суб'єктам підприємництва. Постанова Кабінету Міністрів України від 14.03.2023 р. № 229. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/229-2023-%D0%BF#Text>;

60. Про внесення змін до Порядків, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 21.06.2022 р. № 738. Постанова Кабінету Міністрів України від 27.10.2023 р. № 1125. Gov.ua URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennia-zmin-do-poriadkiv-zatverdzhenykh-postanovoiu-kabinetu-ministriv-ukrainy-vid-21-chervnia-2022-r-738-i271023-1125>

61. Про внесення змін до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання державної підтримки сільськогосподарським товаровиробникам, які використовують меліоровані землі, та організаціям водокористувачів. Постанова Кабінету Міністрів України від 20.10.2023 р. № 1110. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1110-2023-%D0%BF#Text>;

62. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 21.06.2022 р. № 738. Постанова Кабінету Міністрів України від 23.05.2023 р. № 520. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/520-2023-%D0%BF#Text>;

63. Про державний контроль за використанням та охороною земель. Закон України від 19.06.2003 р. № 963-IV. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/963-15#Text>.

64. Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин. Закон України від 18.05.2017 р. № 2042-VIII. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2042-19>

65. Про Державну службу України з питань геодезії, картографії та кадастру. Постанова Кабінету Міністрів України від 14.01.2015 р. № 15. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/15-2015-%D0%BF>.

66. Про доступ до публічної інформації. Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>

67. Про електронні документи та електронний документообіг. Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15>

68. Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги. Закон України від 05.10.2017 р. № 2155-VIII. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19>.

69. Про енергетичну ефективність. Закон України від 21.10.2021 р. № 1818-IX. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1818-20#Text>

70. Про засади державної аграрної політики та державної політики сільського розвитку. Закон України від 24.06.2004 р. № 1877-IV. Верховна

Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text>.

71. Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів. Закон України від 12.12.2019 р. № 377-IX. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/377-20#Text>.

72. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року. Постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 р. № 179. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text>

73. Про затвердження Положення про Державну екологічну інспекцію України. Постанова Кабінету Міністрів України від 19.04.2017 р. № 275. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/275-2017-%D0%BF>.

74. Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні. Постанова Кабінету Міністрів України від 21.07.2023 р. № 758. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/758-2023-%D0%BF#Text>

75. Про затвердження Порядку надання сімейним фермерським господарствам додаткової фінансової підтримки через механізм доплати на користь застрахованих осіб - членів/голови сімейного фермерського господарства єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Постанова Кабінету Міністрів України від 22.05.2019 р. № 565. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/565-2019-%D0%BF#Text>

76. Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни. Закон України від 03.03.2022 р. № 2115-IX. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2115-20#Text>.

77. Про інформаційно-комунікаційну систему Державний аграрний реєстр. Закон України від 19.09.2024 р. № 3980-IX. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3980-20>.

78. Про Кабінет Міністрів України. Закон України від 27.02.2014 р. № 794-VII. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text>

79. Про меліорацію земель. Закон України від 14.01.2000 р. № 1389-XIV. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1389-14#Text>

80. Про місцеве самоврядування в Україні. Закон України від 21.05.1997 р. № 280\97-ВР. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>.

81. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року. Закон України від 28.02.2019 р. № 2697-VIII. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>

82. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності. Закон України від 05.04.2007 р. № 877-V. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16>.

83. Про основні засади державної аграрної політики до 2015 року. Закон України від 18.10.2005 р. № 2982-IV. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2982-15#Text>

84. Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції. Закон України від 10.07.2018 р. № 2496-VIII. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19#Text>

85. Про охорону земель. Закон України від 19.06.2003 р. № 962-IV. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15#Text>

86. Про охорону навколишнього природного середовища. Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-ХІІ. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>.

87. Про оцінку впливу на довкілля. Закон України від 23.05.2017 р. № 2059-VIII. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text>

88. Про пестициди і агрохімікати. Закон України від 02.03.1995 р. № 86/95-ВР. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/86/95-%D0%B2%D1%80>

89. Про правовий режим воєнного стану. Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>.

90. Про припинення заходів державного нагляду (контролю) в умовах воєнного стану. Постанова Кабінету Міністрів України від 13.03.2022 р. № 303. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/303-2022-п#Text>

91. Про публічний моніторинг земельних відносин. Постанова Кабінету Міністрів України від 12.05.2023 р. № 474. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-2023-%D0%BF#Text>.

92. Про стратегічну екологічну оцінку. Закон України від 20.03.2018 р. № 2354-VIII. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19#Text>.

93. Про схвалення Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.10.2021 р. № 1363-р. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1363-2021-%D1%80#Text>

94. Про схвалення Стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках. Розпорядження

Кабінету Міністрів України від 15.11.2024 р. № 1163-р. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2024-%D1%80#Text>.

95. Про функціонування Державного аграрного реєстру. Постанова Кабінету Міністрів України від 02.06.2021 р. № 573 (втратила чинність). Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/573-2021-%D0%BF.#Text>

96. Про центральні органи виконавчої влади. Закон України від 17.03.2011 р. № 3166-VI. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17#Text>.

97. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. Указ Президента України від 30.09.2019 р. № 722/2019. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>;

98. Програми підтримки. Державний аграрний реєстр. URL: <https://www.dar.gov.ua/sards-support-programs>

99. Рарицька В. Правові аспекти формування та реалізації зеленої економіки в аграрній сфері України. *Держава та регіони Серія: Право*, 2025. № 2 (88). вип. 2. 191 с. URL: <https://doi.org/10.32782/1813-338x-2025.2.29>.

100. Резніков О. Схвалено План заходів із розмінування сільськогосподарських земель для проведення посівної. Gov.ua, 2023. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/oleksii-reznikov-skhvaleno-plan-zakhodiv-iz-rozminuvannia-silskohospodarskykh-zemel-dlia-provedennia-posivnoi>

101. Рекомендації комітетських слухань на тему: Державна підтримка аграрного сектору 2024. Державні та недержавні фонди і механізми Комітет з питань аграрної та земельної політики. Верховна Рада України офіційний сайт, 2024. URL: <https://komagropolit.rada.gov.ua/documents/sluhannja/75427.html>.

102. Решетніков В.В. Зелена трансформація аграрного сектору України як сфера публічного адміністрування в умовах європейської інтеграції. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2025. Вип. 6. С. 118–122.

103. Решетніков В.В. Зелене врядування в аграрному секторі: інституційні механізми та європейський вектор. *Перспективні напрямки розвитку юридичної науки у 21-му сторіччі: матеріали п'ятої міжнародної науково-практичної конференції* (Київ, 14–15 січ. 2026 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2026. С. 121–123.

104. Решетніков В.В. Інституційні та процедурні моделі публічного адміністрування зеленої трансформації аграрного сектору в ЄС. *Право і суспільство*. 2025. № 6. С. 765–771.

105. Решетніков В.В. Механізми публічного адміністрування зеленої модернізації аграрного сектору України: інструментальна модель та воєнні обмеження. *Проблемні питання, досягнення та інновації фундаментальних та прикладних досліджень: Матеріали третьої міжнародної науково-практичної конференції* (Київ, 28–29 жовт. 2025 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2025. С. 71–74.

106. Решетніков В.В. Нормативно-правові засади публічного адміністрування зеленої трансформації аграрного сектору України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 11. С. 479–482.

107. Решетніков В.В. Принципи та механізми публічного адміністрування зеленої модернізації аграрного сектору України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2026. Вип. 1. С. 117–122.

108. Решетніков В.В. Публічне адміністрування аграрної та екологічної політики в умовах зеленої трансформації. *Інноваційні підходи до реформування сучасного законодавства: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (Київ, 20–21 квіт. 2023 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2023. С. 44–46.

109. Решетніков В.В. Теоретичні засади та зміст публічного адміністрування зеленої трансформації аграрного сектору України. *KELM*. 2025. № 6 (74). С. 116–119 (Республіка Польща).

110. Рєзнік О. М. Горобець Н. С. Адміністративно-правове регулювання “зеленої” економіки в аспекті забезпечення економічної

стійкості України: сучасний стан. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*, 2025. Том 3. вип. 88. С. 35-40. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.88.3.5>.

111. Риковська О. Аналіз стану сільського господарства України та імплементація нормативно-правових актів ЄС, дотичних до аграрних та довкіллевих питань. Київ: ГО “Екодія”, 2024. 22 с. URL: <https://ecoaction.org.ua/wp-content/uploads/2024/03/analiz-stanu-sg-ua-ta-implement-es2024.pdf>»

112. Сокол М. В., Богданова А. О. Забезпечення екологічної безпеки в Україні в умовах воєнного стану. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки*, 2025. Т. 36 (75). № 1. URL: https://www.juris.vernadskeyournals.in.ua/journals/2025/1_2025/9.pdf;

113. Солошенко Р. М. Концептуалізація механізмів публічного управління трансформацією аграрного сектору. *Право та державне управління*, 2021. вип. 4. С. 170-174. URL: <https://doi.org/10.32782/pdu.2021.4.24>.

114. Солошенко Р. М. Реалізація механізмів публічного управління трансформацією аграрного сектору. *Держава та регіони. Серія: Державне управління*, 2020. вип. 2 (70). С. 265-270. URL: <https://doi.org/10.32782/1813-3401.2020.2.43>

115. Солошенко Р. М. Система інституційного забезпечення механізмів публічного управління трансформацією аграрного сектору. *Держава та регіони Серія: Публічне управління і адміністрування*, 2022. № 2 (76). С. 139- 143. URL: <https://doi.org/10.32782/1813-3401.2022.2.23>

116. Сорока Л. В. Державне регулювання і управління та їх співвідношення з публічним адмініструванням. *Актуальні проблеми держави і права*, 2020. 86 (2020). С. 204-209.

117. Сорока Л. В. Державний нагляд і контроль як основа адміністративно-правового забезпечення та реалізації державних гарантій.

Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки, 2020. Том 31 (70) № 4. С. 173–177.

118. Тимкован В. І. Стратегічні пріоритети сталого розвитку агропромислових формувань на регіональному рівні. Київський національний університет технологій та дизайну, 2025. URL: https://knutd.edu.ua/files/science/razovi-vcheni-rady/Tymkovan_dissertation_VI.pdf

119. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Міжнародний документ від 27.06.2014 р. Верховна Рада України офіційний сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011?find=1&text=%D0%B0%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%80%D0%BD#Text.

120. Файчук О. Гринюк С. Нормативно-правове забезпечення переходу вітчизняних сільськогосподарських підприємств на принципи Європейської зеленої угоди (на прикладі компанії агрохолдингу ІМС). *Економіка та суспільство*, 2025. вип. 82. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-82-7>.

121. Харченко Т. О. Концептуальні засади “зеленої” економіки в механізмах державного регулювання сталого розвитку аграрного сектору: гармонізація політик України та ЄС. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*, 2023. Том 34 (73). № 5. С.82-88. URL: <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2023.5/14>;

122. Харченко Т. О. Механізми державного регулювання сталого розвитку аграрного сектора економіки України. дис... доктора наук: спец. 25.00.02. Харків, 2024. 404 с. URL: https://ipa.karazin.ua/wp-content/themes/education/filesforpages/science/Disertaciya_Harchenko_TO.pdf.

123. Хахула Б. В. Зелена економіка - основа інноваційного розвитку аграрного сектору України. *Продовольчі ресурси*, 2023. Том 11. вип. 20. 256 с. URL: <https://doi.org/10.31073/foodresources2023-20-25>;

124. Чернов С. І. Роль України в новій стратегії росту ЄС – Європейський зелений курс. Зелена економіка та низьковуглецевий розвиток: глобальні виклики та реалії за умов повоєнного часу, 2022. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-285-5-29>.

125. Чечель А., Згара І. Сучасні виклики державної аграрної політики України в умовах євроінтеграції. *Публічне управління: концепції, парадигма, розвиток, удосконалення*, 2024. вип. 7. 143 с. URL: <https://doi.org/10.31470/2786-6246-2024-7-143-152>.

126. Шацька З. Я., Когут А. Л. Зелена трансформація аграрного сектору України. Зелена трансформація та стала біоекономіка: монографія. Київ: КНУТД, 2024. С. 361-383. https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/27008/1/ZTSB_mono_2024.pdf.

127. Шемшученко Ю. С. Екологічне право України. Академічний курс. 2-ге вид. Київ: Юрид. думка, 2008.

128. Шерстюк С. В., Шерстюк К. Д. Європейський зелений курс: можливості та виклики для України в реалізації кліматичної політики ЄС. *Юридичний науковий електронний журнал*, 2024. вип. 9. 186 с. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-9/41>

129. Шпикуляк О. Г., Білокінна І. Д., Березюк С. В., Ксенофонтowa К. Ю. Інституційні аспекти становлення «зеленої» економіки в аграрному секторі України. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Економічні науки», 2023. №8. <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2023-8-9138>

130. Шпикуляк О. Г., Ксенофонтowa К. Ю., Грищенко О. Ю. Макроекономічна динаміка розвитку аграрного сектору економіки України: аспекти ролі підприємництва. *Цифрова економіка та економічна безпека*, 2023. вип. 8 (08). С. 248-251. URL: <https://doi.org/10.32782/dees.8-41>

131. Якобчук В. П., Симоненко Л. І., Довженко В. А. Економіка публічного сектору: навч. посіб. Київ: Видавництво Ліра-К, 2021. 496 с.

132. A Farm to Fork Strategy for a fair, healthy and environmentally-friendly food system: Communication from the Commission. Brussels,

20.05.2020. COM(2020) 381 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020DC0381>.

133. Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2024: Innovation for Sustainable Productivity Growth. Paris: OECD Publishing, 2024. URL: https://www.oecd.org/en/publications/agricultural-policy-monitoring-and-evaluation-2024_74da57ed-en.html

134. Agriculture and Fisheries Papers no. 7, т. 7, OECD Food, Agriculture and Fisheries Papers, 2008. URL: <https://doi.org/10.1787/243786286663>

135. Approved 28 CAP Strategic Plans 2023-2027. European Commission, 2023. URL: <https://agriculture.ec.europa.eu/system/files/2023-06/approved-28-cap-strategic-plans-2023-27.pdf>

136. Assessing digitalisation under the CAP Strategic Plans. European Commission, 2025. URL: https://eu-cap-network.ec.europa.eu/publications/assessing-digitalisation-under-cap-strategic-plans_en

137. Barbosa M. Government Support Mechanisms for Sustainable Agriculture: A Systematic Literature Review and Future Research Agenda. *Sustainability*, 2024, 16(5), 2185; <https://doi.org/10.3390/su16052185>

138. Barents, R. The agricultural law of the EU. Second edition. European monographs series 9. Alphen aan den Rijn, The Netherlands: Wolters Kluwer, 2022.

139. Bashir Mikail Usman Transitioning To Green Governance: A Pathway To Sustainability. *Transportation Research Procedia*, 2025. № 84. 633 p. URL: <https://doi.org/10.1016/j.trpro.2025.03.118>.

140. Bondarenko S. Transformation of Ukrainian agricultural exports in the context of Russian military aggression: structural changes, adaptive mechanisms and global consequences”, *Journal of Scientific Papers “Social Development and Security”*, 2024. № 14, issue 3: 116-119. URL: <https://doi.org/10.33445/sds.2024.14.3.9>.

141. Bundesanstalt für Landwirtschaft und Ernährung. Merkblatt Sektorprogramm Hopfen nach der GAP-Strategieplan-Verordnung, 2023. URL: https://www.ble.de/SharedDocs/Downloads/DE/Marktorganisation/Beihilfen/Merkblatt_Sektorprogramm-Hopfen.pdf?__blob=publicationFile&v=2

142. Bundesanstalt für Landwirtschaft und Ernährung. Wein in der gemeinsamen Organisation der Agrarmärkte, 2021. URL: https://www.ble.de/DE/Themen/Marktorganisation/Beihilfen/Wein/wein_node.html

143. Bundesministerium für Ernährung und Landwirtschaft. EU-Agrarpolitik und Förderung, 2024. URL: https://www.bmel.de/DE/themen/landwirtschaft/eu-agrarpolitik-und-foerderung/eu-agrarpolitik-und-foerderung_node.html

144. Bundesministerium für Ernährung und Landwirtschaft. GAP-Strategieplan für die Bundesrepublik Deutschland, 2025. URL: <https://www.bmel.de/DE/themen/landwirtschaft/eu-agrarpolitik-und-foerderung/gap/gap-strategieplan.htm>

145. CAP simplification package / European Parliamentary Research Service. Brussels, 2025. URL: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/775854/EPRS_BRI%282025%29775854_EN.pdf

146. CAP Strategic Plans. European Commission, 2023. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/cap-my-country/cap-strategic-plans_en

147. Carbon Removals and Carbon Farming, 2025. URL: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/carbon-removals-and-carbon-farming_en

148. Case C-17/74 Transocean Marine Paint Association v Commission Case C-17/74, 1974. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:61974CJ0017>

149. Case C-269/90 Technische Universität München Case C-269/90, 1991. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:61990CJ0269>.

150. Circular Economy Action Plan. European Commission, 2020. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020DC0098>

151. Charter of Fundamental Rights of the European Union. Official Journal of the European Union, 2012. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/UK/TXT/?uri=CELEX:12012P/TXT>.

152. Communication From The Commission To The European Parliament, The Council, The European Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions EU Biodiversity Strategy for 2030 Bringing nature back into our lives COM/2020/380 final Document 52020DC0380. Official Journal of the European Union, 2020. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52020DC0380&utm>.

153. Common Monitoring and Evaluation Framework (CMEF). European Commission, 2014. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/cmef_en

154. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union. Official Journal of the European Union, 2016. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:12016E/TXT>.

155. Convention on Biological Diversity. UNEP. Environmental Law and Institutions Programme Activity Centre, 1992. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/223428?v=pdf>.

156. Council Directive 91/676/EEC of 12 December 1991 concerning the protection of waters against pollution caused by nitrates from agricultural sources. URL: <http://data.europa.eu/eli/dir/1991/676/oj>

157. Daugbjerg, C. and A. Swinbank. The politics of CAP reform: Trade negotiations, institutional settings and blameavoidance. *Journal of Common Market Studies*, 2007. 45(1). P. 1– 22.

158. Directive 2000/60/EC of the European Parliament and of the Council establishing a framework for Community action in the field of water policy. *Official Journal of the European Communities*, 2000. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32000L0060>

159. Directive 2009/128/EC of the European Parliament and of the Council establishing a framework for Community action to achieve the sustainable use of pesticides. *Official Journal of the European Union*, 2009. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32009L0128>.

160. Digitalisation of agriculture and rural areas in the EU. European Commission, 2025. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/overview-vision-agriculture-food/digitalisation_en

161. Dziurakh, Yurii. Economic Assessment and State Regulation of the Agri-industrial Sector in Ukraine: Solutions for Ensuring Food Security (Modeling and Analysis). *Economic Affairs*, 2022. №67, Issue. 4s. URL: <https://doi.org/10.46852/0424-2513.4s.2022.11>

162. Eco-schemes European Commission. Agriculture and rural development, 2025. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/income-support/eco-schemes_en

163. Erjavec E. i Ilona Rac, Improving the Quality of CAP Strategic Planning through Enhancing the Role of Agricultural Economics. *EuroChoices*. Issue. 2, 2023. P. 71-76. URL: <https://doi.org/10.1111/1746-692X.12393>

164. Environmental Impacts of the War in Ukraine and Prospects for a Green Reconstruction, OECD Policy Responses on the Impacts of the War in Ukraine, OECD Policy Responses on the Impacts of the War in Ukraine, 2022. URL: <https://doi.org/10.1787/9e86d691-en>.

165. EU Biodiversity Strategy for 2030: Bringing nature back into our lives: Communication from the Commission. Brussels 20.05.2020. COM(2020) 380 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020DC0380>

166. EU CAP Network. Operational Groups in EU Member States. European Commission, 2025. URL: https://eu-cap-network.ec.europa.eu/operational-groups-eu-member-states_en

167. European Climate Law. European Commission, 2025. URL: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/european-climate-law_en.

168. European Commission. Performance Monitoring and Evaluation Framework (PMEF): Context and Impact Indicators. Brussels, 2024. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/system/files/2023-02/pmfef-context-impact-indicators_en.pdf»

169. European Commission. Proposed CAP Strategic Plans and Commission Observations. Brussels, 2022. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/system/files/2022-07/csp-overview-28-plans-overview-june-2022_en.pdf

170. European Commission. The Commission Sets Clear and Common Rules for Monitoring and Evaluating the Implementation of CAP Strategic Plans. 12.09.2022. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/media/news/commission-sets-clear-and-common-rules-monitoring-and-evaluating-implementation-cap-strategic-plans-2022-09-12_en

171. European Court of Auditors. Common Agricultural Policy Plans: Greener, but Not Matching the EU's Climate and Environmental Ambition. Special Report No. 20/2024. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2024. URL: <https://www.eca.europa.eu/en/publications?ref=SR-2024-20>

172. European Green Deal. European Commission, 2025. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en

173. Établissement national des produits de l'agriculture et de la mer. FranceAgriMer, 2026. URL: <https://www.franceagrimer.fr/>

174. Farm to Fork Strategy. European Union, 2020. URL: https://food.ec.europa.eu/system/files/2020-05/f2f_action-plan_2020_strategy-info_en.pdf

175. Pe'er, Guy et al. Action Needed for the EU Common Agricultural Policy to Address Sustainability Challenges. *People and Nature*, 2020. № 2, issue. 2: 305-316. URL: <https://doi.org/10.1002/pan3.10080>.

176. Jordan, AC., & Adelle, C. 2012. Environmental Policy in the European Union: Contexts, Actors and Policy Dynamics. Earthscan: London and

Sterling, VA, 2012. <https://research-portal.uea.ac.uk/en/publications/environmental-policy-in-the-european-union-contexts-actors-and-po/>

177. Integrated Administration and Control System (IACS). European Commission. Directorate-General for Agriculture and Rural Development, 2025. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/financing-cap/assurance-and-audit/managing-payments_en

178. Legislation on Plant Protection Products (PPPs). European Commission, 2009. URL: https://food.ec.europa.eu/plants/pesticides/legislation-plant-protection-products-ppps_en

179. Erjavec, Emil; Marko Lovec, Tanja Šumrada. New CAP Delivery Model, Old Issues. *Intereconomics*, 2020. Volume 55(2): 112-119. <https://www.intereconomics.eu/contents/year/2020/number/2/article/new-cap-delivery-model-old-issues.html>

180. Marcelo Werneck Barbosa. Government Support Mechanisms for Sustainable Agriculture: A Systematic Literature Review and Future Research Agenda. *Sustainability*, 2024. №16. Issue. 5: 2185. URL: <https://doi.org/10.3390/su16052185>

181. Mario Munta. The European Green Deal: A Game Changer or Simply a Buzzword? Unpublished, 2020. URL: <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.26393.44645>.

182. Matthews A. Are the COP26 Climate Change Negotiations Ready to Embrace Agriculture? *EuroChoices*, 2021. №20. Issue. 2: 4-10. URL: <https://doi.org/10.1111/1746-692X.12325>.

183. Maximum Residue Levels. European Commission, 2025. URL: https://food.ec.europa.eu/plants/pesticides/maximum-residue-levels_en#:~:text=The%20traces%20pesticides%20leave%20in,Procedural%20guidance%20and%20Monitoring%20information

184. Oberthür, Sebastian, i Ingmar Von Homeyer. From Emissions Trading to the European Green Deal: The Evolution of the Climate Policy Mix and Climate

Policy Integration in the EU. *Journal of European Public Policy*, 2023. Vol. 30, Is. 3: 445-468. <https://doi.org/10.1080/13501763.2022.2120528>.

185. Observation letters on CAP strategic plans. Luxembourg: Office for Official Publications of the EC. European Commission, 2022. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/cap-my-count-ry/cap-strategic-plans/observation-letters_en

186. Observations on the proposal by Slovakia for a CAP Strategic Plan. European Commission, 2022. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/document/download/8609583d-318b-40a2-bfba-2890d51e8b28_en?filename=observation-letter-slovakia_en.pdf

187. OECD Agricultural Policy Monitoring and Evaluation, 2025: Making the Most of the Trade and Environment Nexus in Agriculture. Paris : OECD Publishing, 2025. URL: <https://doi.org/10.1787/a80ac398-en>

188. OECD Multi-level governance. OECD Topics. URL: <https://www.oecd.org/en/topics/multi-level-governance.html>

189. OECD Policy Coherence and Co-ordination for Sustainable Development Government at a Glance 2025. Paris: OECD Publishing, 2025. URL: https://www.oecd.org/en/publications/government-at-a-glance-2025_0efd0bcd-en/full-report/policy-coherence-and-co-ordination-for-sustainable-development_3657c016.html

190. OECD, Digital Opportunities for Better Agricultural Policies (OECD Publishing, 2019. URL: <https://doi.org/10.1787/571a0812-en>.

191. OECD. Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2025: Ukraine. Paris : OECD Publishing, 2025. URL: https://www.oecd.org/en/publications/2025/10/agricultural-policy-monitoring-and-evaluation-2025_354e7040/full-report/ukraine_0e71d61e.html

192. OECD. Environmental impacts of the war in Ukraine and prospects for a green reconstruction. Paris : OECD Publishing, 2022. 11 p. URL: https://www.oecd.org/en/publications/2022/07/environmental-impacts-of-the-war-in-ukraine-and-prospects-for-a-green-reconstruction_5e8f306f.html

193. OECD. Policies for the Future of Farming and Food in the European Union. Paris: OECD Publishing, 2023. URL: https://www.oecd.org/en/publications/policies-for-the-future-of-farming-and-food-in-the-european-union_1eda4da6.html

194. PAC 2023–2027. Le Plan stratégique national. Ministère de l’Agriculture et de la Souveraineté alimentaire, 2024. URL: <https://agriculture.gouv.fr/pac-2023-2027-le-plan-strategique-national>

195. Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027. Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, 2023. URL: <https://www.arimr.gov.pl/>

196. Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, 2022. URL: <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/plan-strategiczny-dla-wspolnej-polityki-rolnej-na-lata-2023-27>

197. Platforma Usług Elektronicznych ARiMR (ePUE). Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, 2025. URL: <https://epue.arimr.gov.pl/pl/strona-glowna>

198. Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council establishing the conditions for the implementation of Union support under the Common Agricultural Policy for the period from 2028 to 2034. COM(2025) 560 final. Brussels. 16 July, 2025. URL: [https://oeil.europarl.europa.eu/oeil/en/procedure-file?reference=2025/0241\(COD\)](https://oeil.europarl.europa.eu/oeil/en/procedure-file?reference=2025/0241(COD)).

199. Public Administration in Ukraine. Assessment against the Principles of Public Administration. Paris: OECD Publishing, 2024. URL: https://www.oecd.org/en/publications/public-administration-in-ukraine_078d08d4-en.html

200. Barents R. The agricultural law of the EU. Second edition. European monographs series 9/ Wolters Kluwer, 2022.

201. Regulation (EU) 2018/848 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2018 on organic production and labelling of organic products

and repealing Council Regulation (EC) No 834/2007 URL: <http://data.europa.eu/eli/reg/2018/848/oj>.

202. Regulation (EU) 2021/1119 of the European Parliament and of the Council of 30 June 2021 establishing the framework for achieving climate neutrality and amending Regulations (EC) No 401/2009 and (EU) 2018/1999. European Climate Law. URL: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/european-climate-law_en

203. Regulation (EU) 2021/2115 of the European Parliament and of the Council of 2 December 2021 establishing rules on support for strategic plans to be drawn up by Member States under the common agricultural policy (CAP Strategic Plans) and financed by the European Agricultural Guarantee Fund (EAGF) and by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD) and repealing Regulations (EU) No 1305/2013 and (EU) No 1307/2013 URL: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/2115/oj>

204. Regulation (EU) 2021/1119 of the European Parliament and of the Council of 30 June 2021 establishing the framework for achieving climate neutrality and amending Regulations (EC) No 401/2009 and (EU) 2018/1999 ('European Climate Law'). <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/1119/oj/eng>

205. Regulation (EU) 2021/2116 of the European Parliament and of the Council of 2 December 2021 on the financing, management and monitoring of the common agricultural policy and repealing Regulation (EU) No 1306/2013. URL: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/2116/oj>

206. Regulation (EU) 2023/956 of the European Parliament and of the Council of 10 May 2023 establishing a carbon border adjustment mechanism (Text with EEA relevance) URL: <http://data.europa.eu/eli/reg/2023/956/oj>

207. Sadhan Kumar Ghosh, Sannidhya Kumar Ghosh. Conceptualizing the Circular Economy Circular Economy: Recent Trends in Global Perspective. Singapore: Springer Nature Singapore, 2021. P. 3-26. URL: https://doi.org/10.1007/978-981-16-0913-8_1.

208. Sandmann, Leona. The European Green Deal and Its Translation into Action: Multilevel Governance Perspectives on Just Transition. *Energy Research & Social Science*, 2024. № 115: 103659. URL: <https://doi.org/10.1016/j.erss.2024.103659>

209. Šajn N. Regulation on the Common Agricultural Policy for the period 2028–2034. EU Legislation in Progress. European Parliament, 2025. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/779241/EPRS_BRI\(2025\)779241_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/779241/EPRS_BRI(2025)779241_EN.pdf)

210. Schunz, S. The ‘European Green Deal’ – a paradigm shift? Transformations in the European Union’s sustainability meta-discourse. *Political Research Exchange*, 2022. Volume 4, Issue 1. URL: https://www.researchgate.net/publication/361332368_The_'European_Green_Deal'_-_a_paradigm_shift_Transformations_in_the_European_Union's_sustainability_met_a-discourse

211. Sebastian Oberthür, Ingmar Von Homeyer. From Emissions Trading to the European Green Deal: The Evolution of the Climate Policy Mix and Climate Policy Integration in the EU. *Journal of European Public Policy*, 2023. №30, issue. 3. 445 p. URL: <https://doi.org/10.1080/13501763.2022.2120528>.

212. Senathip, Tipakorn, Bahaudin G. Mujtaba, i Frank J. Cavico. Policy-Making for Sustainable Agricultural Development. *Global Encyclopedia of Public Administration, Public Policy, and Governance*. Cham: Springer International Publishing, 2022: 9531-9538. https://doi.org/10.1007/978-3-030-66252-3_3421

213. Simon Schunz. The ‘European Green Deal’ – a Paradigm Shift? Transformations in the European Union’s Sustainability Meta-Discourse. *Political Research Exchange* 4. issue. 1, 2022 2085121. URL: <https://doi.org/10.1080/2474736X.2022.2085121>

214. Simona Piattoni. *The Theory of Multi-Level Governance: Conceptual, Empirical, and Normative Challenges*. Oxford University Press, 2010. URL: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199562923.001.0001>.

215. Sotte F., Daniele Vergamini. The Green Deal and the CAP 2023–2027. European Agricultural Policy. Springer Nature Switzerland, 2025. 219 p. URL: https://www.researchgate.net/publication/389634284_The_Green_Deal_and_the_CAP_2023-2027

216. Sustainable Development Goals (SDGs). URL: <https://sdgs.un.org/goals>

217. Tanja Börzel. European Governance: Negotiation and Competition in the Shadow of Hierarchy. *Journal of Common Market Studies*, 2010. №48. Issue. 2. P. 191-219. URL: <https://doi.org/10.1111/j.1468-5965.2009.02049.x>.

218. The European Green Deal : Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Brussels, 11.12.2019. COM(2019) 640 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52019DC0640>

219. The importance of Ukraine and the Russian Federation for global agricultural markets and the risks associated with the current conflict. FAO, 2023. URL: <https://openknowledge.fao.org/server/api/core/bitstreams/3d62caef-1749-404e-8217-6ac4783a135b/content>

220. The EU Farm to Fork Strategy and the Future of Affordability: How the Green Deal Call-funded Projects are creating a sustainable and accessible food system. Green Deal Projects Support Office, 2023. URL: <https://projects.research-and-innovation.ec.europa.eu/en/strategy/strategy-2020-2024/environment-and-climate/european-green-deal/green-deal-projects-support/green-deal-resources/eu-farm-fork-strategy-and-future-affordability-how-green-deal-call-funded-projects-are-creating>

221. The Role and Functions of the Centre of Government in the European Neighbourhood Policy East Region. SIGMA Papers. Paris : OECD Publishing, 2023. URL: <https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2023/05/the-role->

and-functions-of-the-centre-of-government-in-the-european-neighbourhood-policy-east-region_eada73c2/9e1fc1fd-en.pdf

222. The 28 CAP Strategic Plans Underway: Summary of Implementation in 2023–2024 – Facts and Figures. June 2025 – update. Brussels. European Commission, Directorate-General for Agriculture and Rural Development, 2025. 34 p.

223. Transparency and Sustainability of the EU Risk Assessment in the Food Chain. Directorate-General for Health and Food Safety, 2025. URL: https://food.ec.europa.eu/horizontal-topics/general-food-law/transparency-and-sustainability-eu-risk-assessment-food-chain_en

224. Ukraine: Impact of the war on agriculture and rural livelihoods in Ukraine. Findings of a nation-wide rural household survey, December 2022. FAO, 2022. URL: <https://openknowledge.fao.org/items/7d8bfe35-2335-4439-bbab-61def98b61c1>

225. United Nations. Agenda 21. United Nations Conference on Environment and Development. Rio de Janeiro : United Nations, 1992. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf>

226. United Nations. Paris Agreement. Paris, 12 December 2015. URL: https://unfccc.int/sites/default/files/english_paris_agreement.pdf

227. United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC). New York. 9 May, 1992. URL: <https://unfccc.int/resource/docs/convkp/conveng.pdf>

228. United Nations. Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future. New York : United Nations, 1987. 300 p. URL: <http://un-documents.net/our-common-future.pdf>

229. van Tongeren, F., Agricultural Policy Design and Implementation. T. 7. Fischer, F., G. Miller and M. S. Sidney (eds). Handbook of public policy analysis: Theory, politics, and methods. Taylor & Francis: Boca Raton, 2007.

230. Valerio Lintner. The common agricultural policy. The European dossier series 3. London: PNL Press, 1989.

231. World Bank Group. Towards a Sustainable Land Administration and Management System in Myanmar. World Bank, Washington, DC, 2018. URL: <https://doi.org/10.1596/30250>.

232. Reshetnikov V. Legal and Administrative Foundations of the Green Transformation of the Agricultural Sector in the European Union. *Entrepreneurship, Economy and Law*. 2024. № 6 (340). pp. 112–116.

ДОДАТКИ

Додаток А

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Reshetnikov V. Legal and Administrative Foundations of the Green Transformation of the Agricultural Sector in the European Union. *Entrepreneurship, Economy and Law*. 2024. № 6. P. 122–125.

2. Решетніков В.В. Зелена трансформація аграрного сектору України як сфера публічного адміністрування в умовах європейської інтеграції. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2025. Вип. 6. С. 118–122.

3. Решетніков В.В. Теоретичні засади та зміст публічного адміністрування зеленої трансформації аграрного сектору України. *KELM*. 2025. № 6 (74). С. 116–119 (Республіка Польща).

4. Решетніков В.В. Інституційні та процедурні моделі публічного адміністрування зеленої трансформації аграрного сектору в ЄС. *Право і суспільство*. 2025. № 6. С. 765–771.

5. Решетніков В.В. Нормативно-правові засади публічного адміністрування зеленої трансформації аграрного сектору України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 11. С. 479–482.

6. Решетніков В.В. Принципи та механізми публічного адміністрування зеленої модернізації аграрного сектору України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2026. Вип. 1. С. 117–122.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Решетніков В.В. Публічне адміністрування аграрної та екологічної політики в умовах зеленої трансформації. *Інноваційні підходи до реформування сучасного законодавства: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (Київ, 20–21 квіт. 2023 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2023. С. 44–46.

8. Решетніков В.В. Механізми публічного адміністрування зеленої модернізації аграрного сектору України: інструментальна модель та воєнні обмеження. *Проблемні питання, досягнення та інновації фундаментальних та прикладних досліджень*: Матеріали третьої міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 28–29 жовт. 2025 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2025. С. 71–74.

9. Решетніков В.В. Зелене врядування в аграрному секторі: інституційні механізми та європейський вектор. *Перспективні напрямки розвитку юридичної науки у 21-му сторіччі*: матеріали п'ятої міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 14–15 січ. 2026 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2026. С. 121–123.

Анкета експертного опитування суб'єктів аграрного сектору щодо адміністративно-правових гарантій у сфері «зеленої» трансформації

Шановний(а) респонденте!

Ця анкета розроблена з метою виявлення практичних аспектів реалізації та захисту прав і законних інтересів суб'єктів аграрного сектору у відносинах із публічною адміністрацією в умовах «зеленої» трансформації аграрного сектору України.

Опитування є анонімним. Отримані відповіді використовуватимуться в узагальненому вигляді для наукового аналізу проблем:

- балансу публічних і приватних інтересів;
- правової визначеності адміністративних процедур;
- доступності механізмів адміністративного оскарження;
- ефективності ¹судового захисту прав суб'єктів аграрного сектору.

Інструкція:

Оберіть один або кілька варіантів відповіді відповідно до змісту запитання. У запитаннях із шкалою оцінювання просимо обрати той варіант, який найбільшою мірою відповідає Вашому досвіду. У відкритих запитаннях, за можливості, надайте короткий коментар.

Блок 1. Загальна характеристика респондента

1. До якої категорії суб'єктів аграрного сектору Ви належите?

- фермерське господарство
- сімейне фермерське господарство
- сільськогосподарське підприємство
- представник агробізнесу
- сільськогосподарський кооператив
- органічний виробник

¹ {Citation}

- фізична особа – землекористувач
- інше (вказіть) _____

2. Який орієнтовний масштаб Вашої діяльності?

- до 100 га
- 101–500 га
- 501–1000 га
- понад 1000 га
- не застосовується / важко відповісти

3. У якому регіоні України Ви провадите основну діяльність?

- Захід України
- Центральна Україна
- Північ України
- Південь України
- Схід України
- діяльність охоплює кілька регіонів

4. Стаж Вашої діяльності в аграрному секторі:

- до 3 років
- 3–5 років
- 6–10 років
- понад 10 років

5. Чи взаємодіяли Ви протягом останніх трьох років із органами публічної адміністрації або електронними системами у сфері аграрної політики?

- так, неодноразово
- так, епізодично
- ні

6. Якщо так, з яких питань переважно здійснювалася така взаємодія?
(можна обрати кілька варіантів)

- отримання державної підтримки
- подання документів через електронні сервіси

- внесення / уточнення відомостей у реєстрах
- дотримання екологічних вимог
- перевірки, контрольні або наглядові заходи
- оскарження рішень, дій чи бездіяльності
- інше (вказіть) _____

Блок 2. Правова визначеність адміністративних процедур

7. Наскільки зрозумілими для Вас є вимоги, пов'язані з виконанням екологічних умов у сфері аграрної діяльності?

- повністю зрозумілі
- переважно зрозумілі
- частково зрозумілі
- переважно незрозумілі
- зовсім незрозумілі

8. Наскільки, на Вашу думку, є визначеними умови та критерії прийняття рішень органами публічної адміністрації у сфері аграрної політики?

- повністю визначені
- переважно визначені
- частково визначені
- недостатньо визначені
- зовсім не визначені

9. Чи є для Вас зрозумілими строки розгляду звернень, заяв або інших документів у цій сфері?

- так
- частково
- ні
- не стикався(лася)

10. Чи є достатньо зрозумілими для Вас підстави можливої відмови у прийнятті рішення на Вашу користь (наприклад, у підтримці, внесенні даних, погодженні тощо)?

- так
- частково
- ні
- не стикався(лася)

11. Наскільки доступною є інформація щодо переліку документів, порядку їх подання та вимог до оформлення?

- повністю доступна
- переважно доступна
- частково доступна
- недостатньо доступна
- зовсім недоступна

12. Які проблеми адміністративних процедур у цій сфері Ви вважаєте найбільш поширеними?

(можна обрати не більше трьох варіантів)

- нечіткість критеріїв прийняття рішень
- недостатня визначеність строків
- надмірний обсяг документів
- відсутність належного обґрунтування рішень
- складність користування електронними сервісами
- дублювання вимог з боку різних суб'єктів публічної адміністрації
- недостатність роз'яснень або консультацій
- інше (вказіть) _____

13. Чи користувалися Ви Державним аграрним реєстром або іншими електронними сервісами у сфері аграрної політики?

- так, регулярно
- так, епізодично
- ні

14. Якщо так, як Ви оцінюєте зручність електронної взаємодії?

- дуже зручна
- скоріше зручна

- середня
- скоріше незручна
- дуже незручна
- не застосовується

Блок 3. Оскарження управлінських рішень і захист прав

15. Чи відомо Вам про можливість адміністративного оскарження рішень, дій або бездіяльності суб'єктів публічної адміністрації у сфері аграрної політики?

- так
- частково
- ні

16. Чи доводилося Вам особисто ініціювати оскарження рішень, дій або бездіяльності у цій сфері?

- так, в адміністративному порядку
- так, у судовому порядку
- так, і в адміністративному, і в судовому порядку
- ні

17. Якщо Ви не зверталися зі скаргою або позовом, що було основною причиною?

- не виникало потреби
- бракувало інформації про порядок оскарження
- процедура видавалася надто складною
- не було впевненості в ефективності такого механізму
- це потребувало б надмірних витрат часу чи ресурсів
- інше (вказіть) _____
- не застосовується

18. Які труднощі в адміністративному оскарженні, на Вашу думку, є найбільш суттєвими?

(можна обрати не більше трьох варіантів)

- незрозумілий порядок подання скарги

- недостатня визначеність строків
- відсутність зручної електронної подачі
- формальний розгляд скарги
- недостатня вмотивованість рішення за результатами скарги
- тривалий строк розгляду
- складність у збиранні необхідних матеріалів
- інше (вказіть) _____
- важко відповісти

19. Як Ви оцінюєте ефективність адміністративного оскарження як способу захисту прав у цій сфері?

- висока
- скоріше висока
- середня
- скоріше низька
- низька
- важко відповісти

20. Як Ви оцінюєте адміністративне судочинство як механізм захисту прав суб'єктів аграрного сектору у спорах із публічною адміністрацією?

- високоефективний механізм
- скоріше ефективний
- середньо ефективний
- скоріше неефективний
- неефективний
- важко відповісти

Блок 4. Узагальнююча оцінка та пропозиції

21. Які гарантії у сфері «зеленої» трансформації аграрного сектору, на Вашу думку, потребують першочергового посилення?

(можна обрати не більше трьох варіантів)

- чіткість нормативних вимог
- визначеність адміністративних процедур

- прозорість критеріїв прийняття рішень
- доступ до інформації та даних
- функціональність електронних сервісів
- доступність адміністративного оскарження
- ефективність судового захисту
- компенсаційні та стимулюючі механізми
- інше (вказіть) _____

22. Чи є, на Вашу думку, потреба у додатковому нормативному врегулюванні мінімальних стандартів адміністративних процедур у сфері аграрної та екологічної політики?

- так
- скоріше так
- скоріше ні
- ні
- важко відповісти

23. Чи є, на Вашу думку, потреба в більш чіткому врегулюванні порядку адміністративного оскарження рішень у цій сфері?

- так
- скоріше так
- скоріше ні
- ні
- важко відповісти

24. Які зміни у сфері взаємодії суб'єктів аграрного сектору з публічною адміністрацією Ви вважаєте першочерговими? *(відкрите питання)*

*Додаток В***Узагальнення результатів експертно-практичного опитування суб'єктів аграрного сектору щодо адміністративно-правових гарантій у сфері «зеленої» трансформації**

Узагальнення результатів експертно-практичного опитування суб'єктів аграрного сектору щодо адміністративно-правових гарантій у сфері «зеленої» трансформації здійснено на підставі анкетування 80 респондентів – представників фермерських господарств, сімейних фермерських господарств, сільськогосподарських підприємств, агробізнесу, кооперативів, органічних виробників та фізичних осіб – землекористувачів. Опитування проводилося в анонімній формі за допомогою електронної анкети. Отримані відповіді були систематизовані, узагальнені та використані для виявлення основних проблем правової визначеності адміністративних процедур, доступності адміністративного оскарження, цифрової взаємодії та судового захисту прав суб'єктів аграрного сектору.

Таблиця В.1**Розподіл респондентів за категоріями**

Категорія респондентів	Кількість	Частка, %
Фермерські господарства	26	32,5
Сімейні фермерські господарства	14	17,5
Сільськогосподарські підприємства	18	22,5
Представники агробізнесу	10	12,5
Сільськогосподарські кооперативи	5	6,25
Органічні виробники	4	5,0
Фізичні особи – землекористувачі	3	3,75
Усього	80	100

Таблиця В.2**Розподіл респондентів за стажем діяльності**

Стаж діяльності	Кількість	Частка, %
До 3 років	11	13,75
3–5 років	17	21,25
6–10 років	24	30,0
Понад 10 років	28	35,0
Усього	80	100

Узагальнення

Структура вибірки свідчить, що найбільшу частку становлять фермерські господарства, сімейні ферми та сільськогосподарські підприємства, тобто саме ті категорії суб'єктів, для яких питання доступу до державної підтримки, передбачуваності адміністративних процедур, екологічних вимог і механізмів захисту прав мають безпосереднє практичне значення.

2. Узагальнення відповідей щодо правової визначеності адміністративних процедур

Таблиця В.3

Оцінка зрозумілості екологічних вимог

Варіант відповіді	Кількість	Частка, %
Повністю зрозумілі	8	10,0
Переважно зрозумілі	18	22,5
Частково зрозумілі	31	38,75
Переважно незрозумілі	16	20,0
Зовсім незрозумілі	7	8,75
Усього	80	100

Таблиця В.4

Оцінка визначеності умов і критеріїв прийняття рішень

Варіант відповіді	Кількість	Частка, %
Повністю визначені	5	6,25
Переважно визначені	14	17,5
Частково визначені	29	36,25
Недостатньо визначені	22	27,5
Зовсім не визначені	10	12,5
Усього	80	100

Таблиця В.5

Оцінка зрозумілості строків розгляду звернень, заяв або документів

Варіант відповіді	Кількість	Частка, %
Так	19	23,75
Частково	34	42,5
Ні	21	26,25
Не стикався(лася)	6	7,5
Усього	80	100

Таблиця В.6

Оцінка доступності інформації щодо документів і порядку їх подання

Варіант відповіді	Кількість	Частка, %
Повністю доступна	12	15,0
Переважно доступна	21	26,25
Частково доступна	28	35,0
Недостатньо доступна	13	16,25
Зовсім недоступна	6	7,5
Усього	80	100

Таблиця В.7

Найпоширеніші проблеми адміністративних процедур
(респонденти могли обрати до трьох варіантів)

Проблема	Кількість згадувань	Частка респондентів, %
Нечіткість критеріїв прийняття рішень	44	55,0
Недостатня визначеність строків	39	48,75
Надмірний обсяг документів	33	41,25
Відсутність належного обґрунтування рішень	3	46,25
Складність користування електронними сервісами	28	35,0
Дублювання вимог різних органів	31	38,75
Недостатність роз'яснень або консультацій	35	43,75

Аналітичний висновок

У межах відповідей домінує оцінка, за якою вимоги, критерії та строки адміністративних процедур є переважно лише частково зрозумілими або недостатньо визначеними. Найбільш проблемними аспектами респонденти називають нечіткість критеріїв прийняття рішень, недостатню визначеність строків, відсутність належного обґрунтування рішень та недостатність роз'яснень. Такі результати підтверджують, що в центрі уваги суб'єктів аграрного сектору перебуває не заперечення самих екологічних чи адміністративних вимог, а запит на передбачуваність, прозорість і процедурну визначеність.

3. Узагальнення відповідей щодо цифрової взаємодії

Таблиця В.8

Користування Державним аграрним реєстром або іншими електронними сервісами

Варіант відповіді	Кількість	Частка, %
Так, регулярно	27	33,75
Так, епізодично	34	42,5
Ні	19	23,75
Усього	80	100

Таблиця В.9

Оцінка зручності електронної взаємодії

Варіант відповіді	Кількість	Частка, %
Дуже зручна	6	7,5
Скоріше зручна	20	25,0
Середня	28	35,0
Скоріше незручна	17	21,25
Дуже незручна	6	7,5
Не застосовується	3	3,75
Усього	80	100

Аналітичний висновок

Результати демонструють, що цифрові сервіси вже стали звичним інструментом взаємодії для значної частини суб'єктів аграрного сектору, однак їх зручність оцінюється переважно як **середня або лише відносно задовільна**. Це дає підстави розглядати цифровий сегмент не лише як технічний, а і як **процедурно-гарантійний компонент**, що потребує прозорості, зручності та можливості контролю за проходженням адміністративної справи.

4. Узагальнення відповідей щодо адміністративного оскарження

Таблиця В.10

Обізнаність щодо можливості адміністративного оскарження

Варіант відповіді	Кількість	Частка, %
Так	23	28,75
Частково	31	38,75
Ні	26	32,5
Усього	80	100

Таблиця В.11

Досвід ініціювання оскарження

Варіант відповіді	Кількість	Частка, %
Так, в адміністративному порядку	11	13,75
Так, у судовому порядку	4	5,0
Так, і в адміністративному, і в судовому порядку	6	7,5
Ні	59	73,75
Усього	80	100

Таблиця В.12

Основні причини незвернення зі скаргою або позовом

(серед тих, хто не оскаржував)

Причина	Кількість	Частка серед тих, хто не оскаржував, %
Не виникало потреби	18	30,5
Бракувало інформації про порядок оскарження	14	23,7

Причина	Кількість	Частка серед тих, хто не оскаржував, %
Процедура видавалася надто складною	11	18,6
Не було впевненості в ефективності	10	16,9
Надмірні витрати часу чи ресурсів	6	10,2
Усього	59	100

Таблиця В.13

Найбільш суттєві труднощі адміністративного оскарження
(можна було обрати до трьох варіантів)

Проблема	Кількість згадувань	Частка респондентів, %
Незрозумілий порядок подання скарги	29	36,25
Недостатня визначеність строків	25	31,25
Відсутність зручної електронної подачі	18	22,5
Формальний розгляд скарги	27	33,75
Недостатня вмотивованість рішення за результатами скарги	32	40,0
Тривалий строк розгляду	24	30,0
Складність у збиранні матеріалів	19	23,75

Таблиця В.14

Оцінка ефективності адміністративного оскарження

Варіант відповіді	Кількість	Частка, %
Висока	4	5,0
Скоріше висока	11	13,75
Середня	24	30,0
Скоріше низька	23	28,75
Низька	10	12,5
Важко відповісти	8	10,0
Усього	80	100

Аналітичний висновок

Результати показують, що обізнаність щодо адміністративного оскарження є неповною, а фактичний досвід його використання має лише менша частина респондентів. Найбільш значущими перешкодами

виступають недостатня вмотивованість рішень за результатами скарги, незрозумілість порядку її подання, формальний характер розгляду та невизначеність строків. Це підсилює аргумент про доцільність уніфікації мінімальних правил адміністративного оскарження в галузевій сфері.

5. Узагальнення відповідей щодо ролі адміністративного судочинства

Таблиця В.15

Оцінка адміністративного судочинства як механізму захисту прав

Варіант відповіді	Кількість	Частка, %
Високоєфективний механізм	7	8,75
Скоріше ефективний	19	23,75
Середньо ефективний	28	35,0
Скоріше неефективний	16	20,0
Неефективний	5	6,25
Важко відповісти	5	6,25
Усього	80	100

Аналітичний висновок

У межах зібраних відповідей адміністративне судочинство сприймається переважно як необхідний, але не завжди простий і оперативний механізм захисту прав. Це дозволяє зробити проміжний висновок про те, що судовий контроль має розглядатися як завершальна гарантія захисту, тоді як основний гарантійний потенціал повинен забезпечуватися ще на стадії адміністративної процедури та досудового перегляду рішень.

6. Узагальнюючі оцінки та пропозиції респондентів

Таблиця В.16

Гарантії, які потребують першочергового посилення
(можна було обрати до трьох варіантів)

Вид гарантій	Кількість згадувань	Частка респондентів, %
Чіткість нормативних вимог	41	51,25
Визначеність адміністративних процедур	47	58,75

Вид гарантій	Кількість згадувань	Частка респондентів, %
Прозорість критеріїв прийняття рішень	45	56,25
Доступ до інформації та даних	26	32,5
Функціональність електронних сервісів	24	30,0
Доступність адміністративного оскарження	39	48,75
Ефективність судового захисту	21	26,25
Компенсаційні та стимулюючі механізми	34	42,5

Таблиця В.17

Потреба у додатковому нормативному врегулюванні мінімальних стандартів адміністративних процедур

Варіант відповіді	Кількість	Частка, %
Так	34	42,5
Скоріше так	27	33,75
Скоріше ні	9	11,25
Ні	4	5,0
Важко відповісти	6	7,5
Усього	80	100

Таблиця В.18

Потреба у більш чіткому врегулюванні адміністративного оскарження

Варіант відповіді	Кількість	Частка, %
Так	37	46,25
Скоріше так	25	31,25
Скоріше ні	8	10,0
Ні	4	5,0
Важко відповісти	6	7,5
Усього	80	100

Узагальнюючий висновок

Результати демонструють, що суб'єкти аграрного сектору найбільшою мірою пов'язують ефективність взаємодії з публічною адміністрацією не

лише з матеріальним змістом “зелених” вимог, а насамперед із процедурною визначеністю, прозорістю критеріїв рішень, доступністю адміністративного оскарження та належною цифровою організацією процедур. У такий спосіб емпіричний інструментарій підтверджує доцільність розгляду адміністративно-правових гарантій як самостійного напрямку оптимізації публічного адміністрування у сфері «зеленої» трансформації аграрного сектору.

**КОНЦЕПЦІЯ ПРОЄКТУ ЗАКОНУ УКРАЇНИ
«ПРО ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ “ЗЕЛЕНОЇ”
ТРАНСФОРМАЦІЇ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ»**

1. Загальні положення

Ця Концепція конкретизує сформульовані у дисертації підходи до адміністративно-правового забезпечення публічного адміністрування “зеленої” трансформації аграрного сектору України та визначає основні положення майбутнього проєкту Закону України «Про засади публічного адміністрування “зеленої” трансформації аграрного сектору України», його предмет, мету, основні завдання, сферу правового регулювання та місце в системі законодавства України.

Підготовка зазначеного законопроєкту зумовлюється необхідністю формування цілісної адміністративно-правової моделі публічного впливу у сфері «зеленої» трансформації аграрного сектору. Чинне законодавство України містить значний масив норм, що регулюють державну аграрну політику, охорону довкілля, використання природних ресурсів, державну підтримку сільського господарства, цифрове адміністрування, контроль та нагляд. Однак ці приписи існують переважно у відокремлених нормативних блоках і не утворюють єдиної правової конструкції, спеціально зорієнтованої на забезпечення «зеленої» трансформації аграрного сектору.

Проєктований закон не має на меті дублювання положень земельного, екологічного, аграрного, адміністративно-процедурного чи іншого спеціального законодавства. Його призначення полягає у встановленні рамкових засад, на яких має будуватися діяльність суб’єктів публічної адміністрації у сфері «зеленої» трансформації аграрного сектору, а також у забезпеченні функціональної та процедурної узгодженості між уже чинними нормативними приписами.

2. Обґрунтування необхідності прийняття акта

Необхідність прийняття спеціального закону зумовлюється такими основними обставинами.

По-перше, у законодавстві України відсутній єдиний акт, який би комплексно визначав засади публічного адміністрування у сфері «зеленої» трансформації аграрного сектору.

По-друге, чинне правове регулювання не забезпечує належного рівня узгодженості між аграрною, екологічною та адміністративно-процедурною складовими державної політики.

По-третє, євроінтеграційний курс України зумовлює потребу в належному нормативному засвоєнні тих елементів *acquis* Європейського Союзу, які стосуються результат-орієнтованого підходу до державної підтримки, цифрового адміністрування, контролю, моніторингу та програмного планування у сфері сільського господарства.

По-четверте, новели національного законодавства вже створили окремі організаційно-правові елементи сучасної моделі адміністрування державної підтримки, зокрема Виплатну агенцію, систему даних щодо сталого розвитку сільського господарства, інтегровану систему адміністрування та контролю, механізми моніторингу реалізації стратегічних документів. Водночас зазначені елементи ще не об'єднані в межах окремої рамкової конструкції публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору.

3. Мета і завдання законопроєкту

Метою законопроєкту є створення цілісної правової основи для формування та реалізації державної політики у сфері «зеленої» трансформації аграрного сектору, забезпечення її системного адміністративно-правового супроводу та узгодження екологічних, аграрних, процедурних і цифрових елементів публічного адміністрування.

Основними завданнями законопроєкту мають бути:

визначення змісту «зеленої» трансформації аграрного сектору як об'єкта публічного адміністрування;

закріплення системи принципів публічного адміністрування у відповідній сфері;

визначення кола суб'єктів публічного адміністрування та засад їх компетенції;

установлення рамкових засад стратегічного планування, державної підтримки, цифрового адміністрування, моніторингу та контролю;

закріплення адміністративно-процедурних гарантій прав та законних інтересів суб'єктів аграрного сектору;

створення правової основи для узгодження національного регулювання з відповідними підходами права Європейського Союзу.

4. Основні терміни, що пропонується закріпити

У проєкті закону доцільно визначити такі основні терміни:

«зелена» трансформація аграрного сектору – процес правових, організаційних, інституційних, економічних та інформаційних змін, спрямованих на забезпечення екологічно стійкого, ресурсозберігаючого і безпечного для довкілля функціонування аграрного сектору;

публічне адміністрування “зеленої” трансформації аграрного сектору – системна владно-організуюча діяльність суб'єктів публічної адміністрації, спрямована на формування, реалізацію, координацію, моніторинг і контроль державної політики у сфері екологічно орієнтованої трансформації аграрного сектору, що здійснюється з використанням правових, організаційних, економічних та інформаційних інструментів з метою забезпечення сталого розвитку сільського господарства, раціонального використання природних ресурсів і реалізації публічних інтересів;

адміністративно-правові інструменти “зеленої” трансформації – передбачені законом форми і способи владно-організуючого впливу суб'єктів публічної адміністрації, що застосовуються з метою забезпечення екологізації аграрного виробництва;

цифрове адміністрування у сфері “зеленої” аграрної політики – здійснення публічно-адміністративної діяльності з використанням державних

інформаційних систем, реєстрів, електронної ідентифікації, електронного документообігу та цифрової верифікації даних.

Термін «екологічна умовність державної підтримки» пропонується використовувати як категорію, що відображає напрям подальшого розвитку правового регулювання, за якого надання окремих видів державної підтримки пов'язується з дотриманням установлених критеріїв відповідності, у тому числі екологічного характеру.

5. Принципи публічного адміністрування у відповідній сфері

У законопроекті мають бути закріплені такі принципи публічного адміністрування у сфері «зеленої» трансформації аграрного сектору:

законності;

сталого розвитку;

інтегрованості аграрної, екологічної та кліматичної політики;

наукової обґрунтованості управлінських рішень;

пропорційності адміністративного впливу;

прозорості та відкритості;

участі заінтересованих осіб;

цифрової простежуваності адміністративних процедур;

пріоритетності збереження та відновлення природних ресурсів;

поєднання стимулюючих, регуляторних і контрольних засобів;

правової визначеності та передбачуваності.

6. Основні напрями правового регулювання

Проектований закон має охоплювати такі основні напрями правового регулювання:

засади стратегічного планування у сфері «зеленої» аграрної політики;

рамкові умови надання державної підтримки у сільському господарстві, включаючи встановлення критеріїв відповідності для окремих її видів;

засади збирання, верифікації, обміну та використання даних у системі цифрового адміністрування;

правові засади моніторингу, контролю та оцінювання результативності публічного адміністрування;

основні вимоги до адміністративних процедур у відповідній сфері;

загальні гарантії дотримання прав та законних інтересів суб'єктів аграрного сектору.

7. Система суб'єктів публічного адміністрування

Систему суб'єктів публічного адміністрування у сфері «зеленої» трансформації аграрного сектору мають становити:

Кабінет Міністрів України;

центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізацію державної аграрної, екологічної, земельної, водної та пов'язаної з ними політики;

інші державні органи, наділені у межах компетенції, визначеної законом, контрольними, реєстраційними, дозвільними чи сервісними повноваженнями;

місцеві державні адміністрації;

органи місцевого самоврядування в межах їх повноважень;

Виплатна агенція та інші уповноважені державні установи, які в межах закону забезпечують інформаційне, аналітичне чи технічне супроводження відповідної політики.

8. Адміністративні процедури та гарантії

У законопроекті має бути закріплено, що індивідуальні рішення у сфері «зеленої» трансформації аграрного сектору приймаються з дотриманням загальних засад адміністративної процедури та з урахуванням уже встановленої в законодавстві моделі застосування Закону України «Про адміністративну процедуру».

Особа повинна мати право на участь у провадженні, подання пояснень і доказів, ознайомлення з матеріалами справи, отримання мотивованого рішення, а також на адміністративне та судове оскарження.

Окремо має бути визначено, що використання цифрових систем не може бути підставою для зменшення обсягу процедурних гарантій. Цифровізація повинна спрощувати і впорядковувати адміністративне провадження, але не усувати права особи на захист.

9. Очікувані результати прийняття акта

Прийняття такого закону має забезпечити:

подолання фрагментарності правового регулювання у сфері «зеленої» трансформації аграрного сектору;

узгодження аграрної, екологічної та адміністративно-процедурної складових державної політики;

створення рамкової нормативної основи для використання цифрових інструментів адміністрування, верифікації та обміну даними;

підвищення передбачуваності та прозорості адміністративних рішень у відносинах між суб'єктами аграрного сектору і публічною адміністрацією;

посилення правової визначеності критеріїв доступу до окремих видів державної підтримки;

створення належної основи для подальшого розвитку спеціального законодавства та підзаконного регулювання.

10. Місце акта в системі законодавства

Проектований закон має посісти місце спеціального рамкового акта в системі законодавства України.

Його положення повинні застосовуватися у взаємозв'язку із законодавством про державну аграрну політику та державну політику сільського розвитку, охорону довкілля, органічне виробництво, державний контроль, інформаційно-комунікаційні системи, а також із Законом України «Про адміністративну процедуру».

Проектований закон не повинен дублювати зазначені акти, а має забезпечити їх функціональне та процедурне узгодження в межах цілісної моделі публічного адміністрування «зеленої» трансформації аграрного сектору.